

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Metodika restaurátorské dokumentace

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Kaše
Vypracovala: Kateřina Krhánková

Teoretická bakalářská práce
Praha 2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Kateřina KRHÁNKOVÁ, DiS.
Osobní číslo: R07021
Studijní program: B8206 Výtvarná umění
Studijní obor: Restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita
Název tématu: Metodika restaurátorské dokumentace
Zadávací katedra: Ateliér restaurování malby a sgrafita

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V teoretické části své bakalářské práce provedete rešerši vybraných restaurátorských dokumentací prováděných v současnosti i v minulosti na území České republiky a v zahraničí. Stěžejním úkolem Vaší práce bude zpracování komentovaného vzoru restaurátorské dokumentace pro kulturní památky, v souladu se zákonem o státní památkové péči, na základě sebraných podkladů z ČR a komparativně i z dalších zemí EU. V mezích technických a organizačních možností práci doprovodíte obrazovou přílohou, dokumentující pojednávané téma. Po formální stránce dodržíte pravidla psaní bakalářských prací, stanovená na FR UPa.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

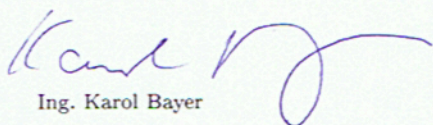
1. Jednotlivé restaurátorské dokumentace
 2. Graphic documentation system in mural painting conservation, (GRADOC), ICCROM, Rome 2000
 3. Robin Letellier, Recording, Documentation, and Information Management for Conservation of Heritage Places, Guiding principles, The Getty Conservation Institute, Los Angeles 2007
 4. Zákon České národní rady ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči (ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.)
 5. Národní památkový ústav, Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, Praha 2005
 6. Národní památkový ústav, Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky, Praha 2004
 7. Baroque wallpaintings, Bundesdenkmalamt, Kartause Muerbach, Wien 1998
 8. Torre de Belém, Exteriér conservation work, Lisboa 2000
 9. P. Mora ? L. Mora, P. Philippot, Conservation of Wall Paintings, London 1984
- Dohledáte a použijete i další literaturu potřebnou ke zdárnému dokončení práce.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jiří Kaše
Katedra humanitních věd FR

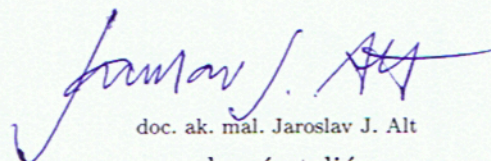
Datum zadání bakalářské práce: **15. října 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **11. srpna 2011**

Ing. Karol Bayer
děkan

L.S.

doc. ak. mal. Jaroslav J. Alt
vedoucí ateliéru

dne

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Brně dne 29.8.2011

Kateřina Krhánková, DiS

Anotace/Annotation

Tato bakalářská práce pojednává o restaurátorské dokumentaci nástěnných maleb. Zabývá se restaurátorskou dokumentací v legislativě České republiky, Slovenské republiky a v mezinárodních chartách dokumentech. Zamýšlí se nad důvody provádění kvalitní dokumentace a stavem restaurátorských zpráv odevzdávaných v ČR v dobách minulých i současných. Snaží se stanovit základní strukturu restaurátorské zprávy a stručně popsat jednotlivé položky, včetně restaurátorského průzkumu, návrhu na restaurování, vlastního restaurátorského zákroku, fotodokumentace, grafické dokumentace a příloh restaurátorské dokumentace.

This thesis deals with the documentation of the restoration of wall paintings. It deals with the restoration documentation in the legislation of the Czech Republic, Slovak Republic and mentions about it in international charters and documents. It handles with the reasons for the implementation of quality documentation and with the state of restoration documentation in the Czech Republic in past and present times. It tries to determine the basic structure of the restoration report and briefly describe each item, including the restoration survey, proposal of the restoration treatment, restoration treatment itself, photo documentation, mapping and other special annexes of restoration documentation.

Klíčová slova/Key words

Dokumentace, restaurátorská zpráva, fotodokumentace, grafická dokumentace (mapping), monitoring

Documentation, restoration report, photographic documentation, graphic documentation (mapping), monitoring

OBSAH

1.	Úvod.....	9
2.	Restaurátorská dokumentace v legislativě ČR.....	10
3.	Restaurátorská dokumentace v legislativě SR – v komparaci s Českou republikou.....	15
4.	Restaurátorská dokumentace v zahraničních chartách a deklarácích.....	15
5.	Proč je nutná kvalitní restaurátorská dokumentace.....	19
6.	Stav provádění restaurátorské dokumentace v současnosti a v minulosti v ČR.....	21
7.	Faktory ovlivňující provádění restaurátorské dokumentace.....	25
	Finanční možnosti.....	25
	Časové možnosti.....	25
	Další faktory.....	26
8.	Forma popisu informací.....	26
9.	Formální úprava textu dokumentace.....	27
10.	Struktura restaurátorské dokumentace.....	28
11.	Titulní stránka.....	29
12.	Obsah restaurátorské dokumentace.....	29
13.	Úvodní evidenční údaje.....	29
	Obecná pravidla.....	29
	Lokalizace památky.....	29
	Údaje o památce.....	30
	Údaje o akci.....	30
	Údaje o dokumentaci.....	31
	Autorská práva a čestné prohlášení.....	31
	Datum a podpis autorů dokumentace.....	31
14.	Dokumentace restaurátorského průzkumu a monitorovací dokumentace..	32
	Obecná pravidla a zásady.....	32
	Monitoring.....	33
	Popis díla.....	33
	Uměleckohistorický průzkum.....	34
	Nálezová zpráva.....	34
	Technologický průzkum.....	34

Dokumentace stávajícího stavu.....	35
Dokumentace původních realizací (technik zhotovení díla).....	35
Dokumentace poškození.....	35
Podklady pro restaurátorskou dokumentaci.....	36
Stavebně-historický průzkum (SHP).....	36
Zaměření a plány.....	36
Kresebná skica situace.....	37
Projektová dokumentace.....	37
Výrobní dokumentace.....	38
Další podklady.....	38
15. Vyhodnocení průzkumu.....	39
16. Koncepce restaurátorského zásahu.....	39
17. Dokumentace restaurátorských zásahů.....	40
Obecná pravidla.....	40
Zkoušky postupů a materiálů.....	40
Specifikace jednotlivých položek.....	40
18. Soupis použitých materiálů a technologií.....	41
Obecná pravidla.....	41
Technické listy.....	41
Spotřeba.....	42
Receptury (poměry).....	42
19. Doporučený režim památky včetně termínů průběžného ošetření a záruční doba.....	43
20. Literatura a prameny.....	43
Obecná pravidla – literatura.....	43
Obecná pravidla – prameny.....	43
21. Fotodokumentace.....	43
Obecná pravidla.....	43
Světlo.....	45
Analogová fotografie.....	45
Digitální fotografie.....	46
Speciální fotodokumentace.....	46
Úpravy fotografií.....	46
Velikost fotografií.....	47

Zaznamenávání základních informací o jednotlivých záběrech.....	47
Videodokumentace.....	47
22. Další technologie restaurátorské dokumentace.....	48
23. Grafická dokumentace.....	49
Obecná pravidla.....	49
Systém zaznamenávání dat in situ.....	49
Systém značení.....	50
Digitální versus ruční podoba.....	50
24. Přílohy k restaurátorské dokumentaci.....	50
Obecná pravidla.....	50
Obrazové přílohy – formální pravidla.....	51
Technologický průzkum.....	52
Dokumenty související s restaurátorským průzkumem a pracemi.....	52
Kopie závazného stanoviska.....	52
Kopie návrhu na restaurování.....	52
Kopie zápisů z kontrolních dnů.....	52
Smluvní dokumenty.....	52
Rozpočty.....	53
Kopie kolaudačního protokolu.....	53
Kresebné a malířské přílohy.....	53
25. Archivace a zpřístupnění restaurátorské dokumentace a dat.....	54
Archivace a zpřístupnění dokumentace.....	54
Počet paré dokumentace.....	55
Archivace na objektu.....	55
Zpřístupnění veřejnosti.....	56
26. Závěr.....	56
27. Přílohy.....	58
Textové přílohy.....	58
Obrazové přílohy.....	58
28. Použitá literatura a prameny.....	67

1. Úvod

Cílem této bakalářské práce je pokus o stanovení optimální struktury restaurátorské dokumentace s krátkými komentáři k jednotlivým kapitolám a položkám, které by měly být její standartní a obvyklou součástí. Jedná se o dokumentaci komplexního restaurátorského průzkumu a restaurování nástěnných maleb (a omítek) danou zákony ČR a reálnými možnostmi provedení dokumentace v ideální podobě. Jelikož v České republice neexistuje žádná předepsaná metodika restaurátorské dokumentace, můžeme sledovat velmi rozdílnou kvalitu prováděných restaurátorských zpráv. Tato práce si klade otázku, zda je vůbec možné strukturu dokumentace stanovit a uplatňovat ji na restaurátorských projektech v jejich široké škále specifických variant a možností. A zda by tato struktura vedla ke zkvalitnění prováděných dokumentací.

V první části této práce je shrnuta restaurátorská dokumentace zmíněná v legislativě České republiky a další metodické pokyny a reakce na ně. Následuje komparace s legislativou Slovenské republiky a soupis mezinárodních chart a deklarácí zmiňujících dokumentaci ve svých člancích a prohlášeních. Tyto články jsou v anglické podobě přiloženy do textové přílohy.

Součástí bakalářské práce je krátké zamyšlení nad stavem restaurátorských zpráv zpracovávaných a odevzdávaných, jak v minulosti, tak v současné době. Jedná se o stručný komentář napsaný na základě studia několika desítek restaurátorských zpráv uložených v archivech NPÚ a konzultací a diskusí s kolegy restaurátory a pracovníky památkové péče. Toto téma je natolik rozsáhlé, že nebylo možné v rámci této bakalářské práce ho pojmout širěji a komplexně.

Dalším tematem práce jsou hlavní faktory, které ovlivňují kvalitu zpracování dokumentace.

Formou popisu zjištěných informací a dat, formální úpravou a vlastní základní strukturou restaurátorské zprávy se zabývají následující kapitoly.

Dále jsou stručně popsány možnosti fotodokumentace a grafické dokumentace. Specifické příklady grafické dokumentace jsou následně ukázány na ilustračních příkladech v obrazové příloze. Byly vybrány referenční vzory z restaurátorských zpráv tuzemských i zahraničních, starších i současných.

Na závěr je kapitola věnovaná přílohám restaurátorské dokumentace. Zabývá se a shrnuje jednotlivé typy příloh, jejich nutnost daná zákonem a možnosti jejich použití.

2. Restaurátorská dokumentace v legislativě ČR

Dokumentaci zmiňuje **ZÁKON ČESKÉ NÁRODNÍ RADY ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči** (ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.) znění platné od 1. 1. 2003 pouze velmi stručně ve čtyřech paragrafech a to v souvislosti s prohlášením věci za kulturní a národní kulturní památku. Dále pak v souvislosti s předložením restaurátorské dokumentace při žádosti o povolení k restaurování. Nakonec pak v kapitole Užívání kulturních památek pro vědecký výzkum nebo pro účely výstavní (povinnost umožnění provedení dokumentace).

Následuje přesné znění jednotlivých článků zákona o státní památkové péči:

ZÁKON ČESKÉ NÁRODNÍ RADY ze dne 30. března 1987,

o státní památkové péči

(ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.)

znění platné od 1.1.2003

§ 3

Prohlašování věcí za kulturní památky

(...) (5) Vlastníci věcí, které pro svou mimořádnou uměleckou nebo historickou hodnotu by mohly být v souladu se společenským zájmem prohlášeny za kulturní památku, předloží ministerstvu kultury, krajskému úřadu nebo obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností na jejich písemné vyzvání požadované údaje o těchto věcech a jejich zamýšlené změny, umožnit těmto orgánům nebo jimi pověřené odborné organizaci státní památkové péče prohlídku věcí, popřípadě pořízení jejich vědecké dokumentace.

§ 4

Národní kulturní památky

(...) (7) Přípravnou a projektovou dokumentaci obnovy nemovité kulturní památky nebo stavby, stavební změny nebo udržovacích prací na nemovitosti podle odstavce 2 vlastník kulturní památky nebo projektant projedná v průběhu zpracování s odbornou organizací státní památkové péče z hlediska splnění podmínek závazného stanoviska podle odstavců 1 a 2. Při projednávání poskytuje odborná organizace státní památkové péče potřebné podklady, informace a odbornou pomoc. Ke každému dokončenému stupni dokumentace zpracuje odborná organizace státní památkové péče písemné vyjádření jako podklad pro závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou

působností, a jde-li o nemovitou národní kulturní památku, jako podklad pro závazné stanovisko krajského úřadu.

(...) (9) Vlastník kulturní památky je povinen odevzdat odborná organizaci státní památkové péče nebo krajské organizaci státní památkové péče na její vyžádání vyhotovení dokumentace.

§ 14a

Povolení k restaurování kulturní památky

(...) (6) Dokumentace podle odstavce 4 písm. b) musí obsahovat komplexní vyhodnocení příslušných průzkumů a výzkumů, fotodokumentaci stavu díla před započítím restaurátorské práce, v průběhu jednotlivých etap, a po ukončení práce, popis použitých technických a technologických postupů a materiálů, rozbor a vyhodnocení případných nových zjištění o díle a pokyny pro jeho další ochranný režim.“

§ 19

Užívání kulturních památek pro vědecký výzkum nebo pro účely výstavní

(...) (1) Vlastník kulturní památky je povinen umožnit osobám pověřeným orgány státní památkové péče vědecký výzkum kulturní památky, popřípadě pořízení její dokumentace. Jde-li o důležitý společenský zájem, je vlastník movité kulturní památky povinen kulturní památku přenechat především odborné organizaci k dočasnému užívání pro účely vědeckého výzkumu nebo pro účely výstavní na náklad toho, jemuž se kulturní památka přenechá k užívání.

Podoba dokumentace (resp. Restaurátorské zprávy) restaurování kulturních památek je stanovena v **prováděcí vyhlášce 66/1988 Sb – Obnova kulturních památek** § 10 kapitola 4. Stručně specifikuje 8 bodů, které musí restaurátorská zpráva obsahovat. Komplexní vyhodnocení průzkumných a výzkumných prací, dokumentaci provedeného restaurování, popis použitých technických a technologických postupů, popis použitých materiálů, nová zjištění o kulturní památce a pokyny pro další ochranný režim, fotodokumentaci jednotlivých fází restaurování a výsledného stavu, další dokumentaci podle povahy věci, předávací protokol a vyčíslení nákladů restaurování.

Následuje přesné znění jednotlivých článků vyhlášky č. 66/1988 Sb. o státní památkové péči:

vyhláška k provedení zákona o státní památkové péči

Úplný text vyhlášky č. 66/1988 Sb.,

kteřou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči,
ve znění vyhlášky č. 139/1999 Sb. a vyhlášky č. 538/2002 Sb.,
účinný ke dni 1. ledna 2003

Evidence kulturních památek

(k § 7 zákona)

§ 3

(1) Ústřední seznam je souborem základních údajů, které určují kulturní památku, památkovou rezervaci a památkovou zónu. Tvoří jej stejnopis o prohlášení věci za kulturní památku, památkovou rezervaci a památkovou zónu, rejstřík, evidenční listy a dokumentace včetně fotografií. Do Ústředního seznamu se rovněž zapíše dotčené parcely a vykreslí se hranice v kopiích pozemkových map.

Zrušení prohlášení věci za kulturní památku

(k § 8 zákona)

§ 7

(3) Podmínkami, na jejichž předchozí splnění může ministerstvo kultury vázat zrušení prohlášení, jsou zpracování měřické a fotografické dokumentace, stavebně historické, popřípadě archeologické průzkumy, přemístění vybraných prvků kulturní památky a úprava vzniklého prostoru.

(4) V závazném stanovisku pro přípravu a realizaci obnovy podle § 14 odst. 1 a 2 zákona, s výjimkou restaurování, stanoví příslušný orgán státní památkové péče podle povahy předmětu ochrany tyto základní podmínky:

- a) zabezpečení dalšího zachování kulturní památky a její ochrany,*
- b) zajištění vhodného využití kulturní památky z hlediska jejího celospolečenského přínosu,*
- c) zajištění kvality a hospodárnosti všech přípravných a prováděcích prací obnovy,*
- d) provedení nezbytných výzkumných a průzkumných prací,*
- e) zpracování dokumentace obnovy,*
- f) předání materiálů a podkladů zpracovaných při přípravě a provádění obnovy (průzkumné a výzkumné práce, přípravná a projektová dokumentace, její změny a dodatky, dokumentace skutečného provedení, podklad pro závěrečné vyhodnocení atd.).*

Obnova kulturních památek

(k § 14 zákona)

§ 10

(3) *V závazném stanovisku pro přípravu a realizaci restaurování podle § 14 odst. 1 zákona stanoví příslušný orgán státní památkové péče podle povahy kulturní památky tyto základní podmínky:*

- a) zpracování záměru restaurování, technického a technologického postupu, návrhu konečného výtvarného řešení a grafické podklady,*
- b) provedení průzkumných a výzkumných prací a jejich dokumentaci,*
- c) vyhotovení závěrečné restaurátorské zprávy, která bude předána odborné organizaci.*

(4) *Pro restaurování se zpracovává závěrečná restaurátorská zpráva, která obsahuje:*

- a) komplexní vyhodnocení průzkumných a výzkumných prací,*
- b) dokumentaci provedeného restaurování,*
- c) popis použitých technických a technologických postupů,*
- d) popis použitých materiálů,*
- e) nová zjištění o kulturní památce a pokyny pro další ochranný režim,*
- f) fotodokumentaci jednotlivých fází restaurování a výsledného stavu,*
- g) další dokumentaci podle povahy věci,*
- h) předávací protokol a vyčíslení nákladů restaurování.*

Muzejní zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, dokumentaci restaurování nezmiňuje. Není zmíněna ani v Metodickém pokynu č. j. 14639/2, k provádění některých činností souvisejících s tvorbou sbírek, péčí o sbírky a vývozem sbírkových předmětů do zahraničí.

V roce 2006 byl NPÚ-ÚP v Praze vydán **Metodický list č. 4/2006**, o struktuře a náležitosti restaurátorských zpráv¹. Dokument byl vytvořen na žádost restaurátorské komise NPÚ, ta však nebyla přizvána k projednání a dopracování návrhu této metodiky. Metodika specifikovala tři části restaurátorské dokumentace: textovou část, obrazovou část a předávací protokol. Byla vytvořena PhDr. Jakubem Vítovským, a to bez připomínkování odborníků z řad památkové péče i restaurátorů a shledala se tak se značnou kritikou z jejich řad. Kritizováno bylo například: stanovení často neopodstatněných a nadstandardních požadavků, nepřesná formulace požadavků a

¹ Příloha č. 1

neúplný obecný výčet situací, kterých se daný požadavek týká, nelogičnost a nahodilost řazení, duplicita jednotlivých bodů.

Na tuto metodiku reagovala v září 2006 Restaurátorská škola AVU zastoupená akad. mal. Martinem Pavalou, který připomínkoval některé sporné body metodiky.²

Mezi dalšími reakcemi lze uvést např. komentář Mgr. Jany Waisserové v rámci diskuzního fóra na internetových stránkách občanského sdružení Arte-fakt.³

Dalším legislativním prvkem ovlivňujícím podobu dokumentací restaurování kulturních památek je zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, ve znění zákona č. 242/1992 Sb., který dle § 14 odstavce 6 stanovuje podobu dokumentace restaurátorských prací pro uchazeče o udělení povolení k restaurování kulturní památky. Ten je obsahově pouze obdobou prováděcí vyhlášky.

V praxi je restaurátory často používána interní metodika NPÚ ÚOP v Brně s názvem Restaurátorská dokumentace (náčrt struktury a obsahu) z roku 1995. Jedná se o základní strukturu restaurátorské zprávy se stručným popisem.⁴

Ministrem kultury byl podle § 18 Organizačního řádu Ministerstva kultury ustanoven pracovní tým k zajištění úkolů spojených se zpracováním nového památkového zákona a nové koncepce nakládání s památkovým fondem ČR na období 2008 – 2014. Z oblasti restaurování participuje na tvorbě záměru předseda Asociace restaurátorů doc. Petr Kuthan, který byl jmenován členem pracovního týmu.⁵

² Příloha č.2

³ <http://www.arte-fakt.cz/diskuzearchiv.html> „Dle těchto pokynů není reálné restaurátorské zprávy odevzdávat, zvláště v oblasti restaurování větších objektů. Nicméně po vás může kterýkoliv pracovník NPÚ zprávu v takovémto rozsahu požadovat. Proto je dle mého názoru naší povinností a naším zájmem reagovat na tuto metodiku, shromáždit argumenty proč a v jakých bodech jsou předložené metodické pokyny neslučitelné s restaurátorskou praxí a následně informovat autora vydaných pokynů. Je mi s podivem, že na vydání nereagují samotní pracovníci památkové péče, kteří z praxe musí vědět, že minimálně finanční náročnost takových zpráv na všech zakázkách by byla značným zatížením pro restaurátorské rozpočty. Setkala jsem se v praxi i se zprávami, které nemají téměř žádnou vypovídací hodnotu (zvláště zprávy z restaurátorských průzkumů), proto by bylo dle mého názoru úspěchem docílit alespoň startovní úroveň restaurátorských zpráv a ne požadovat plošně dokumentace v exkluzivní kvalitě bez ohledu na typ restaurátorského zásahu. Často je také důležitější úroveň grafické dokumentace než přehnaně velké formáty fotografií v požadovaném rozlišení“

⁴ Příloha č.3

⁵ V minulosti apeloval na kvalitu odevzávané restaurátorské dokumentace např. doc. J. Josefík ve zprávě nazvané „Restaurátorská dokumentace“, datace patrně 1992 (Příloha č.4) a M. Togner v článku „Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče“ (Příloha č.5)

3. Restaurátorská dokumentace v legislativě Slovenské republiky – v komparaci s Českou republikou

Vyhláška Ministerstva kultury Slovenské republiky č. 16/2003 Sb., kterou se vykonává zákon o ochraně památkového fondu, stanoví povinné části restaurátorské dokumentace pro všechny restaurátory, kteří jsou členy Komory restaurátorů podle § 5 zákona Národní rady Slovenské republiky č. 200/1994 Sb. o Komoře restaurátorů a o výkonu restaurátorské činnosti jejich členů. Podle § 6 bodu 3 musí dokumentace provedených restaurátorských prací obsahovat tyto body:

- „a) základní údaje o předmětech restaurování,*
- b) podrobnou zprávu o výsledku vykonaných prací z hlediska použitého postupu, technologie a materiálu,*
- c) specifikaci a odůvodnění případných změn oproti návrhu na restaurování,*
- d) sepsání nových poznatků v průběhu restaurování týkajících se technické, technologické a uměleckohistorické charakteristiky kulturní památky, jak se k nim dospělo,*
- e) přínos restaurování a dosažený cíl,*
- f) určení režimu dalšího využívání restaurované památky nebo její části z hlediska její ochrany a nezbytných provozních a klimatických podmínek,*
- g) fotografickou dokumentaci a podle potřeby i grafickou dokumentaci průběhu a výsledku restaurování kulturní památky.“*

Požadavky popsané v této vyhlášce jsou velmi podobné požadavkům obsaženým v prováděcí vyhlášce č. 66/1988 Sb. České republiky. Oproti vyhlášce ČR, slovenská vyhláška požaduje základní údaje o předmětu restaurování, specifikaci a odůvodnění případných změn restaurátorského zásahu v komparaci s návrhem na restaurování a přínos restaurování a dosažený cíl.

4. Restaurátorská dokumentace v zahraničních chartách a deklarácích

Dokumentace je zmíněna ve velkém počtu mezinárodních chart, deklarací a dokumentů.⁶

Základním a stěžejním textem je Benátská charta⁷ (článek 16). Většina dalších dokumentů z této charty vychází nebo se na ni odkazuje (včetně dokumentu Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings, ICOMOS, 2003⁸). Dle Benátské charty má mít restaurátorská dokumentace formu **analytické a kritické zprávy s ilustračními fotografiemi a kresbami**. Má obsahovat všechny kroky práce. Zpráva má být archivována ve veřejných institucích a zpřístupněna všem badatelům. Je doporučeno, aby zpráva byla publikována.⁹

Konzervátor-restaurátor si musí být vědom dokumentární povahy předmětu. Každý objekt obsahuje, samostatně nebo v kombinaci, historické, stylistické, ikonografické, technologické, intelektuální, estetické a duchovní zprávy a data.¹⁰

Zde následuje soupis (řazeno chronologicky od roku 1931-2005) s internetovými odkazy na kompletní texty chart a dokumentů:

1931. The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments (The Athens Charter), Athens Conference, 21–30 October 1931

www.icomos.org/docs/athens_charter.html

1964. International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter), Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Venice, 25–31 May 1964

www.international.icomos.org/charters/venice_e.htm

⁶ Soupis všech odstavců, článků a zmínek o restaurátorské dokumentaci v anglickém jazyce - Příloha č.6

⁷ Benátská charta – Příloha č. 7

⁸ Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings - Příloha č. 8

⁹ Angl.: *In all works of preservation, restoration or excavation, there should always be precise documentation in the form of analytical and critical reports, illustrated with drawings and photographs. Every stage of the work of clearing, consolidation, rearrangement and integration, as well as technical and formal features identified during the course of the work, should be included. This record should be placed in the archives of a public institution and made available to research workers. It is recommended that the report should be published.*

¹⁰ The Code of Ethics, ICOM-CC Triennial Meeting, Copenhagen, September 1984 – Angl.: *The conservator-restorer must be aware of the documentary nature of an object. Each object contains—singly or combined—historic, stylistic, iconographic, technological, intellectual, aesthetic and/or spiritual messages and data.*

1975. The Declaration of Amsterdam, Congress on the European Architectural Heritage, 21–25, October 1975

www.icomos.org/docs/amsterdam.html

1981. Historic Gardens (The Florence Charter), ICOMOS-IFLA International Committee for Historic Gardens, Florence, 21 May 1981

www.icomos.org/docs/amsterdam.html

1983. Appleton Charter for the Protection and Enhancement of the Built Environment (Appleton Charter), ICOMOS-Canada

www.icomos.org/docs/appleton.html.en

1984. The Code of Ethics, ICOM-CC Triennial Meeting, Copenhagen, September 1984

www.icom-cc.org/About/DefinitionOfProfession

1987. Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter), ICOMOS General Assembly, Washington, DC, October 1987

www.international.icomos.org/charters/towns_e.htm

1989. Charter of Lahore

Elektronická verze není dostupná.

1990. Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage, ICAHM (International Committee on Archaeological Heritage Management) 9th General Assembly, Lausanne, Switzerland, 1990

www.international.icomos.org/charters/arch_e.htm

1993. Guidelines for Education and Training in the Conservation of Monuments, Ensembles and Sites, ICOMOS 10th General Assembly, Colombo, Sri Lanka, 30 July – 7 August 1993

www.icomos.org/docs/guidelines_for_education.html

1993. Charter for the Conservation of Places of Cultural Heritage Value, ICOMOS New Zealand

www.icomos.org/docs/nz_92charter.html

1994. The Nara Document on Authenticity

www.international.icomos.org/charters/nara_e.htm

1994. AIC Code of Ethics and Guidelines for Practice, The American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works¹¹

¹¹ AIC Code of Ethics and Guidelines for Practice – Příloha č. 9

1995. Code of Ethics, Dutch Association of Professional Restorers

palimpsest.stanford.edu/byorg/veres/vereseth.html

1996. Principles for the Recording of Monuments, Groups of Buildings and Sites,

ICOMOS 11th General Assembly, Sofia, Bulgaria, 5–9 October 1996

www.international.icomos.org/charters/recording_e.htm

1996. Charter on the Protection and Management of Underwater Cultural Heritage, ICOMOS 11th General Assembly, Sofia, Bulgaria, 5–9 October, 1996

www.international.icomos.org/charters/underwater_e.htm

1999. International Cultural Tourism Charter (Managing Tourism at Places of Heritage Significance), ICOMOS 12th General Assembly, Mexico, October 1999

www.international.icomos.org/charters/tourism_e.htm

1999. Charter on the Built Vernacular Heritage, ICOMOS 12th General Assembly, Mexico, October 1999

www.international.icomos.org/charters/vernacular_e.htm

1999. Principles for the Preservation of Historic Timber Structures, ICOMOS 12th General Assembly, Mexico, October 1999

www.international.icomos.org/charters/wood_e.htm

1999. The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance (revised version), Australia ICOMOS

http://australia.icomos.org/wp-content/uploads/BURRA-CHARTER-1999_charter-only.pdf

2000. Principles for the Conservation of Heritage Sites in China, The Getty Conservation Institute

www.getty.edu/conservation/field_projects/china/china_publications.html

2000. Commentary on the Principles for the Conservation of Heritage Sites in China, The Getty Conservation Institute

www.getty.edu/conservation/field_projects/china/china_publications.html

2002. Professional Guidelines, E.C.C.O. (European Confederation of Conservators' Organizations)

www.ecco-eu.org/about-e.c.c.o./professional-guidelines.html

2003. Standards and Guidelines for the Conservation of Historic Places in Canada

[In the Introduction, the following general statement is made:]

2003. Principles for the Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage, ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

www.international.icomos.org/charters/structures_e.htm

2003. Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings, ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

www.international.icomos.org/charters/wallpaintings_e.htm

2005. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, UNESCO Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Committee), 2 February 2005

whc.unesco.org/en/guidelines/

5. Proč je nutná kvalitní restaurátorská dokumentace

Soustředění maxima informací o každé restaurátorské činnosti je důležité z hlediska dokumentárního i praktického (základní výchozí materiál pro případné opravy a restaurování památky v budoucnosti).¹² Dokumentace by měla být nedílnou součástí výzkumu a restaurátorské činnosti. Záznamy, dokumentace a informace o stavu a zásazích na památce hrají důležitou roli při veškerých prováděných pracech (ať už je to výzkum, plánování ochrany, pravidelné kontroly a údržba, vlastní fyzický zásah, nebo poskytování služeb veřejnosti).

Dokumentace je systematický sběr, tvorba, strukturování a zajištění přístupu k informacím z výzkumu, vlastního zásahu, monitoringu a údržby památky.

Měl by to být opakující se a kritický proces, zahrnující pravidelnou revizi a případné přeformulování stanovených cílů.

Hlavními důvody provádění restaurátorské dokumentace jsou:

- povinnost daná zákonem ČR
- zjištění stavu památky v průběhu času - referenční data pro sledování změn na památce (poškození,...)
- pomoc při zjištění příčin poškození a současného stavu památky

¹² “...where the restoration of a mural painting is concerned, the purpose of documentation is to provide a detailed report of the results of examination, the methods used and the conservation treatment. This must be prepared as clearly and completely as possible for the benefit of interested specialists.” (P. Mora – L. Mora, P. Philippot, *Conservation of Wall Paintings*, London 1984, str. 25)

- poskytnutí cenných informací, které mohou být nevratně ztraceny či zkresleny v průběhu prací (či stárnutím)
- poskytnutí informací restaurátorům a odborníkům, kteří přijdou s památkou do styku v budoucnosti
- prohloubení znalostí o objektu a jeho kontextu, s jejichž pomocí se minimalizuje počet zásahů (určení nezbytné míry restaurátorského zásahu)
- využití těchto dat pro preventivní péči (plánování údržby, včetně systematického sledování a postupů údržby)
- stanovení priorit v ochraně památky
- realističtější stanovení nákladů na péči o památku (kvantifikace a financování)
- větší efektivnost ve vynakládání finančních prostředků
- spolehlivé informace, které jsou snadno k dispozici, usnadňují celý proces ochrany a obnovy (a vznikají tím významné úspory v rozpočtu projektu)
- rychlejší vyhledávání relevantních údajů o památce
- lepší kontrola a řízení prováděných prací (stavebních i restaurátorských oprav)
- méně chyb v plánování ochrany a obnovy
- pomáhá vyhnout se duplicitě v práci
- zlepšení interdisciplinární komunikace mezi odbornými pracovníky (podklady pro další vědeckou práci)
- zaznamenání účinků ošetření v minulosti, k posouzení úspěchu a neúspěchu použitých materiálů a metod ošetření v časovém odstupu
- pomoc vlastníkovi památky (správci či oprávněnému zástupci) v lepším pochopení a porozumění památky, získání znalostí o jeho hodnotách a vývoji
- podpoření zájmu a účasti veřejnosti na zachování kulturního dědictví pomocí šíření zaznamenaných informací
- využití doložených informací pro publikaci a podporu veřejného zájmu (propagační, vzdělávací, vysvětlující a materiály zaměřené pro návštěvníky, agentury, veřejnost...)
- dokumentace vypovídá o kvalitách a etice restaurátorského zásahu (i o autorovi zásahu samotném) – kontrola provedené práce (investorem či odborným dozorem)
- na základě dokumentace restaurátorského průzkumu a koncepce restaurování lze v předstihu určit kvalitu samotného restaurátorského zásahu (tzn. kvalitu práce provádějícího restaurátora)

Cílovými skupinami, pro které jsou restaurátorské dokumentace určeny, jsou: restaurátoři, odborní pracovníci památkové péče, majitelé památek, historici umění, architekti, archeologové, specialisté v blízkých oborech, finanční instituce, studenti, pedagogové, veřejnost atp. V ČR jsou restaurátorské dokumentace patrně nejvíce studovány studenty.¹³

6. Stav provádění restaurátorské dokumentace v současnosti a v minulosti v ČR

Kvalita v minulé i současné době zpracovávaných restaurátorských dokumentací je velmi proměnlivá a poměrně často nedostačující. V rámci psaní této bakalářské práce byly navštíveny archivy územních odborných pracovišť NPÚ v Českých Budějovicích¹⁴ a v Brně¹⁵ a na základě doporučení jejich odborných pracovníků byly prohlédnuty vybrané restaurátorské dokumentace.¹⁶ Maximalistické požadavky Metodického listu č. 4/2006 zmiňovaného v úvodní kapitole nebyly splněny v cca 100% zde archivovaných restaurátorských zpráv. Nejsou plněny však ani požadavky dané vyhláškou č. 66/1988 Sb. České republiky. Restaurátorský průzkum a jeho vyhodnocení obsahuje jen malé procento dokumentací (často zde nenajdeme ani odkaz na provedený průzkum, který je zákonem stanoven). Minimálně sporný bod *h) předávací protokol a vyčíslení nákladů restaurování* neobsahovala žádná restaurátorská zpráva, která byla v rámci této práce k dispozici.

Následující text této kapitoly vychází z poznatků studia malého vzorku dokumentací¹⁷ a z krátkých konzultací s několika pracovníky památkové péče a

¹³ Lze usuzovat z počtu zapůjčených restaurátorských zpráv v archivech NPÚ. Dle slov PhDr. Zdeňka Váchy: „V praxi jsou restaurátorské zprávy zapůjčovány restaurátory během rest. prací minimálně. Největší zájem o zapůjčení je ze strany studentů. Dále pak majitelů památek a pracovníků památkové péče.“

¹⁴ Za konzultace děkuji Mgr. Petru Pavelcovi.

¹⁵ Za konzultace děkuji PhDr. Zdeňku Váchovi.

¹⁶ Komentář Mgr. Petra Pavelce k restaurátorským zprávám uloženým v archivu NPÚ v Českých Budějovicích: „*Převažuje formalismus, nedůslednost nebo kvalitativní průměrnost a názorová nevyhraněnost.*“

¹⁷ Cca 50 restaurátorských zpráv.

restaurátory, proto jsou jeho závěry stručné, zjednodušené a možná i částečně neobjektivní.

Jako jedny z nejstarších dokumentačních prací byly v rámci této práce studovány kresebné dokumentace vídeňského akademického malíře a schwarzenberského dvorního restaurátora Theofila Melichara na státním zámku Český Krumlov. Jedná se o kresebné ikonografické zachycení renesanční výzdoby fasád III. a IV. zámeckého nádvoří¹⁸, do fotografií jsou černou tuší zakresleny a očíslovány jednotlivé výjevy a iluzivní malovaná architektura. Červeně jsou pak graficky znázorněny patrně chybějící místa výzdoby.¹⁹ Podobným kresebným stylem byly dokumentovány i další památky v České republice. Jednalo se zejména o popisné a ikonografické informace.

Restaurátorské zprávy Akademie výtvarných umění, školy malířských a konservačních technik B. Slánského se vyznačují značně vysokou vypovídající hodnotou²⁰. Obsahují textovou část, fotodokumentaci a grafickou dokumentaci. Zpráva začíná grafickou dokumentací s půdorysem místnosti a označením dokumentované části díla a jednoduchým grafickým nákresem (očíslování výjevů a zakreslení poškození). Text zprávy je poměrně stručný a často odkazuje na fotodokumentaci. Obsahuje však výstižný popis díla a stav malby před opravou, popis jednotlivých poškození a druhotných zásahů. Stručně popisuje i původní techniky díla. Dále text obsahuje stručný návrh na restaurování (bez specifikace navrhovaných materiálů) a nakonec konstatování, že práce proběhly dle tohoto návrhu. Fotodokumentace je velmi kvalitní a detailní, s popiskou lokalizující každý snímek a stručným popisem dokumentovaného

¹⁸ Obr. č. 1 - 3

¹⁹ Komentář Mgr. Petra Pavelce k restaurátorským zprávám v jihočeském regionu: „Z historického hlediska je určitě důležitá již zmíněná dokumentace Melicherova z Českého Krumlova. Jeho zprávy jsou uloženy v krumlovském zámeckém archivu - Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov. Metodologicky byl Melicher již ve své době "mimo", dokumentoval ale relativně velmi dobře. Velmi zajímavé je, že ve stejné době jako Melicher restauroval pro Schwarzenbergy známý malíř a etnograf Ludvík Kuba. Středověké malby v Hosíně restauroval například na začátku 20. století tak, že metodologicky na jeho zásahu nebylo třeba na jeho konci nic měnit. Výsledky restaurování publikoval a přitom vedl velmi kvalifikovanou polemiku právě s Melicherem: Kubovy publikované teoretické postuláty jsou dodnes plně platné...“

²⁰ Byly studovány restaurátorské zprávy z obnovy Zemských desk na Pražském hradě: Akademie výtvarných umění v Praze, škola malířských a konservačních technik, Slánský, B., *Oprava nást. maleb v zem. deskách na Praž. hradě, II., III část, 1954 (?)*

restaurátorského kroku (jednotlivé části díla jsou foceny sekvenčně – stejné místo v průběhu jednotlivých prací).

V roce 1956 bylo založeno Dílo – Český fond výtvarných umění (ČFVU). Tento fond zadával restaurátorům restaurátorskou práci. Umělecká restaurátorská komise ČFVU pak dílo kontrolovala, kolaudovala a schvalovala restaurátorskou zprávu.²¹

Restaurátorské zprávy z 50., 60. a 70. let mají většinou velmi podobný rozsah i formu.²² Většinou jsou svázané v pevných deskách na stužky. Obsahují 1 – 2 stránky strojopisného textu zprávy (většinou nestrukturovaný text v jednom odstavci počínající názvem díla a končící datací s podpisem a adresou autora). Většinou se jedná o velmi stručný popis díla. Dále pak o popis poškození (někdy je zde patrná snaha o stanovení jeho příčin) a stručný popis provedené práce.²³ Použité materiály jsou popsány chemickými názvy, nebo nejsou zmíněny. Často se zde vyskytují informace obhajující zásah a přesvědčující o jeho šetrném provedení.²⁴ V některých případech je zmíněno doporučení pro stavební práce.²⁵ Následuje černobílá fotodokumentace lepená na pevné čtvrtky. Ty jsou očíslovány. Fotografie jsou různých rozměrů, většinou ve vysoké kvalitě. Popisky jsou psány ručně či strojově u vybraných snímků, poměrně často však zcela chybí.²⁶

V 80. letech jsou zajímavé zprávy členů Státních restaurátorských ateliérů, jejichž zprávy jsou již metodicky koncipované.²⁷ Restaurátorskou dokumentaci zpracovával

²¹ Obr. č. 17

²² Obr. č. 4 - 15

²³ Např: *...nestejnoměrně odkryté malby byly dočištěny v přehledné celky a zpevněny vhodně volenou směsí....do postřikové látky byl přidán konzervační prostředek proti plísním....*Toroň, J, ak. mal., Alt, J., Černvír, Restaurátorská zpráva z I. etapy restaurování, 1968

²⁴ Např: *...malba tím ani v nejmenší míře neutrpěla...* Sysel, F., ak. mal., Brno – kostel Milosrdných bratří, Nástěnné malby, Restaurátorská zpráva z I. etapy restaurování, 1960

²⁵ Např: *...odstranění izolace, proč neosadit zářivky na klenbu...* Josefík, J., ak. mal., Maulbertsch - Brno, Restaurátorská zpráva o restaurování fresky v Brně, 1959

²⁶ Např: *Část vavřínového věnce po opravě*, Hotový, .M., ak. soch., Marcin, O., ak. soch., Trtílek, J., ak. soch., Restaurátorská zpráva – rondel Jindřichův Hradec, II. etapa, 1977

²⁷ Komentář Mgr. Petra Pavelce k restaurátorským zprávám v jihočeském regionu: *„...Z konce 80 let a začátku 90 let stojí za studium restaurátorské zprávy, které pod vedením profesora Josefíka zpracovávali bratři Novotní. To jsou skutečně po všech stránkách velmi kvalitní dokumentace. Důležité na tom je z hlediska didaktického, že Josefík byl spolupracovníkem Slánského, takže to má svůj význam i z hlediska vývoje metodologie restaurování v Čechách. Z toho samého hlediska a rovněž obecně z hlediska českých společensko - politických poměrů jsou zajímavé restaurátorské dokumentace členů Státních*

tým specialistů (historik umění, restaurátor, technolog, fotograf). Některé restaurátorské projekty a jejich dokumentace byly publikovány.

Po roce 1989 můžeme sledovat opět velmi proměnlivou kvalitu archivovaných zpráv. Textová složka často zůstává poměrně stručná. Můžeme zde vysledovat vliv interní metodiky NPÚ ú.o.p. v Brně z roku 1995 ve snaze o aspoň základní strukturu restaurátorské zprávy. U fotodokumentace kvalita kolísá více než v předchozích letech (můžeme se setkat se snímky kvalitně provedenými i se snímky absolutně nevyhovujícími a nevypovídajícími). Grafická dokumentace je obsažena až ve zprávách z posledních let, ale stále jen vyjíměčně. Restaurátorský průzkum v cca 80% restaurátorských zpráv chybí, často je pouze zmíněn v textu, že byl proveden. Většinou jsou listy dokumentace uloženy v eurofoliích v pevných plastových kroužkových deskách nebo jsou svázány kroužkovou vazbou s průhlednou fólií na titulní stránce. CD jsou přiloženy v plastovém obalu či v obálce adjustované k dokumentaci.²⁸

Posun v provádění dokumentací částečně přineslo větší rozšíření počítačové techniky, to však leckdy neznamená, že se jedná o posun kvalitativní.

Přes relativně velmi snadnou ekonomickou a technickou dostupnost se fotodokumentační a grafická dokumentace (mapping) získaných informací u nás provádí ve většině případů v nedostatečném rozsahu a kvalitě. Profesionální fotodokumentace stavu před obnovou provedená profesionálním fotografem je dosud, patrně z finančních důvodů výjimečná. S digitalizací fotodokumentace paradoxně došlo často ke snížení kvality fotografií. Vzhledem k možnosti pořídit velké množství snímků bez finančního a časového zatížení, výběr fotografií je často prováděn až při práci na dokumentaci na počítači. Ve většině restaurátorských zpráv provedených v minulosti (50. – 80. léta) je kvalita černobílých fotografií velmi vysoká. V minulosti byl proces zhotovení fotografie časově i finančně náročný, restaurátor většinou dobře zvažoval každý jednotlivý snímek.

Jedním z důvodů odevzdávání dokumentací s malou vypovídající hodnotou je vysoká tolerance pracovníků příslušných institucí a úřadů zodpovědných za kontrolu jejich kvality. Ti často neuplatňují, či jsou z různých důvodů donuceni neuplatňovat, důsledně kvalitativní odborná kritéria a často rezignují na požadavek elementárního

restaurátorských ateliérů na konci 80 let. Jejich kvalita je v mnoha ohledech dobově nadprůměrná a jejich zpracování je metodicky přísně jednotně koncipované. ...“

²⁸ Obr. č. 16 - 28

minima pro dokumentaci. Leckdy se až zdá, že jsou spokojeni, že dokumentace byla odevzdána.

Dalším důvodem tohoto stavu je, že podrobné a detailní restaurátorské zprávy se často stávají finančně a časově náročné pro řadu zhotovitelů, a to nejen u zakázek většího rozsahu, ale i při restaurování drobných artefaktů.

Dnešní stav není velmi dobrou vizitkou restaurátorů a české památkové péče, zvláště při porovnání se situací v zahraničí, kde je systematickému dokumentování památek a restaurátorských prací dlouhodobě věnována velká pozornost. Nadstandardně kvalitní restaurátorské dokumentace jsou prováděny v německy mluvících zemích.

7. Faktory ovlivňující provádění restaurátorské dokumentace

7.1. Finanční možnosti

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, jedním z hlavních faktorů, který ovlivňuje kvalitu restaurátorské dokumentace, je její vysoká finanční náročnost. Již samotné restaurátorské práce jsou pro investora tak nákladné, že položka restaurátorská dokumentace v rozpočtu je ponížena na minimální částky.

Jednou z mála možností je získání finančních prostředků v rámci státních a nestátních programů a fondů, programů Evropské unie, zahraničních organizací, fondů a nadací.

Další možností je přesvědčení investora o důležitosti a potřebě těchto dokumentů. Jelikož provedení kvalitní dokumentační činnosti našeho kulturního dědictví je bez pochyb veřejným zájmem, je otázkou zda by tento zájem neměl být podpořen státními dotacemi a spolufinancováním.

7.2. Časové možnosti

Jedním z faktorů, který souvisí s finanční nákladností, je také časová náročnost dokumentačních prací. A to jak, před zahájením restaurátorského průzkumu i vlastního zásahu, v průběhu prací i při kompletaci všech získaných dat. Restaurátorské práce jsou často termínově velmi úzce vymezeny a předání díla (tedy i fakturace) je podmíněno předáním restaurátorské dokumentace. Což je z pohledu jejího odevzdání důležitá podmínka, z důvodů jejího kvalitního provedení již diskutabilní. V tuto chvíli je pak

určující jen míra osobní zainteresovanosti a poctivosti osob provádějících a kompletujících dokumentaci.

7.3. Další faktory

Restaurátorská dokumentace by měla být integrální částí velkého zdroje informací o kulturní památce. Od toho se odvíjí důležitost mezioborové spolupráce.

Pro zpracování kvalitní restaurátorské dokumentace je nutné mít rozsáhlé znalosti ve velké škále profesí či spolupracovat s odborníky a specialisty z různých blízkých oborů. Proto jako u každé jiné multidisciplinární vědecké činnosti i v oboru restaurování je nutná součinnost s odborníky z jiných profesí. Mezi tyto profese patří například: architekt, historik umění, technolog, fotograf, fyzik, geolog, klimatolog,....

Tyto okolnosti způsobují opět nárůst nákladů, zvyšují však kvalitu restaurátorské dokumentace.

Provedení kvalitní dokumentace je činnost poměrně komplikovaná a časově náročná. Na mezinárodním vědeckém semináři GRADOC konaném v listopadu 1999 byl dokonce vznesen požadavek specializované profese dokumentačního specialisty.²⁹

Mezi další faktory ovlivňující kvalitu a rozsah restaurátorské dokumentace patří: stav památky, významnost památky, požadavky investora, zkušenosti a kvalifikace zhotovitele dokumentace, schopnost práce s moderními a novými technologiemi, dostupnost podkladů (historických i novodobých), atd.

8. Forma popisu informací – typy a úrovně informací, vypovídající možnosti, srozumitelnost, rozsah

Obecně, veškeré informace týkající se restaurování díla by měly být dokumentovány. Charakter dokumentace, sestavené nebo vytvořené pro konkrétní dílo je záležitostí profesionálního úsudku zhotovitele a souvisí s:

- významem a složitostí díla, jeho aktuálním stavem, jeho historií
- významem dokumentace vzhledem k zachování díla
- dostupností zdrojů informací
- hodnotou dokumentace pro další účely.

Hlavní formou pro popis a vyhodnocení informací je textová forma. Ta je však značně závislá na osobě zpracovatele dokumentace. Obsahové principy lze definovat

²⁹ Angl.: „documentation specialist“

pouze velmi obecně. Text je třeba psát přehledně a jasně specifikovat popisovanou problematiku. Lze doporučit kratší věty s jasnými formulacemi. V rámci textu je nutné používat zcela srozumitelné a jednoznačné odkazy k obrazové dokumentaci a přílohám. Popis musí umožnit jednoznačnou interpretaci sdělovaných informací.

Je velmi praktické důsledné zapisování veškerých zjištěných informací a prováděných postupů do „pracovních deníků“ vedených každodenně a pravidelně v rámci prací na objektu. Tyto terénní poznámky je vhodné archivovat autorem.

Forma „pracovních deníků“ může být různá. A to od klasických tištěných sešitů dostupných v obchodech až po formuláře vytvořené restaurátorem pro každý specifický restaurátorský projekt.³⁰ Poznámky je třeba psát přehledně a čitelným rukopisem. Velkou předností psaných poznámek je jednak jejich dlouhodobá použitelnost a ověřitelnost, jednak možnost bezprostřední kombinace s ilustračními kresbami.

Zde se dostáváme k další formě popisu prací a zjištěných okolností a to formou kresebných skic a nákresů. Tak lze popsat informace velmi zjednodušenou, rychlou a ilustrativní formou. Do kreseb je možné umístit nejrůznější poznámky a detaily, které nelze v písemném záznamu spolehlivě a přesně zachytit. Např. řezy zdívkou a omítkovými vrstvami, profilace plastických článků architektury, skicy půdorysné situace s lokalizací zjištěných či provedených zásahů, perspektivní náčrty,...³¹

Psaný a kresebný záznam lze v některých případech doplnit záznamem zvukovým (diktafon) a videozáznamem. Jeho předností je rychlost. Nevýhodou je oddělení zvukového a videozáznamu od tištěné fyzické dokumentace.

Další formou záznamu je fotografie a grafická dokumentace (mapping), kterými se zabývají samostatné kapitoly.

9. Formální úprava textu dokumentace

Detailní soupis pravidel při psaní textu odborné práce vypracovala pro Fakultu restaurování Univerzity Pardubice Dana Schlaichertová (*Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace*, Litomyšl 2002).³² Zde jsou uvedena pouze vybraná základní pravidla.

³⁰ Obr. č. 29 - 33

³¹ Obr. č. 34 - 44

³² Příloha č. 10

Text by měl být tištěn na stránku formátu A4 a to po jedné straně papíru. Tisk i papír musí být kvalitní. Tištěná podoba by měla být pevně adjustovaná.

Pro text je vhodné volit jednoduchá písma a nekombinovat je dohromady. Zvětšovat pouze velikost písma pro nadpisy kapitol a podkapitol. Vždy dodržovat jednotný systém a řád. Kapitoly a podkapitoly musí být uspořádány v logickém sledu, jejich rozsah by měl odpovídat důležitosti řešené problematiky. Kapitoly se číslují. Nedoporučuje se používat více než tři úrovně číslování kapitol.

Doporučená úprava okraje listu papíru je předepsána takto: horní okraj stránky 25 mm, dolní okraj stránky 35 mm, pravý i levý okraj 25 mm. Text se zpravidla zarovnává k oběma okrajům.

Jednotlivé stránky se průběžně číslují arabskými číslicemi.

Kurzíva se užívá v textu zpravidla u názvů uměleckých děl, např. *Salome* nebo *Svoboda vedoucí lid na barikády*. Vždy v celé práci důsledně. Pokud jsme zvolili kurzívu pro názvy děl, už ji nepoužíváme pro psaní citací, nebo naopak.

Přesná citace se v textu ohraničuje uvozovkami, např.: “Výroky vynikajících tvůrčích individualit jsou vždy zajímavé, i tehdy, když zkreslují skutečnost...”¹² (číselný odkaz se váže k poznámkovému aparátu, kde je přesně specifikována publikace, ze které autor cituje).

10. Struktura restaurátorské dokumentace

Hlavním požadavkem pro splnění základní srozumitelnosti jakéhokoliv dokumentu je jeho systematická stavba. Stejně tak to platí i u restaurátorské zprávy. Principiální jednotnost a jasná terminologie jsou těmi nejdůležitějšími aspekty umožňujícími přesné zaznamenávání a předávání informací.

V České republice neexistuje jednotná standardní forma strukturování obsahu restaurátorské dokumentace.

Restaurátorskou dokumentaci lze strukturovat následovně:

Titulní strana

Obsah

Úvodní evidenční údaje

Restaurátorský průzkum a jeho vyhodnocení

Koncepce restaurátorského zásahu

Dokumentace restaurátorského zásahu

Doporučený režim

Fotodokumentace

Grafická dokumentace

Přílohy

11. Titulní strana

Titulní strana musí být vytištěna kvalitním tiskem na papír vhodného rozměru (pěvně adjustovaná k deskám dokumentace). Musí být eliminováno její případné poškození (pro zvýšené mechanické namáhání, případná práce s dokumentací v terénu na objektu, atp).

Musí zde být uveden název restaurátorské akce (objekt a předmět restaurování) a rok provedení.

Titulní stránka musí mít i vysoké estetické a výtvarné kvality.

12. Obsah restaurátorské dokumentace

Obsah se píše vždy na zvláštním listě či listech. Musí zde být uvedeny všechny očíslované kapitoly, podkapitoly a statě textové části dokumentace s uvedením příslušné stránky. Stejně tak veškeré přílohy.

13. Úvodní evidenční údaje

13.1. Obecná pravidla

Následující struktura evidenčních údajů vychází zejména z interní metodiky NPÚ ÚOP v Brně s názvem Restaurátorská dokumentace z roku 1995³³, ze zprávy doc J. Josefíka „Restaurátorská dokumentace“³⁴ a z vybraných restaurátorských dokumentací. Základní kapitolami jsou následující: lokalizace památky, údaje o památce, údaje o akci a údaje o dokumentaci.

13.2. Lokalizace památky

³³ Příloha č. 3

³⁴ Příloha č. 4

Název památky:
Okres:
Obec:
Adresa: ulice/náměstí, číslo popisné, číslo parcely...
Bližší určení místa popisem:
Název objektu, jehož součástí je restaurované dílo:
Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP³⁵:
Zapsáno od³⁶:

13.3. Údaje o památce

Autor (okruh, dílna, signatura apod.):
Doba vzniku, sloh:
Materiál/Technika:
Rozměry:
Předchozí známé restaurátorské zásahy:
Soupis použitých podkladů (SHP, projekty obnovy, restaurátorské zprávy, restaurátorské záměry, odborné posudky, publikace o restaurovaném díle,...):

13.4. Údaje o akci

Vlastník:
Investor:
Zadavatel:
Památkový dozor:
NPÚ – ÚOP v ...
NPÚ – ÚP Praha
Restaurovatelský průzkum a návrh na restaurování (autoři, přesný název, datace):
Závazné stanovisko KÚ:
Rozhodnutí KÚ – kraj, č. j., ze dne
Termín započetí akce:
Termín ukončení akce:
Restaurovali (jméno, adresa, povolení MK ČR čj...., email, telefonní číslo):

³⁵ Tato data lze najít na: <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>

³⁶ Tato data lze najít na: <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>

Spolupracovali (jméno, adresa, stučná specifikace práce, email, telefoní číslo):

Technologické analýzy (jméno, adresa, email, telefoní číslo):

Konzultace (uměleckohistorický průzkum, specialisté...):

13.5. Údaje o dokumentaci

Dokumentaci zpracovali:

Text dokumentace napsal:

Dokumentaci zkompletoval:

Počet stran textu:

Počet stran příloh:

Počet fotografií v textu:

Počet fotografií v kapitole Fotodokumentace:

Autor fotografií (spolupráce, foceno profesionálním fotografem):

Uložení dokumentace:

- tištěná verze NPÚ-ÚP Praha, NPÚ-ÚOP v ... a na objektu ...
- v digitální podobě (formát pdf) – u autorky,

13.6. Autorská práva a čestné prohlášení

Restaurátorská dokumentace je také nositelem duševního vlastnictví autora, a jako autorské dílo je chráněna zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Z tohoto důvodu je vhodné uvést například následující formulaci a čestné prohlášení:

Tato dokumentace je chráněna autorskými právy ve smyslu příslušných ustanovení zákona č. 121/2000 Sb. v platném znění. Použití nebo citace jakékoli její části je vázáno na uvedení zdroje podle platných norem.

Prohlašuji, že jsem při restaurování použila pouze materiály a postupy uvedené v této dokumentaci. Nejsme si vědoma nových zjištění a skutečností na restaurované památce, které by v této dokumentaci nebyly uvedeny.

13.7. Datum a podpis autorů dokumentace

Za úvodními evidenčními údaji následuje datum a místo vyhotovení dokumentace. Zprávu, která je zároveň autorským dílem, musí podepsat její autor, kterým by vždy měl být zodpovědný provádějící restaurátor (nebo kolektiv restaurátorů).

14. Dokumentace restaurátorského průzkumu a monitorovací dokumentace

14.1. Obecná pravidla a zásady

Restaurátorský průzkum a dokumentace všech získaných informací má sloužit k detailnímu a komplexnímu poznání a následné restaurátorské či stavební obnově a ochraně výtvarných uměleckých a uměleckořemeslných děl. Dále však také k jejich monitorování a preventivní ochraně. Informace o díle jsou uměleckohistorického charakteru, výtvarně technologické, stavebně historické, poznatky o stavu a rozsahu díla, popis rozsahu a příčin poškození atd.

Restaurátorské průzkumy se liší dle rozsahu a dle zadání. Od **orientačního** restaurátorského průzkumu po **komplexní** restaurátorský průzkum. Rozsah zadání pro restaurátorské průzkumy a následnou restaurátorskou činnost je v pravomoci odborných pracovníků památkové péče.

Restaurátorský průzkum slouží jako jeden z hlavních podkladů návrhu na restaurování (restaurátorského záměru).

Velmi dobře jsou formulovány obecné zásady v metodice vydané NPÚ v Praze 2005 v kapitole 3. Nálezová zpráva – 3.1. Obecné zásady zpracování³⁷:

„zásada objektivnosti – je nutné odlišit objektivní záznam skutečnosti od interpretací, vždy více či méně subjektivních; plnohodnotná restaurátorská zpráva má plně reflektovat situaci zjištěnou na místě a nepreferovat specializaci a osobní badatelské zájmy průzkumníka;

zásada etického provedení – restaurátorská zpráva musí být zpracována zodpovědně, v nejvyšší možné kvalitě dle schopností autora, nesmí omezovat přístupnost informací;

³⁷ Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze ve spolupráci s ústředním pracovištěm, strana 25

zásada výstižnosti a přiměřenosti – obsah a forma včetně stupně podrobnosti se musí přizpůsobit řešenému objektu a konkrétním sledovaným cílům, základním smyslem je v daných podmínkách zaznamenat maximum informací podle jejich významnosti;

zásada zpřístupnění a aplikace – autor je zavázán bez odkladu zprostředkovat předání restaurátorské zprávy (zejména restaurátorského průzkumu) kompetentním uživatelům“

14.2. Monitoring

Monitoring se stává v posledních letech jedním z klíčových úkolů ochrany památek.

Každý objekt potřebuje znát svá problematická a riziková místa, co tyto problémy způsobuje, v jakém rozsahu, jak jsou aktivní a kdy je nutné nějakým způsobem zasáhnout.

Na tyto otázky lze často dobře odpovědět porovnáním současného stavu se spolehlivými záznamy pořízenými v minulosti. Monitoring nám jako proces zaznamenávání změn prostřednictvím pravidelných kontrol a jejich následného vyhodnocení umožňuje identifikovat problémy v rané fázi a pomocí drobných oprav a údržby předejít větším zásahům. Tato činnost je aktuální zejména v současné době hospodářské a společenské krize, kdy finančně nákladné kvalitní restaurátorské práce není možné realizovat.

14.3. Popis díla

Popis by měl být zřetelně strukturován. Od popisu objektu, přes popis jednotlivých částí objektu až po popis uměleckořemeslných prvků (výzdoby či inventáře). Podle povahy objektu je popis uspořádán od celku k detailům či ve směrovém systému.

Místnosti i další odlišované prvky je potřebné číslovat.

Názvy by měly být uvedeny jak současné tak historické.

Dále je vhodné připojit i situační plánec ve vhodném měřítku, s vyznačením dokumentovaných prvků. Zařazení tohoto typu informace je velmi důležité a usnadňuje orientaci v restaurátorské dokumentaci.

Další variantou je grafická schematická verze popisu s použitím fotografií.³⁸

³⁸ Obr. č. 45 - 51

14.4. Uměleckohistorický průzkum

Ve spolupráci s historikem umění by měl být vypracován alespoň stručný uměleckohistorický průzkum díla. Minimálně by se mělo jednat o soupis všech dostupných a známých informací o díle, či odkazů na ně v literatuře a pramenech. Restaurátor by měl v případě potřeby a nejasností konzultovat také specifické popisy jednotlivých prvků.

Terminologie v co nejpřesnějším znění je základním dorozumívacím jazykem mezioborové spolupráce. Pokud se jedná o rozsáhlý soubor výjevů, měl by být součástí textu a fotodokumentace jejich komplexní výčet a případně i stručný popis.³⁹

Součástí takového průzkumu by měla být stručná historie objektu (díla), ikonografie, historická vyobrazení a fotodokumentace, popis, grafické předlohy. Neméně důležitými informacemi jsou také rozbor analogických památek a ideových východisek zkoumaného objektu. Někdy však nemáme dostupné informace o daném díle. A právě v tomto případě může být historik umění nápomocen, díky znalostem širších kulturně-společenských okolností či jiné metodiky zkoumání díla.

14.5. Nálezová zpráva

Součástí kapitoly Restaurátorský průzkum by standartně měla být kapitola Nálezová zpráva obsahující vypovídající popis nálezových situací a provedených stratigrafických a pásových sond s jejich vyhodnocením (včetně fotodokumentace či odkazů na ni a odkazů na laboratorní analýzy).

14.6. Technologický průzkum

Kopie laboratorních analýz a technologických doporučení musí být přiloženy v kompletním stavu v příloze restaurátorské zprávy. V rámci kapitoly Restaurátorský průzkum by měly být shrnuty základní informace o všech provedených technologických průzkumech a analýzách s jejich stručným a výstižným vyhodnocením (včetně technologem navrhovaných postupů).

Součástí by měla být fotodokumentace míst, kde byly odebrány vzorky a kde probíhalo měření (s odkazy na grafickou dokumentaci).⁴⁰

³⁹ Obr. č. 52

⁴⁰ Obr. č. 53 - 60

14.7. Dokumentace stávajícího stavu

Zásadní význam pro stanovení restaurátorského záměru a vlastního restaurátorského zásahu má **systematická a podrobná dokumentace stávajícího stavu veškerých existujících architektonických prvků a uměleckořemeslných součástí díla** (včetně poškozených či torzálních). Dokumentace musí být provedena ještě před zahájením stavebních či restaurátorských prací, a to nejen v případech výraznějších úprav památky, ale i při relativně méně rozsáhlé činnosti. To se týká i podrobné dokumentace všech nepůvodních či utilitárních prvků, u kterých nelze předpokládat jejich zachování.

14.8. Dokumentace původních realizací (technik zhotovení díla)

Pro maximální poznání restaurovaného objektu je nutné zmapovat a zdokumentovat veškeré zjiřitelné techniky zhotovení díla. Tyto informace je vhodné popsat srozumitelnou textovou formou, fotografií (často lze lépe zachytit v razantním bočním nasvícení) a v grafické dokumentaci. Je nutné je mapovat jak in situ přímo na objektu, tak ve starších restaurátorských dokumentacích. Subjektivní pozorování restaurátora je často třeba ověřit laboratorními analýzami.

Takovýmito doklady pracovních postupů mohou být například: složení zdiva, spáry svědčící o postupu výstavby v rámci jedné stavební etapy, složení a nanášení omítky, povrch omítky, stopy nástrojů (stopy hladítka na omítce), denní díly, podkladové vrstvy, původní rozpraskání omítek, přípravná rytá kresba, přípravná podkresba, technika nanášení barev, pojivo barevné vrstvy, použité pigmenty, autorské opravy, stopy dláta na kamenickém prvku, výrobní značky (kamenické značky, ...).

Vhodné je text doprovodit ilustrační fotografií⁴¹ (buďto přímo v textu či s odkazem na fotodokumentaci a grafickou dokumentaci).

14.9. Dokumentace poškození

Stejně tak jako zmapování původních technologií a použitých materiálů musí být součástí restaurátorského průzkumu a restaurátorské dokumentace zmapování veškerých typů poškození. I tyto informace je nutné popsat srozumitelnou a výstižnou

⁴¹ Obr. č. 61 - 64

textovou formou. Vhodné je text doprovodit ilustrační fotografií⁴² (buďto přímo v textu či s odkazem na fotodokumentaci a grafickou dokumentaci).

14.10. Podklady pro restaurátorskou dokumentaci (restaurátorský průzkum a vlastní restaurátorský zásah)

14.10.1. Stavebně-historický průzkum (SHP)

Pro kvalifikovaný restaurátorský průzkum, vlastní restaurátorský zásah a kvalitní restaurátorskou dokumentaci je nezbytná znalost stavebně-historického vývoje památky a jejích uměleckohistorických hodnot. Tyto informace poskytuje **standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum (SHP)**.

SHP v textové části obsahuje přehledné dějiny objektu, soupis dosažitelných pramenů a informací o objektu, jeho všestranný morfologický rozbor, detailní popis stavebního vývoje, uměleckohistorické a památkové zhodnocení, výčet hodnotných prvků a detailů, soupis případných závad a náměty a doporučení pro případné zásahy do objektu. V grafické části potom zejména ikonografii a reprodukce plánů i map, fotodokumentaci současného stavu a graficky diferencovaně zpracovaný rozbor vývoje objektu a rozbor hodnoty jeho dílčích částí.

Je vhodné použít i starších stavebně-historických průzkumů (minimální důkladně prostudovat a získat maximum dostupných informací). Je však nutné brát informace kriticky a případně si je ověřit novým (aktuálním) SHP.

14.10.2. Zaměření a plány⁴³

Ke zjištění exaktních dimenzí stavebního díla slouží přesné zaměření stavby. Výchozím plánovým materiálem pro průzkumové i projekční práce je přesné zaměření stavby či její části (v souvislosti s potřebou, vyplývající z rozsahu uvažovaného zásahu). Provedené je v měřítku, rozsahu a kvalitě odpovídající potřebám pro stavební a restaurátorskou obnovu.

⁴² Obr. č. 65 - 71

⁴³ Girsá, V., Holeček J., Jerie, P., Michoinová D., *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, Praha 2004

Starší existující plánová dokumentace je v řadě případů schematická, nedokonalá, pro potřebu obnovy tedy často nepřesná a nedostatečně podrobná. Často je nespolehlivá také proto, že stavba byla od doby minulého zaměření více či méně pozměněna.

*Základní zaměření stavby v měřítku 1 : 50 by mělo být doplněno zobrazením alespoň základních charakteristických či významných detailů ve větších měřítcích dle povahy detailu. Kvalitní zaměření by mělo být prezentováno v několika vyhotoveních trvanlivou formou, včetně digitální (CD-ROM). V některých případech je nutné provést velmi podrobné zaměření ve větším měřítku jako podklad pro komplikovanější restaurátorské práce. Toto velmi podrobné zaměření slouží jako podklad pro tzv. **zákres nálezoové situace** (například různý stav a charakter omítek na jediné zdi), který je však zpravidla vynášen až v projektu k provedení stavby, kdy slouží jako podklad k podrobné specifikaci potřebných stavebních zásahů i pro orientaci restaurátora.*

*Kvalitní zaměření je nenahraditelné pro zpracovatele stavebně-historického průzkumu, neboť poskytuje nejen základní orientaci v organismu stavby, ale umožní již z plánové dokumentace vyčíst a pochopit řadu důležitých podrobností vývoje prostorové a konstrukční soustavy. **Kvalifikovaně a komplexně zpracované zaměření stavu objektu v měřítku 1 : 50 je základním a nezbytným výchozím materiálem pro veškeré práce průzkumové, koncepční i projektové.** Stejně tak je důležitým podkladem v rozhodovacím procesu správním. Kvalitní a pokud možno komplexní zaměření má navíc i nadčasovou hodnotu dokumentární.*

14.10.3. Kresebná skica situace

Jako podklad může sloužit i jednoduchá kresebná skica (půdorys a řezy) provedená přímo v terénu.⁴⁴

14.10.4. Projektová dokumentace

Jedním z podkladů může být **projektová dokumentace**. Ta by měla shrnovat komplexní a podrobné údaje a materiály o objektu (včetně detilního zaměření a plánů). V kvalitní projektové dokumentaci bychom měli najít architektonické, technické i technologické řešení stavby. Lze se setkat s těmito stupni projektové dokumentace obnovy: projektová dokumentace k návrhu na vydání územního rozhodnutí o umístění

⁴⁴ Obr. č. 38 - 44

stavby, projekt pro stavební povolení, projekt pro provedení stavby, výrobní dokumentace dodavatele a další.

14.10.5. Výrobní dokumentace

Dalším podkladem pro restaurátorskou dokumentaci může být i **výrobní dokumentace**. Jde o dokumentaci, která není součástí projektu pro provedení stavby, nezajišťuje ji projektant, ale dodavatel stavby. Má přímou spojitost s projektem pro provedení stavby. Měly by v ní být reflektovány tradiční výrobní postupy s použitím odpovídajících materiálů, řemeslného zpracování, detailů, spojů, povrchových úprav apod.

14.10.6. Další podklady

Dalšími podklady může být např.:

- Průzkum **biologického napadení** - mykologický průzkum a průzkum výskytu dřevokazných škůdců, průzkum druhu a složení dřívě použitých chemických sanačních prostředků (fungicidních a insekticidních).
- **Klimatologický průzkum** v rámci kterého se zjišťují klimatické parametry objektu nebo jeho jednotlivých částí. Vyhodnocovanými parametry jsou teplota a s ní související relativní vlhkost vzduchu, vlhkost stavebních materiálů, eventuálně úroveň znečištění vnitřní nebo vnější atmosféry, popřípadě toxicita prostředí. Klimatologický průzkum je důležitým podkladem jak pro doporučení k obnově tak pro jeho následovný režim ochrany.
- **Statický průzkum** – obsahující vyhodnocení kontrolních sondáží, měření stability ohrožených konstrukcí, návrh provizorního zajištění či prvotní ověření variant nejvhodnějšího způsobu zajištění statické stability stavby či její součástí.
- **Geologický a hydrogeologický průzkum** – obsahuje informace o založení a stavebně fyzikálním stavu stavby jako celku, o stavu podloží, na němž je stavba založena, a procesy, které v něm probíhají a mohou být zdrojem specifických poruch anebo zvýšené vlhkosti.
- **Průzkum vlhkosti** – obsahující zjištění rozsahu a příčin vlhkosti konstrukcí stavby (zatékající vodou, vzlínáním, kondenzací, poruchami inženýrských

sítí apod.), případně kvantitativní a kvalitativní obsah vodorozpustných solí, lokalizuje původní a druhotné izolační, větrací nebo odvodňovací systémy, identifikuje případné nově vložené konstrukce a vrstvy (například betonové podlahy, cementové omítky, torkretové nástřiky apod.), které vlhkostní poměry zhoršují.

- **Stavebně technický průzkum** – ve kterém je shrnuto základní a prvotní zjištění o stavu památky (informace o stavu a založení zdiva, vlhkostních poměrech vně i uvnitř stavby, stavu nosných konstrukcí, klenebních systémů, dřevěných stropů, krovové konstrukce, střech, omítek, podlah, výplní otvorů a ostatních detailů, ale i případné zjištění a zaznamenání vyhovující ho stavu).
- **Archeologický výzkum**
- **Operativního průzkumu a dokumentace (OPD)** zaměřuje zejména na zásahy do povrchových úprav staveb, na zásahy do konstrukcí staveb (průrazy otvorů, statické sanace, náhrady částí konstrukcí novou strukturou), na demoliční práce (kromě dílčích bouracích prací jde též o likvidaci částí budov), na odstraňování takových částí objektů, jež nemusejí přímo souviset s nosnou stavební konstrukcí (podlahové vrstvy, násypy kleneb, schodiště, rámy výplní otvorů, deštění, podhledy stropů a jiných překrývajících prvků, podobně v některých případech např. odstraňování dlouhodobě instalovaných částí mobiliáře, jako jsou kostelní oltáře, varhany, chórové lavice, kazatelny, vestavěné skříně či sochy, za kterými nebylo dlouhodobě možné obnovovat povrchové úpravy), na specifické sanační zásahy

15. Vyhodnocení průzkumu

Restaurátorský průzkum by měl být ve stručné formě shrnut v závěrečné kapitole nazvané „Vyhodnocení průzkumu“. Komplexní vyhodnocení průzkumu v restaurátorské zprávě je dáno vyhláškou č. 66/1988 Sb. o státní památkové péči.

16. Koncepce restaurátorského zásahu

Součástí každé restaurátorské dokumentace by měl být „Návrh na restaurování a koncepce restaurátorského zásahu“. Jde o poměrně stručný, ale výstižný soupis

navrhovaných prací a postupů, včetně navrhovaných materiálů a způsobu jejich aplikace.

Návrh na restaurování byl v 90. letech vyplňován pracovníky památkových ústavů do speciálních předtištěných formulářů, tyto formuláře ůžeme dohledat ve spisových archívech územních odborných pracovišť a v ústředním odborném pracovišti.⁴⁵

17. Dokumentace restaurátorských zásahů

17.1. Obecná pravidla

Každý restaurátorský krok a úvaha musí být pečlivě a detailně zaznamenány. A to počínaje výběrem nejvhodnějších postupů a materiálů až po jejich aplikaci.

17.2. Zkoušky postupů a materiálů

V rámci restaurátorské dokumentace musí být popsány a lokalizovány veškeré provedené zkoušky jednotlivých restaurátorských postupů a kroků. Tyto zkoušky je vhodné systematicky uspořádat a očíslovat. V textu dokumentace je nezbytné, aby ke každému restaurátorskému kroku předcházela kapitola popisující veškeré možné varianty postupů a vyhodnocující důvod volby tohoto kroku. Součástí musí být přesný popis použitého materiálu, jeho koncentrace či receptura, způsob a doba aplikace tohoto prostředku. Pro přehlednost je vhodné použití tabulek přímo v textu dokumentace. Součástí textu by pak mělo být vyhodnocení každé jednotlivé zkoušky a oddůvodnění vybraného postupu.

17.3. Specifikace jednotlivých položek

Každý restaurátorský zásah by měl být detailně popsán v samostatné kapitole textovou formou. Text by měl obsahovat odkazy na přílohy (fotodokumentace, grafická dokumentace, technologické analýzy,...).

Zpráva musí obsahovat popis materiálních a formálních složek díla, které byly při restaurování odstraněny, zeslabeny anebo zakryty, včetně zdůvodnění, proč bylo dané řešení zvoleno (např. sejmuté krycí druhotné vrstvy, přemalby, druhotné fixáže, nečistoty, vysprávký,...). Opět je potřeba vše fotograficky a graficky zdokumentovat.

⁴⁵ Obr. č. 72 - 74

Například:

Tmelení defektů v místech odstraněných starších tmelů bylo provedeno vápennou maltou ve dvou vrstvách – jádrovací a intonakem.

V hlubších defektech byla malta doplněna plentováním cihlovými úlomky. Na základě zkoušek byly připraveny čtyři jádrovací směsi různé zrnitosti (nutno vzhledem k širokému rozsahu hloubek tmelených míst od jemných vlasových trhlin až po tmelení na zdivo). Názvosloví různých malt vychází z námi používaných termínů pro malty v průběhu několikaletého restaurování na objektu zámku Kratochvíle.

Obdobně intonaka byla používána dvě, v závislosti na rozsahu defektu. Hrubé na většinu povrchů tmelů, jemné pouze na nejmenší defekty (zejména vlasové trhlinky).

Hrubé intonako: 3,5 dílu vápno + 2 díly sátý písek + 3 díly sklářský písek STJ 25 + 2 díly mramorová moučka

Jemné intonako: 2 díly vápno + 1 díl sklářský písek STJ 25 + 2 díly mramorová moučka⁴⁶

18. Soupis použitých materiálů a technologií

18.1. Obecná pravidla (chemický i obchodní název)

Nedílnou součástí restaurátorské zprávy musí být kompletní soupis použitých materiálů a technologií v rámci restaurátorského zásahu. Tyto informace jsou zásadní zejména z důvodů určení příčin degradace a stanovení vhodné technologie při následném nezbytném „rerestaurování“ díla v budoucnosti. Jsou důležité i v kontextu neustálého vývoje nových technologií a materiálů.

Komerční i chemický název prostředku (případně složení) a jeho výrobce (případně dodavatel) by měl být standartní součástí soupisu materiálů.

18.2. Technické listy

Nejvhodnějším způsobem doložení druhů použitých materiálů jsou kopie technických listů, kde můžeme najít maximum informací o daném materiálu (často však ani zde nenajdeme kompletní informace, které mohou být střeženy výrobcem).

⁴⁶ Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně*, 2009

18.3. Spotřeba

Vhodné je uvést u použitých materiálů celkovou spotřebu použitého materiálu, či směsi.

Například:

Na celé jižní fasádě bylo spotřebováno 60 kg Ledanu[®] D3.

18.4. Receptury (poměry)

V rámci dokumentace restaurátorského zásahu musí být detailně popsány veškeré receptury použitých materiálů.

Poměry jednotlivých složek směsí a koncentrace použitých materiálů. Je vhodné popsat recepty pomocí objemových dílů (hmotnostní či objemová % se často pletou).

Například:

Hrubá malta: 1 díl vápno + 3 díly hrubý písek

Polohrubá malta: 1 díl hrubá malta + 1 díl obtmelovací malta

Obtmelovací malta: 1 díl vápno + 2,5 dílu sátý písek

Peková malta: 2 díly vápno + 2,5 dílu sátý písek + 2 díly sklářský písek STJ 25

Toluen (100%)

Toluen /Ethanol (75/25 Obj.%)

Toluen /Ethanol (66/33)

19. Doporučený režim památky včetně termínů průběžného ošetření a záruční doba

Každá restaurátorská dokumentace musí dle vyhlášky č. 66/1988 Sb. obsahovat pokyny pro další ochranný režim. Jedná se stručný doporučený režim památky včetně termínů průběžného odborného ošetření.

Záruka na provedené dílo je právní nástroj vztahu mezi restaurátorem a objednatel, její minimální délka je pevně stanovena investorem a potvrzena restaurátorem ve smlouvě o dílo (či smlouvě o provedení práce). V restaurátorské dokumentaci může být uvedena, není to však nutné.

20. Literatura a prameny

20.1. Obecná pravidla - literatura

Povinností autora restaurátorské dokumentace je uvést soupis veškeré literatury, se kterou pracoval.

Seznam literatury by měl být řazen abecedně podle příjmení autora (příjmení, iniciála.: název publikace, místo a rok vydání.). Pokud seznam obsahuje více titulů od jednoho autora, řadíme je vzestupně podle roku vydání.

Příklad: Vlnas, V.: Jan Nepomucký, Česká legenda, Praha 1993.

20.2. Obecná pravidla – prameny (vypracoval PhDr. Milan Skřivánek)

Pro citaci pramenů, které jsou různého druhu, často dosti odlišným způsobem zpřístupňovány a uloženy v různých institucích, lze sotva stanovit jednotný předpis. Platí však, že je třeba uvést všechny údaje, které jsou nezbytné pro jednoznačnou identifikaci pramene nebo jeho části (např. citátu). Udává se tedy název instituce, v níž je pramen uložen, dále fond nebo sbírka, jejichž je pramen součástí, a další identifikační údaje – v případě archiválií např. výstižný název archiválie a její časové vročení, dále inventární číslo, případně signatura (pokud jsou stanoveny), úložná jednotka (kniha, karton, fascikl aj.), event. číslo jednací nebo strana či folium. Vždy je třeba se poradit se správcem fondu.

Příklad: Státní okresní archiv Kutná Hora, fond Archiv města Kutná Hora, Liber memorabilium 1697–1707, fol. 51 v.

Zároveň je zapotřebí zavést pro další citace téhož pramene účelný systém zkratk (tzv. zkrácenou citaci), který však musí být řádně vysvětlen. Doporučuje se konzultovat způsob citování s odborným pracovníkem příslušné instituce, v níž je pramen uložen.

21. Fotodokumentace

21.1. Obecná pravidla

V rámci restaurátorské dokumentace je nutné provést cílenou profesionálně zpracovanou fotodokumentaci díla (celku a relevantních detailů). Tato dokumentace

musí obsahovat systematicky pořízené záběry výchozího stavu díla, informací získaných restaurátorským průzkumem (původní realizace, jednotlivá poškození a druhotné zásahy), všech restaurátorských kroků a postupů (včetně zkoušek a aplikace materiálů) až po stav po restaurování. Cíleně koncipovaný výběr záběrů by měl výstižně a v co největší komplexnosti zachytit stav a charakter díla včetně všech detailů. Fotografie musí být technicky dobře zvládnuté, ostré, kontrastní, dobře nasvícené.

Vhodné je sekvenční focení vytipovaných míst s vypovídající hodnotou (polocelky) v jednotlivých fázích restaurování. Záběr by měl být vyfocen vždy z totožného místa, úhlu, šířky záběru, osvětlení apod.⁴⁷

Fotodokumentace restaurátorských prací může být pořízena klasickou analogovou fotografií zpracovanou fotochemicky nebo fotografií digitální.

Malířská díla, polychromované plastiky a další díla nesoucí barevnou vrstvu nebo její fragmenty by měla být dokumentována barevně. Spolu s dílem musí být na vybraných snímcích zaznamenána referenční kalibrovaná barevná či černobílá škála. Snímání kalibrační škály na každém snímku není nutné. Často je i nereálné (na celkových snímcích focených z dálky a na detailních záběrech) a zbytečné. Úplně postačuje snímek škály na sérii fotografií snímaných za shodných světelných podmínek.

Stále významnou úlohu má nesporně kvalitní černobílá fotografie. V případě nástěnných maleb, obrazů a polychromovaných děl může být doprovodným materiálem, vedle kvalitní fotografie barevné.

Základní informace o fotodokumentaci a jejím zpracování musí být uvedeny v restaurátorské zprávě.⁴⁸ Přímou v popise musí být uvedeny základní informace o snímku (viz níže - kap. 21.8.).

Pro fotografování architektury se používají kvalitní objektivy, minimalizující geometrické deformace obrazu. Velké celky architektury se snímají kvalitními širokouhlými objektivy bez optických vad, zkreslujících snímání objekt. Méně kvalitní jsou objektivy vykazující tzv. „soudkovitost“ (zejména zoom objektivy). Za optimální je možno považovat snímek kolmý na snímanou plochu, pořízený objektivem se základní až delší ohniskovou vzdáleností (minimalizace deformací fotografovaného předmětu).

⁴⁷ Například: stav před restaurováním, stav po odstranění nevhodných vysprávek, stav po očištění, stav po konsolidaci, stav po vytmelení, stav po restaurování. Obr. č. 75 - 78

⁴⁸ Autor fotografií, typ fotoaparátu, případné korekce, použité programy, informace o tisku, ...

Pro snazší orientaci ve fotografiích je možné záběry už ve fázi jejich pořizování systematicky řadit (např. od celků k detailům), což usnadní jejich konečnou kompletaci.

Detaily fotografujeme dle nutnosti s přiloženým délkovým měřítkem a s vhodnou stupnicí.

Negativy, ať už klasické či digitální, musejí vždy zůstat vlastnictvím autora snímků s výjimkou kopií několika verifikačních digitálních negativů rozhodujících stavů restaurovaného díla.

Pokud má doplňková fotodokumentace velký rozsah, lze tuto doplňkovou fotodokumentaci v odůvodněných případech předat odborné organizaci v digitální podobě (např. v případě rozsáhlého sondážního průzkumu velkého objektu, fotografie však musí být systematicky řazeny a popsány).

21.2. Světlo

Nejlepší záběry jsou v přirozeném rozptýleném denním světle, které vytváří nekontrastní, světelně vyvážený obraz snímaného předmětu a vylučuje dopad nežádoucích stínů (například trubek lešení). Vhodný je objektiv s co největší světelností. Většinou je nutné použití kvalitního stativu.

Při použití zabudovaného fotoblesku ztrácejí záběry plasticitu, reflektory zase dělají hluboké stíny. Tyto nevýhody lze eliminovat pomocí nezávislého fotoblesku větším množstvím záblesků z různých směrů během dlouhé expozice ze stativu.

Specifické detaily původních realizací (povrch omítky, stopy nástrojů, rytá rozkresba,...), poškození (trhliny, defekty v omítkových vrstvách, poškození barevné vrstvy, ryté nápisy, nápisy psané tužkou, ...) a druhotných zásahů (vysprávky s odlišnou strukturou povrchu), je vhodné snímat v šikmém bočním světle (umělém či denním).⁴⁹ Tento způsob dá vyniknout plasticitě a různým nerovnostem, jež mohou mít zásadní vypovídací hodnotu.

21.3. Analogová fotografie

Analogová fotografie je v současnosti používána velmi zřídka (z důvodů finančních, dostupnosti materiálu, časově náročného procesu,...).

Fotografie by měly být snímány na kvalitní barevný negativní materiál (formát kinofilmu nebo větší).

⁴⁹ Obr. č. 79 - 83

Jako přílohu k dokumentaci lze použít i barevný pozitiv (diapozitiv).

Barevná fotografie musí mít garantovanou dostatečnou trvanlivost.

21.4. Digitální fotografie

Zásadní snímky⁵⁰ by měly být pořízeny ve formátu RAW (následně převedeny do nekomprimovaného formátu TIF). Snímání do formátu JPEG je doporučeno u záběrů méně důležitých⁵¹ v takovém případě musí být použit formát JPEG ve vysoké kvalitě (následně převedeny do nekomprimovaného formátu TIF).

Vhodné je přiložit k dokumentaci kopii výchozího souboru RAW. Verifikace digitálních snímků výchozím RAW souborem je potřebná pouze u několika rozhodujících stavů díla (ostatní snímky lze v případě pochybností verifikovat shlédnutím RAW souboru archivovaného autorem snímku).

Preferuje se zpracování fotografií v 16bitové (resp. 12bitové) barevné hloubce a barevném prostoru Adobe RGB.

Minimální přijatelné rozlišení snímače fotoaparátu by mělo být 5 Mpx.

Fotografie mohou být zpracovány fotochemicky nebo tištěny. Při tisku musí být použit kvalitní fotopapír garantující spolu s tiskovou technologií dostatečnou trvanlivost výsledných fotografií. Neakceptují se tisky na běžných nefotografických papírech.

21.5. Speciální fotodokumentace

Součástí fotodokumentace jsou i případné snímky díla v IR světle, UV luminiscenci, roentgenové snímky a v dalších specializovaných technologiích. Tyto snímky je vhodné přiložit v komparaci se snímky totožného místa provedenými v denním světle.⁵²

21.6. Úpravy fotografií

Úpravy fotografií by měly být prováděny minimálně a to pouze v případě malých technických nedostatků (doostření, ořez,...).

Případné korekce a použité softwary by měly být uvedeny v dokumentaci.

⁵⁰ Stav před restorováním, stav po restaurování, vybrané sekvence v průběhu prací,...

⁵¹ Dokumentace průběhu prací, ilustrační záběry (původní realizace, poškození, předchozí zásahy),...

⁵² Obr. č. 84 - 87

21.7. Velikost fotografií

Minimální formát fotografií (před ořezem) činí 10 x 15 cm a pro zásadní stavy restaurovaného díla 13 x 18 a 18 x 24 cm. V textu restaurátorské dokumentace lze použít ilustrační fotografie menších formátů s dobře čitelnými zachycenými informacemi a kvalitně vytištěné.

Na elektronických datových nosičích se akceptuje univerzální formát Adobe PDF v rozlišení 300 dpi při požadované velikosti fotografie.

21.8. Zaznamenávání základních informací o jednotlivých záběrech

Již v průběhu provádění fotodokumentace je z důvodu orientace se mezi nimi vhodné průběžně vést záznam, který obsahuje základní informace o snímaném místě. A to: datum, velmi stručný popis (proč byl záběr fotografován), charakteristika etapy, data o lokalizaci snímku⁵³ (např. skycy, zakreslení do grafické dokumentace, textová forma) a čísla snímků. Jedná se zejména o detailnější záběry či záběry, které by mohly být při kompletaci fotografických dat zaměněny či nepochopeny.

Tento záznam lze provádět poměrně rychle do pracovního deníku, do předem připravených tištěných formulářů či vložit informace k fotografii v elektronické podobě v počítači.

21.9. Videodokumentace

Dalším nástrojem pro obohacení dokumentárního obrazového materiálu restaurátorské dokumentace je využití **videozáznamu či filmového záznamu**. Technika snímání videokamerou umožňuje pořízení přehledného kontinuálního obrazového záznamu s postihnutím prostorových a zvukových souvislostí (komentář), který přispívá k posílení orientace v objektu a podporuje přehlednost informací získaných běžnými technikami statického záznamu (postup jednotlivých restaurátorských kroků, aplikace použitých metod). S prudkým nárůstem kvality a dostupnosti digitálního záznamu a možností jeho dalšího zpracování i využití lze předpokládat v krátké době rozšíření jeho postavení mezi audiovizuálními médii, jež dokumentují stav díla před obnovou (následně i v procesu obnovy a po jejím dokončení).

⁵³ Obr. č. 88 - 92

Videozáznam umožňuje vytvořit technicky velmi kvalitní, značně kompaktní a plastický obraz památky. Postihne i ty vazby, které běžná fotodokumentace není schopna zaznamenat (širší zapojení památky do okolí, přehlednější zobrazení vnitřních prostorových souvislostí snímáním v pohybu apod.). Velmi dobře může dokumentovat pracovní postup specifických restaurátorských postupů (aplikace materiálů, pracovní postupy spojené se zvukovou složkou – identifikace poškození „poklepem“ a „pohybem materiálu“, apod.). Jde o nejrychlejší způsob záznamu velkého množství informací.

Filmový záznam nebo pouhý videozáznam nemůže být však považován za náhradu profesionální či i pracovní fotodokumentace.

Zaznamenávání výchozího stavu památky a samotného restaurátorského procesu na filmový dokument je u nás dosud výjimečné.

Tento způsob dokumentace lze výborně využít jako materiál pro zpracování instruktivního filmového dokumentu pro odbornou i laickou veřejnost.

Videozáznam může být velmi snadno součástí digitální verze dokumentace (i v PDF formátu). V tištěné verzi musí být přiložen na disku jako příloha.

22. Další technologie a možnosti restaurátorské dokumentace⁵⁴

- Fotogrametrie
- Stereofotogrametrie
- 3D laserové scanování⁵⁵

⁵⁴ Další vybrané články zabývající se moderními technologiemi:

Salonia, P., Bellucci, V., Scolastico, S., Marcolongo, A., Leti Messina, T., *3D survey technologies for reconstruction, analysis and diagnosis in the conservation process of cultural heritage*, XXI International CIPA Symposium, 01-06 October 2007, Athens, Greece

Hess, M., Robson, S., *3D colour paging for cultural heritage artefacts*, International Archives of Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Vol. XXXVIII, Part 5

Franz, A., *Digital mapping in Conservation*, 2002

Naoumidou, N., Chatzidaki, M., Alexopoulou, A., *“Ariadne” conservation documentation system: Conceptual design and projection on the CIDOC crm. Framework and limits*, 2008 Annual Conference of CIDOC, Athens, September 15 – 18, 2008

Scolastico, S., *Innovative systems for 2D-3D documentation and conservation of Cultural Heritage*, MIAjournal Vol. 0, n°2 4

⁵⁵ 3D laserovým scanováním se zabývá např. článek: Angela Geary, Emily Howe, *Three-dimensional documentation and virtual restoration of the Lichfield Angel*, Journal of the Institute of Conservation, Vol. 32, No. 2, September 2009, 165–179

- 3D technologie
- GIS technologie (Geografický informační systém)
- Termografie
- Radar
- Ultrazvuk
- Holografie

23. Grafická dokumentace

23.1. Obecná pravidla

Grafická dokumentace by měla schématicky znázornit následující informace:

- **původní techniky zhotovení díla (původní realizace)**
- **druhotné zásahy**
- **jednotlivé typy a rozsah poškození**
- **vlastní restaurátorský zásah.**

Grafickou dokumentaci lze provádět do schématických zákresů či do oslabených (nejlépe černobílých fotografií). Takto by měly být komplexně zdokumentovány veškeré plochy či části restaurovaného díla. Jednotlivým listům grafické dokumentace musí předcházet plánek s očíslováním jednotlivých částí a legenda vysvětlující použité značky grafické dokumentace.

Grafickou dokumentaci lze provádět barevné i černobíle. Pro archivaci a případné kopírování je však vhodnější černobílá verze.

Standartní systém značení jednotlivých fenoménů není v České republice ani v zahraničí pevně stanoven.⁵⁶

23.2. Systém zaznamenávání dat in situ

Listy grafické dokumentace je nutné připravit před zahájením prací v terénu.⁵⁷ Měly by být samozřejmou součástí stavebního deníku. Zjištěné informace a prováděné práce by měly být automaticky a ihned zaznamenávány. Vzhledem k vysoké exponovanosti

⁵⁶ Literatura zabývající se grafickou dokumentací:

GRADOC, *Graphic documentation system in mural painting conservation*, vydal ICCROM, Rome 2000
Murariu, E., Petrescu, F., *Mural painting digital surveys*, CIPA International Symposium 1999

⁵⁷ Obr. č. 93 - 100

k různým druhům poškození těchto listů v terénu, je vhodné používat laserové kopie, ochranné desky a vhodné psací potřeby (lihové fixy či tuška).

23.3. Systém značení

Jak již bylo zmíněno, standardní systém značení neexistuje. Otázkou je, zda by bylo možné takový systém vytvořit. Vzhledem k velké variabilitě a škále jednotlivých fenoménů u každého specifického projektu, by se patrně mohlo jednat pouze o typologii základních fenoménů.

Značky lze graficky znázornit několika způsoby: bodovým značením (opakování jednotlivých symbolů ve značené oblasti), specifickou texturou vyplňující ohraničenou či neohraničenou plochu (šrafy atp.) a barevně.⁵⁸

V současnosti si každý zhotovitel dokumentace tvoří svůj specifický systém značení (často odlišný i u jednotlivých restaurátorských projektů).⁵⁹

Grafické značení měření povrchové vlhkosti lze provést pomocí šedé škály.⁶⁰

23.4. Digitální versus ruční podoba

Nejvyšší vypovídací hodnotu mají nákresy provedené přímo na místě, každým dalším kopírováním dochází k určité deformaci zaznamenaní informace. Pokud se nedají do závěrečné zprávy použít první (pracovní) listy, je vhodnější použít k překreslení průsvitových stolů a přesně zkopírovat zakreslená data. Další variantou je provádění digitálního mappingu přímo v terénu na počítači.

Použití digitálních technologií a specializovaného softwaru začíná být v současnosti velmi oblíbené. Je otázkou, zda tímto posunem roste kvalita grafické dokumentace (jak technická, tak estetická).

24. Přílohy k restaurátorské dokumentaci

24.1. Obecná pravidla

Rozsáhlejší materiály související s restaurátorskou dokumentací zařazujeme do příloh.

⁵⁸ Obr. č. 101 - 108

⁵⁹ Obr. č. 109 - 161

⁶⁰ Obr. č. 162 - 164

Přílohy je nutné opatřit popiskami nebo legendami.

Přílohy, které nelze svázat, nebo je potřeba s nimi lépe manipulovat, ponecháváme jako volné listy v tzv. “kapse”.

24.2. Obrazové přílohy – formální pravidla (vypracovala Dana Schlaichertová)⁶¹

Před uvedením obrazových příloh zařazujeme jejich seznam. Přílohy číslujeme, ale nestránkujeme.

Každý obrázek, tabulka apod. je doprovázen popiskem, který je stručný, ale přitom obsahuje všechny informace nutné k pochopení jejich obsahu, aniž by čtenář musel nahlížet do hlavního textu. Název, bližší určení záběru, charakteristika etapy, datum zhotovení, původ fotografie,...Dále pak je zapotřebí uvést autora obrázku, fotografie.

Pokud není obrazová příloha výsledkem vlastní práce, uvádíme jejich původ, místo uložení nebo majitele.

Tři základní schémata k titulkům a reprodukcím

- ◆ pro anonymní díla rozlišitelná prvotně podle lokace:

např.: Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled od jihovýchodu, první polovina 12. století.

Foto: Prokop Paul

- ◆ pro anonymní díla rozlišená prvotně podle funkce:

např.: Bible boskovická, fol. 428, Adorace děcka, po roce 1415, Státní vědecká knihovna

v Olomouci, UK III/3. Foto: Alexander Paul

např.: Socha Trůnicí Panny Marie, okruh pražské huti Petra Parléře, kolem 1380, lípové dřevo řezané, polychromované, v. 120 cm, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, kaple sv. Kateřiny. Arciděkanský úřad církve římskokatolické v Kutné Hoře. Foto: Jaroslav Alt

- ◆ pro díla neanonymní.:

⁶¹ Schlaichertová, D., *Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace*, Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Litomyšl 2002

např.: Josef Šíma, Krajina s trojúhelníkem, 1930, tempera, plátno, 149 x 99 cm.

Galerie hlavního města Prahy. Foto: František Krejčí

Pokud uvádíme rozměry díla, tak v pořadí: šířka x výška x hloubka.

24.3. Technologický průzkum

Kopie laboratorních analýz a technologických doporučení musí být přiloženy v kompletním stavu v příloze restaurátorské zprávy.

24.4. Dokumenty související s restaurátorským průzkumem a pracemi

24.4.1. Kopie závazného stanoviska

Kopie závazného stanoviska v příloze restaurátorské zprávy není zákonem požadována, měla by však být její standartní součástí.

24.4.2. Kopie návrhu na restaurování

Návrh na restaurování s datací by měl být nedílnou součástí restaurátorské dokumentace.

24.4.3. Kopie zápisů z kontrolních dnů

Stejně tak kopie zápisů z kontrolních dnů včetně prezenčních listin nejsou zákonem požadovány, i ony by měly být její standartní a nedílnou součástí. Často jsou zde velmi důležité informace. A to jak o průběhu prací, tak zejména o dílčích změnách v restaurátorském procesu oproti schválenému návrhu na restaurování, vyplívajících z nově zjištěných skutečností.

24.4.4. Smluvní dokumenty

Smluvní dokumenty v příloze restaurátorské zprávy nejsou zákonem požadovány. Smlouva je právní nástroj vztahu mezi restaurátorem a objednatelem. Ve smlouvě se často obě strany zavazují k nezveřejňování smluvních dat, proto žádat kopii smlouvy by mohlo být v rozporu s tímto faktem (např. zákon o ochraně osobních údajů).

24.4.5. Rozpočty

Dle vyhlášky č. 66/1988 Sb. má restaurátorská zpráva obsahovat vyčíslení nákladů. Tento požadavek je poněkud sporný a je otázkou jeho nutnost. Může se stát, že tento požadavek je v rozporu se smlouvou s investorem, ve které se restaurátor musí zavázat k mlčenlivosti ve věcech smluvních (tedy i rozpočtu na restaurátorské práce). Na mzdové a honorářové relace se vztahují předpisy vyšší právní síly (např. zákon o ochraně osobních údajů), mohou být též předmětem obchodního tajemství.

24.4.6. Kopie kolaudačního protokolu

Dle vyhlášky č. 66/1988 Sb. musí restaurátorská zpráva obsahovat kopii kolaudačního protokolu.

24.5. Kresebné a malířské přílohy

Další neopominutelnou přílohou k dokumentaci jsou kresebné, malířské a další metody dokumentace.

Z nich vyjmenujme například pauzování, měření profilů architektonických článků (s využitím příkládací šablony s posuvnými jehlami⁶²) a frotáž.

Pauzování, kresebná či malířská dokumentace a frotáž jsou vhodné použít např. u fragmentů nástěnných maleb, graffiti, rytých obrazců v omítce či kameni (kamenických značek).

K pauzování lze použít nejlépe průzračnou plastovou fólii (či pauzovací papír) a vhodnou nestíratelnou tužku (zpravidla lihový či olejový fix).⁶³ Igelitová fólie je z hlediska trvanlivosti vhodnější.

Do této kategorie patří i zakreslení použitých šablon – zachycení jednotlivých vrstev šablonové výzdoby.⁶⁴

Při tzv. frotáži se využívá reliéfnosti povrchu dokumentované situace a jejího přenosu na papír rychlým přejížděním tužkou či pastelkou.⁶⁵

Pro další zpracování je možné všechny tyto podklady upravovat s využitím běžné kopírovací a scanovací techniky.⁶⁶

⁶² Obr. č. 165

⁶³ Obr. č. 166 a 167

⁶⁴ Obr. č. 168 - 170

⁶⁵ Obr. č. 171 a 172

25. Archivace a zpřístupnění restaurátorské dokumentace a dat

25.1. Archivace a zpřístupnění dokumentace

Na potřebu uložení a zpřístupnění poukazuje Benátská charta, která dokonce ve svém závěrečném bodě 16 doporučuje uložení dokumentací zásahu přímo do archivu veřejné instituce, kde bude k dispozici. Dále také řada profesních etických kodexů, např. E.C.C.O. Professional Guidelines II – Code of Ethics (2003).

Fyzická i elektronická podoba restaurátorských dokumentací se archivuje na jednotlivých pracovištích NPÚ, které mají společnou organizační strukturu. Každé ÚOP NPÚ má archiv restaurátorských dokumentací (oddělený od spisového archivu), který je zpřístupněn veřejnosti (ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím).

Minulost nám již ukázala, že archivace více stejných exemplářů dokumentace (fyzické i digitální) je žádoucí a že snižuje riziko jejího poškození (při živelných katastrofách, lidské a kriminální činnosti, selhání techniky a dalších okolnostech). Vhodné je archivovat minimálně dvě verze dokumentace na dvou odlišných místech.

Pro účel archivace elektronické verze dokumentace se používají různé optické disky jako je CD, DVD, HD-DVD, Blu-ray disk, magnetooptický disk nebo minidisk. Velmi frekventované jsou také magnetické pásky. V současné době se k zálohování dat používají tzv. distribuovaná uložení (vzdálená datová uložení) či velkokapacitní disková pole a paralelní ukládání bezpečnostních záloh na optické nosiče (CD/DVD/Blu-ray). Nejčastějším formátem uložených dat je formát PDF.

Trvanlivost dat se rovná trvanlivosti nosiče. V tomto souboji prozatím jasně vyhrává fyzická kvalitně tištěná dokumentace nad dokumentací elektronickou.

Uložení a zobrazování elektronických dat bude vždy soupeřit s novými velmi rychle se vyvíjejícími počítačovými technologiemi (hardware i software) a proto bude patrně nutné data stále přepisovat a obnovovat.

V současnosti, kdy počítačové informační technologie umožňují digitalizaci historických dat, jsou tyto údaje lépe a rychleji dostupné.

⁶⁶ Další literatura: Lucet, G., *From photography to drawing: A segmentation technique for mural paintings*, Archeologia e Calcolatori 12, 2001, 323-334

I v našem prostředí se můžeme setkat s neochotou sdílet některé informace, někteří odborníci nejsou ochotni se podělit o své záznamy či získaná data a to z rozličných důvodů (omezení konkurence, skrytí nekvalitně provedené práce, tajení svých postupů a metod, či pouhá nesnášenlivost a omezenost...).

Negativy včetně negativů digitálních (výchozí soubory RAW, příp. JPEG) zůstávají vlastnictvím restaurátora, není-li výslovně dohodnuto jinak (vše je uvedeno v úvodních evidenčních údajích). Restaurátor je povinen negativy archivovat. U fotografií pořízených analogicky je vhodné jejich naskenování (digitalizace) a zachovávání i v elektronické podobě na disku.

Evidenční listy nemovitých kulturních památek byly v minulosti vyplňovány pracovníky památkových ústavů do speciálních předtištěných formulářů, tyto formuláře užeme dohledat ve spisových archívech územních odborných pracovišť a v ústředním odborném pracovišti.⁶⁷

25.2. Počet paré dokumentace

Dle vyhlášky č. 66/1988 Sb. (3) stanoví příslušný orgán státní památkové péče podle povahy kulturní památky, jako jednu ze základních podmínek, vyhotovení závěrečné restaurátorské zprávy, která bude předána odborné organizaci. To znamená, zákonem je stanoveno odevzdání jednoho paré restaurátorské dokumentace určené k archivaci na NPÚ. Tzn. u národních kulturních památek na ÚP NPÚ a u národních památek na ÚOP NPÚ.

Počet povinně odevzdaných výtisků restaurátorské zprávy by měl být a většinou je pevně stanoven ve smlouvě o dílo, či smlouvě o provedení práce s objednatelem restaurátorských prací.

Většinou je restaurátor povinen odevzdat dvě paré fyzické dokumentace (pro majitele památky a pro památkový ústav). V případě národní kulturní památky jsou často požadována 3 paré fyzické dokumentace.

Digitální dokumentace je přiložena na CD či DVD.

25.3. Archivace na objektu

Důležité je archivování polních náčrtů, skic, šablon a pauz. Doporučujeme tyto materiály digitalizovat, použít v příloze restaurátorské dokumentace a originály

⁶⁷ Obr. č. 173 - 175

archivovat na vhodném místě pokud možno přímo na objektu. Tento pracovní materiál obsahuje velmi důležité informace, které mohou být ztraceny.

25.4. Zpřístupnění veřejnosti

V České Republice, oproti zahraničí, zůstává poměrně stranou zájmu publikování restaurátorských dokumentací a odborných textů s touto problematikou. A to patrně především z důvodů finančních. Jediná možnost získat informace z restaurátorských dokumentací veřejnosti je návštěva archivů NPÚ. Větší informovanost odborné i laické veřejnosti vhodně zvoleným způsobem, obsahem a rozsahem jednotlivých vybraných restaurátorských projektů by byla beze všech pochyb přínosná české památkové péči i české společnosti.

26. Závěr

Cílem této bakalářské práce byl pokus o stanovení optimální struktury restaurátorské dokumentace. A to restaurátorské dokumentace v její ideální podobě v reálných podmínkách jejího provedení. Tzn. dokumentace komplexního restaurátorského průzkumu a vlastního restaurátorského zásahu na reálném restaurátorském projektu (restaurování nástěnných maleb a omítek).

Škála jednotlivých restaurátorských projektů je obrovská a velmi rozmanitá. A to od orientačního jednodenního restaurátorského průzkumu až po komplexní několikaletý rozsáhlý restaurátorský projekt na velkém objektu, zahrnující mnoho specifických kroků a profesí. Je otázkou zda vůbec lze vytvořit metodiku restaurátorské dokumentace, která by obsahově i formálně byla použitelná pro celou škálu restaurátorských projektů. Základní strukturu restaurátorské dokumentace jistě lze stanovit. Je minimálně nutné splnit všechny podmínky dané zákonem. Na uvážení a zodpovědnost každého jednotlivého zhotovitele restaurátorské dokumentace je pak rozsah jednotlivých položek. Kvalitu a rozsah je nutné důsledně kontrolovat a schválit zodpovědným pracovníkem památkové péče přebírajícím restaurátorskou dokumentaci.

Snahou autorky bylo shromáždit materiály týkající se restaurátorské dokumentace v dokumentech českých i zahraničních. V úvodu je shrnuta dokumentace v legislativě České a Slovenské republiky a seznam mezinárodních dokumentů a deklamací se zmínkami o restaurátorské dokumentaci. Jednotlivé články jsou v anglickém jazyce kompletně citovány v textové příloze. Z původní myšlenky přeložit tyto texty do

českého jazyka bylo ustoupeno, texty jsou ve své často stručné podobě dobře srozumitelné i v anglickém jazyce a překladem by snadno mohlo dojít k terminologickým nesrovnalostem a omylům.

Tato práce podává základní přehled o položkách, které by měly být standartní součástí restaurátorské dokumentace. Na základě tohoto přehledu by mohly být postaveny další obdobné práce zabývající se jednotlivými specifickými tématy komplexněji (např. fotodokumentace, restaurátorský průzkum, grafická dokumentace, historie restaurátorských zpráv, apod.).

V rámci psaní této práce byla navštívena územní odborná pracoviště v Brně a v Českých Budějovicích. Téma restaurátorské dokumentace bylo diskutováno s kolegy restaurátory různých věkových skupin, s pracovníky památkové péče a studenty Fakulty restaurování Univerzity Pardubice. Všechny tyto debaty byly pro autorku velmi přínosné a řada postřehů a myšlenek byla použita do této práce. Pro práci byly použity také materiály nashromážděné autorkou za deset let praxe v oboru restaurování nástěnných maleb a omítek.

Kapitola zabývající se stavem restaurátorských zpráv zpracovávaných a odevzdávaných, jak v minulosti, tak v současné době se ukázala jako jedna z nejproblematictějších kapitol této práce. Toto téma je natolik rozsáhlé, že nebylo možné jej v rámci této bakalářské práce pojmout širěji a komplexně. Stručný komentář vychází ze studia několika desítek restaurátorských zpráv a z konzultací se staršími kolegy restaurátory. Jelikož nebylo prohlédnuto dostatečné množství restaurátorských zpráv (na dalších územních pracovištích NPÚ, včetně ústředního pracoviště v Praze) a komentáře jednotlivých restaurátorů se více i méně odlišovali, nelze považovat tento komentář za úplný a zcela objektivní.

Téma grafické dokumentace je opět tak rozsáhlé, že by mohlo být samostatným tématem bakalářské práce. Tato práce poměrně stručně shrnuje základní pravidla a možnosti provádění grafické dokumentace v terénu i ve finální podobě restaurátorské zprávy. Jednotlivé možnosti a typy jsou následně ilustračně ukázány na vybraných specifických příkladech v obrazové příloze. Byly vybrány referenční vzory z restaurátorských zpráv tuzemských i zahraničních, starších i současných.

Poděkování autorky této bakalářské práce zejména patří: Ing. Karolu Bayerovi, MgA. Gabriele Jirout, Mgr. Petru Pavelcovi, PhDr. Zdeňku Váchovi, ak. mal. Václavu Špalemu, MgA. Janu Vojtěchovskému, Mgr. Janě Waisserové, Zuzaně Wichterlové a kolegům restaurátorům.

27. Přílohy

Textové přílohy:

Příloha č. 1 - Metodický list č. 4/2006, o struktuře a náležitosti restaurátorských zpráv

Příloha č. 2 - Poznámky k metodice dokumentací, Martin Pavala /září 2006

Příloha č. 3 - Restaurátorská dokumentace (náčrt struktury a obsahu), NPÚ ÚOP Brno, 1995

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklamací s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

Příloha č. 7 – International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter), Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Venice, 25–31 May 1964

Příloha č. 8 – Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings, ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

Příloha č. 9 – The Code of Ethics, ICOM-CC Triennial Meeting, Copenhagen, September 1984

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

Obrazové přílohy:

Obr. 1 – Dokumentace Theofila Melichara - ikonografické zachycení renesanční výzdoby fasád nádvoří SZ Český Krumlov (Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov)

Obr. 2 – Dokumentace Theofila Melichara - ikonografické zachycení renesanční výzdoby fasád nádvoří SZ Český Krumlov (Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov) - detail

Obr. 3 – Dokumentace Theofila Melichara - ikonografické zachycení renesanční výzdoby fasád nádvoří SZ Český Krumlov (Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov)

Obr. 4 – Ukázka historických restaurátorských zpráv (Archiv NPÚ ÚOP Brno)

Obr. 5 – Ukázka restaurátorských zpráv (Archiv NPÚ ÚOP České Budějovice)

- Obr. 6 – 7 - Akademie výtvarných umění v Praze, škola malířských a conservačních technik, Slánský, B., *Oprava nást. maleb v zem. deskách na Praž. hradě, II. část, Práce za 10 týdnů*, 1954 (?)
- Obr. 8 – 9 - Akademie výtvarných umění v Praze, škola malířských a conservačních technik, Slánský, B., *Oprava nást. maleb v zem. deskách na Praž. hradě, II. část, Práce za 10 týdnů*, 1954 (?)
- Obr. 10 a 11 – Textová část restaurátorské zprávy M. Zbiralové, 1960/62
- Obr. 12 – Textová část restaurátorské zprávy M. Zbiralové, 1960/62
- Obr. 13 – Obrazová část restaurátorské zprávy M. Zbiralové, 1960/62
- Obr. 14 a 15 – Restaurátorská zpráva – rondel Jindřichův Hradec – Hotový, M., Marcin, O., Trtílek, J., 1977
- Obr. 16 – Restaurátorská zpráva – rondel Jindřichův Hradec – Hotový, M., Marcin, O., Trtílek, J., 1977
- Obr. 17 – Dopis ČFVU informující o schválení a zaslání restaurátorské zprávy a fakturaci díla.
- Obr. 18 a 19 – Restaurátorská zpráva – obrazová část – rondel Jindřichův Hradec – Hotový, M., Marcin, O., Trtílek, J., 1977
- Obr. 20 a 21 – Ukázka současných restaurátorských zpráv (Archiv NPÚ ÚOP České Budějovice)
- Obr. 22 a 23 – Restaurátorská zpráva – část textu – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008
- Obr. 24 a 25 – Restaurátorská zpráva – část textu – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008
- Obr. 26 a 27 – Restaurátorská zpráva – obrazová část – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008
- Obr. 28 – Restaurátorská zpráva – obrazová část – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008
- Obr. 29 – Příklad pracovního protokolu, Mauerbach, Wien
- Obr. 30 a 31 – Příklad historického pracovního záznamu, M. Zbiralová, Kratochvíle, 1960/62
- Obr. 32 a 33 – Příklad historického pracovního záznamu, M. Zbiralová, Kratochvíle, 1960/62
- Obr. 34 – Řez zdívkou a omítkovými vrstvami (Wichterlová, Z., Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, Lovecká jídelna)

- Obr. 35 – Schéma malované iluzivní profilace patky sloupu (Krhánková, K., Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, východní fasáda)
- Obr. 36 – Řez zdívkou a omítkovými vrstvami (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 104)
- Obr. 37 – Profil římsy (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 98)
- Obr. 38 – Skica půdorysu objektu (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 57)
- Obr. 39 – Skicy půdorysu objektu (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 58)
- Obr. 40 – Jednoduchá terénní skica (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 66)
- Obr. 41 – Překreslená terénní skica (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 67)
- Obr. 42 – Perspektivní náčrt situace (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 80)
- Obr. 43 – Perspektivní náčrt situace (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 73)
- Obr. 44 – Terénní a překreslená skica (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 72)
- Obr. 45 – Lokalizace výjevů (kreslil Bláha, J., Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, Lovecká jídelna)
- Obr. 46 a 47 – Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., *DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik*, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005
- Obr. 48 – DBU-Projekt, Burg Grabštejn, 2005
- Obr. 49 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003
- Obr. 50 – Zlatý sál
- Obr. 51 – Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., *DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik*, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005

- Obr. 52 – Lokalizace výjevů a jejich grafické předlohy (Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, Lovecká jídelna, 2008-10)
- Obr. 53 - 56 – Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., *DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik*, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005
- Obr. 57 a 58 – DBU - Projekt, Burg Grabstejn, 2005
- Obr. 59 a 60 – Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002
- Obr. 61 a 62 – Původní realizace v textu Restaurátorské dokumentace Lovecké jídelny, Kratochvíle, 2008-10
- Obr. 63 a 64 – Das Palais Epstein, Geschichte – Restaurierung -Umbau, Ein neues Haus an der Wiener Ringstraße, Edition HFP, Erhard Löcker, Wien, 2005
- Obr. 65 - 68 – Popis jednotlivých typů poškození s ilustrační fotografií a grafickou značkou, Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., *DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik*, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005 (strana 34 – 37)
- Obr. 69 a 71 – Popis jednotlivých typů poškození s ilustrační fotografií a kresbou, Mosaics In Situ Project, Illustrated glossary, Definitions of terms used for the graphic documentation of in situ floor mosaics, Developed by the Getty Conservation Institute and the Israel Antiquities Authority, December 2003
- Obr. 72 – 74 – Návrh na restaurování, Spisový archiv ÚOP v Českých Budějovicích, 1993
- Obr. 75 - 78 – Sekvenční focení klenebního pole synagogy v Jičíně, Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Slavíková, M., Šrůtek, M., Waissarová, J., Wichterlová, Z., *Synagoga v Jičíně, Restaurování nástěnných maleb a štukových prvků, Restaurátorská zpráva a dokumentace*, 2005
- Obr. 79 – Rytá kresba - Bláha, J., Krhánková, K., M., Šrůtek, M., *Restaurátorské práce na malovaných erbech na jižní straně a na malovaných iluzivních oknech na východní straně tzv. Panského domu na náměstí v Bavorově*, 2007
- Obr. 80 – Rytá kresba - Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST*, Dokumentation, Wien 2007
- Obr. 81 – Poškození zachycené v bočním nasvícení - Bayer, K., Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Průzkum vlhkosti a solí východní strany západní obvodové zdi, včetně objektu zvaného Markéta, Státní zámek Kratochvíle*, 2008/9

Obr. 82 – Přímé světlo - Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., *Pražský hrad – Starý královský palác, Restaurování nástěnných maleb v místnostech Úřadu desk zemských, Restaurátorská zpráva a dokumentace, 2009*

Obr. 83 – Boční světlo - Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., *Pražský hrad – Starý královský palác, Restaurování nástěnných maleb v místnostech Úřadu desk zemských, Restaurátorská zpráva a dokumentace, 2009*

Obr. 84 a 85 – Snímky téhož místa v denním a v UV světle - Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně, 2009*

Obr. 86 -87 – Snímky téhož místa v denním a v UV světle - Alt, J., ak. mal., Krhánková, K., Goldmannová, J., Burdová, A., *Restaurátorský průzkum omítek, barevných vrtev a kamenných prvků 3 ochozových kaplí v kostele sv. Bartoloměje v Kolíně, 2010*

Obr. 88 – Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 63*

Obr. 89 – Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 62*

Obr. 90 – Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 61*

Obr. 91 – Pomocné zjednodušené plány určené k lokalizaci snímků – kreslil Bláha, J., *Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně, 2009*

Obr. 92 – Lokalizace fotografií pomocí schematického zakreslení do plánek - Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně, 2009*

Obr. 93 – Podklad pro grafickou dokumentaci části klenby Zlatého sálu, Kratochvíle

Obr. 94 – Podklad pro grafickou dokumentaci severní fasády věže kostela Nanebevzetí Panny Marie, Horní Maršov (Ing. arch. Tomáš Kocourek)

Obr. 95 – Podklad pro grafickou dokumentaci části klenby Úřadu desk zemských (Bláha, J.), 2009

Obr. 96 – Pracovní grafická dokumentace - Hoke, G., Eder, K., *Klagenfurt Kunstbahnhof, 2006*

Obr. 97 - 100 – Vzory přípravných formulářů grafické dokumentace - Behrens, E., *Kartieren mit System, Restaurierungswerkstätten, Institut für Denkmalpflege Hannover*

Obr. 101 – Systém značek - GRADOC, *Graphic documentation systém in mural painting conservation*, vydal ICCROM, Rome 2000, strana 67

Obr. 102 – Systém značek - GRADOC, *Graphic documentation systém in mural painting conservation*, vydal ICCROM, Rome 2000, strana 66

Obr. 103 – Příklad legendy grafického značení - GRADOC, *Graphic documentation systém in mural painting conservation*, vydal ICCROM, Rome 2000, strana 66

Obr. 104 a 105 – Příklad značek grafické dokumentace - Behrens, E., *Kartieren mit System, Restaurierungswerkstätten*, Institut für Denkmalpflege Hannover

Obr. 106 – 108 – Příklad legendy grafického značení - Aphale, Tejaswini J., P., *Assesment of deterioration phenomena on the exteriér of the sekond bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool*, A thesis, 2009

Obr. 109 a 110 – Grafická dokumentace původních realizací - Hoke, G., Eder, K., *Klagenfurt Kunstbahnhof*, 2006

Obr. 110 – Grafická dokumentace původních realizací - Krhánková, K., Šrůtek, M., Waisserová, J., Wichterlová, Z., *Restaurování omítek a maleb na severní fasádě, Vila státního zámku Kratochvíle*, 2005

Obr. 111 – Grafická dokumentace předchozích zásahů - Krhánková, K., Šrůtek, M., Waisserová, J., Wichterlová, Z., *Restaurování omítek a maleb na severní fasádě, Vila státního zámku Kratochvíle*, 2005

Obr. 112 – Grafická dokumentace původních realizací - Dobošová, Z, akad. mal., Krejča, J., MgA., Hamsík, J., MgA., *Restaurátorská zpráva, Světelský oltář Nanebevzetí Panny Marie z kostela sv. Barbory v Adamově, díl I.*, 2006 - 2007

Obr. 113 – Grafická dokumentace původních realizací - Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST*, Dokumentation, Wien 2007

Obr. 114 – Grafická dokumentace poškození - Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST*, Dokumentation, Wien 2007

Obr. 115 – Grafická dokumentace restaurátorského zásahu - Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST*, Dokumentation, Wien 2007

Obr. 116 – Grafická dokumentace původních realizací - Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST*, Dokumentation, Wien 2007

- Obr. 117 – Grafická dokumentace poškození - Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST*, Dokumentation, Wien 2007
- Obr. 118 – Grafická dokumentace restaurátorského zásahu - Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST*, Dokumentation, Wien 2007
- Obr. 119 – Grafická dokumentace současného stavu - Aphale, Tejaswini J., P., *Assesment of deterioration phenomena on the exteriér of the sekond bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool*, A thesis, 2009
- Obr. 120 a 121 – Grafická dokumentace současného stavu - Aphale, Tejaswini J., P., *Assesment of deterioration phenomena on the exteriér of the sekond bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool*, A thesis, 2009
- Obr. 122 a 123 – Grafická dokumentace současného stavu - Aphale, Tejaswini J., P., *Assesment of deterioration phenomena on the exteriér of the sekond bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool*, A thesis, 2009
- Obr. 123 – Grafická dokumentace poškození - Bursan, G., *Zur Saltzproblematik der mittelalterlichen Wandmalerein Tuchlauben 19, Wien, sowie Konservierung und Restaurierung der Szene „Spiegelraub“*, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2000
- Obr. 124, 125 a 126 – Grafická dokumentace poškození a restaurátorského zásahu - Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., *DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik*, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005
- Obr. 127 – Grafická dokumentace restaurátorského zásahu - Restauratorenblatter, Band 16, *Fassadenmalerei - Painted Facades*; Forschungsprojekt Eurocare 492, Klosterneuburg - Wien, Mayer&Comp.1995
- Obr. 128 – Grafická dokumentace nálezové situace - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*, strana 75
- Obr. 129 – Grafická dokumentace nálezové situace - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*, strana 73

Obr. 130 – Grafická dokumentace nálezové situace - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 72

Obr. 131 – Letellier, R., Recording, Documentation, and Informatik Management for the Conservation of Heritage Places, Guiding principles, The Getty Conservation Institute, Los Angeles 2007, strana 79

Obr. 132 – Letellier, R., Recording, Documentation, and Informatik Management for the Conservation of Heritage Places, Guiding principles, The Getty Conservation Institute, Los Angeles 2007

Obr. 133 a 134 – Grafické znázornění jednotlivých historických etap - Bláha, J., Krhánková, K., *Vyšší Brod, cisterciácký klášter, administrativní budova, Doplňující průzkum omítkových a barevných vrstev na jihozápadní fasádě*, 2006

Obr. 135 a 136 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

Obr. 137 a 138 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

Obr. 139 a 140 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

Obr. 141 a 142 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

Obr. 142, 143 a 144 – Grafická dokumentace původních realizací a restaurátorského zásahu - Markl, D. L., Cabral, T. S., Frazao, I., *O Fresco do Antigo Tribunal de Monsaraz, Conservacao e restauro*, Instituto Portugues do Patrimonio Arquitectónico, Lisboa 1999

Obr. 145 a 146 – Grafická dokumentace provedených zkoušek - Bundesdenkmalamt, *Baroque wallpaintings*, Kartause Mauerbach, Wien 1998

Obr. 147 a 148 – Grafická dokumentace - Kartause Mauerbach, plakát workshopu ICCROM

- Obr. 149 – Grafická dokumentace – Materiály - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002
- Obr. 150 – Grafická dokumentace – Malba - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002
- Obr. 151 – Grafická dokumentace – Poškození - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002
- Obr. 152 – Grafická dokumentace – Restaurátorský zásah - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002
- Obr. 153 – Grafická dokumentace – Vzorky - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002
- Obr. 154 – Grafická dokumentace – Lokalizace snímků - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002
- Obr. 155 – Grafická dokumentace – Lokalizace druhotných omítek a vzorků - Bayer, K., Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Průzkum vlhkosti a solí východní strany západní obvodové zdi, včetně objektu zvaného Markéta, Státní zámek Kratochvíle*, 2008/9
- Obr. 156 – Grafická dokumentace - Behrens, E., *Kartieren mit System, Restaurierungswerkstätten*, Institut für Denkmalpflege Hannover
- Obr. 157 – Grafická dokumentace - Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Slavíková, M., Šelemba, M., *Restaurování rokokových maleb a omítek v místnosti č. 302, Schwarzenberský palác, Praha*, 2003/4
- Obr. 158 – Grafická dokumentace přes průsvitný papír - Roztočil, P., ak. soch., *Restaurátorská zpráva o obnově sochy Alegorie zimy ze Státního zámku Uherčice*, 2009
- Obr. 159 – Grafická dokumentace - GRADOC, *Graphic documentation systém in mural painting conservation*, vydal ICCROM, Rome 2000, strana 59
- Obr. 160 a 161 – Grafická dokumentace - Cather, S., Editor, *The Conservation of Wall Paintings*, Proceedings of a symposium organized by the Courtauld Institute of Art and the Getty Conservation Institute, London, July 13-16, 1987

Obr. 162 a 163 – Grafická dokumentace - měření povrchové vlhkosti - Bursan, G., *Zur Salzproblematik der mittelalterlichen Wandmalerei in Tuchlauben 19, Wien, sowie Konservierung und Restaurierung der Szene „Spiegelraub“*, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2000

Obr. 163 – Grafická dokumentace provedených zkoušek - měření povrchové vlhkosti - Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně*, 2009

Obr. 164 – Grafická dokumentace provedených zkoušek - měření povrchové vlhkosti - Bundesdenkmalamt, *Baroque wallpaintings*, Kartause Mauerbach, Wien 1998

Obr. 165 – Obrysová šablona - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*, strana 110

Obr. 166 – Pauzování na igelitovou folii - Markl, D. L., Cabral, T. S., Frazao, I., *O Fresco do Antigo Tribunal de Monsaraz, Conservacao e restauro*, Instituto Portugues do Patrimonio Arquitectónico, Lisboa 1999

Obr. 167 – Pauza malby na igelitovou folii - Bláha, J., Krhánková, K., M., Šrůtek, M., *Restaurátorské práce na malovaných erbech na jižní straně a na malovaných iluzivních oknech na východní straně tzv. Panského domu na náměstí v Bavorově*, 2007

Obr. 168 – Dokumentace šablon - *Das Palais Epstein, Geschichte – Restaurierung - Umbau*, Ein neues Haus an der Wiener Ringstraße, Edition HFP, Erhard Löcker, Wien, 2005

Obr. 169 a 170 – Dokumentace šablonové malby - Markl, D. L., Cabral, T. S., Frazao, I., *O Fresco do Antigo Tribunal de Monsaraz, Conservacao e restauro*, Instituto Portugues do Patrimonio Arquitectónico, Lisboa 1999

Obr. 171 a 172 – Frotáž - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*, strana 101 a 102

Obr. 173, 174 a 175 – *Evidenční list nemovité kulturní památky*, Zímek Kratochvíle, Spisový archiv ÚOP v Českých Budějovicích

28. Použitá literatura a prameny

Použitá literatura:

Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze ve spolupráci s ústředním pracovištěm, Praha 2005

- Bundesdenkmalamt, *Baroque wallpaintings*, Kartause Mauerbach, Wien 1998
- Cather, S., Editor, *The Conservation of Wall Paintings*, Proceedings of a symposium organized by the Courtauld Institute of Art and the Getty Conservation Institute, London, July 13-16, 1987
- Das Palais Epstein, Geschichte – Restaurierung -Umbau* , Ein neues Haus an der Wiener Ringstraße, Edition HFP, Erhard Löcker, Wien, 2005
- Girsa, V., Holeček J., Jerie, P., Michoinová D., *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*, Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, Praha 2004
- GRADOC, *Graphic documentation systém in mural painting conservation*, vydal ICCROM, Rome 2000
- Hoke, G., Eder, K., *Klagenfurt Kunstbahnhof*, 2006
- Letellier, R., *Recording, Documentation, and Informatik Management for the Conservation of Heritage Places, Guiding principles*, The Getty Conservation Institute, Los Angeles 2007
- Markl, D. L., Cabral, T. S., Frazao, I., *O Fresco do Antigo Tribunal de Monsaraz, Conservacao e restauro*, Instituto Portugues do Patrimonio Arquitectónico, Lisboa 1999
- Moore M., *Conservation documentation and the implications of digitisation*, MSc in Principles of Conservation, Institute of Archaeology, University College London, Journal of Conservation and Museum Studies, United Kingdom, 2000
- Mora, P., Mora, L., G., Philippot, P., *Conservation of Wall Paintings*, London 1984
- Mosaics In Situ Project, *Illustrated glossary, Definitions of terms used for the graphic documentation of in situ floor mosaics*, Developed by the Getty Conservation Institute and the Israel Antiquities Authority, December 2003
- Restauratorenblatter, Band 16, *Fassadenmalerei - Painted Facades*; Forschungsprojekt Eurocare 492, Klosterneuburg - Wien, Mayer&Comp.1995
- Storemyr, P., *Summary of Research and Conservation work on Mural Paintings in the Regalia Room*, Archbishop's Palace, Trondheim, Norway, 2001
- Storemyr, P., *Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral*, Trondheim, Norway, Report, Co-operation with Archaeological Museum in Stavanger, 2002
- Torre de Belém*, Exteriér conservation work, Lisboa 2000

Zákon České národní rady ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči (ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.)

Použité prameny:

Akademie výtvarných umění v Praze, škola malířských a konservačních technik, Slánský, B., *Oprava nást. maleb v zem. deskách na Praž. hradě, II. část, Práce za 10 týdnů*, 1954 (?)

Aphale, Tejaswini J., P., *Assesment of deterioration phenomena on the exteriér of the sekond bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool*, A thesis, 2009

Alt, J., ak. mal., Krhánková, K., Goldmannová, J., Burdová, A., *Restaurátorský průzkum omítek, barevných vrtev a kamenných prvků 3 ohozových kaplí v kostele sv. Bartoloměje v Kolíně*, 2010

Bayer, K., Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Průzkum vlhkosti a solí východní strany západní obvodové zdi, včetně objektu zvaného Markéta, Státní zámek Kratochvíle*, 2008/9

Behrens, E., *Kartieren mit System, Restaurierungswerkstätten*, Institut für Denkmalpflege Hannover

Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Slavíková, M., Šrůtek, M., Waissarová, J., Wichterlová, Z., *Synagoga v Jičíně, Restaurování nástěnných maleb a štukových prvků, Restaurátorská zpráva a dokumentace*, 2005

Bláha, J., Krhánková, K., *Vyšší Brod, cisterciácký klášter, administrativní budova, Doplňující průzkum omítkových a barevných vrstev na jihozápadní fasádě*, 2006

Bláha, J., Krhánková, K., M., Šrůtek, M., *Restaurátorské práce na malovaných erbech na jižní straně a na malovaných iluzivních oknech na východní straně tzv. Panského domu na náměstí v Bavorově*, 2007

Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., *Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně*, 2009

Bursan, G., *Zur Saltzproblematik der mittelalterlichen Wandmalerein Tuchlauben 19, Wien, sowie Konservierung und Restaurierung der Szene „Spiegelraub“*, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2000

Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Slavíková, M., Šelemba, M., *Restaurování rokokových maleb a omítek v místnosti č. 302, Schwarzenberský palác, Praha*, 2003/4

- Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., *Pražský hrad – Starý královský palác, Restaurování nástěnných maleb v místnostech Úřadu desk zemských, Restaurátorská zpráva a dokumentace*, 2009
- Čejka, A., ak. mal., Říha, J., ak. mal., Kubina, P., Říha, D., *Restaurátorská zpráva z I, II, A III. etapy restaurování renesanční freskové výzdoby východní fasády na I. nádvoří zámku v Bechyni*, 2008
- Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., *DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik, Fachhochschule Potsdam, Potsdam* 2005
- Dobošová, Z., akad. mal., Krejča, J., MgA., Hamsík, J., MgA., *Restaurátorská zpráva, Světelský oltář Nanebevzetí Panny Marie z kostela sv. Barbory v Adamově, díl I.*, 2006 - 2007
- Evidenční list nemovité kulturní památky, Zimek Kratochvíle, Spisový archiv ÚOP v Českých Budějovicích*
- Hotový, M., ak. soch., Marcin, O., ak. soch., Trtílek, J., ak. soch., *Restaurátorská zpráva – rondel Jindřichův Hradec, II. etapa*, 1977
- Jirout, G., *Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg*, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003
- Jirout, G., Preys, A., *Wandmalereirestauration, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation*, Wien 2007
- Josefík, J., ak. mal., *Maulbertsch - Brno, Restaurátorská zpráva o restaurování fresky v Brně*, 1959
- Krhánková, K., Šrůtek, M., Wasserová, J., Wichterlová, Z., *Restaurování omítek a maleb na severní fasádě, Vila státního zámku Kratochvíle*, 2005
- Návrh na restaurování*, Spisový archiv ÚOP v Českých Budějovicích, 1993
- Roztočil, P., ak. soch., *Restaurátorská zpráva o obnově sochy Alegorie zimy ze Státního zámku Uherčice*, 2009
- Schlaichertová, D., *Organizační pokyny a formální úprava bakalářské teoretické práce*, Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Litomyšl 2002
- Sysel, F., ak. mal., *Brno – kostel Milosrdných bratří, Nástěnné malby, Restaurátorská zpráva z I. etapy restaurování*, 1960
- Toroň, J., ak. mal., Alt, J., ak. mal., *Černvír, Restaurátorská zpráva z I. etapy restaurování*, 1968

Zbiralová, M., *Restaurátorské zprávy (dochovány fragmentárně)*, Archiv ÚOP
v Českých Budějovicích, 1960/62

Příloha č. 1 - Metodický list č. 4/2006, o struktuře a náležitosti restaurátorských zpráv

Národní památkový ústav

ústřední pracoviště

Valdštejnské nám. 3
118 01 Praha 1 - Malá Strana
P. O. BOX 84

Telefon: +420-257010111
Fax: +420-257531678
E-mail: up@up.npu.cz

Váš dopis značky/ze dne

Naše značka
NPÚ-302-6662/2006

Vyřizuje/linka

V Praze dne
4. září 2006

VĚC: Metodický list č. 4/2006

STRUKTURA A NÁLEŽITOSTI RESTAURÁTORSKÝCH ZPRÁV

Restaurováním se v ČR podle zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči v platném znění rozumí obnova kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi. Uvedeným zákonem je restaurování přesněji definováno jako souhrn specifických výtvarných, uměleckořemeslných a technických prací respektujících technickou a výtvarnou strukturu originálu. V návaznosti na to prováděcí vyhláška č. 66/1988 Sb. v platném znění předepisuje, že v závazném stanovisku pro přípravu a realizaci restaurování stanoví příslušný orgán státní památkové péče podle povahy kulturní památky vyhotovení závěrečné restaurátorské zprávy, která bude předána odborné organizaci.

Zpráva podle uvedené vyhlášky obsahuje a) komplexní vyhodnocení průzkumných a výzkumných prací, b) dokumentaci provedeného restaurování, c) popis použitých technických a technologických postupů, d) popis použitých materiálů, e) nová zjištění o kulturní památce a pokyny pro další ochranný režim, f) fotodokumentaci jednotlivých fází restaurování a výsledného stavu, g) další dokumentaci podle povahy věci, h) předávací protokol a vyčíslení nákladů restaurování. Pro uplatňování těchto požadavků v praxi chybí orgánům památkové péče metodická pomůcka. Proto Národní památkový ústav v rámci povinností uložených mu jako odborně metodickému pracovišti zákonem č. 20/1987 Sb., § 32 odst. 2c, vydává toto

metodické vyjádření:

Příloha č. 1 - Metodický list č. 4/2006, o struktuře a náležitosti restaurátorských zpráv

I. Písemná část restaurátorské zprávy

Písemná část restaurátorské zprávy obsahuje srozumitelný, stručný a věcně správný popis těchto skutečností:

1. Rejstříkové číslo státního seznamu, inventární číslo, název díla, technika, materiál, autorský nebo dílenský či geografický původ (pokud je znám), přibližné datování, rozměry, místní určení (kraj, okres, obec, budova k níž dílo patří, u části budovy jednoznačná lokace anebo zaměření, u movitých děl dřívější umístění (pokud je známo), vlastník díla, investor, úplný seznam fyzických osob zúčastněných na restaurování.

2. Z jakého důvodu bylo dílo restaurováno.

3. Přehled výchozích podkladů, které měli restaurátoři k dispozici (restaurátorský záměrnávrh, vyjádření odborné organizace památkové péče, závazné rozhodnutí, restaurátorské zprávy o předešlých zásazích, historické písemné a obrazové prameny, odborné posudky, publikace o restaurovaném díle apod.).

4. Jaké průzkumy byly provedeny, za jakým účelem a s jakým výsledkem (v případě specifických průzkumů se přiloží písemný záznam výsledků a v případě odběru vzorků jejich seznam s grafickým vyobrazením odběrních míst - viz obrazová část).

5. Stručný popis stavu díla před restaurováním se zaměřením na eventuální dlouhodobé proměny jeho materiální a formální stránky v minulosti (např. na historickou stratigrafii, doplňky, defekty apod.).

6. Stručná charakteristika výtvarné technologie původního díla, pokud jsou k dispozici hlubší poznatky.

7. Stručný popis materiálních anebo formálních složek díla, které byly při restaurování odstraněny, zeslabeny, zrušeny anebo zakryty, včetně zdůvodnění, proč bylo dané řešení zvoleno (vztahuje se např. na demontované doplňky, sejmuté krycí vrstvy, staré přemalby, smytí starých fixází, nečistot, výměny rámu a soklů, zatmelené nebo zaretušované stopy po technologických postupech, zaretušované historické nápisy, odstraněné nebo zakryté jmenovky, evidenční čísla na zadních stranách obrazů apod.).

8. Co podstatného bylo na základě ohledání, průzkumů a restaurování zjištěno o minulosti díla.

9. Kam byly uloženy vzorky nebo sejmuté části díla (pokud mají výpovědní nebo jinou hodnotu).

10. Stručný popis nových materiálních a formálních složek díla vzniklých při jeho restaurování (fixáže, retuše, rekonstrukce, upevňovací prvky apod.).

11. Z jakých důvodů, v jaké míře a kde došlo během restaurování ke ztrátám originálu nebo jiných komponent s vypovídací schopností.

12. Přehled aplikovaných postupů a materiálů včetně složení a přibližné koncentrace nebo výrobního označení (např. tmelů, fixází, retuší, rekonstrukcí, vyměněných částí apod.), se stručným odůvodněním jejich volby.

13. Jak byla provedena případná závěrečná adjustace, montáž anebo instalace díla.

14. Zda a jakým způsobem jsou provedené zásahy odstranitelné.

15. Jaká je záruční lhůta, předpokládaná trvanlivost zásahů a doporučený ochranný, manipulační, klimatický a udržovací režim.

16. Seznam vyobrazení předložených v obrazové části.

17. Datum vyhotovení zprávy a podpisy všech fyzických osob, které práce provedly a podaly zprávu, spolu se stručným popisem a vymezením jejich podílu na celkovém restaurování.

Příloha č. 1 - Metodický list č. 4/2006, o struktuře a náležitosti restaurátorských zpráv

Restaurátorská zpráva neslouží k dokládání pracnosti restaurátorského výkonu. V písemné části restaurátorské zprávy se doporučuje soustředit pozornost na objektivní popis těch indicií, které mohou vypovídat o okolnostech vzniku, původním vzhledu, funkci, ideové náplni, historických úpravách a procesech degradace restaurovaného díla. Případné pokusy o interpretaci musejí být podloženy důkazy. Organizace státní památkové péče může odborným vyjádřením doporučit navíc další potřebnou písemnou dokumentaci.

Písemná část zprávy má podobu tištěného elaborátu formátu A4. Elaborát musí být proveden technikou umožňující trvalou archivaci.

II. Obrazová část restaurátorské zprávy

Obrazová část restaurátorské zprávy obsahuje tuto dokumentaci:

1. Fotodokumentaci stavu před restaurováním
2. Fotodokumentaci stavu během restaurování
3. Fotodokumentaci stavu po restaurování
4. Grafickou dokumentaci (v případech uvedených níže)
5. Speciální fotodokumentaci, pokud byla provedena (např. IR snímky, luminiscenční snímky, roentgenové snímky, fotografie mikrořezů, tomografie apod.).
6. Výběr z historické obrazové dokumentace (pokud měla přímý vliv na restaurování).

Volba záběrů. Restaurovaná malířská a sochařská díla nebo uměleckořemeslné práce se před restaurováním, během restaurování a po restaurování dokumentují celoplošně ze všech přístupných stran. Snímky by měly být pořízeny v přibližně stejném úhlu a měřítku (srovnatelně). Snímky díla během restaurování se pořizují zejména ve stavu po odstranění těch komponent, které byly z nějakého důvodu sejmuty. Nevyhovující jsou snímky rozostřené, nekонтрастní a pořízené při nevhodném osvětlení (např. v protisvětle, nerovnoměrném nebo smíšeném denním a umělém osvětlení apod.). Ostatní doplňkové snímky zachycují významné vědeckotechnické informace podle povahy věci.

Technika snímání může být fotochemická i digitální. Pro fotodokumentaci zásadních stavů před restaurováním, během restaurování a po restaurování se u fotochemických snímků použijí diapositivы nebo negativы formátu minimálně 4,5 x 6 cm, nebo u digitální fotografie snímání do formátu RAW přístrojem s rozlišením od 7 Mpx výše. U ostatních průběžných doplňkových anebo speciálních snímků se připouští také použití kinofilmu nebo digitálního formátu RAW při rozlišení od 5 Mpx výše. U digitální fotografie musejí být v restaurátorské zprávě vždy uveden typ přístroje a způsob zpracování snímku (se zřetelem na kompatibilitu).

Barevnost snímků se řídí charakterem snímaného objektu. Malířská díla, polychromované plastiky a jiné artefakty s barevnou vrstvou nebo jejími fragmenty se snímají barevně. Spolu s objektem se okrajově vždy snímá kalibrační barevná a šedá škála. Černobílé snímky jsou přípustné u monochromních artefaktů včetně nepolychromovaných plastik a podle povahy věci také při doplňkové fotodokumentaci.

Výsledná forma fotodokumentace musí být ověřitelná, názorná a trvanlivá. Digitální snímky musejí být verifikovány příloženou kopií výchozího souboru RAW na CD. Z barevných digitálních snímků se fotochemicky vyhotovují fotografie nebo tisky na fotopapír s garantovanou trvanlivostí. Digitální tisky na běžné nefotografické papíry nebo kopie zhotovené na kopírce jsou nepřijatelné. Také k fotochemicky pořízeným negativům či diapositivům předepsaného formátu musejí být přiloženy trvanlivé názorné fotografie.

Příloha č. 1 - Metodický list č. 4/2006, o struktuře a náležitosti restaurátorských zpráv

Minimální přijatelný rozměr výsledných fotografií zásadních stavů restaurovaných malířských a sochařských děl činí 18 x 24 cm (a odvozeniny), u uměleckořemeslných prací a doplňkových snímků 13 x 18 cm, u doplňkových snímků jen málo strukturovaných detailů eventuálně i méně.

Splnil-li restaurátor při fotodokumentaci zásadních stavů díla shora uvedené podmínky, ale další doplňková fotodokumentace má velký rozsah (sto snímků a více), tuto doplňkovou fotodokumentaci lze v odůvodněných případech předat odborné organizaci na počítačovém médiu. Na zásadní stavy díla však tuto výjimku nelze vztáhnout.

Grafická dokumentace ve formě odběrní mapy nebo fotografie s grafickým záznamem odběrních míst se provádí vždy v případě odběru vzorků. V případě výskytu více vrstev polychromie nebo malby se také provede grafický záznam jejich přibližného plošného rozsahu a stratigrafie. Grafická dokumentace by měla i v ostatních případech schématicky znázornit technologickou skladbu díla, rozsah doplňků, rozsah různých typů poškození či degradace díla (oblasti delaminace, sprašování povrchu, zasolení, zavlhčení, plíseň apod.) - a také rozsah oblastí, které byly podrobeny různým typům restaurátorského nebo konzervačního zásahu (např. zpevnění, odsolení, hydrofobizace, odstranění přemaleb apod.).

Organizace státní památkové péče může odborným vyjádřením navíc doporučit i další potřebnou obrazovou dokumentaci.

Obrazová dokumentace se opatřuje popiskami umožňujícími jednoznačnou identifikaci všech vyobrazení. Adjustuje se do obrazové přílohy formátu A4. Adjustační technika se volí tak, aby odpovídala požadavku trvalé archivace (je třeba se vyvarovat agresivních lepidel, difundujících inkoustů, přilnavých plastů apod. - doporučuje se přihlídnout k metodice OPD NPÚ, s. 30-31).

III. Předávací protokol

1. Restaurátorská zpráva se předkládá po dokončení prací, ale nejpozději při předání zrestaurovaného díla.

2. Prováděcí vyhláška stanoví, že součástí restaurátorské zprávy je předávací protokol a vyčíslení nákladů restaurování. Příslušný dokument v jednom vyhotovení je třetí částí závěrečné restaurátorské zprávy. V předávacím protokolu se uvede, zda restaurování bylo provedeno vyhovujícím způsobem. Potvrdí se v něm též převzetí restaurátorské zprávy odbornou organizací státní památkové péče. Předávací protokol s těmito náležitostmi podepíše k tomu oprávnění zástupci této organizace, výkonného orgánu státní památkové péče, vlastníka restaurovaného díla, investora (pokud jím není vlastník), dodavatele (pokud nejde o provádějící restaurátory) a osob, které restaurování provedly.

3. Platnost písemné a obrazové části restaurátorské zprávy verifikují a potvrzují její autoři, a to způsobem uvedeným v písemné části, bod 17.

4. Výsledek restaurování, o němž není podána řádně podepsaná závěrečná restaurátorská zpráva s předávacím protokolem, odborná organizace státní památkové péče nedoporučí převzít.

5. Restaurátorskou zprávu obdrží při předání díla v jednom vyhotovení odborná organizace státní památkové péče.

Příloha č. 1 - Metodický list č. 4/2006, o struktuře a náležitosti restaurátorských zpráv

IV. Zásady pro zacházení s vyhotovenou dokumentací

1. Restaurátorské zprávy se v odborné organizaci archivují odděleně od spisů. Jejich písemné i obrazové části se ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím na požádání zpřístupňují veřejnosti. Zapůjčují se však výlučně k prezenčnímu studiu.
2. Využití obsahu písemných a obrazových částí restaurátorských zpráv se řídí autorským zákonem.
3. Zprávy, které odborná organizace nevyužívá ke své činnosti, se předávají k další archivaci Národnímu archivu v Praze.

Odůvodnění

Dokumentaci restaurování kulturních památek je třeba usměrnit obecně použitelnými zásadami tak, aby řádně plnila své účely. Primárním účelem závěrečných restaurátorských zpráv je uchovat vědeckotechnické informace o provedeném restaurování a o jinak nedostupných zjištěních významných pro potřeby památkové péče, vědy a osvětové činnosti. Druhým významným účelem zpráv je podat spolehlivý důkaz, že vlastník při obnově památky prostřednictvím oprávněné osoby řádně splnil podmínky plynoucí ze zákona. Tyto účely mnohé zprávy neplní pro svůj čistě deklarativní a nedostatečně průkazný obsah. Docházelo proto k úniku nenahraditelných poznatků a zprávy měly často nedostatečnou odbornou úroveň a právní váhu.

Zpracoval: PhDr. Jakub Vítovský

Mgr. MUDr. Tomáš Hájek, Dr.
generální ředitel

Příloha č. 2 - Poznámky k metodice dokumentací, Martin Pavala /září 2006

Nutnost formulace „nezbytného minima“ pro restaurátorské dokumentace je pocíťována už dlouho. Úroveň některých z nich je vskutku otřesná; textové části jen s přimhouřením všech očí splňují ty nejelementárnější požadavky dané vyhláškou č. 66/1988, rozvoj digitální fotografie vedl – paradoxně – ke kvalitativní degradaci obrazové složky. Digikompany v automatickém režimu chrlí data, jež poté – jsouce namnoze vytištěna na obyčejném papíru – poskytují výsledek, který už nelze zvat fotografií ani ve snu. Analogové fotky z digilabů na tom často nejsou o mnoho lépe.

Proto lze jen uvítat, že restaurátorská komise NPÚ iniciovala v srpnu vypracování metodiky dokumentací. Bohužel však návrh tohoto velmi zásadního dokumentu poté, kdy prošel oponenturou v rámci NPÚ, byl generálním ředitelem podepsán a zveřejněn bez toho, aby jej komise projednala a dopracovala, jak s tím její členové počítali a jak jim také z titulu jejich odbornosti přísluší. Pak se ovšem naskytá otázka, k čemu taková odborná komise je, není-li jí dopřáno podílet se na odborném dokumentu, jehož vznik sama navrhne.

K samotnému textu výsledného metodického listu č. 4 „Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv“ si dovolím několik letných věcných poznámek.

K bodu 1 písemné části zprávy – jistě správně je vyžadován „úplný seznam osob zúčastněných na restaurování“, avšak chybí jasné vymezení jejich konkrétního podílu na restaurování. Prostý seznam jmen nic neříká a mohl by jen vést k jakémusi znečitelnění a rozmělnění konkrétní odpovědnosti konkrétního prováděcího restaurátora (restaurátorů) za svěřené dílo. Ustanovení přímo souvisí s jedním z nejobavějších míst současné restaurátorské praxe, totiž s otázkou, kde končí korektní (a mnohdy nezbytná) spolupráce restaurátora s dalšími osobami a kde začíná zcela nekorektní a mnohdy vyděračská praxe zadávání vlastní práce povětšinou nekvalifikovaným – a tudíž levnějším – pomocníkům, nechci-li užít onoho ohavného slova „helfr“.

K bodu 15 – záruční lhůta je právní nástroj vztahu mezi restaurátorem a objednatelem, její minimální délka vyplývá ze zákona. Nedomnívám se, že délka právní záruky je údaj relevantní pro odborný text, jímž je restaurátorská zpráva.

K bodu 17 – popis a vymezení podílu dalších osob přímo zúčastněných na restaurování by měly být součástí seznamu participujících osob (viz výše). Zprávu, která je zároveň autorským dílem, musí podepsat její autor, kterým by vždy měl být zodpovědný prováděcí restaurátor (nebo kolektiv restaurátorů). Vyžadovat podpisy všech spolupracujících osob je nereálné a nepřípadné. Odmítám běhat se svoji zprávou o restaurování obrazu pro podpis k rámaři, který mi zhotovil blindrám, nebo za zedníkem, který mi u nástěnné malby nahodil jádrovou maltu omítkové plomby...

Restaurátorská zpráva jistě neslouží prioritně k „dokládání pracnosti restaurátorského výkonu“, na druhou stranu by měla a musí poskytnout komplexní informace o tomto výkonu (v nichž je jeho pracnost implicitně zakódována), protože smyslem zprávy je nejen shromažďovat indicie o „vzniku, původním vzhledu, funkci, ideové náplni, historických úpravách a procesech degradace restaurovaného díla“, ale poskytnout též relevantní informace pro časem jistě nevyhnutelné následné restaurátorské intervence.

Formulace „případné pokusy o interpretaci musejí být podloženy důkazy“ se mi jeví nepřípadně striktní. Musejí být podloženy věcnými indiciemi, to jistě, ale důkazy? Termín „důkaz“ je striktně definitivní a upřímně neznám snad jediný případ třeba uměleckohistorické interpretace

Příloha č. 2 - Poznámky k metodice dokumentací, Martin Pavala /září 2006

středověkého díla, jejíž „důkazy“ by nebyly obratem zpochybněny jinými „důkazy“ jiných interpretů. Což je zajisté v pořádku. Důkazy ukončují diskusi.

Stejně nepřipadně striktní se mi zdá termín „trvalá archivace“. Jaký má být horizont oné trvalosti? Sto let, pět set, tisíc? Nebo neomezený? Pak ovšem rezignuji předem, protože požadavku zjevně nemůže vyhovět ani tužkou psaný text na pergamentu, natož elaborát tištěný. Snad každý restaurátor, který se kdy pídlil po dokumentaci svých předchůdců potvrdí, že základním problémem je po letech vůbec zjistit, kdo restaurování prováděl. Mimo jiné též proto je v Etickém kodexu (III/18) vznesen požadavek signování restaurovaného díla, který by bylo nanejvýš vhodné do metodiky začlenit a doplnit o požadavek informace o místě uložení dokumentace. V odůvodněných případech, ve kterých by to bylo technicky možné vzhledem k charakteru díla, si dovedu představit i dokumentaci vypálenou na archivním CD, zataveném v archivační fólii a připevněném např. na napínacím rámu obrazu. Podtrhuji, že Etický kodex chápe restaurátorskou dokumentaci jako „integrální součást restaurovaného díla“ a jako takovou ji také požaduje uchovat.

K technické stránce obrazové části dokumentace jsem v rámci připomínkování návrhy zpracoval podrobnější specifikaci, kterou uvádím na závěr tohoto textu. Proto jen stručně:

Metodika chápe jako rozhodující stavy díla během restaurování ty fáze, kdy dochází k odstranění nějakých komponent (např. po sejmutí přemaleb apod.). To je jistě v pořádku, avšak za stejně důležité fáze pokládám i ty, kdy jsou naopak nějaké komponenty přidávány – např. tmelení malby, plastické retuše sochy apod.

Požadavek formátu negativu (či diapozitivu) pro dokumentaci zásadních stavů díla minimálně 4,5 x 6 cm je, zvláště pro fotografie 18 x 24 cm, zcela technicky neodůvodnitelný. Vývoj filmových materiálů dosáhl v konkurenci fotografie digitální takové úrovně, že dnešní kinofilm umožňuje zvětšeniny kvality, jaká byla před deseti lety dosažitelná jen u středního formátu. Rozdíl mezi kinofilmem a středním formátem na zvětšenině do formátu A4 dnes prakticky nepoznáme a pokud ano, pak je tak subtilní, že může mít význam snad pro uměleckou fotografii nebo pro náročné polygrafické zpracování, rozhodně nikoli pro fotografii, o kterou nám jde. Pochopitelně – mluvíme o kvalitních špičkových filmech poloprofesionální či profesionální kategorie, jako např. Agfa Vista, Fuji Superia, Fuji PRO 160, Kodak Portra apod. zpracovaných na adekvátních fotopapírech. Pokud se někdo spokojí s prošlým Kodak Goldem z trafiky odvedle a běžným zpracováním v digilabu, pak nelze očekávat zázraky. Při takovém přístupu však ani formát negativu nic nezmění...

Snímání kalibrační škály na každém snímku je jednak nereálné, jednak zbytečné. Úplně postačuje snímek škály na sérii fotografií snímaných za shodných světelných podmínek. Verifikace digitálních snímků výchozím RAW souborem je potřebná, ale pouze u několika rozhodujících stavů díla (ostatní snímky lze v případě pochybností verifikovat shlédnutím RAW souboru archivovaného autorem snímku). Odevzdání všech těchto „digitálních negativů“ (ať už v některé variantě RAWu či v DNG) ke všem snímkům je nepřijatelné, protože jednak znamená de facto rezignaci na autorská práva, jednak umožňuje komukoli autorem nekontrolovatelnou manipulaci s těmito „negativy“ s nepředvídatelnými důsledky. Negativy, ať už klasické či digitální, musejí vždy zůstat vlastnictvím autora snímků s výjimkou kopií několika verifikačních digitálních negativů rozhodujících stavů restaurovaného díla. Autor se pochopitelně může dohod-

Příloha č. 2 - Poznámky k metodice dokumentací, Martin Pavala /září 2006

nout s objednatelem jakkoliv, ale pouze na základě svobodné vůle, nikoli metodického pokynu. Nerozumím zcela logice diverzifikace formátu výsledných fotografií pro malířská a sochařská díla na jedné a pro uměleckořemeslné práce na druhé straně. Znamená to tedy s mírnou nadšázkou, že fotky korunovačních klenotů (= uměleckořemeslné dílo) postačuje zvětšit na 13 x 18, zatímco pro sv. Jána z návsi v Horní Dolní (sochařské dílo) je nezbytný formát 18 x 24... Organizace památkové péče nepochybně může doporučit odborným vyjádřením i další potřebnou dokumentaci obrazovou i textovou, ale i v souvislosti s požadavky „trvalé archivace“ nelze pominout jednu drobnost. Tou je finanční stránka věci – abychom nakonec nezjistili, že nás dokumentace vyjde draž než restaurování...

Předání zprávy po dokončení prací je v mnohých případech zbožným přáním mimo realitu. V době, kdy se termíny restaurování řídí vším možným, jen ne odbornými požadavky, platí totéž i pro termín předání restaurovaného díla, který mnohdy ostatně bývá s datem dokončení prací totožný. Vznášejme podobné maximalistické požadavky tehdy, až budeme schopni restaurátorům garantovat, že nebudou muset především stíhat tu demontáž lešení, tu nutnost včasného zúčtování celé akce, tu to, tu ono, ale že budou mít na celé restaurování – včetně dokumentace – adekvátní čas, jehož délku bude prioritně určovat zájem restaurovaného díla, nikoli stavby, investora či úřednice z ministerstva. A z jiného pohledu – jak by měla být odevzdána dokumentace např. rozsáhlé fresky při předání restaurovaného díla, k němuž zpravidla dochází ještě před demontáží lešení (mimo jiné proto, aby bylo možné dílo zblízka shlédnout), když z lešení nelze pořídit fotografie celku i polocelků po restaurování, které nepochybně spadají do kategorie „zásadních stavů“ a jako takové nesmějí v dokumentaci chybět? Už desetiletí je dobrým zvykem, že se při převímce předkládá rozpracovaná dokumentace a v předávacím protokolu se stanoví termín odevzdání dokumentace celé. Objednatel může též do té doby pozdržet proplacení adekvátní části honoráře.

Předávací protokol podle (v mnohém již překonané a novelizaci vyžadující) vyhlášky č. 66 sice je součástí dokumentace, ale z vyhlášky nijak nevyplývá, že by tento protokol musel vypracovat restaurátor. Ani nemůže. Předávací protokol vzniká při předání díla podílejí se na něm všichni zúčastnění. Vyčíslení nákladů na restaurování je další sporné ustanovení, pocházející ještě z předlistopadových dob. Na mzdové a honorářové relace se vztahují předpisy vyšší právní síly (např. zákon o ochraně osobních údajů), mohou být též předmětem obchodního tajemství. Vyčíslení nákladů na restaurování by bylo snad akceptovatelné pouze jako uvedení celkové ceny té které akce, což je věc investora, resp. objednatele. O podpisech všech osob, které restaurování provedly, platí výše řečené. Předávací protokol musí podepsat strana, která dílo předává, tedy fyzická osoba – provádějící zodpovědný restaurátor, který je vždy faktickým dodavatelem vlastního restaurování, přestože na organizačním, smluvním a dalším zajištění se mohou podílet další subjekty. Pokud má ovšem restaurátor smlouvu s tímto zprostředkovatelským subjektem (agenturou, stavební firmou apod.), pak právně předává dílo tomuto subjektu a ten teprve investorovi, resp. objednateli, což lze v praxi jistě shrnout do jediného kroku. V těchto vztazích prioritně platí obchodní zákoník a další relevantní zákony, teprve poté vyhláška č. 66 jako předpis nižší právní síly a teprve vposled jakékoli metodické pokyny. V tomto smyslu se jeví i jako velmi problematický bod 4 metodiky – momenty, kdy objednatel může nepřevzít dílo, jsou podrobně popsány právě např. v obchodním zákoníku. Předávací protokol není vý-

Příloha č. 2 - Poznámky k metodice dokumentací, Martin Pavala /září 2006

hradní povinností restaurátora, protože na jeho formulaci participují a podepisují její další subjekty, pročež jeho případná absence nebo neúplnost nemůže být důvodem nepřevzetí jinak případně bezchybného restaurátorského díla... Velmi bych doporučil odpovědný právní rozbor dané problematiky; za stávajícího stavu si možná zaděláváme na pozoruhodné soudní kauzy.

K návrhu metodiky restaurátorských dokumentací:

Technická specifikace fotodokumentace restaurátorských prací

Fotodokumentace restaurátorských prací může být pořízena klasickou analogovou fotografií zpracovanou fotochemicky nebo fotografií digitální.

obecná pravidla

- Dokumentace se vždy předává v klasické papírové podobě; diapozitivy a elektronické datové nosiče (CD, DVD) jsou akceptovány jako doplňkové.
- Minimální formát fotografií (před ořezem) činí 13 x 18 cm (a odvozeniny se zachováním delší strany), pro zásadní stavy restaurovaného díla 18 x 24 cm (a odvozeniny).
- Neakceptují se fotografie technicky nezvládnuté, neostré, nekонтastní, špatně nasvícené nebo jinak defektní.
- Malířská díla, polychromované plastiky a další díla nesoucí barevnou vrstvu nebo její fragmenty musí být dokumentována barevně. Spolu s dílem musí být zaznamenána i referenční kalibrovaná barevná a černobílá škála.
- Černobílá dokumentace může být použita u monochromních artefaktů nebo jako doplněk dokumentace barevné.
- Způsob fotodokumentace a její zpracování musí být uveden v restaurátorské zprávě, např.: Fotoaparát Canon EOS 5D, snímač CMOS 12,8 Mpx, formát snímků 4 368 x 2 912 bodů, snímání do formátu RAW (.cr2), konverze do nekomprimovaného formátu TIF (16bit) s korekcí chromatičnosti a expozice v programu Capture One LE, ořez, finální korekce, ořez a doostření pomocí Adobe Photoshop CS, tisk na fotopapír Canon PP-101 na 8barevné tiskárně Canon i9950.
- Ve zprávě je třeba uvést podmínky pro archivaci fotografií.
- Negativy včetně negativů digitálních (výchozí soubory RAW, příp. JPEG) zůstávají vlastnictvím restaurátora, není-li výslovně dohodnuto jinak. Restaurátor je povinen negativy archivovat.

digitální fotografie

- Snímky musí být pořízeny ve formátu RAW a následným zpracováním do nekomprimovaného formátu TIF. Přímé snímání do formátu JPEG se přípouští jen u záznamu méně důležitých stavů restaurovaného díla; v takovém případě musí být použit formát JPEG v nejvyšší kvalitě a následně převeden do nekomprimovaného formátu TIF.
- Zpracované fotografie musejí být verifikovány příloženou kopií výchozího souboru RAW na CD, a to alespoň u fotografie celku díla před restaurováním, před jakýmkoli doplňky (tmely, retuše) a po restaurování, nebo mohou být verifikovány specializovaným softwarem.
- Preferuje se zpracování fotografií v 16bitové (resp. 12bitové) barevné hloubce a barevném prostoru Adobe RGB.
- Minimální přijatelné rozlišení snímače fotoaparátu činí 5 Mpx.
- Fotografie mohou být zpracovány fotochemicky nebo tištěny.

Příloha č. 2 - Poznámky k metodice dokumentací, Martin Pavala /září 2006

- Při tisku musí být použit kvalitní fotopapír garantující spolu s tiskovou technologií dostatečnou trvanlivost výsledných fotografií. Neakceptují se tisky na běžných nefotografických papírech.

- Na elektronických datových nosičích se akceptuje univerzální formát Adobe PDF v rozlišení 300 dpi při požadované velikosti fotografie (viz výše).

analogová fotografie

- Akceptují se fotografie pořízené na kvalitní barevný negativní materiál formátu kinafilmu nebo větší. Barevný pozitiv (diapozitiv) je přijatelný jen jako doplněk dokumentace, nejsou-li z něj pořízeny papírové fotografie.

- Technické zpracování zejména barevné fotografie musí garantovat její dostatečnou trvanlivost.

(Jsem si vědom vágnosti tohoto požadavku, ale přes obecně vžitě mínění o archivační nedostatečnosti digitální fotografie, přestože barevná stálost kvalitního tisku se už dnes pohybuje zhruba někde kolem 100 let a trvanlivost digitálního záznamu je v podstatě trvanlivostí datového nosiče, je na tom běžná fotka z běžného digilabu podstatně hůře... pozn. MP)

etický kodex

a zásady pro praxi restaurování výtvarných uměleckých děl

Asociace restaurátorů 1991

I. definice termínů

Dokumentace restaurování

musí zahrnovat zejména zprávu o průzkumu restaurovaného díla s fotodokumentací, instruktivní fotodokumentaci stavu díla před a po restaurování i během restaurátorského procesu a zprávu, obsahující faktický popis restaurátorských zásahů, druh, složení (je-li známo) a způsob aplikace použitých materiálů, pokyny pro následnou péči o restaurované dílo, případně další důležité údaje.

Obecná ustanovení

4. Dokumentace

Restaurátor je povinen detailně dokumentovat svoji práci ve všech etapách restaurátorského procesu včetně dokumentace stavu díla před a po restaurování. Dokumentace je integrální součástí restaurovaného díla, musí být zachována a příslušným způsobem zpřístupněna.

Výkon restaurování

12. Dokumentace pracovního postupu

Dokumentace pracovního postupu musí zahrnovat zejména instruktivní fotodokumentaci stavu restaurovaného díla před a po restaurování i během restaurátorského procesu a zprávu, obsahující faktický popis všech restaurátorských zásahů, druh, složení (je-li známo) a způsob aplikace použitých materiálů a další důležité údaje.

Vztah k vlastníkovi

24. Restaurátorská dokumentace

Po dokončení restaurování odevzdá restaurátor vlastníkovi dokumentaci provedených restaurátorských prací, obsahující zejména zprávu o průzkumu, dokumentaci pracovního postupu a pokyny pro následnou péči podle odst. III / 8,12,19 tohoto dokumentu. V dokumentaci restaurátor uvede též všechny další osoby, které se na restaurování a dokumentaci podílely. Restaurátor zdůrazní nutnost uchování této dokumentace jako integrální součásti restaurovaného díla.

Příloha č. 3 - Restaurátorská dokumentace (náčrt struktury a obsahu), NPÚ ÚOP Brno, 1995

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

(náčrt struktury a obsahu)

I. Lokalizace památky

1. Okres
2. Obec
3. Adresa: ul./nám. č.
č. parcely
4. Bližší určení místa popisem
5. Název objektu, jehož součástí je rest. dílo
6. Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP
7. N á z e v p a m á t k y
8. Rejstříkové číslo rest. památky

II. Údaje o památce

1. Autor (okruh, dílna apod.)
2. Sloh/datování
3. Materiál/technika
4. Rozměry
5. Předchozí známé rest. zásahy

III. Údaje o akci

1. Vlastník
2. Investor
3. Závazné stanovisko OkÚ č.ze dne
4. Návrh na restaurování vypracován dne
5. Termín započetí a ukončení akce

IV. Popis památky

1. Popis (složení, kompozice, jednotlivé prvky a příp. adjustace)
 - a) signatury/značky (s přepisem a lokalizací)
 - b) datování/nápisy (s přepisem a lokalizací)
2. Popis stavu památky před započítím rest. prací

V. Nálezová (průzkumová) zpráva

- protokol nálezových situací (sond apod.)

VI. Vyhodnocení průzkumu

Příloha č. 3 - Restaurátorská dokumentace (náčrt struktury a obsahu), NPÚ ÚOP Brno, 1995

VII. Koncepce restaurátorského zásahu

VIII. Postup práce

(včetně demontáže transferu a opětovného osazení)

IX. Použité technologie a materiály

X. Doporučený režim památky včetně termínů průběžného odborného ošetření

Fotodokumentace

Dokumentace celku a relevantních detailů min. 13x18 cm, v případě obrazů, nástěnných maleb, polychromovaných děl apod. v barvě. Dokumentuje se stav „před“, „v průběhu“ a „po restaurování“, přičemž námět (tj. místo, úhel záběru, šířka záběru, osvětlení apod. jsou totožné); každá fotografie je opatřena popiskou obsahující:

- název památky
- bližší určení záběru
- charakteristika etapy

je uvedeno místo uložení negativů, resp. jméno autora fotografií

Grafická dokumentace

Schématické znázornění materiální podstaty (druhy materiálů), chybějících a poškozených částí, opravných a restaurátorských zásahů v minulosti, doplňků a aktuálních restaurátorských zásahů včetně jejich návrhů apod.

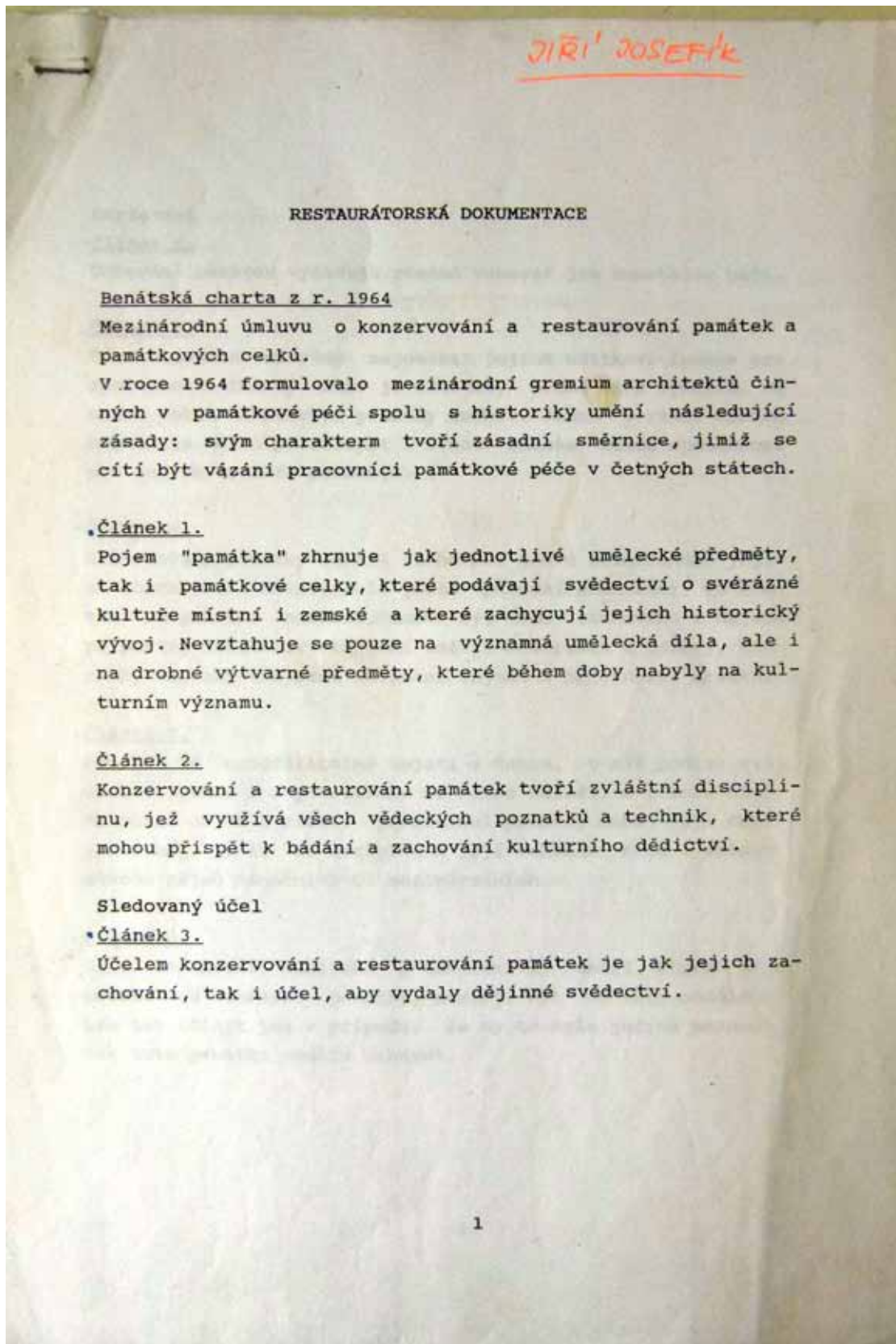
Přílohy

Kopie závazného stanoviska, návrhu na restaurování, konzultačních protokolů apod.

Kopie laboratorních analýz, technologických doporučení atd.

Restaurátorská dokumentace, její textová část, musí být strojopisná, resp. tištěná a spolu s fotodokumentací, grafickou dokumentací a přílohami pevně adjustovaná. Zároveň musí obsahovat jméno zodpovědného restaurátora (včetně dalších osob, které se podstatně na akci podílely) a adresou a vlastnoručním podpisem.

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Udržování

•Článek 4.

Uchování památek vyžaduje předně věnovat jim neustálou péči.

•Článek 5.

Údržbě památek má vždy napomáhat jejich užitková funkce pro společnost. Takový stav je žádoucí, nesmí však vyústit ve snahu chtít charakter památky změnit. Jenom v rámci těchto hranic je možno přistoupit k event. změnám, které společnost pro jejich využití požaduje.

•Článek 6.

K udržování památky náleží zachování stavu přiměřeného jejímu charakteru. Existuje-li ještě původní prostředí, ve kterém se památka nachází, musí být toto zachováno a nejsou přípustny jakékoliv stavební změny, destrukce a úpravy, které by změnily vzájemné působení objemu a barevnosti památky.

•Článek 7.

Památka je neoddělitelně spjata s dobou, o níž podává svědectví, jakož i s prostředím do něhož náleží. Z tohoto důvodu může dojít k event. přemístění památky nebo její části jen tehdy, je-li to nezbytné k její ochraně nebo z vážných důvodů zájmů národních či mezinárodních.

•Článek 8.

Díla sochařská, malířská a dekorativní umění, která jsou podstatnou součástí památky, nesmějí být od této odděleny. Lze tak učinit jen v případě, že by to byla jediná možnost, jak tuto památku nadále uchovat.

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Restaurování

Článek 9.

Restaurování památky by si mělo podržet svůj vyjimečný charakter. Cílem restaurování je zachovat estetickou a historickou hodnotu památky. Musí spočívat na respektování výchozího stavu a na autentických dokumentech. Hranice restaurování končí tam, kde začíná hypotéza. Je-li to z estetických nebo technických důvodů nezbytné, může se dojít k odchylce původní kompozice a dát památce rysy naší současné doby. Restaurování musí předcházet průzkum archeologických, dějinný a umělecko-historický.

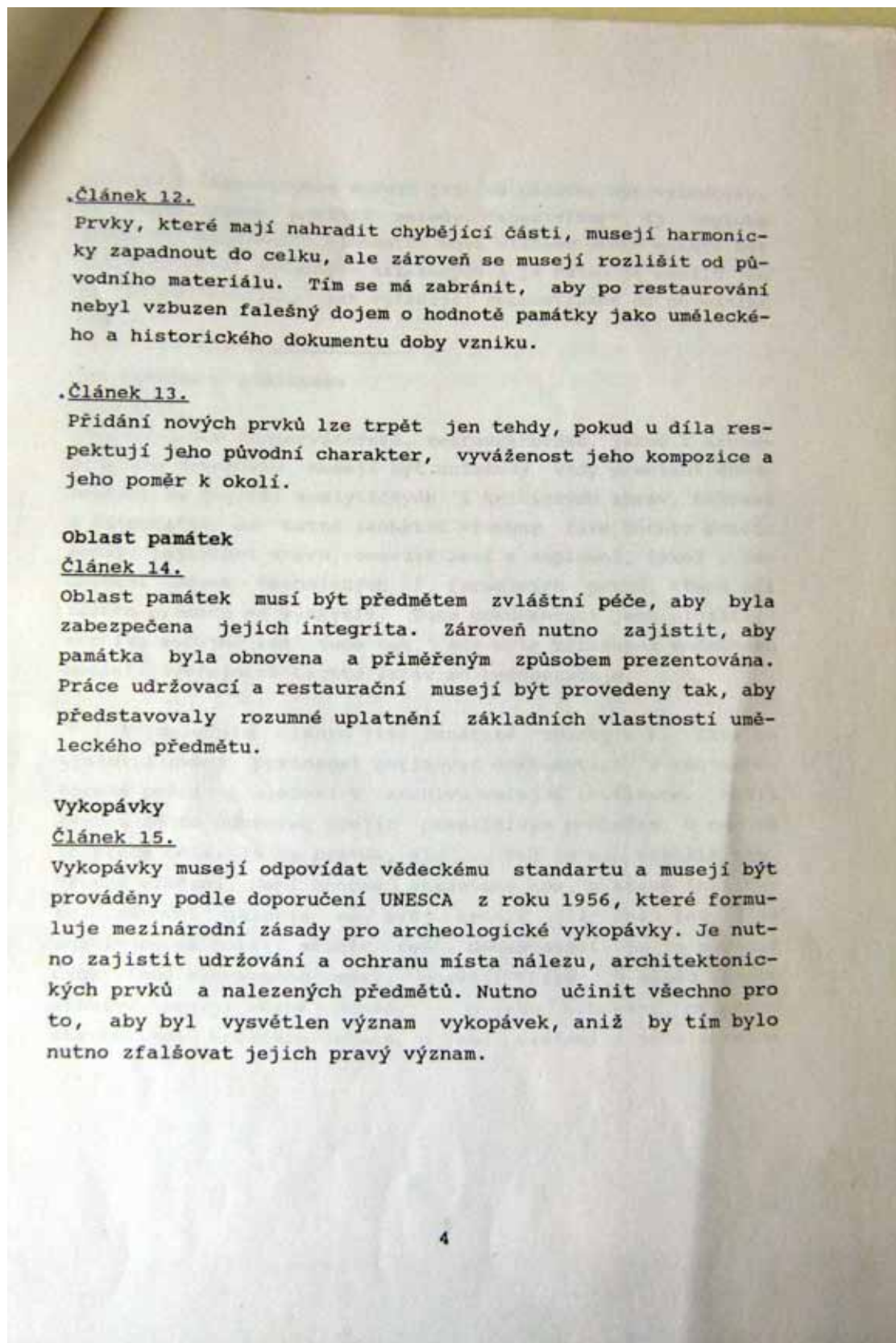
Článek 10.

Ukáž-li se při restaurování, že nelze vystačit s tradičními technikami, může být využito všech moderních vymožeností technik konzervačních i konstrukčních, jejich aplikace je vždycky dokázána a byla již v praxi vyzkoušena s úspěchem.

Článek 11.

Musí se respektovat vše, co bylo v minulosti k památce připojeno. Jednota stylu není účelem restaurování. Obsahuje-li památka přidané prvky, je jejich odstranění oprávněno jen tehdy, jsou-li vzhledem k původním prvkům zanedbatelné hodnoty a je-li návrat k původnímu stavu podložen důvody historickými, vědeckými nebo estetickými. Tyto důvody musí sloužit pouze k dalšímu uchování památky. Rozhodnutí o tom, co má být odstraněno nesmí záležet pouze na osobě, která je za projekt odpovědná.

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Jakékoliv rekonstrukce musejí již od počátku být vyloučeny. Je možné pouze použití metody "anastylosy", tj. logické sestavení nalezených elementů. Nové vložené prvky musejí být odlišitelné od původních nalezených a je nutno je omezit jen na to nejnutnější, jak vyžaduje rekonstrukce do původního stavu.

Dokumentace a publikace

*Článek 16.

Všechny práce konzervátorské, restaurátorské, jakož i archeologické vykopávky musejí být doloženy vždy precizní dokumentací za použití analytických i kritických zpráv, nákresů a fotografií. Je nutné zachytit všechny fáze těchto prací: sondy, zajištění stavu, znovuzřízení a doplnění, jakož i zachycení všech technických i formálních prvků, které při těchto pracích se vyskytly. Tuto dokumentaci jest uložiti v archivu veřejné instituce tak, aby byla přístupna vědeckému bádání. Zveřejnění těchto zpráv se nedoporučuje.

V posledním článku (16) Benátské charty z r. 1964 se výslovně uvádí povinnost pořizovat dokumentaci v restaurátorské práci a uložení v archivu veřejné instituce. Mohli bychom tento odstavec přejít přehlíživým pohledem. U nás se to přece dělá. Je to pravda, ale ... Teď je zde několik ale. Předně uložení. Není obecně stanoveno kde, u které instituce. Národní galerie má svůj archiv již řadu let, jiná instituce má bohatý archiv rest. dokumentací, je to původně Český fond výtvarného umění, později "Dilo". O osudu tohoto archivu panují různé dohady - o jeho uchování, případně skartaci po určitých letech, o jeho uložení a jeho veřejné

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

možnému nahlédnutí. Dostane se vám mnohdy odpovědi, že nevědí, kde to je. Jaksi asi zde neexistuje jednotný organizační řád a povinnost archivovat. Muzea a Národní galerie (jak již výše uvedeno) si o svých exponátech ve vlastním zájmu dokumentace archivují.

Soudím, že by tato otázka archivování restaurátorské dokumentace měla být uvedena v památkovém zákoně, tj. kde má být uložena a jak má dokumentace vypadat. To je druhá druhá, velmi závažná otázka.

Dokumentace je součástí restaurátorského díla. Tato skutečnost nese v sobě klady i zápory. Je-li to součástí restaurátorského díla a restaurátorská činnost je považována za činnost uměleckou, je tedy zpracování dokumentace činnost umělecká, a tak zdaňována. Vyskytly se kdysi dávno v minulosti hlasy, když jsme zaváděli dokumentaci jako součást a povinnost rest. práce, že to není umělecká činnost a podle toho prý nemá být daněna jako umělecká. Domnívám se ale, že je to nedílná součást průběhu a poznatků vzniklých při této práci. Restaurátor již před započítím musí znát historické skutečnosti o restaurovaném objektu, chemické průzkumy o použitých materiálech a na základě těchto poznatků koncipuje další práci. Když pak sepisuje závěrečný protokol, je to něco jako literatura faktů. Z tohoto pohledu mě jistě každý dá za pravdu, že dokumentace není jen snůška fotografií a nějakého povídání.

Soudím, že by měla nějak být při vyúčtování zdůrazněna, aby ten kdo jí platí, si jí také vážil a nepodkládal s ní skříň, které chybí noha. Nehledě k tomu, že řádně provedená dokumentace nese v sobě dosti značné náklady, jak materiálové, tak odborně pracovní.

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Jaká tedy dokumentace? Dnes restaurátoři dokumentace dělají, ale každý podle svého, podle míry osobní zodpovědnosti, někdy to cítí jako nepříjemnou povinnost. Mnohdy si vůbec nevedí rady. Podle toho každá dokumentace je jiná, nepřehledná a bez nadsázky možno říci, že v každé chybí mnoho důležitých, mnohdy závažných údajů. Často tyto závažné údaje restaurátoři záměrně utajují, setrvávají tak svým myšlením hluboko v 19. století, kdy restaurátoři tajili své "recepty" na restaurování, čímž zakrývali svou neschopnost. V tomto smyslu se dodnes nic nezměnilo, ani jsme dále nepokročili.

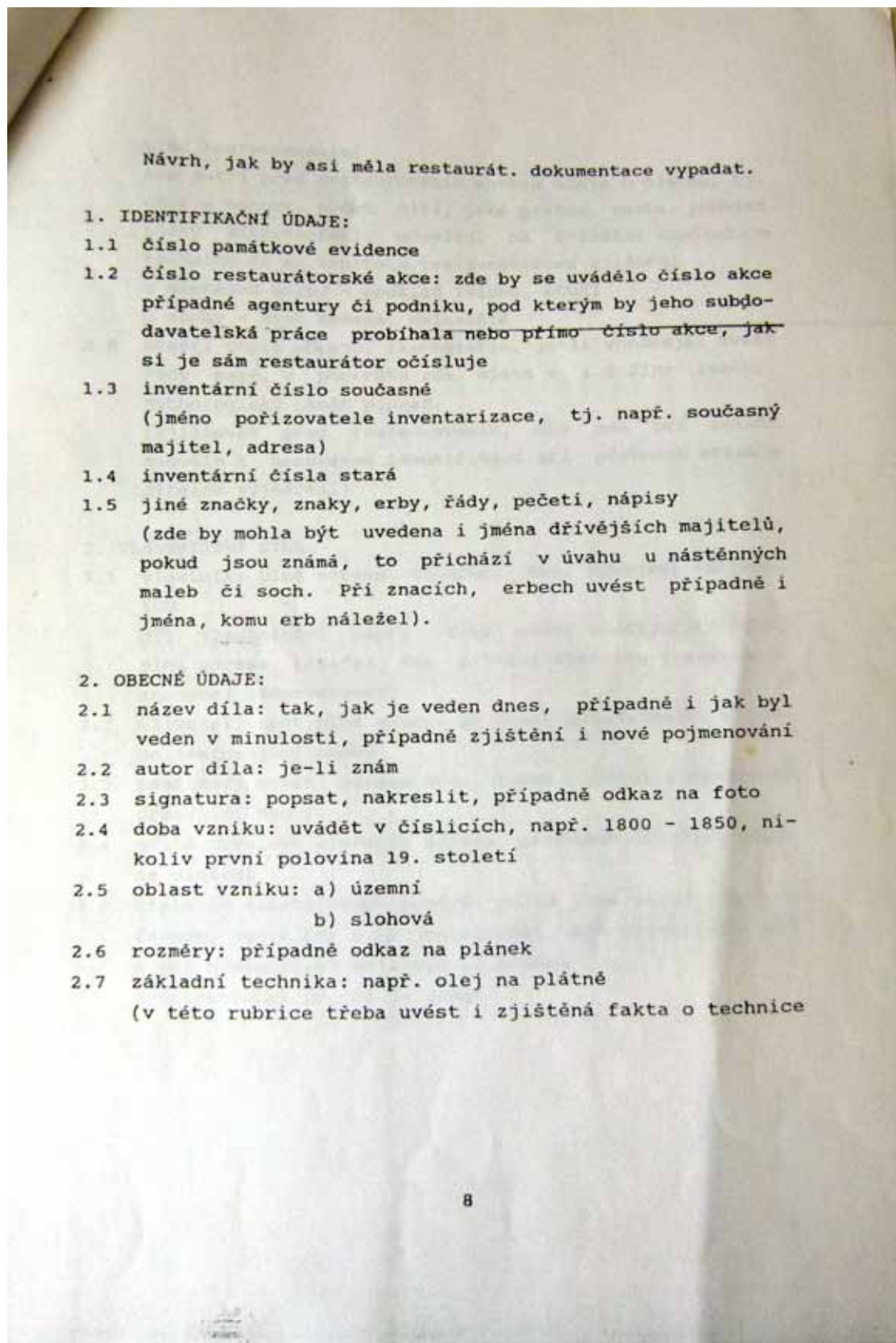
Jaká tedy dokumentace?

Restaurátorská dokumentace by měla být v celé České republice jednotná.

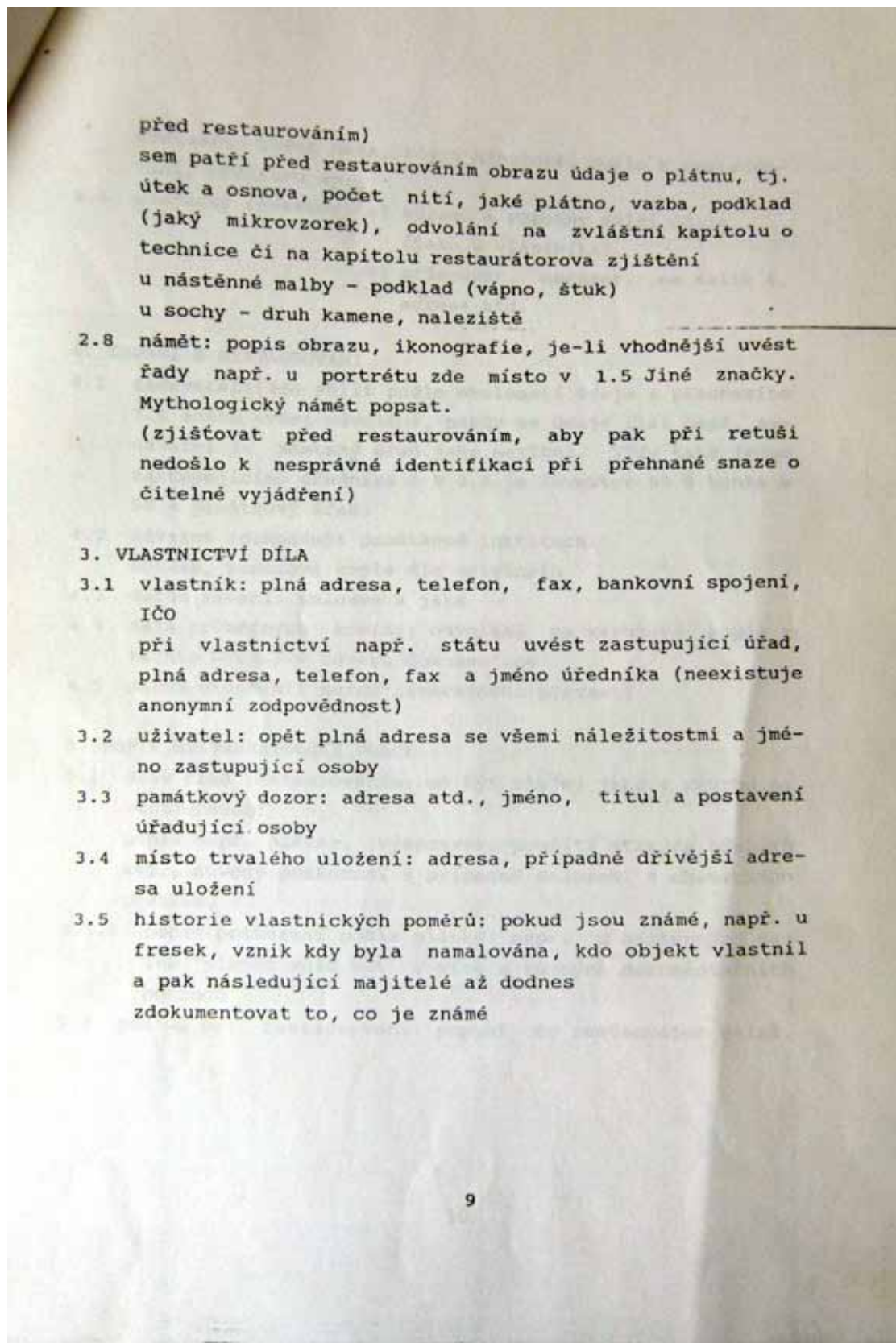
Restaurátorská dokumentace by měla obsahovat základní údaje týkající se díla, evidenční údaje, vlastnictví, zadání, stav díla před opravou, postup prací, použité materiály, chemické údaje zjištění při průzkumu, historické údaje o díle, seznam subdodavatelů, literatura, osobní data restaurátorů a dalších spolupracovníků, místo uložení dokumentací, fotografická dokumentace před a po restaurování. Uvádím jen rámcově nejdůležitější údaje.

Pokud by nějakou vyhláškou se rozhodli vedoucí představitelé památkové péče, aby byl zaveden jednotný způsob restaurátorských dokumentací soudím, že by to bylo k všeobecnému užítku. Restaurátoři by jen doplňovali uvedené údaje (a na nic by tak nezapomněli). Orientace v dokumentaci by byla velmi snadná a v budoucnu by mohla být převedena do paměti počítače.

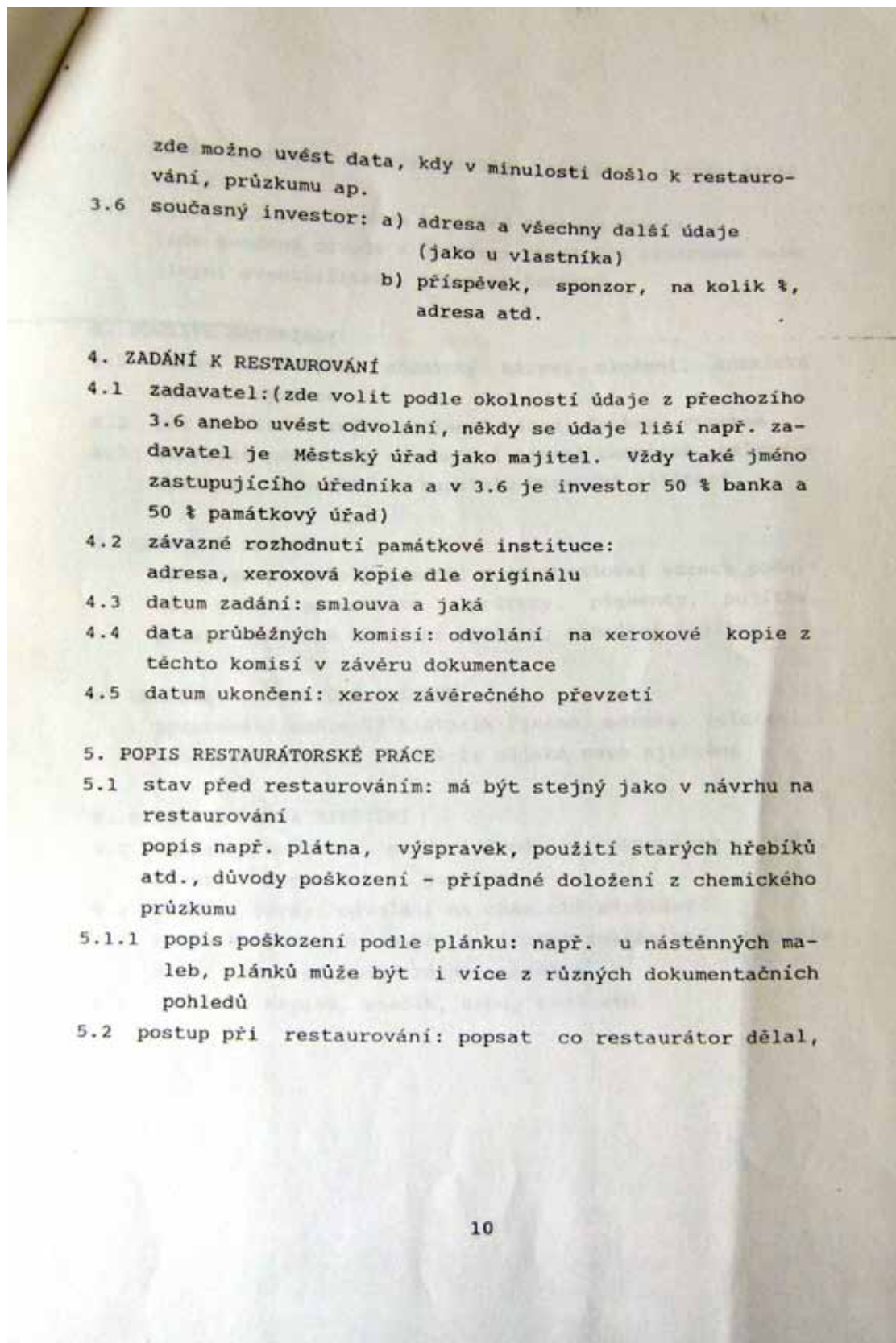
Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

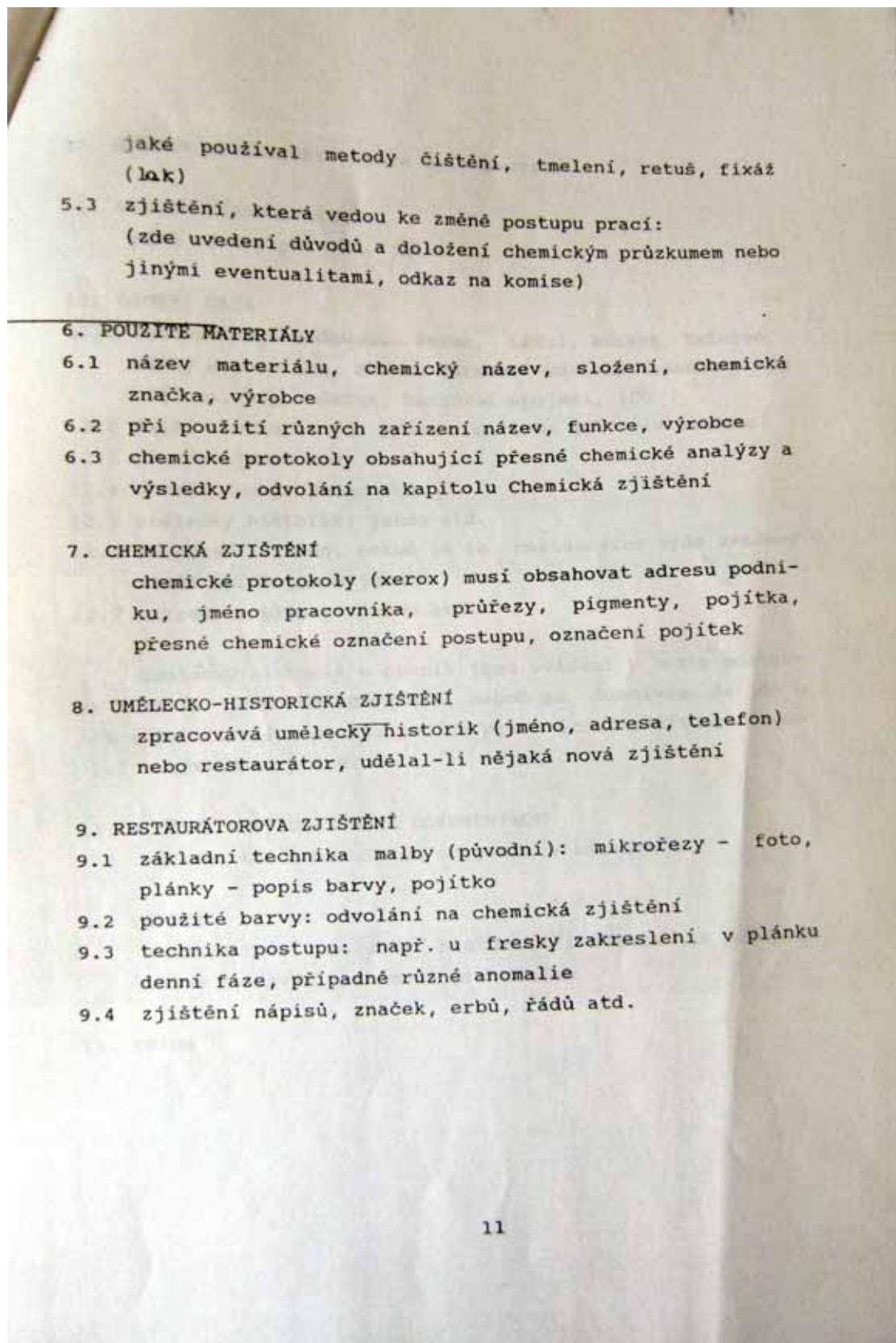
Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

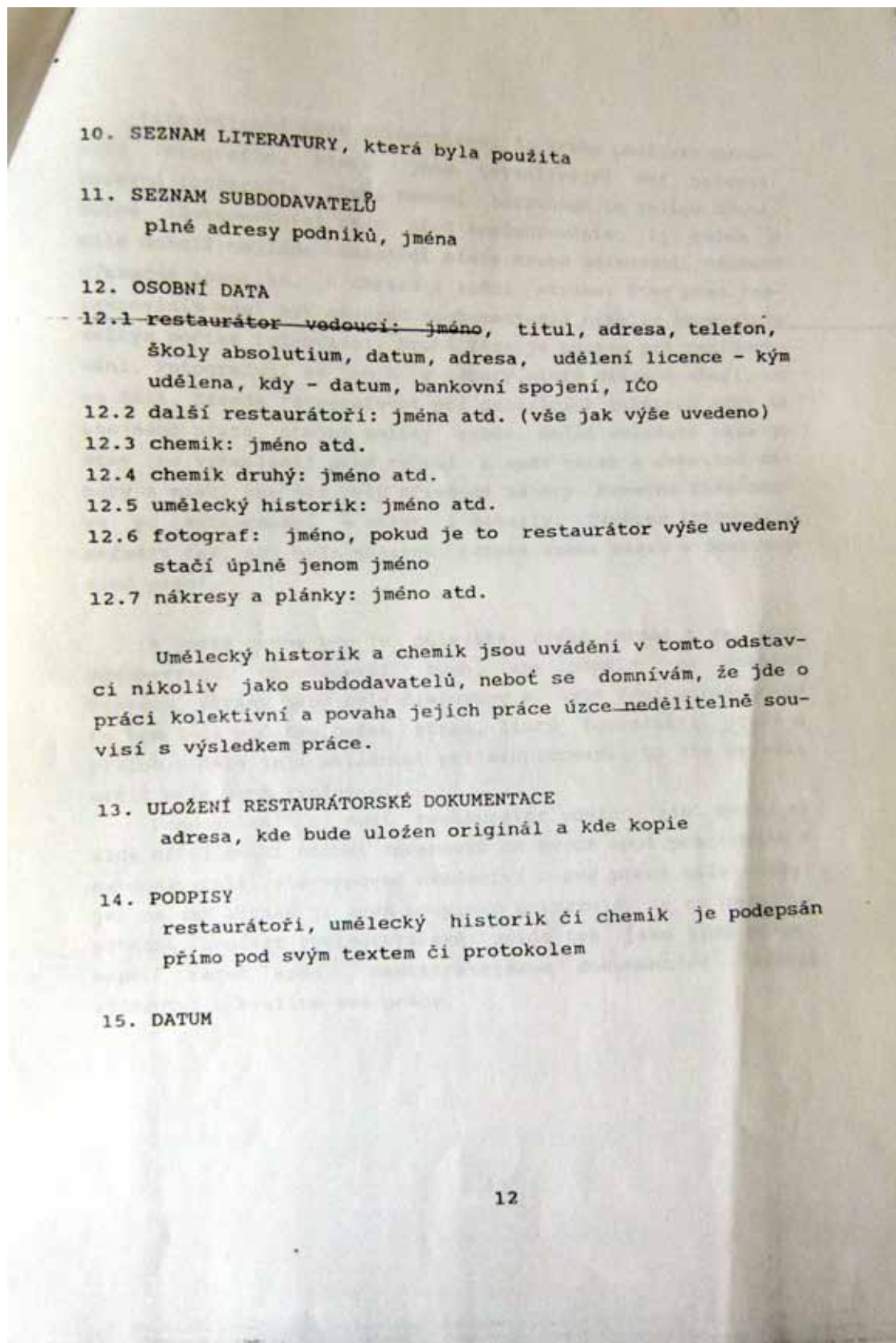
Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

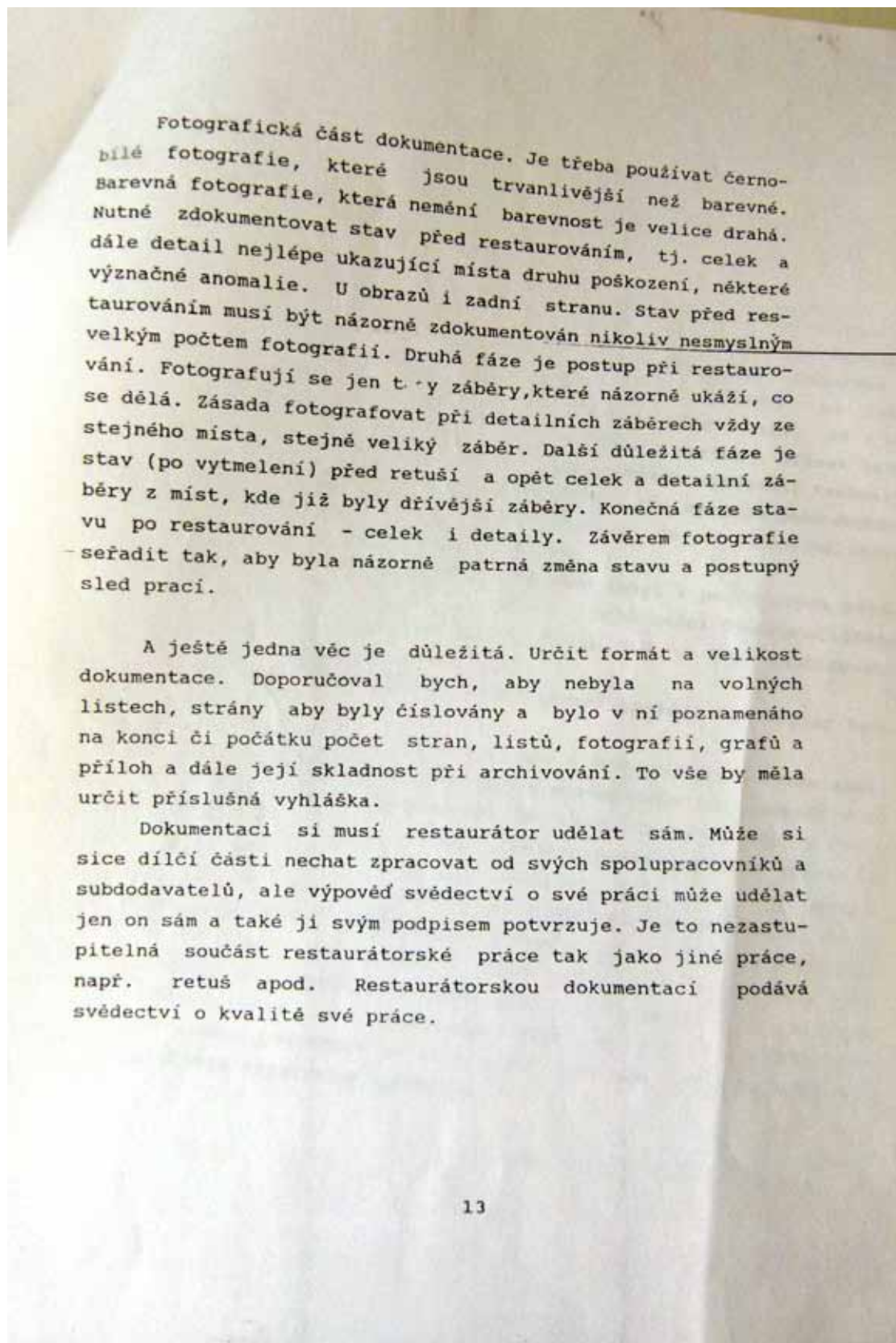
Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Příloha č. 4 – Josefík, J., Restaurátorská dokumentace, 1992?

Předkládám tento návrh nikoliv jako 100%, definitivní, je možné někde něco doplnit, vynechat, upravit, ale soudím, že zásada - osnova - je dostatečně vyhovující. Doporučuji přečíst si můj článek před 21 lety, toto je jeho pokračování. V r. 1971 "Památková péče", str. 29 - 41 "Restaurátorství jako umění a vědecká práce", článek jsem publikoval před 21 lety s programátorem výpočetní techniky Dr. Jar. Šomkou. Stanoviska a názory zde uvedené jsou dodnes platná. Technika zavedení do praxe je pro dnes odlišnou politickou situací někde odlišná.

Závěrečný slib Památkové péče nebyl z politických důvodů vůči autorům nikdy realizován. Celé znění článku otištěno později v Ochráně zabytkow v Polsku a v r. 1975 publikováno na kongresu ICOM v Benátkách.

Na základě tohoto návrhu zavedl později Dr. Togner tento systém na Slovensku.

Závěrem bych navrhoval, aby v budoucím památkovém zákoně bylo uvedeno: "Restaurátorská dokumentace je součástí umělecké restaurátorské práce na restaurovaném díle. V České republice je vedena u všech restaurovaných památek jednotným způsobem podle upravené vyhlášky č. Muzea, galerie a Národní galerie si v duchu těchto zásad mohou restaurátorské dokumentace upravit podle vlastních potřeb." Není třeba, aby uváděli jméno vlastníka, když jsou sami vlastníky a další odstavce, např. o zadávání nebo u jména restaurátora jeho nacionále, když je jejich zaměstnancem atd. Její povinnost je archivovat (že bude uvedeno kde) dle platných archivních předpisů.

doc. Jiří J o s e f í k

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

SYSTÉM METODICKÉHO ŘÍZENÍ A POSUZOVÁNÍ KVALITY RESTAURÁTORSKÝCH PRACÍ V OBLASTI PŮSOBNOSTI PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU V OLOMOUCI

Milan Togner

I.

Regionální památkové ústavy jsou v rámci své územní působnosti garantem úrovně a kvality restaurátorských prací realizovaných s jejich vědomím. Vytvoření uceleného systému skutečně odborného posuzování kvality restaurátorských zásahů se proto jeví jako výsostně potřebné nejen z hlediska zajištění bezproblémového průběhu restaurátorské činnosti, ale i z hlediska důsledné dokumentace každé restaurátorské akce. Smysl, potřebu a funkci dokumentace jako nedílné součásti restaurátorského zásahu, ostatně vyplývající ze zákona, se pokusím ozřejmit v samostatné části tohoto materiálu.

Vlastní úvaha o restaurování památky může být iniciována památkovým ústavem na základě sledování fondu svěřených památek, jinými institucemi, spolky, majiteli památek, občany apod. Tato iniciace je většinou směřována obecním, městským a okresním úřadům, případně památkovým ústavům, ovšem rozhodnutí o možnosti a realizaci případného restaurátorského zásahu na konkrétní památce zůstává zpravidla v pravomoci zmíněných obecních, městských a okresních úřadů a je víceméně podmíněno jejich finančními možnostmi, event. finančními možnostmi vlastníka památky.

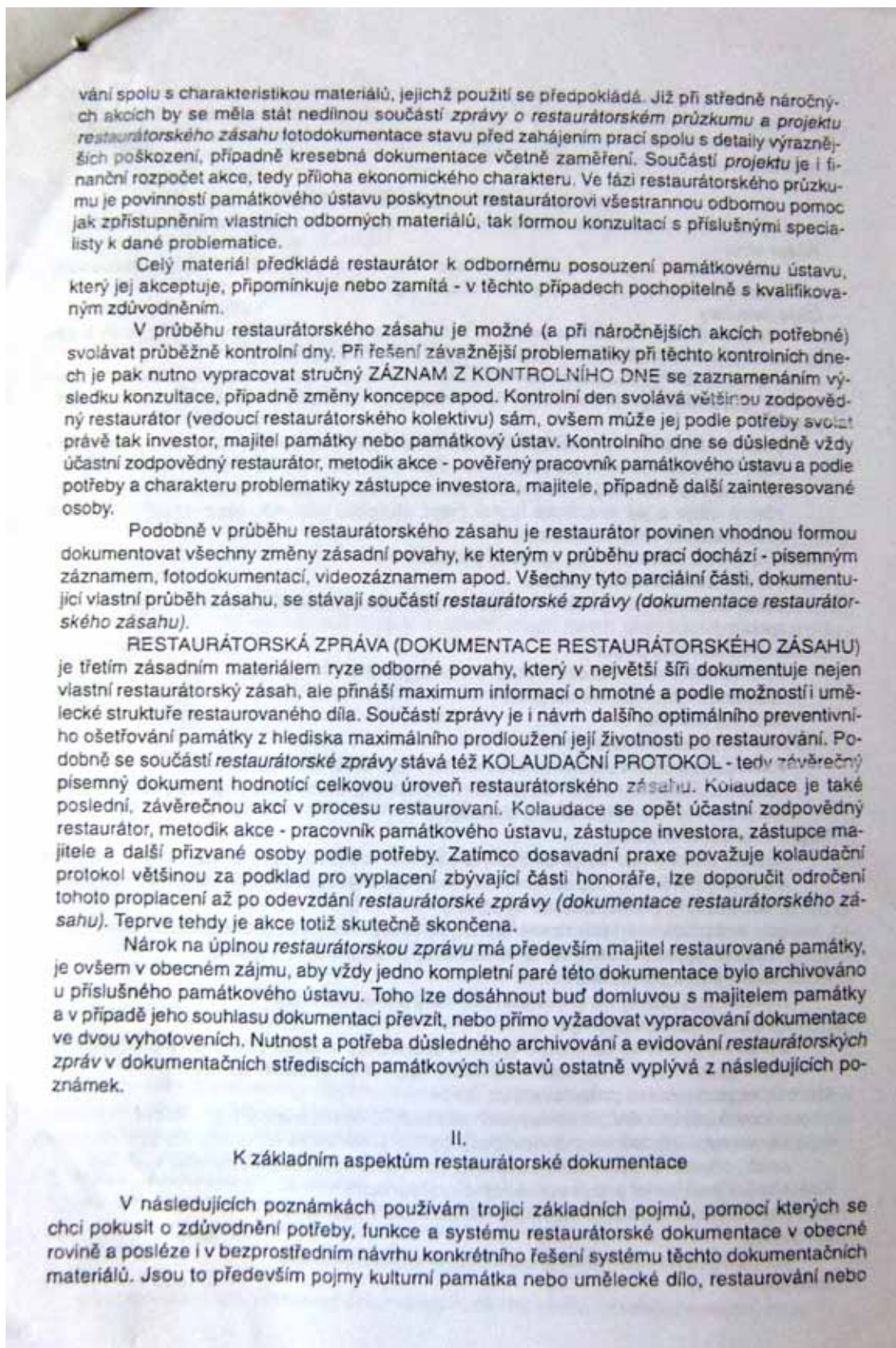
Na základě uvedené iniciace žádá příslušný úřad nebo sám vlastník památky památkový ústav o vypracování **NÁVRHU NA RESTAUROVÁNÍ PAMÁTKY**. Na půdě památkového ústavu tak vzniká první, vstupní dokument odborné povahy, na jehož vzniku se podílejí kvalifikovaní specialisté v dané oblasti. *Návrh na restaurování* by měl obsahovat přesnou charakteristiku poškozené památky, její název, lokaci, rejstříkové číslo ústředního seznamu památek, pokud je registrována, a údaj o majiteli. Mimo tuto základní charakteristiku by měl *návrh* dále obsahovat stručné uměleckohistorické vyhodnocení památky z hlediska její památkové, výtvarné, umělecké apod. hodnoty. Tato část musí být vypracována historikem umění, případně architektem-specialistou pro tuto činnost. Další částí *návrhu* je charakteristika současného stavu, stupně poškození a zdůvodnění potřeby restaurátorského zásahu. Následuje předpoklad stavu po restaurování, tedy vlastní záměr na restaurování s doporučením vhodných materiálů, konzolidantů apod. Závěr *návrhu* tvoří doporučení vhodného restaurátora, a to jak v poloze konkrétní osoby, tak v poloze širšího doporučení na základě licenčního vymezení. Pro jasnější orientaci může tvořit přílohu xerokopie seznamu držitelů licencí v příslušném oboru.

Návrh na restaurování památky předkládá památkový ústav ke schválení příslušnému výkonnému orgánu státní památkové péče, který jej sankcionuje formou závazného stanoviska.

Na základě takto potvrzeného *návrhu na restaurování památky* příslušný investor ať již formou přímé nabídky nebo konkurzním řízením pověřuje zodpovědného restaurátora zahájením akce a zároveň na tuto skutečnost upozorňuje památkový ústav spolu s termínem zahájení restaurátorské akce (průzkumu). Zatímco smluvní, právní a finanční problematika spojená se zahájením restaurátorské akce zůstává většinou v plné kompetenci příslušného investora, odborná stránka restaurátorského zásahu přechází do plné kompetence památkového ústavu.

V přípravné fázi na restaurátorský zásah vzniká druhý, ryze odborný materiál vypracovaný restaurátorem (nevyklučuje se spolupráce s historikem umění, architektem, technologem, případně s dalšími specialisty) - **ZPRÁVA O RESTAURÁTORSKÉM PRŮZKUMU A PROJEKT RESTAURÁTORSKÉHO ZÁSAHU**. Tento materiál uvádí mimo základní údaje o památce, převzaté z *návrhu na restaurování*, rovněž plně jméno zodpovědného restaurátora a jeho event. spolupracovníků a obsahuje především výsledky průzkumu se stručnou charakteristikou metodiky jeho provedení a se všemi zjištěními, ke kterým v průběhu průzkumových prací došlo. Druhou část materiálu tvoří poměrně detailní popis návrhu technologického postupu restauro-

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

restaurátorský zásah a dokumentace nebo restaurátorská dokumentace. Pojem kulturní památka vyplývá z definice zákona, a protože se v restaurátorské praxi setkáváme především s uměleckými díly, nahradím tento široký pojem pro tuto praxi specifictějším termínem umělecké dílo, který - jak se domnívám - nepotřebuje další definování.

Pojem restaurování nebo restaurátorského zásahu se pokusím definovat následujícím způsobem, i při vědomí, že každá definice přináší jen část informace a není schopná postihnout obor v celé šířce jeho problematiky. Restaurování je specifická výtvarná činnost, realizovaná za přispění a s využitím exaktních přírodovědeckých metod, podmíněná neustálým a nutným korektivem uměnovědných disciplin. Cílem restaurování je vykonání speciálních prací na uměleckém díle za účelem trvalého zachování jeho autentické hmoty a za účelem trvalého zachování a rehabilitace jeho nejhodnotnější autentické formy. Autentický, prvotní stav uměleckého díla, daný tvůrcem-umělcem, je ovlivňován existencí díla v čase. Po dobu této existence dochází na díle ke změnám, které jsou podmíněny jednak negativními vlivy (přemalby, přirozená degradace materiálů stárutím, oheň, vlhkost, červotoč, vandalismus atd.), jednak pozitivními vlivy. Mezi pozitivní vlivy patří mimo starší konzervátorské a restaurátorské zásahy především vlivy, které zvyšují památkovou hodnotu díla, to je patina a všeobecně to, co nazývá Riegel "cenou stáří".

Procesu restaurování se tedy dílo dostává už ne v autentické podobě, ale v podobě poznamenané jak pozitivními, tak negativními vlivy. Toto nahrazování je ovšem nutné striktně stanovit a omezit. Rozhodně by nemělo dojít k momentu převýšení pozitivních vlivů nad negativními, protože v tomto okamžiku by se z pozitivních staly negativní. Eliminace negativních vlivů je v procesu restaurování podmíněna i jistým druhem adice - doplňováním původní, originální hmoty novými látkami, které zajišťují hmotnou podstatu díla (petrifikace, tmelení apod.). Výsledkem celého procesu je restaurované dílo v nové kvalitě s maximálně možným zachováním autentické hmoty a formy. Vzhledem k faktu, že není možné formou restaurátorského zásahu, a ostatně ani žádného jiného, navrátit dílu jeho původní, autentický stav, je výsledkem restaurátorského zásahu v podstatě interpretace původního uměleckého díla. Tato interpretace je navíc podmíněna dobovým estetickým názorem, dobovým restaurátorským názorem a jistě též osobním přístupem restaurátora - nřinadně dalších pracovníků, kteří se na procesu restaurování podílejí.

Z tohoto krátkého exkurzu, který se pokusil v obecné rovině postihnout proces restaurování, vyplývá patrně základní poznatek, že restaurátorský proces je natolik specifický, že prakticky nemá adekvátní srovnání. Podobně z něho vyplývá, že tak jako je umělecké dílo unikátní a neopakovatelné, tak i zásah restaurátora, zvláště v závěrečné fázi výtvarné prezentace, bude podobně jedinečný a neopakovatelný.

Tento fakt, podepřený morálními a etickými požadavky restaurátorského oboru, je základní motivací potřeby, vzniku a existence restaurátorské dokumentace. Tím se dostáváme ke třetímu okruhu vymezených pojmů, k pojmu dokumentace nebo restaurátorské dokumentace.

Obecná definice dokumentace charakterizuje tento fenomén jako potvrzení nějakého jevu, doloženého obvykle písemnými doklady, fotografiemi, filmem nebo předměty. V případě restaurátorské dokumentace jde ovšem o výrazně specifický typ, protože vlastní umělecké dílo, tedy kulturní památka je v zákoně definovaná jako doklad, tedy dokument. Restaurátorská dokumentace se tak v podstatě stává dokumentací dokumentu, podstupujícího proces restaurování, a jejím posláním je sledování procesu restaurování z hlediska dokumentární funkce restaurovaného díla. Tím se opět restaurátorská dokumentace výrazně liší od dokumentování jakýchkoliv jiných procesů. Po tomto spíše teoretickém úvodu, který chtěl připomenout takřka-filozofické aspekty naší problematiky, se pokusím ozřejmit cíle, funkci a reálnou potřebu těchto specifických dokumentačních materiálů.

Rozvoj restaurátorského oboru v poválečných letech přinesl nesporně řadu pozitivních výsledků z hlediska stavu restaurovaných památek, např. v oblasti gotického sochařství a malby, ale na druhé straně současný zájemce o tuto problematiku najde jen minimálně informaci o stavu řady památek před restaurováním, o způsobu restaurátorského přístupu k vlastnímu zásahu a zvláště o výtvarně technických a technologických aspektech těchto děl. Nejednotnou, nepřesnou a mnohdy chaotickou dokumentací, pokud se vůbec zachovala a byla vyhotovena,

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

došlo k mimořádnému úniku informací o celých etapách vývoje výtvarné kultury. To je ovšem jen jeden z aspektů potřeby skutečně systematicky zpracované dokumentace restaurátorského zásahu.

Základním cílem restaurátorské dokumentace je objektivní zaznamenání a doložení všech informací důležitých pro poznání hmotné a podle možností i umělecké podstaty díla právě tak jako zaznamenání všech úkonů v procesu restaurování, vyhodnocení pozitivních a negativních vlivů, podchycení eliminačních a aditivních zásahů a důsledné registrování všech metod a materiálů použitých v průběhu restaurátorského zásahu. Jestliže jsme v úvodu zdůraznili interdisciplinární charakter restaurování, musí na dokumentaci participovat mimo restaurátora i všichni ostatní zúčastnění, jak ve formě exaktních výsledků např. chemicko fyzikální analýzy ze strany přírodovědce jako technologa, tak ve formě metodického zdůvodnění a obhájení realizovaných zásahů ze strany historika umění. Vlastní podíl restaurátora ovšem zůstává rozhodující a nezastupitelný. Dále vytváří restaurátorská dokumentace právoplatný doklad, kterým se restaurátor, případně restaurátorská organizace, agentura apod. zavazuje, že všechny úkony, metody a materiály použité v průběhu restaurátorského zásahu jsou v souladu a v intencích platných zásad památkové péče, především z hlediska ochrany kulturní památky nebo uměleckého díla. Podobně v případě kontroly dodržování jednotlivých postupů při restaurování, a to jak z hlediska technologické kázně, z hlediska použitých materiálů nebo z hlediska dodržování dohodnuté metodiky zásahu, vytváří opět základní a právoplatný dokument. Její funkce je tedy i ochranná ze strany restaurátora, organizace a všech participujících účastníků. Významná úloha připadá dokumentaci při ověřování správnosti, vhodnosti a zvláště účinnosti použitých metod, materiálů apod. v určitém časovém odstupu nebo při možnosti aplikování již ověřeného postupu při podobné akci. V tomto smyslu má restaurátorská dokumentace mimořádný význam jako materiál vědeckovýzkumné hodnoty, napomáhající dalšímu rozvoji oboru. Podobně rozhodující význam má dokumentace při každém dalším zásahu na díle, kterého se týká, tedy při všech dalších zásazích na stejném objektu.

Ostatně fakt povinnosti zpracování dokumentace v potřebném rozsahu, která by objektivním způsobem dokumentovala záměr, průběh a výsledek restaurátorského zásahu, vyplývá ze zákona a doplňující prováděcí vyhlášky.

Všechny zmíněné aspekty a zvláště poslední uvedený fakt zákonné povinnosti vede k vytvoření návrhu systému, který by v obecném schématu kodifikoval systém a způsob zpracování restaurátorských dokumentací. Základním předpokladem tohoto návrhu je potřeba komplexnosti dokumentačních materiálů, podchycení maximálního množství objektivních informací a zajištění co největší míry exaktnosti všech zjištění. Vzhledem k různorodosti restaurovaných artefaktů, tedy vzhledem k různorodosti kulturních památek a sbírkových předmětů, je návrh vypracován v základním blokovém schématu, u něhož je reálná možnost aplikace na převážnou většinu artefaktů, s nimiž se v běžné praxi setkáváme.

Pokus o vytvoření závazného systému restaurátorské dokumentace není nový a s podobným návrhem vystoupili již v roce 1975 na benátském setkání restaurátorů Jiří Josefík a Jaroslav Šonka (A draft of the documentation system concerning the restoration of a painting or sculpture, ICOM Committee for Conservation - 4th Triennial Meeting, Venice 1975, 75/7/2-1-5). Světová odezva zde byla příznivá, v domácím prostředí návrh zanikl. V současné době jsou podobné systémy ve většině kulturních zemí běžně zavedeny a jejich používání je považováno za zcela přirozené. Jistou nevýhodou většiny systémů je ovšem jejich specifická pro jednotlivé obory restaurátorské praxe. Optimálním řešením je vytvoření základního, do jisté míry univerzálního blokového schématu s možností co nejširší aplikace.

Předložené návrhy schémat základních tří materiálů - "NÁVRHU NA RESTAUROVÁNÍ PAMÁTKY", "ZPRÁVY O RESTAUROVÁNÍ PRŮZKUMU A PROJEKTU RESTAUROVÁNÍ ZÁSAHU" a "RESTAUROVÁNÍ ZPRÁVY" jsou vypracovány především z hlediska možnosti využití v rámci působnosti Památkového ústavu v Olomouci. Oprávněnost a možnost jejich reálného využití může prověřit bezprostřední uplatnění v praxi, podobně jako možnost případného aplikování v širším měřítku.

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

Materiál byl předložen vědecké radě ředitele Památkového ústavu v Olomouci na jejím čtvrtém zasedání ve dnech 13. - 14. prosince 1993, projednán a schválen pro praktickou aplikaci v podmínkách jeho oblasti působnosti v okresech Olomouc, Přerov a Šumperk (pozn. redakce).

NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ PAMÁTKY

- ve čtvrtém vyhotovení zpracovává odborný pracovník Památkového ústavu v Olomouci

Název akce

- stručný název, charakterizující vlastní akci včetně názvu památky (= nejfrekventovanější název, pod kterým je památka obecně známa) a jejího umístění

Číslo památky

- rejstříkové číslo Ústředního seznamu kulturních památek ČR, event. rejstříkové číslo památky, jejíž je restaurovaný objekt součástí nebo příslušenstvím
- v případě sbírkového předmětu inventární a přírůstkové číslo, případně každý další číselný kód, pod kterým je památka evidována (číslo místního inventárního seznamu apod.)

Lokalita

- podle možností co nejpřesnější určení umístění památky (okres, obec, čtvrť nebo místní část, číslo popisné nebo parcelní, ulice - číslo orientační, objekt, umístění v rámci objektu)
- zde uvést rovněž údaj o možné urbanistické, resp. pohledové exponovanosti památky, včetně údaje o její specifické funkci (např. liturgický předmět, exponát na prohlídkové trase instalovaného objektu apod.)

Vlastník, event. uživatel nebo správce památky

Investor restaurátorského zásahu

- uvádí se tehdy, je-li odlišný od vlastníka památky (okresní nebo obecní úřad, nadace apod.)

Uměleckohistorický popis

- autor (autoři), dle možností s citací event. signatury
- datování, event. slohové zařazení
- materiál, technika
- rozměry, popř. hmotnost
- stručné zhodnocení uměleckohistorického a památkového významu
- odkaz na příslušnou odbornou literaturu a prameny, event. jinou známou starší dokumentaci především ikonografického charakteru

Popis současného stavu

- vizuální zhodnocení stavu památky s popisem zřejmých i předpokládaných poškození a s upozorněním na rozpoznané nepůvodní zásahy do autenticity a originality památky
- charakteristika příčin poškození památky
- údaj o starších známých restaurátorských zásazích a jejich charakteristika, popř. odkaz na starší restaurátorskou dokumentaci a její přístupnost, je-li známa

Předpoklad stavu po restaurování

- základní požadavky na finální stav památky po restaurování
- návrh optimální technologie
- stanovení podmínek závěrečné výtvarné prezentace (potřeba případné rekonstrukce, rozsah a způsob provedení doplňků a retuší, resp. jejich omezení apod.)

Metodické zdůvodnění požadovaných úprav

- odborné zdůvodnění předcházejících požadavků se zdůrazněním pohledové, urbanistické, ale např. i turistické exponovanosti památky, historické kontinuity, liturgických potřeb apod., případně všech dalších aspektů, které povedou k požadovanému výsledku

Kvalifikační podmínky pro provádějícího restaurátora

- požadavek na náležitou kvalifikaci restaurátora s odůvodněním

Zpracoval _____ Dne ...

- jméno a podpis odborného pracovníka památkového ústavu

Schválil _____ Dne ...

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

- jméno a podpis ředitele památkového ústavu nebo jím pověřeného vedoucího pracovníka
Stanovisko výkonného orgánu státní památkové péče:
- "schváleno", resp. "schváleno s připomínkami" (v příloze), nebo "neschváleno" (s odůvodněním v příloze)
- datum, jméno a podpis pověřeného pracovníka

Rozdělovník:

- vlastník památky nebo investor
- provádějící restaurátor
- okresní úřad
- památkový ústav

ZPRÁVA O RESTAURÁTORSKÉM PRŮZKUMU A PROJEKT RESTAURÁTORSKÉHO ZÁSAHU

- ve dvojnásobném vyhotovení zpracovává zodpovědný restaurátor nebo jím pověřený člen restaurátorského kolektivu

(ÚVODNÍ SAMOSTATNÁ STRANA)

Název akce
- viz návrh na restaurování

Zpracoval
- jméno a podpis autora zprávy a projektu, většinou zodpovědného restaurátora (může být doplněno příslušností k firmě, agentuře apod.)

Spolupracovali
- jména všech spolupracovníků a členů autorského kolektivu se stručnou charakteristikou jejich podílu na vypracování zprávy a návrhu (např. návrh chemicko-fyzikální analýzy, technologie apod.)

Průzkumové práce probíhaly od ... do ...
Návrh na restaurování památky byl předložen Památkovému ústavu v Olomouci dne ...

Stanovisko Památkového ústavu v Olomouci
- "schváleno", resp. "schváleno s připomínkami" (v příloze), nebo "neschváleno" (s odůvodněním v příloze)

Schválil _____ **Dne ...**

- jméno a podpis pověřeného pracovníka PÚ

(DRUHÁ A DALŠÍ STRANY)

1. Zpráva o restaurátorském průzkumu

1.1. Metodika průzkumu: stručná charakteristika metodiky průzkumových prací, zda se jednalo pouze o vizuální vyhodnocení, zda byla provedena sondáž, tedy průzkum pomocí destruktivních metod, případně zda byly použity metody nedestruktivního průzkumu - pozorování v různých typech osvětlení, použití UV světla apod.; zde se též uvádí případný odběr vzorků pro náročnější např. chemicko-fyzikální analýzu

1.2. Základní technické údaje: přesný popis materiálů a technologie původního díla i pozdějších doplňků

1.3. Rozměry a hmotnost: podle charakteru památky

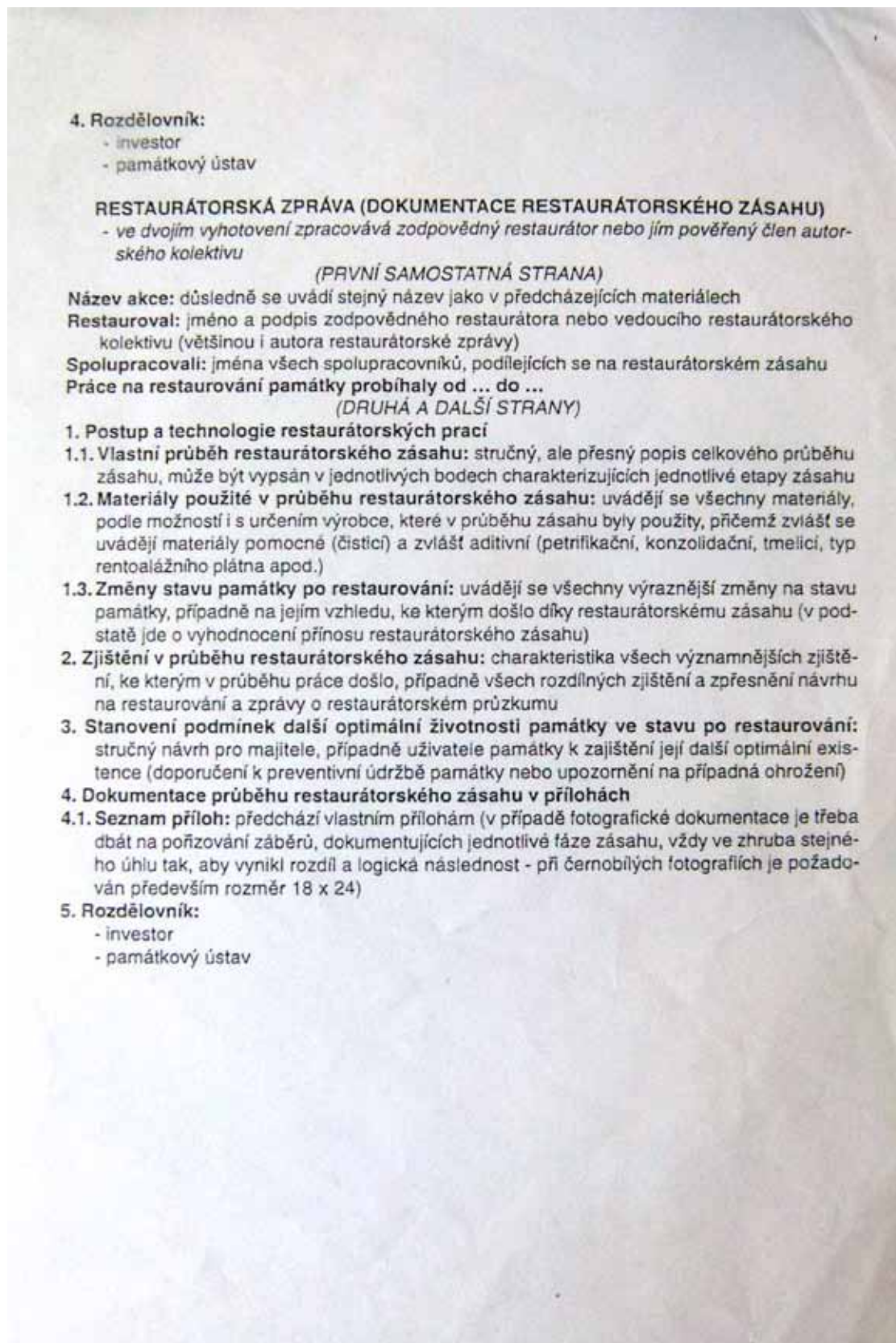
1.4. Popis zjištění průzkumu: stručný, ale exaktní a přesný popis všech zjištěných poškození na památce, získaný vizuální obhlídkou nebo destruktivními a nedestruktivními metodami průzkumu se zdůrazněním latentních (skrytých) poškození, která nebyla rozpoznána v návrhu na restaurování památky

2. Projekt restaurátorského zásahu

2.1. Návrh technologie restaurování památky: popis předpokládaného postupu, zdůraznění potřeby demontáže, převozu apod., včetně charakteristiky materiálů, jejichž použití se předpokládá

3. Přílohy
- fotodokumentace, výkresová dokumentace, přílohy ekonomického charakteru apod.

Příloha č. 5 – Togner, M., Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarací s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

1931. The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments (The Athens Charter)

Athens Conference, 21–30 October 1931

(...) c) Value of international documentation.

The Conference expresses the wish that:

1. Each country, or the institutions created or recognized competent for this purpose, publish an inventory of ancient monuments, with photographs and explanatory notes;
2. Each country constitute official records which shall contain all documents relating to its historic monuments;
3. Each country deposit copies of its publications on artistic and historic monuments with the International Museums Office;
4. The Office devote a portion of its publications to articles on the general processes and methods employed in the preservation of historic monuments;
5. The Office study the best means of utilizing the information so centralized.

www.icomos.org/docs/athens_charter.html

1964. International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter)

Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Venice, 25–31 May 1964

(...) Article 16.

In all works of preservation, restoration or excavation, there should always be precise documentation in the form of analytical and critical reports, illustrated with drawings and photographs. Every stage of the work of clearing, consolidation, rearrangement and integration, as well as technical and formal features identified during the course of the work, should be included. This record should be placed in the archives of a public institution and made available to research workers. It is recommended that the report should be published.

www.international.icomos.org/charters/venice_e.htm

1975. The Declaration of Amsterdam

Congress on the European Architectural Heritage, 21–25 October 1975

(...) To make the necessary integration possible, an inventory of buildings, architectural complexes and sites demarcating protected zones around them is required. It should be widely circulated, particularly among regional and local authorities and officials in charge of town and country planning, in order to draw their attention to the buildings and areas worthy of protection. Such an inventory will furnish a realistic basis for conservation as a fundamental qualitative factor in the management of space. (...)

(...) Every rehabilitation scheme should be studied thoroughly before it is carried out. Comprehensive documentation should be assembled about materials and techniques and an analysis of costs should be made. This documentation should be collected and housed in appropriate centers.

(...) Research should be undertaken to compile a catalogue of methods and techniques used for conservation and for this purpose scientific institutions should be created and should cooperate closely with each other. This catalogue should be made readily available and distributed to everyone concerned, thus stimulating the reform of restoration and rehabilitation practices.

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarací s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

www.icomos.org/docs/amsterdam.html

1981. Historic Gardens (The Florence Charter)

ICOMOS-IFLA International Committee for Historic Gardens,
Florence, 21 May 1981

(...) Article 15. No restoration work and, above all, no reconstruction work on a historic garden shall be undertaken without thorough prior research to ensure that such work is scientifically executed and which will involve everything from excavation to the assembling of records relating to the garden in question and to similar gardens. Before any practical work starts, a project must be prepared on the basis of said research and must be submitted to a group of experts for joint examination and approval.

www.international.icomos.org/charters/gardens_e.htm

1983. Appleton Charter for the Protection and Enhancement of the Built Environment (Appleton Charter)

ICOMOS-Canada

(...) D. Practice Documentation:

The better a resource is understood and interpreted, the better it will be protected and enhanced. In order to properly understand and interpret a site, there must be a comprehensive investigation of all those qualities which invest a structure with significance.

This activity must precede activity at the site. Work on site must itself be documented and recorded.

www.icomos.org/docs/appleton.html.en

1984. The Code of Ethics

ICOM-CC Triennial Meeting, Copenhagen, September 1984

(...) 3.4. The conservator-restorer must be aware of the documentary nature of an object. Each object contains—singly or combined—historic, stylistic, iconographic, technological, intellectual, aesthetic and/or spiritual messages and data. Encountering these during research and work on the object, the conservator-restorer should be sensitive to them, be able to recognize their nature, and be guided by them in the performance of his task.

3.5. Therefore, all interventions must be [preceded] by a methodical and scientific examination aimed at understanding the object in all its aspects, and the consequences of each manipulation must be fully considered. (...)

3.6. An intervention on an historic or artistic object must follow the sequence common to all scientific methodology: investigation of source, analysis, interpretation and synthesis. Only then can the completed treatment preserve the physical integrity of the object, and make its significance accessible. Most importantly, this approach enhances our ability to decipher the object's scientific message and thereby contribute new knowledge.

1987. Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter)

ICOMOS General Assembly, Washington, DC, October 1987

(...) Methods and Instruments

5. (...) Before any intervention, existing condition in the area should be thoroughly documented.

www.international.icomos.org/charters/towns_e.htm

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

1989. Charter of Lahore

(...) Article 5.10 Efforts must be made to fully document all cultural property. All interventions must be scientifically documented before, during and after carrying out the work and should aim at preserving historical and archeological evidence.

Electronic edition not available.

1990. Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage

ICAHM (International Committee on Archaeological Heritage

Management) 9th General Assembly, Lausanne, Switzerland, 1990

(...) Legislation and Economy

Article 3. (...) Legislation should in principle require full archaeological investigation and documentation in cases where the destruction of the archaeological heritage is authorized. (...)

(...) Survey

Article 4. (...) At the same time, inventories constitute primary resource databases for scientific study and research. The compilation of inventories should therefore be regarded as a continuous, dynamic process. It follows that inventories should comprise information at various levels of significance and reliability, since even superficial knowledge can form the starting point for protectional measures.

Investigation

Article 5. (...) As excavation always implies the necessity of making a selection of evidence to be documented and preserved at the cost of losing other information and possibly even the total destruction of the monument, a decision to excavate should only be taken after thorough consideration. (...) A report conforming to an agreed standard should be made available to the scientific community and should be incorporated in the relevant inventory within a reasonable period after the conclusion of the excavation. (...)

(...) Maintenance and Conservation

Article 6. The overall objective of archaeological heritage management should be the preservation of monuments and sites in situ, including proper long-term conservation and curation of all related records and collections etc. (...)

(...) Presentation, Information, Reconstruction

Article 7. (...) Presentation and information should be conceived as a popular interpretation of the current state of knowledge, and it must therefore be revised frequently. It should take account of the multifaceted approaches to an understanding of the past.

www.international.icomos.org/charters/arch_e.htm

1993. Guidelines for Education and Training in the Conservation of Monuments, Ensembles and Sites

ICOMOS 10th General Assembly, Colombo, Sri Lanka, 30 July–7 August 1993

(...) 5. Conservation works should only be entrusted to persons competent in these specialist activities. Education and training for conservation should produce from a range of professionals, conservationists who are able to:

- a. read a monument, ensemble or site and identify its emotional, cultural and use significance;
- b. understand the history and technology of monuments, ensembles or sites in order to define their identity, plan for their conservation, and interpret the results of this research;
- c. understand the setting of a monument, ensemble or site, their contents and surroundings, in

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarací s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

relation to other buildings, gardens or landscapes;

d. find and absorb all available sources of information relevant to the monument, ensemble or site being studied;

e. understand and analyze the behavior of monuments, ensembles and sites as complex systems;

f. diagnose intrinsic and extrinsic causes of decay as a basis for appropriate action;

g. inspect and make reports intelligible to non-specialist readers of monuments, ensembles or sites, illustrated by graphic means such as sketches and photographs;

(...) l. document works executed and make same accessible;

(...) 17. Conservation depends upon documentation adequate for understanding of monuments, ensembles or sites and their respective settings. Each country should have an institute for research and archive for recording its cultural heritage and all conservation works related thereto. The course should work within the archive responsibilities identified at the national level.

www.icomos.org/docs/guidelines_for_education.html

1993. Charter for the Conservation of Places of Cultural Heritage Value

ICOMOS New Zealand

(...) 3. Conservation Practice

(...) Conservation projects should include the following:

i. definition of the cultural heritage value of the place, which requires prior researching of any documentary and oral history, a detailed examination of the place, and the recording of its physical condition;

(...) v. the documentation of any research, recording and conservation work, as it proceeds.

(...) 4. Conservation Method

Conservation should:

(...) v. be fully documented and recorded.

5. Respect for Existing Evidence

The evidence of time and the contributions of all periods should be respected in conservation. The material of a particular period may be obscured or removed if assessment shows that this would not diminish the cultural heritage value of the place. In these circumstances such material should be documented before it is obscured or removed.

(...) 12. Records

Records of the research and conservation of places of cultural heritage value should be placed in an appropriate archive. Some knowledge of places of indigenous heritage value is not a matter of public record, but is entrusted to guardians within the indigenous community.

www.icomos.org/docs/nz_92charter.html

1994. The Nara Document on Authenticity

Appendix I

(...) 2. [3rd bullet] efforts to document clearly the particular nature of authenticity for monuments and sites as a practical guide to future treatment and monitoring[.]

www.international.icomos.org/charters/nara_e.htm

1994. AIC Code of Ethics and Guidelines for Practice

The American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works

(...) 24. Documentation: The conservation professional has an obligation to produce and maintain accurate, complete, and permanent records of examination, sampling, scientific investigati-

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

on and treatment. When appropriate, the records should be both written and pictorial. The kind and extent of documentation may vary according to the circumstances, the nature of the object, or whether an individual object or a collection is to be documented. The purposes of such documentation are:

- to establish the condition of cultural property;
 - to aid the care of cultural property by providing information helpful to future treatment and by adding to the profession's body of knowledge;
 - to aid the owner, custodian, or authorized agent and society as a whole in the appreciation and use of cultural property by increasing understanding of an object's aesthetic, conceptual, and physical characteristics;
- and
- to aid the conservation professional by providing a reference that can assist in the continued development of knowledge and by supplying records that can help avoid misunderstanding and unnecessary litigation.

25. Documentation of Examination: Before any intervention, the conservation professional should make a thorough examination of the cultural property and create appropriate records. These records and the reports derived from them must identify the cultural property and include the date of examination and the name of the examiner. They also should include, as appropriate, a description of structure, materials, condition, and pertinent history.

26. Treatment Plan: Following examination and before treatment, the conservation professional should prepare a plan describing the course of treatment. This plan should also include the justification for and the objectives of treatment, alternative approaches, if feasible, and the potential risks. When appropriate, this plan should be submitted as a proposal to the owner, custodian, or authorized agent.

27. Documentation of Treatment: During treatment, the conservation professional should maintain dated documentation that includes a record or description of techniques or procedures involved, materials used and their composition, the nature and extent of all alterations, and any additional information revealed or otherwise ascertained. A report prepared from these records should summarize this information and provide, as necessary, recommendations for subsequent care.

28. Preservation of Documentation: Documentation is an invaluable part of the history of cultural property and should be produced and maintained in as permanent a manner as practicable. Copies of reports of examination and treatment must be given to the owner, custodian, or authorized agent, who should be advised of the importance of maintaining these materials with the cultural property. Documentation is also an important part of the profession's body of knowledge.

The conservation professional should strive to preserve these records and give other professionals appropriate access to them, when access does not contravene agreements regarding confidentiality. (...)

<http://www.conservation-us.org/index.cfm?fuseaction=page.viewPage&PageID=858&E:\ColdFusion9\verity\Data\dummy.txt1995>. Code of Ethics

1995. Code of Ethics

Dutch Association of Professional Restorers

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

(...) 2.7 Reporting

The restorer must document his activities and the materials used in order to be able to consult the documentation in the future. At the request of the person commissioning the restoration the restorer shall make a detailed report recording methods and materials; the making of this report will be charged on the normal hourly tariff. The treatment report should contain the following matters:

1. A description of the manner of treatment with precise details of the materials and methods used, including:

a) the manner in which materials and parts were removed;
b) the manner in which and the materials (specifying manufacturer and supplier) with which activities on the form and composition of the object were carried out, such as reinforcements, stabilizers and protection of the surface and structure.

2. Photographic documentation, with accompanying text, of:

a) the condition of the object before treatment;
b) the condition of the object during treatment, including, where appropriate, details;
c) condition after treatment and visual aids which are necessary to provide insight into the structure and construction of the object which, in the course of treatment, were revealed to be different than had previously been thought, or which confirmed existing hypotheses.

palimpsest.stanford.edu/byorg/veres/vereseth.html

1996. Principles for the Recording of Monuments, Groups of Buildings and Sites

ICOMOS 11th General Assembly, Sofia, Bulgaria, 5–9 October 1996

As the cultural heritage is a unique expression of human achievement; and as this cultural heritage is continuously at risk; and as recording is one of the principal ways available to give meaning, understanding, definition and recognition of the values of the cultural heritage; and as the responsibility for conserving and maintaining the cultural heritage rests not only with the owners but also with conservation specialists and the professionals, managers, politicians and administrators working at all levels of government, and with the public; and as article 16 of the Charter of Venice requires, it is essential that responsible organisations and individuals record the nature of the cultural heritage.

The purpose of this document is therefore to set out the principal reasons, responsibilities, planning measures, contents, management and sharing considerations for the recording of the cultural heritage.

Definitions of words used in this document:

Cultural Heritage refers to monuments, groups of buildings and sites of heritage value, constituting the historic or built environment.

Recording is the capture of information which describes the physical configuration, condition and use of monuments, groups of buildings and sites, at points in time, and it is an essential part of the conservation process.

Records of monuments, groups of buildings and sites may include tangible as well as intangible evidence, and constitute a part of the documentation that can contribute to an understanding of the heritage and its related values.

THE REASONS FOR RECORDING

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

1. The recording of the cultural heritage is essential:

- a) to acquire knowledge in order to advance the understanding of cultural heritage, its values and its evolution;
- b) to promote the interest and involvement of the people in the preservation of the heritage through the dissemination of recorded information;
- c) to permit informed management and control of construction works and of all change to the cultural heritage;
- d) to ensure that the maintenance and conservation of the heritage is sensitive to its physical form, its materials, construction, and its historical and cultural significance.

2. Recording should be undertaken to an appropriate level of detail in order to:

- a) provide information for the process of identification, understanding, interpretation and presentation of the heritage, and to promote the involvement of the public;
- b) provide a permanent record of all monuments, groups of buildings and sites that are to be destroyed or altered in any way, or where at risk from natural events or human activities;
- c) provide information for administrators and planners at national, regional or local levels to make sensitive planning and development control policies and decisions;
- d) provide information upon which appropriate and sustainable use may be identified, and the effective research, management, maintenance programmes and construction works may be planned.

3. Recording of the cultural heritage should be seen as a priority, and should be undertaken especially:

- a) when compiling a national, regional, or local inventory;
- b) as a fully integrated part of research and conservation activity;
- c) before, during and after any works of repair, alteration, or other intervention, and when evidence of its history is revealed during such works;
- d) when total or partial demolition, destruction, abandonment or relocation is contemplated, or where the heritage is at risk of damage from human or natural external forces;
- e) during or following accidental or unforeseen disturbance which damages the cultural heritage;
- f) when change of use or responsibility for management or control occurs.

RESPONSIBILITY FOR RECORDING

1. The commitment at the national level to conserve the heritage requires an equal commitment towards the recording process.

2. The complexity of the recording and interpretation processes requires the deployment of individuals with adequate skill, knowledge and awareness for the associated tasks. It may be necessary to initiate training programmes to achieve this.

3. Typically the recording process may involve skilled individuals working in collaboration, such as specialist heritage recorders, surveyors, conservators, architects, engineers, researchers, architectural historians, archaeologists above and below ground, and other specialist advisors.

4. All managers of cultural heritage are responsible for ensuring the adequate recording, quality and updating of the records.

PLANNING FOR RECORDING

1. Before new records are prepared, existing sources of information should be found and exa-

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

mined for their adequacy.

a) The type of records containing such information should be searched for in surveys, drawings, photographs, published and unpublished accounts and descriptions, and related documents pertaining to the origins and history of the building, group of buildings or site. It is important to search out recent as well as old records;

b) Existing records should be searched for in locations such as national and local public archives, in professional, institutional or private archives, inventories and collections, in libraries or museums;

c) Records should be searched for through consultation with individuals and organisations who have owned, occupied, recorded, constructed, conserved, or carried out research into or who have knowledge of the building, group of buildings or site.

2. Arising out of the analysis above, selection of the appropriate scope, level and methods of recording requires that:

a) The methods of recording and type of documentation produced should be appropriate to the nature of the heritage, the purposes of the record, the cultural context, and the funding or other resources available. Limitations of such resources may require a phased approach to recording. Such methods might include written descriptions and analyses, photographs (aerial or terrestrial), rectified photography, photo-grammetry, geophysical survey, maps, measured plans, drawings and sketches, replicas or other traditional and modern technologies;

b) Recording methodologies should, wherever possible, use non-intrusive techniques, and should not cause damage to the object being recorded;

c) The rationale for the intended scope and the recording method should be clearly stated;

d) The materials used for compiling the finished record must be archivally stable.

CONTENT OF RECORDS

1. Any record should be identified by:

a) the name of the building, group of buildings or site;

b) a unique reference number;

c) the date of compilation of the record;

d) the name of the recording organisation;

e) cross-references to related building records and reports, photographic, graphic, textual or biblio-graphic documentation, archaeological and environmental records.

2. The location and extent of the monument, group of buildings or site must be given accurately; this may be achieved by description, maps, plans or aerial photographs. In rural areas a map reference or triangulation to known points may be the only methods available. In urban areas an address or street reference may be sufficient.

3. New records should note the sources of all information not obtained directly from the monument, group of buildings or site itself.

4. Records should include some or all of the following information:

a) the type, form and dimensions of the building, monument or site;

b) the interior and exterior characteristics, as appropriate, of the monument, group of buildings or site;

c) the nature, quality, cultural, artistic and scientific significance of the heritage and its components and the cultural, artistic and scientific significance of:

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

- the materials, constituent parts and construction, decoration, ornament or inscriptions,
- services, fittings and machinery,
- ancillary structures, the gardens, landscape and the cultural, topographical and natural features of the site;
- d) the traditional and modern technology and skills used in construction and maintenance;
- e) evidence to establish the date of origin, authorship, ownership, the original design, extent, use and decoration;
- f) evidence to establish the subsequent history of its uses, associated events, structural or decorative alterations, and the impact of human or natural external forces;
- g) the history of management, maintenance and repairs;
- h) representative elements or samples of construction or site materials;
- i) an assessment of the current condition of the heritage;
- j) an assessment of the visual and functional relationship between the heritage and its setting;
- k) an assessment of the conflicts and risks from human or natural causes, and from environmental pollution or adjacent land uses.

5. In considering the different reasons for recording (see Section 1.2 above) different levels of detail will be required. All the above information, even if briefly stated, provides important data for local planning and building control and management. Information in greater detail is generally required for the site or building owner's, manager's or user's purposes for conservation, maintenance and use.

MANAGEMENT, DISSEMINATION AND SHARING OF RECORDS

1. The original records should be preserved in a safe archive, and the archive's environment must ensure permanence of the information and freedom from decay to recognised international standards.
2. A complete back-up copy of such records should be stored in a separate safe location.
3. Copies of such records should be accessible to the statutory authorities, to concerned professionals and to the public, where appropriate, for the purposes of research, development controls and other administrative and legal processes.
4. Up-dated records should be readily available, if possible on the site, for the purposes of research on the heritage, management, maintenance and disaster relief.
5. The format of the records should be standardised, and records should be indexed wherever possible to facilitate the exchange and retrieval of information at a local, national or international level.
6. The effective assembly, management and distribution of recorded information requires, wherever possible, the understanding and the appropriate use of up-to-date information technology.
7. The location of the records should be made public.
8. A report of the main results of any recording should be disseminated and published, when appropriate.

www.international.icomos.org/charters/recording_e.htm

1996. Charter on the Protection and Management of Underwater Cultural Heritage

ICOMOS 11th General Assembly, Sofia, Bulgaria, 5–9 October

1996

(...) Article 1 - Fundamental Principles

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

(...) Investigation must be accompanied by adequate documentation.

(...) Article 3 - Funding

Adequate funds must be assured in advance of investigation to complete all stages of the project design including conservation, report preparation and dissemination. The project design should include contingency plans that will ensure conservation of underwater cultural heritage and supporting documentation in the event of any interruption in anticipated funding.

Project funding must not require the sale of underwater cultural heritage or the use of any strategy that will cause underwater cultural heritage and supporting documentation to be irretrievably dispersed.

Article 4 - Time-table

Adequate time must be assured in advance of investigation to complete all stages of the project design including conservation, report preparation and dissemination. The project design should include contingency plans that will ensure conservation of underwater cultural heritage and supporting documentation in the event of any interruption in anticipated timings.

Article 5 - Research objectives, methodology and techniques

(...) Post-fieldwork analysis of artifacts and documentation is integral to all investigation; adequate provision for this analysis must be made in the project design.

(...) Article 8 - Documentation

All investigation must be thoroughly documented in accordance with current professional standards of archaeological documentation.

Documentation must provide a comprehensive record of the site, which includes the provenance of underwater cultural heritage moved or removed in the course of investigation, field notes, plans and drawings, photographs and records in other media.

(...) Article 12 - Reporting

Interim reports should be made available according to a timetable set out in the project design, and deposited in relevant public records.

Reports should include:

- an account of the objectives;
- an account of the methodology and techniques employed;
- an account of the results achieved;
- recommendations concerning future research, site management and curation of underwater cultural heritage removed during the investigation.

Article 13 - Curation

The project archive, which includes underwater cultural heritage removed during investigation and a copy of all supporting documentation, must be deposited in an institution that can provide for public access and permanent curation of the archive. Arrangements for deposition of the archive should be agreed [on] before investigation commences, and should be set out in the project design. The archive should be prepared in accordance with current professional standards. The scientific integrity of the project archive must be assured; deposition in a number of institutions must not preclude reassembly to allow further research. Underwater cultural heritage is not to be traded as items of commercial value.

Article 14 - Dissemination

(...) Collaboration with museums and other institutions is to be encouraged. Provision for vi-

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarací s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

sits, research and reports by collaborating institutions should be made in advance of investigation.

A final synthesis of the investigation must be made available as soon as possible, having regard to the complexity of the research, and deposited in relevant public records.

www.international.icomos.org/charters/underwater_e.htm

1999. International Cultural Tourism Charter (Managing Tourism at Places of Heritage Significance)

ICOMOS 12th General Assembly, Mexico, October 1999

(...) Principle 1

Since domestic and international tourism is among the foremost vehicles for cultural exchange, conservation should provide responsible and well managed opportunities for members of the host community and visitors to experience and understand that community's heritage and culture at first hand.

1.1 The natural and cultural heritage is a material and spiritual resource, providing a narrative of historical development. It has an important role in modern life and should be made physically, intellectually and/or emotively accessible to the general public. Programs for the protection and conservation of the physical attributes, intangible aspects, contemporary cultural expressions and broad context, should facilitate an understanding and appreciation of the heritage significance by the host community and the visitor, in an equitable and affordable manner.

1.2 Individual aspects of natural and cultural heritage have differing levels of significance, some with universal values, others of national, regional or local importance. Interpretation programs should present that significance in a relevant and accessible manner to the host community and the visitor, with appropriate, stimulating and contemporary forms of education, media, technology and personal explanation of historical, environmental and cultural information.

1.3 Interpretation and presentation programs should facilitate and encourage the high level of public awareness and support necessary for the long term survival of the natural and cultural heritage.

1.4 Interpretation programs should present the significance of heritage places, traditions and cultural practices within the past experience and present diversities of the area and the host community, including that of minority cultural or linguistic groups. The visitor should always be informed of the differing cultural values that may be ascribed to a particular heritage resource.

www.international.icomos.org/charters/tourism_e.htm

1999. Charter on the Built Vernacular Heritage

ICOMOS 12th General Assembly, Mexico, October 1999

(...) Guidelines in Practice

1. Research and documentation

a Any physical work on a vernacular structure should be cautious and should be preceded by a full analysis of its form and structure. This document should be lodged in a publicly accessible archive.

www.international.icomos.org/charters/vernacular_e.htm

1999. Principles for the Preservation of Historic Timber Structures

ICOMOS 12th General Assembly, Mexico, October 1999

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarací s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

(...) Inspection, Recording and Documentation

1. The condition of the structure and its components should be carefully recorded before any intervention, as well as all materials used in treatments, in accordance with Article 16 of the Venice Charter and the ICOMOS Principles for the Recording of Monuments, Groups of Buildings and Sites. All pertinent documentation, including characteristic samples of redundant materials or members removed from the structure, and information about relevant traditional skills and technologies, should be collected, catalogued, securely stored and made accessible as appropriate. The documentation should also include the specific reasons given for choice of materials and methods in the preservation work.

(...) Interventions

(...) 8. The aim of restoration is to conserve the historic structure and its loadbearing function and to reveal its cultural values by improving the legibility of its historical integrity, its earlier state and design within the limits of existing historic material evidence, as indicated in articles 9–13 of the Venice Charter. Removed members and other components of the historic structure should be catalogued, and characteristic samples kept in permanent storage as part of the documentation.

www.international.icomos.org/charters/wood_e.htm

1999. The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance (revised version)

Australia ICOMOS

(...) Article 6. Burra Charter Process

6.1 The cultural significance of a place and other issues affecting its future are best understood by a sequence of collecting and analyzing information before making decisions. Understanding cultural significance comes first, then development of policy and finally management of the place in accordance with the policy.

(...) Article 26. Applying the Burra Charter process

26.1 Work on a place should be preceded by studies to understand the place which should include analysis of physical, documentary, oral and other evidence, drawing on appropriate knowledge, skills and disciplines.

(...) Article 27. Managing change

(...) 27.2 Existing fabric, use, associations and meanings should be adequately recorded before any changes are made to the place.

(...) Article 31. Documenting evidence and decisions

A log of new evidence and additional decisions should be kept.

Article 32. Records

32.1 The records associated with the conservation of a place should be placed in a permanent archive and made publicly available, subject to requirements of security and privacy, and where this is culturally appropriate.

32.2 Records about the history of a place should be protected and made publicly available, subject to requirements of security and privacy, and where this is culturally appropriate.

http://australia.icomos.org/wp-content/uploads/BURRA-CHARTER-1999_charter-only.pdf

2000. Principles for the Conservation of Heritage Sites in China

The Getty Conservation Institute

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

(...) Article 6. Research is fundamental to every aspect of conservation. Each step in the conservation process should be based on the results of research.

Article 7. Verifiable records should be maintained and preserved.

These comprise all forms of historic and contemporary documentation, including detailed records for each step of the conservation process. (...)

Article 10. The process of identification and investigation of heritage sites involves a large-scale general survey and inventory; an investigation of selected sites in greater depth; and a detailed investigation of the most significant sites. These investigations must examine all historic vestiges and traces and relevant documentation, as well as the immediate setting.

Article 11. The assessment process consists of determining the values of a site, its state of preservation, and its management context. Assessment includes analysis of historical records and on-site inspection of the existing condition. (...)

(...) Article 12. (...) All sites that have been proclaimed as protected entities are subject to four legal prerequisites: demarcation of the boundaries of the site; erection of a plaque declaring the site's status as an officially protected entity; creation of an archive for records; and designation of an organization or person dedicated to the management of the site. (...)

(...) Article 17. (...) Management is also responsible for continuing to improve the quality of exhibition and interpretation and for collecting and archiving relevant documents. (...)

(...) Article 21. (...) Detailed archival records of all restoration should be kept and there should be permanent signage indicating the date of intervention.

(...) Article 28. (...) All technical measures should be documented and archived.

(...) Article 29. (...) An appropriate maintenance program, which includes continuous monitoring of potential problems and archiving of records, must be established and carried out in accordance with the relevant standards.

(...) Article 31. (...) Detailed records should be kept of elements that were removed or added.

www.getty.edu/conservation/field_projects/china/china_publications.html

2000. Commentary on the Principles for the Conservation of Heritage Sites in China

The Getty Conservation Institute

(...) 2. On Heritage Sites

(...) 2.4.2 Heritage sites should be recorded in a register. (...)

5. On the Conservation Process

(...) 5.2.5 On completion of a conservation procedure an archive of files documenting the work should be established.

(...) 5.3.1 Identification and investigation of historic places is the most basic work of the conservation process. This is divided into a general survey and inventory of all historic sites, an in-depth investigation of selected sites, a detailed investigation of specific sites, and a thematic investigation. The extent of investigation, standardized recording formats to be employed, and the topographical and cross-sectional drawings to be collected or made will all depend on the requirements of each stage. (...)

(...) 6. On Archival Records

6.1 Archival records are an important bearer of the values of sites. As a medium for passing on historical information, authentic and detailed records and documents have importance equal to that of the physical remains of a site. Archival records have the following uses in conservati-

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

on work.

6.1.1 When carrying out an assessment of values, archival records are important for dating changes to a site and determining the period of its physical remains.

6.1.2 When drawing up a conservation master plan, records are important reference material for understanding the site's historic condition, its archaeological remains, changes to its setting, and its management context.

6.1.3 When designing plans for conservation intervention, archival material provides a basis for understanding the reasons for the existing condition of the fabric. Relevant archival material should be submitted with the final conservation plan.

6.1.4 In the context of management, archives may provide the necessary evidence to resolve disputes over boundaries, ownership rights, economic matters, and appropriate use. At the same time, they can assist in resolving debate over development versus conservation priorities.

6.2 Archival records should be collected, collated, and stored in accordance with the relevant national laws on archives. However, for heritage sites, there must be at least five categories of records, namely:

- i. Compilations of historical documents.
- ii. Survey reports on the existing condition of the site.
- iii. Files on conservation interventions.
- iv. Records on monitoring and inspection of the site.
- v. Records on the management of public access to the site.

6.2.1 Requirements for the collection of historical documents are as follows:

- i. Historical texts provide evidence and therefore should be collected; duplication of content is not undesirable, but abridgment of documents is not permitted.
- ii. Historical records should not be judged solely on the basis of present criteria of authenticity, nor should current understanding alone be used to distinguish between what is genuine and what is false.
- iii. Great care should be taken in the interpretation and annotation of historical texts. Only technical annotations should be made and not value judgments about what is correct or wrong.

6.2.2 Survey reports on the existing condition of a site should include:

- i. A report on the environment, including meteorological, hydrological, geological, and topographical information as well as material on pollution sources, the state of the ecology, distribution of vegetation cover, and any animal activity in the area.
- ii. All records of investigation into the site, no matter how brief.
- iii. All evidence and deliberative material used to authenticate the site's historic and existing condition.
- iv. Results of examination of the condition before each conservation intervention, with focus on analysis of the stability of the structure and materials, and conclusions drawn from surveys of major damage to the site.
- v. Registers of associated contents.
- vi. Precise scaled topographical maps of the setting, plans of the overall site, and elevation and cross-sectional drawings.
- vii. Photographs, video recordings, and other audiovisual materials.

6.2.3 Documentation of major conservation interventions should primarily satisfy the require-

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

ments of the central government regarding construction and engineering projects.

At the same time, in accordance with the special requirements of heritage conservation, the following relevant material should be added:

- i. A survey report of the existing condition.
- ii. A research and assessment report.
- iii. An evaluation report on the proposed plan.
- iv. Records of repairs, replacements, additions, and removals.
- v. Records of special artisan skills or construction methods.
- vi. Reports of experiments conducted on-site or in laboratories.
- vii. Photographs, video recordings, and other audiovisual materials.

6.2.4 Inspection and monitoring records should include:

- i. Instrumental monitoring records and routine records of visual inspection of parts of a site that are liable to move, be damaged, or become deformed or cracked.
- ii. Records of regular inspections of safety equipment such as fire-fighting equipment, lightning rods, flood prevention facilities, and of techniques used to stabilize slopes.
- iii. Observation records on the effects of visitors and other social factors on a site and its setting.
- iv. Monitoring records on environmental quality.

6.2.5 Records on visitor management include:

- i. Statistics on the composition of visitors (age, level of education, and profession) and visitor frequency.
- ii. Compilations and analyses, by each visitor category, of visitor comments and reactions to the site.
- iii. Records of discussions and research undertaken by scholars at the site, as well as relevant literature that pertains to the site.
- iv. Investigative analyses of the social factors influencing conservation.
- v. Analyses of economic benefits.

7. On the System of Management

(...) 7.1.2 Site-level management organizations are the direct managers of sites and must undertake the basic functions of conservation such as routine maintenance, monitoring and recording, and disaster prevention. (...)

(...) 7.2 Every step of the conservation process must be documented for future reference and, if required, for purposes of approval by the relevant government department.

7.2.1 The report on conservation matters at a heritage site should be kept for future reference and, if required, reviewed and approved by the relevant government department.

(...) 7.4.3 The committee of experts should draw up standardized rules of procedure. Appraisal meetings should be recorded in detail, and, as far as possible, the final decision should be arrived at through consensus. It is permissible to hold differing opinions and to record these in the proceedings, and in general, simple majority opinion should not necessarily prevail in approving items.

(...) 8. On Assessment

(...) 8.1.2 Assessment is concerned with the physical remains of a site and its associated setting. When the historic condition no longer exists, archival research should focus on any surviving physical remains.

8.1.3 Assessment must draw clear conclusions. Conclusions must not be reached prior to ob-

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

taining sufficient documentation and the results of thorough research and investigation. Under circumstances where alternative hypotheses can be put forward, these should become the focus of further investigation. The final conclusion must be qualitatively accurate and expressed in a standardized format. In quantitative terms there must be a commonly accepted framework of reference that allows a relative degree of comparability.

(...) 9. On the Conservation Master Plan

(...) 9.1.3 Documentation of the conservation master plan should conform to official standards. The main topics and conclusions should be clear and concise. The content should be ordered clearly, and there should be ample supplementary material. Diagrams and drawings should be properly scaled. Photographs should be dated. Documentation that consists only of a written description, rough sketches, or artistic renderings is not considered sufficient. All source texts should be accurately referenced.

(...) 10. On Routine Management, Maintenance, and Interpretation

(...) 10.1.3 The third duty is to collect material, to record all conservation-related matters, to organize archival records, and to conduct research on any conservation questions that may emerge.

(...) 11. On Physical Protection and Strengthening

(...) 11.2.3 All testing and applications of protective substances must be subject to appropriate scientific evaluation and periodic monitoring reports written.

(...) 12. On Minor and Major Restoration

(...) 12.3.4 In principle, remaining vestiges and traces of fabric or components from different periods should be retained. If these cannot be retained in total, those of most significance should be preserved. Samples should be kept of elements that are removed, and their removal should be recorded in the site archives.

(...) 13. On Relocation and Reconstruction

(...) 13.1.3 All documentation on historic condition must be collected and retained, and detailed records must be made of the entire relocation or reconstruction process.

www.getty.edu/conservation/field_projects/china/china_publications.html

2002. Professional Guidelines

E.C.C.O. (European Confederation of Conservators' Organizations)

(...) 1. Definition of the conservator-restorer

Documentation consists of the accurate pictorial and written record of all procedures carried out, and the rationale behind them. A copy of the report must be submitted to the owner or custodian of the cultural heritage and must remain accessible. Any further requirements for the storage, maintenance, display or access to the cultural property should be specified in this document.

www.ecco-eu.org/about-e.c.c.o./professional-guidelines.html

2003. Standards and Guidelines for the Conservation of Historic Places in Canada

[In the Introduction, the following general statement is made:]

How to Use the Standards and Guidelines

(...) 4. Follow the Guidelines for the Appropriate Resource

Type and Treatment

A thorough understanding of a historic place and its components is essential to good conser-

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarácí s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

vation practice. The better the understanding, the more likely heritage value will be respected. The Guidelines therefore always recommend documenting, identifying, surveying and analyzing the form, materials and condition (and function and interrelationships, where applicable) of the historic place and its components before the project work begins.

[In Standards and Guidelines for the Conservation of Historic Places in Canada, structured according to different heritage types, detailed recommendations are given. In this document, only one example of buildings is given. In the case of buildings, the following details should be documented/surveyed prior to beginning project work:]

Exterior Wood

(...) the form, type and color of coatings such as paint; and the condition of exterior wood features (...)

Exterior Masonry

(...) the form, materials and condition of masonry elements (...)

Architectural Metals

(...) the form, materials and condition of architectural metal elements (...). It is critical to differentiate between metals prior to project work, since each metal has unique properties and thus requires a different treatment.

2003. Principles for the Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage

ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

(...) 1. General criteria

(...) 1.6 The peculiarity of heritage structures, with their complex history, requires the organization of studies and proposals in precise steps that are similar to those used in medicine. Anamnesis, diagnosis, therapy and controls, corresponding respectively to the searches for significant data and information, individuation of the causes of damage and decay, choice of the remedial measures and control of the efficiency of the interventions. In order to achieve cost effectiveness and minimal impact on architectural heritage using funds available in a rational way; it is usually necessary that the study repeats these steps in an iterative process.

(...) 2. Researches and diagnosis

(...) 2.2 Data and information should first be processed approximately, to establish a more comprehensive plan of activities in proportion to the real problems of the structures.

2.3 A full understanding of the structural and material characteristics is required in conservation practice. Information is essential on the structure in its original and earlier states, on the techniques that were used in the construction, on the alterations and their effects, on the phenomena that have occurred, and, finally, on its present state.

(...) 3. Remedial measures and controls

(...) 3.22 All the activities of checking and monitoring should be documented and kept as part of the history of the structure.

www.international.icomos.org/charters/structures_e.htm

2003. Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings

ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe,
October 2003

Příloha č. 6 – Soupis mezinárodních chart a deklarací s vybranými odstavci, články a zmínkami o restaurátorské dokumentaci (v anglickém jazyce), 1931 - 2005

(...) Article 1: Protection Policy

A necessary approach to the protection of wall paintings of every culture and religion is to list and make inventories of monuments and sites including wall paintings, even in cases when they are not presently visible. (...)

(...) Article 3: Documentation

In agreement with the Venice Charter, the conservation-restoration of wall paintings must be accompanied by a precise program of documentation in the form of an analytical and critical report, illustrated with drawings, copies, photographs, mapping, etc. The condition of the paintings, the technical and formal features pertaining to the process of the creation and the history of the object must be recorded. Furthermore, every stage of the conservation-restoration, materials and methodology used should be documented. This report should be placed in the archives of a public institution and made available to the interested public. Copies of such documentation should also be kept in situ, or in the possession of those responsible for the monument. It is also recommended that the results of the work should be published. This documentation should consider definable units of area in terms of such investigations, diagnosis and treatment. Traditional methods of written and graphic documentation can be supplemented by digital methods. However, regardless of the technique, the permanence of the records and the future availability of the documentation is of utmost importance.

www.international.icomos.org/charters/wallpaintings_e.htm

2005. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention

UNESCO Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Committee), 2 February 2005

III.B Format and content of nominations

129. Nominations of properties for inscription on the World Heritage List should be prepared in accordance with the format set out in Annex 5.

130. The format includes the following sections:

1. Identification of the Property
2. Description of the Property
3. Justification for Inscription
4. State of conservation and factors affecting the property
5. Protection and Management
6. Monitoring
7. Documentation
8. Contact Information of responsible authorities
9. Signature on behalf of the State Party(ies)

whc.unesco.org/en/guidelines/

Příloha č. 7 – International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter), Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Venice, 25–31 May 1964

Adopted by ICOMOS in 1965

Imbued with a message from the past, the historic monuments of generations of people remain to the present day as living witnesses of their age-old traditions. People are becoming more and more conscious of the unity of human values and regard ancient monuments as a common heritage. The common responsibility to safeguard them for future generations is recognized. It is our duty to hand them on in the full richness of their authenticity.

It is essential that the principles guiding the preservation and restoration of ancient buildings should be agreed and be laid down on an international basis, with each country being responsible for applying the plan within the framework of its own culture and traditions.

By defining these basic principles for the first time, the Athens Charter of 1931 contributed towards the development of an extensive international movement which has assumed concrete form in national documents, in the work of ICOM and UNESCO and in the establishment by the latter of the International Centre for the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property. Increasing awareness and critical study have been brought to bear on problems which have continually become more complex and varied; now the time has come to examine the Charter afresh in order to make a thorough study of the principles involved and to enlarge its scope in a new document.

Accordingly, the IInd International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, which met in Venice from May 25th to 31st 1964, approved the following text:

DEFINITIONS

Article 1.

The concept of a historic monument embraces not only the single architectural work but also the urban or rural setting in which is found the evidence of a particular civilization, a significant development or a historic event. This applies not only to great works of art but also to more modest works of the past which have acquired cultural significance with the passing of time.

Article 2.

The conservation and restoration of monuments must have recourse to all the sciences and techniques which can contribute to the study and safeguarding of the architectural heritage.

Article 3.

The intention in conserving and restoring monuments is to safeguard them no less as works of art than as historical evidence.

Příloha č. 7 – International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter), Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Venice, 25–31 May 1964

CONSERVATION

Article 4.

It is essential to the conservation of monuments that they be maintained on a permanent basis.

Article 5.

The conservation of monuments is always facilitated by making use of them for some socially useful purpose. Such use is therefore desirable but it must not change the lay-out or decoration of the building. It is within these limits only that modifications demanded by a change of function should be envisaged and may be permitted.

Article 6.

The conservation of a monument implies preserving a setting which is not out of scale. Wherever the traditional setting exists, it must be kept. No new construction, demolition or modification which would alter the relations of mass and colour must be allowed.

Article 7.

A monument is inseparable from the history to which it bears witness and from the setting in which it occurs. The moving of all or part of a monument cannot be allowed except where the safeguarding of that monument demands it or where it is justified by national or international interest of paramount importance.

Article 8.

Items of sculpture, painting or decoration which form an integral part of a monument may only be removed from it if this is the sole means of ensuring their preservation.

RESTORATION

Article 9.

The process of restoration is a highly specialized operation. Its aim is to preserve and reveal the aesthetic and historic value of the monument and is based on respect for original material and authentic documents. It must stop at the point where conjecture begins, and in this case moreover any extra work which is indispensable must be distinct from the architectural composition and must bear a contemporary stamp. The restoration in any case must be preceded and followed by an archaeological and historical study of the monument.

Article 10.

Příloha č. 7 – International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter), Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Venice, 25–31 May 1964

Where traditional techniques prove inadequate, the consolidation of a monument can be achieved by the use of any modern technique for conservation and construction, the efficacy of which has been shown by scientific data and proved by experience.

Article 11.

The valid contributions of all periods to the building of a monument must be respected, since unity of style is not the aim of a restoration. When a building includes the superimposed work of different periods, the revealing of the underlying state can only be justified in exceptional circumstances and when what is removed is of little interest and the material which is brought to light is of great historical, archaeological or aesthetic value, and its state of preservation good enough to justify the action. Evaluation of the importance of the elements involved and the decision as to what may be destroyed cannot rest solely on the individual in charge of the work.

Article 12.

Replacements of missing parts must integrate harmoniously with the whole, but at the same time must be distinguishable from the original so that restoration does not falsify the artistic or historic evidence.

Article 13.

Additions cannot be allowed except in so far as they do not detract from the interesting parts of the building, its traditional setting, the balance of its composition and its relation with its surroundings.

HISTORIC SITES

Article 14.

The sites of monuments must be the object of special care in order to safeguard their integrity and ensure that they are cleared and presented in a seemly manner. The work of conservation and restoration carried out in such places should be inspired by the principles set forth in the foregoing articles.

EXCAVATIONS

Article 15.

Excavations should be carried out in accordance with scientific standards and the recommendation defining international principles to be applied in the case of archaeological excavation adopted by UNESCO in 1956.

Příloha č. 7 – International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter), Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Venice, 25–31 May 1964

Ruins must be maintained and measures necessary for the permanent conservation and protection of architectural features and of objects discovered must be taken. Furthermore, every means must be taken to facilitate the understanding of the monument and to reveal it without ever distorting its meaning.

All reconstruction work should however be ruled out „a priori“. Only anastylosis, that is to say, the reassembling of existing but dismembered parts can be permitted. The material used for integration should always be recognizable and its use should be the least that will ensure the conservation of a monument and the reinstatement of its form.

PUBLICATION

Article 16.

In all works of preservation, restoration or excavation, there should always be precise documentation in the form of analytical and critical reports, illustrated with drawings and photographs. Every stage of the work of clearing, consolidation, rearrangement and integration, as well as technical and formal features identified during the course of the work, should be included. This record should be placed in the archives of a public institution and made available to research workers. It is recommended that the report should be published.

The following persons took part in the work of the Committee for drafting the International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments:

- Piero Gazzola (Italy), Chairman
- Raymond Lemaire (Belgium), Reporter
- José Bassegoda-Nonell (Spain)
- Luis Benavente (Portugal)
- Djurdje Boskovic (Yugoslavia)
- Hiroshi Daifuku (UNESCO)
- P.L. de Vrieze (Netherlands)
- Harald Langberg (Denmark)
- Mario Matteucci (Italy)
- Jean Merlet (France)
- Carlos Flores Marini (Mexico)
- Roberto Pane (Italy)
- S.C.J. Pavel (Czechoslovakia)
- Paul Philippot (ICCRUM)
- Victor Pimentel (Peru)
- Harold Plenderleith (ICCRUM)
- Deoclecio Redig de Campos (Vatican)
- Jean Sonnier (France)
- Francois Sorlin (France)
- Eustathios Stikas (Greece)
- Gertrud Tripp (Austria)
- Jan Zachwatowicz (Poland)
- Mustafa S. Zbiss (Tunisia)

Příloha č. 8 – Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings, ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

CONSEIL INTERNATIONAL
DES MONUMENTS ET DES SITES

INTERNATIONAL COUNCIL
ON MONUMENTS AND SITES

ICOMOS PRINCIPLES FOR THE PRESERVATION AND CONSERVATION-RESTORATION OF WALL PAINTINGS (2003)

Ratified by the ICOMOS 14th General Assembly in Victoria Falls, Zimbabwe, in 2003

INTRODUCTION AND DEFINITION

Wall paintings have been cultural expressions of human creation throughout history, from the earliest beginnings, such as rock art, extending up to present day murals. Their deterioration, accidental or intentional destruction constitutes a loss affecting a significant part of the world's cultural heritage. The Venice Charter (1964) has provided general principles for the conservation-restoration of cultural heritage. The Amsterdam Declaration (1975) introducing the concept of integrated conservation, and the Nara Document on Authenticity (1994) dealing with cultural diversity, have expanded these principles. Taking into account these and additional relevant contributions, such as the ICOM-CC Code of Ethics (1984), Document of Pavia (1997), and E.C.C.O. Professional Guidelines (1997), the aim of this document is to provide more specific principles for the protection, preservation and the conservation-restoration of wall paintings. This document, therefore, reflects basic and universally applicable principles and practices, and does not take into account particular problems of regions or countries, which can be supplemented at regional and national level by providing further recommendations where necessary.

The richness of wall paintings is founded on the variety of cultural expressions, aesthetic achievements, and the diversity of materials and techniques used from ancient until present times. The following articles refer to paintings created on inorganic supports, such as plaster, brick, clay and stone, and do not include paintings executed on organic supports, such as wood, paper and canvas. Composite materials in many historic buildings need special consideration outside the scope of this document. Architectural surfaces and their finishing layers, with their historical, aesthetic and technical values have to be considered as equally important components of historic monuments.

Wall paintings are an integral part of monuments and sites and should be preserved in situ. Many of the problems affecting wall paintings are linked to the poor condition of the building or structure, its improper use, lack of maintenance, frequent repairs and alterations. Also frequent restorations, unnecessary uncovering, and use of inappropriate methods and materials can result in irreparable damage. Substandard and inadequate practices and professional qualifications have led to unfortunate results. It is for this reason that an appropriate document covering the principles of proper conservation-restoration of wall paintings is necessary.

ARTICLE 1: PROTECTION POLICY

A necessary approach to the protection of wall paintings of every culture and religion is to list and make inventories of monuments and sites including wall paintings, even in cases when they are not presently visible. Laws and regulations for the protection of cultural heritage must prohibit the destruction, the degradation or alteration of wall paintings, including their surroundings. Legislation should not only provide for the protection of wall paintings, but also make available resources for research, professional treatment and monitoring, and provide for the appreciation of their tangible and intangible values by society.

If interventions are required, these should be carried out with the full knowledge and the consent of the authorities responsible. Legal sanctions should be provided for any violation of

Příloha č. 8 – Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings, ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

such regulations. Legal provisions should also consider new discoveries and their preservation pending formal protection. Regional, urban or architectural development projects, such as the construction of roads, dams, conversion of buildings, etc. affecting wall paintings should not be carried out without an initial impact assessment study and without providing appropriate remedies for their safeguard.

Special efforts must be made through the co-operation of various authorities to accommodate and respect the cult function of religious paintings without compromising their authenticity.

ARTICLE 2: INVESTIGATION

All conservation projects should begin with substantial scholarly investigations. The aim of such investigations is to find out as much as possible about the fabric of the structure and its superimposed layers with their historical, aesthetic and technical dimensions. This should encompass all material and incorporeal values of the painting, including historic alterations, additions and restorations. This calls for an interdisciplinary approach.

The methods of investigation should be as far as possible non-destructive. Special consideration should be given to wall paintings that may be hidden under whitewash, paint layers, plaster, etc. Prerequisites for any conservation program are the scientific investigation of decay mechanisms on macro and micro scale, the material analysis and the diagnosis of the condition.

ARTICLE 3: DOCUMENTATION

In agreement with the Venice Charter, the conservation-restoration of wall paintings must be accompanied by a precise program of documentation in the form of an analytical and critical report, illustrated with drawings, copies, photographs, mapping, etc. The condition of the paintings, the technical and formal features pertaining to the process of the creation and the history of the object must be recorded. Furthermore, every stage of the conservation-restoration, materials and methodology used should be documented. This report should be placed in the archives of a public institution and made available to the interested public. Copies of such documentation should also be kept in situ, or in the possession of those responsible for the monument. It is also recommended that the results of the work should be published. This documentation should consider definable units of area in terms of such investigations, diagnosis and treatment. Traditional methods of written and graphic documentation can be supplemented by digital methods. However, regardless of the technique, the permanence of the records and the future availability of the documentation is of utmost importance.

ARTICLE 4: PREVENTIVE CONSERVATION, MAINTENANCE AND SITE MANAGEMENT

The aim of preventive conservation is to create favourable conditions minimising decay, and to avoid unnecessary remedial treatments, thus prolonging the life span of wall paintings. Appropriate monitoring and the control of the environment are both essential components of preventive conservation. Inappropriate climatic conditions and moisture problems can cause deterioration and biological attacks. Monitoring can detect initial processes of decay of the painting or the supporting structure, thus preventing further damage. Deformation and structural failure leading even to possible collapse of the supporting structure, can be recognised at an early stage. Regular maintenance of the building or the structure is the best guarantee for the safeguard of the wall paintings.

Inappropriate or uncontrolled public uses of monuments and sites with wall paintings can lead to their damage. This may necessitate the limitation of visitors and, in certain cases, involve temporary closure to public access. However, it is preferable that the public should have the opportunity to experience and appreciate wall paintings as being part of the common cultural heritage. It is, therefore, important to incorporate into the site management careful planning

Příloha č. 8 – Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings, ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

of access and use, preserving, as far as possible, the authentic tangible and intangible values of the monuments and sites.

Due to various sociological, ideological and economical reasons many wall paintings, often situated in isolated locations, become the victims of vandalism and theft. In these cases, the responsible authorities should take special preventive measures.

ARTICLE 5: CONSERVATION-RESTORATION TREATMENTS

Wall paintings are an integral part of the building or structure. Therefore, their conservation should be considered together with the fabric of the architectural entity and surroundings. Any intervention in the monument must take into account the specific characteristics of wall paintings and the terms of their preservation. All interventions, such as consolidation, cleaning and reintegration, should be kept at a necessary minimal level to avoid any reduction of material and pictorial authenticity. Whenever possible, samples of stratigraphic layers testifying to the history of the paintings should be preserved, preferably in situ.

Natural ageing is a testimony to the trace of time and should be respected. Irreversible chemical and physical transformations are to be preserved if their removal is harmful. Previous restorations, additions and over-painting are part of the history of the wall painting. These should be regarded as witnesses of past interpretations and evaluated critically.

All methods and materials used in conservation and restoration of wall paintings should take into account the possibility of future treatments. The use of new materials and methods must be based on comprehensive scientific data and positive results of testing in laboratories as well as on sites. However, it must be kept in mind that the long term effects of new materials and methods on wall paintings are unknown and could be harmful. Therefore, the use of traditional materials, if compatible with the components of the painting and the surrounding structure, should be encouraged.

The aim of restoration is to improve the legibility of form and content of the wall painting, while respecting the original creation and its history. Aesthetic reintegration contributes to minimising the visibility of damage and should primarily be carried out on non-original material. Retouching and reconstructions should be carried out in a way that is discernible from the original. All additions should be easily removable. Over-painting must be avoided.

Uncovering of wall paintings requires the respect of the historic situation and the evaluation of what might be lost. This operation should be executed only after preliminary investigations of their condition, extent and value, and when this is possible without incurring damage. The newly uncovered paintings should not be exposed to unfavourable conditions.

In some cases, reconstruction of decorative wall paintings or coloured architectural surfaces can be a part of a conservation-restoration program. This entails the conservation of the authentic fragments, and may necessitate their complete or partial covering with protective layers. A well-documented and professionally executed reconstruction using traditional materials and techniques can bear witness to the historic appearances of facades and interiors.

Competent direction of conservation-restoration projects should be maintained at all stages and have the approval of the relevant authorities. It would be desirable that independent supervision of the project were insured by competent authorities or institutions without commercial interest in the outcome. Those responsible for management decisions must be named, and the work must be implemented by professionals with appropriate knowledge and skills.

ARTICLE 6: EMERGENCY MEASURES

In urgent cases, immediate emergency treatment is necessary for the safeguard of wall paintings. Materials and techniques employed must permit later treatment. Appropriate

Příloha č. 8 – Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings, ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

conservation measures must follow as soon as possible with the permission of the relevant authorities.

Detachment and transfer are dangerous, drastic and irreversible operations that severely affect the physical composition, material structure and aesthetic characteristics of wall paintings. These operations are, therefore, only justifiable in extreme cases when all options of in situ treatment are not viable. Should such situations occur, decisions involving detachment and transfer should always be taken by a team of professionals, rather than by the individual who is carrying out the conservation work. Detached paintings should be replaced in their original location whenever possible.

Special measures should be taken for the protection and maintenance of detached paintings, and for the prevention of their theft and dispersion.

The application of a covering layer concealing an existing decoration, carried out with the intention of preventing damage or destruction by exposure to an inhospitable environment, should be executed with materials compatible with the wall painting, and in a way that will permit future uncovering.

ARTICLE 7: RESEARCH AND PUBLIC INFORMATION

The establishment of research projects in the field of conservation-restoration of wall paintings is an essential requisite of sustainable preservation policy. Investigations based on research questions, which have potential to add to the knowledge of degradation processes should be encouraged. Research that will expand our knowledge of the original painting techniques, as well as materials and methods of past restoration practices are essential in the implementation of appropriate conservation projects. This research is also relevant to related disciplines of the arts and sciences. The disturbance of significant fabric for study, or to obtain samples, should be minimised.

Dissemination of knowledge is an important feature of research, and should be done on both the professional and popular levels. Public information can substantially advance awareness of the need for preservation of wall paintings, even if conservation-restoration work may cause temporary inconveniences.

ARTICLE 8: PROFESSIONAL QUALIFICATIONS AND TRAINING

Conservation-restoration of wall paintings is a specialised discipline in the field of heritage preservation. As this work requires specific knowledge, skills, experience and responsibility, conservators-restorers of this kind of cultural property should be professionally educated and trained, as recommended by the Code of Ethics of the ICOM-Committee of Conservation (1984) and by associations such as E.C.C.O. (European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations) and ENCoRE (European Network for Conservation-Restoration Education).

ARTICLE 9: TRADITIONS OF RENEWAL

In many regions of the world, the authentic painting practices of artists and craftsmen are continued by repeating historic decorative and iconographic programs using traditional materials and techniques. These traditions, satisfying religio-cultural needs and keeping to the Nara principles, should be sustained. However, as important as it is to preserve this special knowledge, this does not imply that the conservation-restoration treatments of wall paintings are to be carried out by craftsmen or artists.

Příloha č. 8 – Principles for the Preservation and Conservation/Restoration of Wall Paintings,
ICOMOS 14th General Assembly, Victoria Falls, Zimbabwe, October 2003

ARTICLE 10: INTERNATIONAL CO-OPERATION

Sharing the care for common heritage is nationally and internationally an accepted concept. It is therefore necessary to encourage the exchange of knowledge and to disseminate information at every level. In the spirit of interdisciplinary collaboration, conservators-restorers of wall paintings need to liaise with their colleagues in other countries and with relevant institutions and specialists around the world.

This document, in its present form, was drafted in Copenhagen from 28th October 28 to 1 November 2002. It was edited and completed in Thessaloniki from 8 to 9 May 2003. Rapporteur: Isabelle Brajer.

Participants

*R.C. Agrawal (India)
Valia Anapliotou (Greece)
Stefan Belishki (Bulgaria)
Giorgio Bonsanti (Italy)
Isabelle Brajer (Denmark)
Marjan Buyle (Belgium)
Jaime Cama Villafranca (Mexico)
Nikolas Charkiolakis (Greece)
Rob Crèvecoeur (The Netherlands)
Luigi Dei (Italy)
Alberto Felici (Italy)
Vaios Ganitis (Greece)
George Kavakas (Greece)
Haris Lionis (Greece)
Penelope Mavroudi (Greece)
Vassilis Petropoulos (Greece)
Michael Petzet (Germany)
Ursula Schädler-Saub (Germany)
Walter Schudel (Belgium)
Nimal de Silva (Sri Lanka)
Roland Silva (Sri Lanka)
Kirsten Trampedach (Denmark)
Ioannis Zevos (Greece)*

Příloha č. 9 – The Code of Ethics, ICOM-CC Triennial Meeting, Copenhagen, September 1984

CODE OF ETHICS AND GUIDELINES FOR PRACTICE

HISTORICAL BACKGROUND

The first formulation of standards of practice and professional relations by any group of art conservators was produced by the IIC-American Group (now AIC) Committee on Professional Standards and Procedures. Formed at the second regular meeting of the IIC-AG, in Detroit, May 23, 1961, the committee worked under the direction of Murray Pease, conservator, Metropolitan Museum of Art; other members of the committee were Henri H. Courtais, Dudley T. Easby, Rutherford J. Gettens, and Sheldon Keck. The Report of the Murray Pease Committee: IIC American Group Standards of Practice and Professional Relations for Conservators was adopted by the IIC-AG at the 4th annual meeting in New York on June 8, 1963. It was published in *Studies in Conservation* in August 1964, 9(3):116–21. The primary purpose of this document was: “to provide accepted criteria against which a specific procedure or operation can be measured when a question as to its adequacy has been raised.”

The first formulation of a code of ethics for art conservators was adopted by the members of IIC-American Group at the annual meeting in Ottawa, Ontario, Canada, on May 27, 1967. It was produced by the Committee on Professional Relations: Sheldon Keck, chair; Richard D. Buck; Dudley T. Easby; Rutherford J. Gettens; Caroline Keck; Peter Michaels, and Louis Pomerantz. The primary purpose of this document was: “to express those principles and practices which will guide the art conservator in the ethical practice of his profession.”

These two documents, The Murray Pease Report: Standards of Practice and Professional Relationships for Conservators and the Code of Ethics for Art Conservators were published in booklet form by the IIC-AG in May 1968 together with the Articles of Association of IIC and Bylaws of the American Group.

In 1977, the Ethics and Standards Committee (Elisabeth C. G. Packard, chair; Barbara H. Beardsley; Perry C. Huston; Kate C. Lefferts; Robert M. Organ; and Clements L. Robertson) was charged with updating the two documents to reflect changes in the profession. The 1968 format was retained, except that the more general Code of Ethics was placed first as Part One, followed by the Standards of Practice as Part Two. These revised versions of the code and standards were approved by the Fellows of AIC on May 31, 1979, at the annual meeting in Toronto. This document was amended on May 24, 1985, at the annual meeting in Washington, D.C., to reflect the addition to the AIC Bylaws of procedures for the reporting, investigation, and review of alleged violations of the code and standards and of mechanisms for appealing such allegations. Between 1984 and 1990 the Ethics and Standards Committee, responding to further growth and change in the profession, and following on several years of AIC discussion on the issue of certification, was charged by the AIC Board to work on more substantial revisions of the document. This was done by soliciting commentary from the specialty groups and also from the membership via issues sessions at the annual meetings in Chicago (1986) and Cincinnati (1989). Following this, a document consisting of a new simplified Code, prepared by the committee, and a revised Standards, prepared primarily by the board was presented to the membership for discussion at the 1990 annual meeting in Richmond. The consensus of the membership at the meeting was to continue the revision process. During these important years, the members of the committee were, Elisabeth Batchelor, chair; Robert Futernick; Meg Loew Craft (until 1989); Elizabeth Lunning (from 1987); Carol C. Mancusi-Ungaro; and Philip Vance (until 1986). In

Příloha č. 9 – The Code of Ethics, ICOM-CC Triennial Meeting, Copenhagen, September 1984

1989, the committee added corresponding members Barbara Appelbaum, Paul N. Banks, Steven Prins, and Elisabeth West FitzHugh.

In 1990, the AIC Board charged a newly appointed committee to assess the role and use of the code and standards and as well to analyze specific difficulties within the documents themselves. The committee first undertook an in-depth comparative analysis of the documents organizing them topically and relating them to other codes of ethics both in conservation and in other professions. Between September 1991 and May 1992, the committee produced five lengthy discussion papers on basic issues as supplements to the AIC News (prior to November 1991, the AIC Newsletter). From these papers, the committee compiled an extensive body of membership and specialty group commentary, supplementing that obtained previously. It then began the creation of a new revision, the first draft of which was published in the September 1993 AIC News following a discussion session at the 1993 annual meeting in Denver. A revised draft was published in the May 1994 AIC News and discussed at the 1994 annual meeting in Nashville. A final version of the revised document was prepared and was approved by AIC Fellows and Professional Associates through a mail vote in August 1994.

Besides a new simplified Code of Ethics and the creation of Guidelines for Practice to replace the Standards of Practice, the new document will be supplemented by commentaries, a detailed description of which was published in the November 1993 AIC News. The goals and purposes of the committee and the problematic issues it sought to address in creating the revision are described in the committee's columns in the September 1991 AIC Newsletter and September 1993 AIC News.

Ethics and Standards Committee members during these years and involved in the creation of the revised code and guidelines were: Debbie Hess Norris (chair, resigned 1993); Donna K. Strahan (co-chair 1993–94, chair 1994); Carol Aiken (co-chair from 1993, resigned 1994); Nancy Ash; Dan Kushel; and Robert Espinosa (from 1993).

Elisabeth C. G. Packard, Chair, Ethics and Standards Committee 1977–79

Amended May 24, 1985

Revised August 1994, Dan Kushel, Member, Ethics and Standards Committee

PREAMBLE

The primary goal of conservation professionals, individuals with extensive training and special expertise, is the preservation of cultural property. Cultural property consists of individual objects, structures, or aggregate collections. It is material which has significance that may be artistic, historical, scientific, religious, or social, and it is an invaluable and irreplaceable legacy that must be preserved for future generations.

In striving to achieve this goal, conservation professionals assume certain obligations to the cultural property, to its owners and custodians, to the conservation profession, and to society as a whole. This document, the Code of Ethics and Guidelines for Practice of the American Institute for Conservation of Historic & Artistic Works (AIC), sets forth the principles that guide conservation professionals and others who are involved in the care of cultural property.

CODE OF ETHICS

I. The conservation professional shall strive to attain the highest possible standards in all aspects of conservation, including, but not limited to, preventive conservation, examination, documentation, treatment, research, and education.

Příloha č. 9 – The Code of Ethics, ICOM-CC Triennial Meeting, Copenhagen, September 1984

II. All actions of the conservation professional must be governed by an informed respect for the cultural property, its unique character and significance, and the people or person who created it.

III. While recognizing the right of society to make appropriate and respectful use of cultural property, the conservation professional shall serve as an advocate for the preservation of cultural property.

IV. The conservation professional shall practice within the limits of personal competence and education as well as within the limits of the available facilities.

V. While circumstances may limit the resources allocated to a particular situation, the quality of work that the conservation professional performs shall not be compromised.

VI. The conservation professional must strive to select methods and materials that, to the best of current knowledge, do not adversely affect cultural property or its future examination, scientific investigation, treatment, or function.

VII. The conservation professional shall document examination, scientific investigation, and treatment by creating permanent records and reports.

VIII. The conservation professional shall recognize a responsibility for preventive conservation by endeavoring to limit damage or deterioration to cultural property, providing guidelines for continuing use and care, recommending appropriate environmental conditions for storage and exhibition, and encouraging proper procedures for handling, packing, and transport.

IX. The conservation professional shall act with honesty and respect in all professional relationships, seek to ensure the rights and opportunities of all individuals in the profession, and recognize the specialized knowledge of others.

X. The conservation professional shall contribute to the evolution and growth of the profession, a field of study that encompasses the liberal arts and the natural sciences. This contribution may be made by such means as continuing development of personal skills and knowledge, sharing of information and experience with colleagues, adding to the profession's written body of knowledge, and providing and promoting educational opportunities in the field.

XI. The conservation professional shall promote an awareness and understanding of conservation through open communication with allied professionals and the public.

XII. The conservation professional shall practice in a manner that minimizes personal risks and hazards to co-workers, the public, and the environment.

XIII. Each conservation professional has an obligation to promote understanding of and adherence to this Code of Ethics.

The conservation professional should use the following guidelines and supplemental commentaries together with the AIC Code of Ethics in the pursuit of ethical practice. The commentaries are separate documents, created by the AIC membership, that are intended to amplify this document and to accommodate growth and change in the field.

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

1.1. Z hlediska autorského práva se seminární i bakalářská práce (dále jen SP nebo BP) považuje za kolektivní dílo studenta, vedoucího práce, případně konzultanta, a to podle zák. č. 35/1965 Sb. o právu autorském). Počet odevzdaných výtisků práce se řídí dohodou s vedoucím práce a vedoucím modulu, v případě přihlášení práce do soutěže, s pracovníkem školy, který účast v soutěži zajišťuje. Student by si měl ponechat alespoň jeden výtisk.

1.2. Při psaní odborných prací užíváme tzv. plurálu autorského, tj. 1.osoby množného čísla (MY), např. K výsledkům jsme dospěli na základě několikaletého výzkumu. Naznačuje se tak ztotožnění autora s adresáty. Při psaní odborného textu by se měl student vyvarovat líčení svých osobních dojmů, pocitů a pochybností, neměl by používat špatný “novinářský” nebo “průvodcovský” styl a hovorové výrazy. SP nebo BP není dopis příteli ani fejeton. Užívá se dle potřeby forma popisu – charakteristiky, výkladu a úvahy.

1.3. Pro vyjádření trpného rodu v přítomném čase je vhodnější zvrtný tvar trpného rodu (Dům se staví) oproti opisnému tvaru (Dům je stavěn). Opisný tvar má knižní charakter, a proto nedoporučujeme jeho časté používání.

1.4. Text SP je tištěn na stránku formátu A4 (je nutné dbát na dobrou kvalitu papíru i tisku). Tiskněte po jedné straně papíru. Volte jednoduchá patková nebo bezpatková písma a nekombinujte je dohromady. Zvětšujte pouze velikost písma pro nadpisy kapitol a podkapitol, využívejte i možnosti psát tučně, ale vždy v celé práci dodržujte jednotný systém a řád.

1.5. Počet normostran zjistíte v počítači podle počtu znaků – na 1 normostranu připadá cca 1 800 znaků (včetně mezer a znamének). Není nutné práci tisknout v normostranách, ale zjištění jejich počtu je důležité, abyste věděli, zda jste splnili limit cca 50 normostran (bakalářská práce). Využívejte i možnosti odsazení odstavců pomocí dvojnásobné mezery mezi řádky, text tak získá na přehlednosti.

1.6. Úprava okraje listu papíru je předepsána takto: horní okraj stránky 25 mm, dolní okraj stránky 35 mm, pravý i levý okraj 25 mm. Obecně lze doporučit, aby levý okraj byl dostatečně široký, neboť by mohly vzniknout potíže při vázání práce.

1.7. Text se zpravidla zarovnává k oběma okrajům.

1.8. Jednotlivé stránky se průběžně číslovají (zpravidla uprostřed horního okraje) arabskými číslicemi. V roletce vložit, čísla stránek zvolíme způsob.

1.9. Jakékoliv zkratky jsou v textu někde vysvětleny, např. při prvním použití. Je-li zkratek větší množství, měl by být uveden jejich seznam s vysvětlením.

1.10. Titulky a podtitulky píšeme malými písmeny kromě velkých začátečních písmen, nepíšeme za nimi tečku.

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

1.11. Poslední řádek stránky nemá končit rozděleným slovem. Nevhodné je ukončovat řádky neslabičnými předložkami (k, s, v, z). Stránka nemá končit prvním řádkem nového odstavce.

1.12. Tabulky doporučujeme uvádět v příloze, pokud nejsou přímou organickou součástí textu. Rozsáhlejší materiály, které dokumentují vlastní práci (opisy závažných dokumentů, tabulky, schémata, grafy, mapky, plány, náčrty, fotografie dokumentující práci, obrazové přílohy apod.) zařazujeme do přílohy. Množství příloh musí být úměrné rozsahu práce. Přílohy opatříme popiskami nebo legendami.

1.13. Přílohy, které z technických důvodů nemůžeme (nechceme) nechat svázat, abychom s nimi mohli lépe manipulovat, ponecháváme jako volné listy. Zakládají se do tzv. “kapsy”. Fotografie, mapky a grafy jsou číslovány jako obrázky, tedy obr. 3, nikoliv foto 3, map. 3, graf 3. Obrázky a tabulky jsou průběžně číslovány, např. obr. 1, tab. 1 (uvádíme v textových editorech horním indexem).

1.14. Kurzíva se užívá v textu zpravidla u názvů uměleckých děl, např. Salome nebo Svoboda vedoucí lid na barikády. Vždy v celé práci důsledně. Pokud jsme zvolili kurzívu pro názvy děl, už ji nepoužíváme pro psaní citací, nebo naopak.

1.15. Přesná citace se v textu ohraničuje uvozovkami, např.: “Výroky vynikajících tvůrčích individualit jsou vždy zajímavé, i tehdy, když zkrslují skutečnost...” 12 (číselný odkaz se váže k poznámkovému aparátu, kde je přesně specifikována publikace, ze které autor SP cituje – viz. Poznámky). Je třeba používat tyto uvozovky “.....” nikoliv tyto „.....“.

1.16. Interpunkční znaménka i uvozovky se píší vždy bez použití mezery za předcházejícím slovem (, ; ! ?) a v textu po nich vždy následuje mezera. Pomlčka (dlouhá čárka) se píše v textu s mezerou před a mezerou za slovem. Spojník (krátká čárka) se píše v textu bez mezer. Spojník se vždy používá mimo jiné pro psaní syntaxonů, např. Île-de-France nikoliv Île– de– France. U číselných rozsahů se používá pomlčka (vytvoří se na počítači stiskem kombinace kláves Alt 0150) bez mezer, např. 1992–1998, nikoliv 1992 – 1998 nebo 1992-1998.

1.17. Text v závorkách je psán (xxx yyy), nikoliv (xxx yyy).

1.18. Jednotky měř a vah jsou od číslovek odděleny mezerou (3 km, nikoliv 3km). Za jednotkami měř a vah se nedělá tečka; zejména metry nad mořem jsou m n. m., nikoliv m. n. m. Stupně Celsia se píší ve formě 18 °C, nikoliv 18°C. Číslice, které označují počet tisíců, milionů atd. neoddělujeme tečkou, ale mezerou, např. 10 185 272 obyvatel. Desetinná čísla, jsou-li v řadě za sebou, oddělujeme středníkem, desetinná místa jsou oddělena desetinnou čárkou ne tečkou (11,75; 35,0; 3,14).

1.19. Hlásky, znaménka apod., které nejsou na běžné české klávesnici, např: @, ß, è, *, Ω, ♪, ♀, † vložíme na místo označené kurzorem z roletky vložit, symbol. Při častějším používání je vložíme do paměti a píšeme pomocí klávesové zkratky.

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

1.20. Rukopis doporučujeme v textovém editoru zkontrolovat z roletky nástroje, pravopis a opravit zjištěné překlepy. Pomocí tabulky najít a nahradit můžeme najít a opravit zdvojené mezery a sjednotit např. psaní opakujících se cizích slov s různým pravopisem.

1.21. Po poradě s vedoucím práce se rozhodnete, zda vytvoříte rejstřík a jaký (jmenný, věcný, místní, smíšený). Ve Wordu využijte možnosti automatického tvoření rejstříku roletka vložit – rejstříky seznamy (třeba procvičit, pokud jste to zatím nedělali, případně se poradit).

2. Struktura seminární práce

Hlavní kapitoly jsou psány vždy na novou stránku.

2.1. Titulní list

2.2. Seznam použitých symbolů a zkratk (pokud to charakter práce vyžaduje)

2.3. Obsah

2.4. Úvod

2.5. Vlastní text SP

2.6. Závěr

2.7. Resumé (v českém jazyce)

2.8. Poznámky

2.9. Literatura

2.10. Prameny (pokud to charakter práce vyžaduje)

2.11. Rejstřík

2.12. Textová příloha (pokud to charakter práce vyžaduje)

2.13. Obrazová příloha

2.1. Titulní list

Název SP musí být přesný a jednoznačný. Má vymezit věcný obsah, popřípadě časový rozsah práce. Je také možné hlavní titul doplnit podtitulem, který buď upřesňuje titul obsahově, nebo označuje druh či poslání práce.

Vypracoval/a: Jméno a příjmení, ročník

2.2. Seznam použitých symbolů a zkratk

2.3. Obsah

Obsah SP se píše na zvláštním listě. Musí zde být napsány všechny očíslované kapitoly, podkapitoly a statě textové části SP s uvedením příslušné stránky.

2.4. Úvod

Tato úvodní kapitola slouží k zasazení řešené problematiky do širšího kontextu a v podobě stručného popisu obsahu jednotlivých kapitol uvádí strukturu písemné práce. Obvykle obsahuje cíle práce, charakteristiku současného stavu řešené problematiky, teoretická a odborná východiska řešených problémů.

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

2.5. Vlastní text SP a BP

Kapitoly a podkapitoly musí být uspořádány v logickém sledu, jejich rozsah by měl odpovídat důležitosti řešené problematiky. Kapitoly se číslují. Nedoporučuje se používat více než tři úrovně číslování kapitol (tj. např. 1. kapitola, 1.1. podkapitola, 1.1.1. část podkapitoly).

Pro lepší přehlednost doporučujeme titulky od ostatního textu odlišit (hlavní kapitola – vynechat 3 řádky, podkapitola – 2 řádky, část podkapitoly – 1 řádek).

2.6. Závěr

Závěrečná kapitola obsahuje zhodnocení výsledků se zvlášť vyznačeným vlastním přínosem autora práce. V této části se autor vrací k cílům a hypotézám, které formuloval na počátku práce a hodnotí, zda se je podařilo potvrdit, vyvrátit, nebo zda bylo nutné je upřesnit nebo zcela opustit. Je vhodné, aby student na tomto místě nastínil další problémy, kterým by bylo účelné věnovat pozornost, jejich řešení by však přesáhlo rozsah SP.

2.7. Resumé

Jedná se o výstižné shrnutí základních myšlenek a závěrů práce v českém jazyce, v rozsahu max. 20 řádků. U BP po dohodě s vedoucím je možné připojit i cizojazyčné resumé.

2.8. Poznámky

Všechna fakta uváděná v textu a získaná jinak než vlastním výzkumem autora jsou doprovázena citacemi, které jsou ve většině případů uvedeny v poznámkovém aparátu.

Odkazy na citovaná místa zásadně nevkládáme do textu.

Poznámky jsou číslovány průběžně.

Při citování publikací vycházíme z jedné normy (existují však i jiné normy, vždy záleží na dohodě s vedoucím práce; v případě publikování pak s redaktorem):

časopisecké články, novinové články (viz. následující ukázky č. 1, 2)

knihy a statě v nich obsažené (viz. č. 3, 4, 5, 6)

neperiodické sborníky (viz. č. 7)

katalogy (viz. č. 8)

recenze (viz. č. 9)

Dbát na interpunkci, tj. umístění čárek, teček a dvojteček v jednotlivých bibliografických údajích a na pomlčky mezi nimi (viz. č. 5, 6) na vyznačení kurzívy, na rozdílnou funkci římských a arabských číslic (viz. č. 1, 2, 9) a také na plný výčet stránek citované práce, případně citovaného místa v ní (porovnejte pozn. 1 a 10).

Je-li v textu vícekrát citována tatáž práce jediného autora, připomíná se číslem poznámky, kde byla uvedena poprvé (viz. č. 10).

Jsou-li v textu opakovaně citovány různé práce jediného autora, předsuneme před toto číslo poznámky zkrácený název práce (viz. č. 11).

Odkaz “ibidem” je možno použít pouze v téže nebo následující poznámce, není-li mezi ni a stať, k níž se odkaz “ibidem” vztahuje, vsunut jiný titul (viz. č. 12).

Místo vydání zahraničních publikací píšeme původním, nezčeštělým pravopisem (viz. č. 3, 5).

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

Poznámky (vysvětlivky) uvádíme většinou v závěru dokumentu. Při menším počtu poznámek v textu může student po dohodě s vedoucím práce využít možnost poznámek pod čarou na příslušné stránce. Oba způsoby najde v roletce vložit, poznámka pod čarou.

1. Josef Krása: Zobrazení české koruny, *Umění XLII*, 1994, č. 4-5, s. 267-274.
2. R. W. (Richard Weiner): Nadrealismus, *Lidové noviny XXXII*, 1924, č. 536, 24. 10., s. 7.
3. Ernst Gombrich – Didier Eribon: *Ce que l'image nous dit*, Paris 1991.
4. Jaroslav Pešina: Desková malba, in: Jaromír Homolka – Josef Krása – Václav Mencl..., *Pozdně gotické umění v Čechách*, Praha 1978, s. 308–383.
5. Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1995. – Robert S. Nelson – Richard Shiff (eds.): *Critical Terms for Art History*, Chicago – London 1996.
6. Vincenc Kramář: Nové umění a kritika, in: Vincenc Kramář, *O obrazech a galeriích* (ed. Josef Krása). Praha 1983, s. 35–50. – Vincenc Kramář: *Zátiší v novodobém umění*, Brno 1932, s. 18.
7. Vincenc Kramář: Čemu slouží umění, in: *Sborník k šedesátinám Václava Jelínka*, Brno 1938, s. 80-84.
8. Jana Ševčíková – Jiří Ševčík: Popis jednoho zápasu, *Orlická galerie výtvarného umění v Rychnově nad Kněžnou* 1989.
9. Lubomír Konečný (rec.), Milan Togner: Sandro Botticelli. *Umění XLV*, 1996, č. 1, s. 102-103.
10. Josef Krása: Zobrazení ..., c.d. v pozn. 1, s. 211.
11. Vincenc Kramář: O obrazech ..., c.d. v pozn. 6, s. 41.
12. *Ibidem*, s. 45.

Citujeme-li knihu volně v textu, uvádíme např.:

Srov. E. Leminger, *Umělecké řemeslo v Kutné Hoře*, Praha 1926, s. 121.

Ve vybraných případech je možné zvolit zkrácené citace v závorkách (E. Leminger, 1926. s. 121). Za textem pak následuje seznam literatury. Pokud jeden autor publikuje ve stejném roce více titulů, rozlišují se při tomto způsobu citace malými písmeny abecedy (E. Leminger, 1926a, s. 38)

V poznámkovém aparátu uvádí autor také podrobnosti, o kterých se chce zmínit, ale které by zatěžovaly jeho výklad v hlavním textu (ať po stránce věcné nebo stylistické) – výklad odborného termínu nebo další údaje o osobě apod.

2.9. Literatura

Povinností autora SP a BP je uvést všechnu literaturu, se kterou pracoval. Jednotlivé publikace se nečísly. Záznamy řadíme vždy abecedně podle příjmení autora (příjmení – čárka – iniciála jména – tečka – čárka – název publikace – tečka – místo a rok vydání – tečka). Pokud je více titulů od jednoho autora, řadíme je vzestupně podle roku vydání.

Např.: Troll, C.: *Die tropischen Gebirge*, Bonn 1959.

U monotematických prací můžeme řadit tituly chronologicky podle roku vydání (po poradě s vedoucím práce). Např.:

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

1986

Preiss, P.: Italští umělci v Praze, Praha 1986.

1993

Vlnas, V.: Jan Nepomucký, Česká legenda, Praha 1993.

... a další tituly v tomto roce vydané abecedně

2.10. Prameny

Pro citaci pramenů, které jsou různého druhu, často dosti odlišným způsobem zpřístupňovány a uloženy v různých institucích, lze sotva stanovit jednotný předpis. Platí však, že je třeba uvést všechny údaje, které jsou nezbytné pro jednoznačnou identifikaci pramene nebo jeho části (např. citátu). Udává se tedy název instituce, v níž je pramen uložen, dále fond nebo sbírka, jejichž je pramen součástí, a další identifikační údaje – v případě archiválií např. výstižný název archiválie a její časové vročení, dále inventární číslo, případně signatura (pokud jsou stanoveny), úložná jednotka (kniha, karton, fascikl aj.), event. číslo jednací nebo strana či folium. Vždy je třeba se poradit se správcem fondu.

Např.: Státní okresní archiv Kutná Hora, fond Archiv města Kutná Hora, Liber memorabilium 1697–1707, fol. 51 v.

Zároveň je zapotřebí zavést pro další citace téhož pramene účelný systém zkratk (tzv. zkrácenou citaci), který však musí být řádně vysvětlen. Doporučuje se konzultovat způsob citování s odborným pracovníkem příslušné instituce, v níž je pramen uložen.

2.11. Rejstřík

Jméno, název místo, pojem v 1. pádě a další údaje a vysvětlení, odkaz na stránku v textu se udělá automaticky, pokud využijete možnosti Wordu a budete dělat rejstřík v definitivní formě textu.

2.12. Textová příloha

Před uvedením textových příloh zařazujeme jejich seznam. Přílohy číslujeme, ale nestránkujeme.

2.12. Obrazová příloha

Před uvedením obrazových příloh zařazujeme jejich seznam. Přílohy číslujeme, ale nestránkujeme. Každý obrázek, tabulka apod. je doprovázen popiskem, který je stručný, ale přitom obsahuje všechny informace nutné k pochopení jejich obsahu, aniž by čtenář musel nahlížet do hlavního textu. Dále pak je zapotřebí uvést autora obrázku, fotografie.

Pokud není obrazová příloha výsledkem vlastní práce, uvádíme jejich původ, místo uložení nebo majitele.

Tři základní schémata k titulům a reprodukcím

- pro anonymní díla rozlišitelná prvotně podle lokace:

např.: Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled od jihovýchodu, první polovina 12. století.
Foto: Prokop Paul

- pro anonymní díla rozlišená prvotně podle funkce:

např.: Bible boskovická, fol. 428, Adorace děcka, po roce 1415, Státní vědecká knihovna v

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

Olomouci, UK III/3. Foto: Alexander Paul

např.: Socha Trůnící Panny Marie, okruh pražské huti Petra Parlěře, kolem 1380, lípové dřevo řezané, polychromované, v. 120 cm, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, kaple sv. Kateřiny. Arciděkanství úřad církve římskokatolické v Kutné Hoře. Foto: Jaroslav Alt

• pro díla neanonymní.:

např.: Josef Šíma, Krajina s trojúhelníkem, 1930, tempera, plátno, 149 x 99 cm. Galerie hlavního města Prahy. Foto: František Krejčí

• (pokud uvádíme rozměry díla, tak v pořadí: šířka x výška x hloubka)

3. Struktura bakalářské práce

Hlavní kapitoly jsou psány vždy na novou stránku.

3.1. Vnější desky

3.2. Titulní list

3.3. Zadání

3.4. Prohlášení

3.5. Seznam použitých symbolů a zkratk (pokud to charakter práce vyžaduje)

3.6. Obsah

3.7. Úvod

3.8. Vlastní text BP

3.9. Závěr

3.10. Resumé (v českém a anglickém jazyce)

3.11. Poznámky

3.12. Literatura

3.13. Rejstřík

3.14. Prameny (pokud to charakter práce vyžaduje)

3.15. Textová příloha (pokud to charakter práce vyžaduje)

3.16. Obrazová příloha

3.1. Vnější desky

BP se odevzdává svázaná tak, aby se jednotlivé listy neuvolňovaly.

3.2. Titulní list

Název BP musí být přesný a jednoznačný. Má vymezit věcný obsah, popřípadě časový rozsah práce. Je také možné hlavní titul doplnit podtitulem, který buď upřesňuje titul obsahově, nebo označuje druh či poslání práce.

3.3 Zadání

Přikládá se oficiální zadání BP.

3.4. Prohlášení

List s prohlášením studenta o autorství:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a/ samostatně a použil/a/ jen uvedených pramenů a literatury. Student je podepíše s udáním data odevzdání BP.

Příloha č. 10 – Organizační pokyny a formální úprava restaurátorské dokumentace, Dana Schlaichertová, Litomyšl 2002

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a/ samostatně a použil/a/ jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne.....

Podpis

Na tomto listu, případně na dalším listu, může student uvést poděkování těm, kteří mu poskytli odbornou pomoc (vedoucí práce, konzultant apod.).

3.6. Seznam použitých symbolů a zkratk

3.7. Obsah

Obsah BP se píše na zvláštním listě. Musí zde být napsány všechny očíslované kapitoly, podkapitoly a statě textové části BP s uvedením příslušné stránky.

3.8. Úvod

Tato úvodní kapitola slouží k zasazení řešené problematiky do širšího kontextu a v podobě stručného popisu obsahu jednotlivých kapitol uvádí strukturu písemné práce. Obvykle obsahuje cíle práce, charakteristiku současného stavu řešené problematiky, teoretická a odborná východiska řešených problémů.

3.9. Vlastní text BP

Kapitoly a podkapitoly musí být uspořádány v logickém sledu, jejich rozsah by měl odpovídat důležitosti řešené problematiky.

Kapitoly se číslijí. Nedoporučuje se používat více než tři úrovně číslování kapitol (tj. např.

1. kapitola, 1.1. podkapitola, 1.1.1. část podkapitoly).

Pro lepší přehlednost doporučujeme titulky od ostatního textu odlišit (hlavní kapitola – vynechat 3 řádky, podkapitola – 2 řádky, část podkapitoly – 1 řádek). Hlavní kapitoly píšeme vždy na novou stránku.

3.10. Závěr

Závěrečná kapitola (3-5 stran) obsahuje zhodnocení výsledků se zvlášť vyznačeným vlastním přínosem autora práce. V této části se autor vrací k cílům a hypotézám, které formuloval na počátku práce a hodnotí, zda se je podařilo potvrdit, vyvrátit, nebo zda bylo nutné je upřesnit nebo zcela opustit. Je vhodné, aby student na tomto místě nastínil další problémy, kterým by bylo účelné věnovat pozornost, jejich řešení by však přesáhlo rozsah BP.

3.11. Resumé

Jedná se o výstižné shrnutí základních myšlenek a závěrů práce v českém a v anglickém jazyce, v rozsahu max. 20 řádků.

Obr. 1 – Dokumentace Theofila Melichara - ikonografické zachycení renesanční výzdoby fasád nádvoří SZ Český Krumlov (Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov)

Obr. 2 – Dokumentace Theofila Melichara - ikonografické zachycení renesanční výzdoby fasád nádvoří SZ Český Krumlov (Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov) - detail

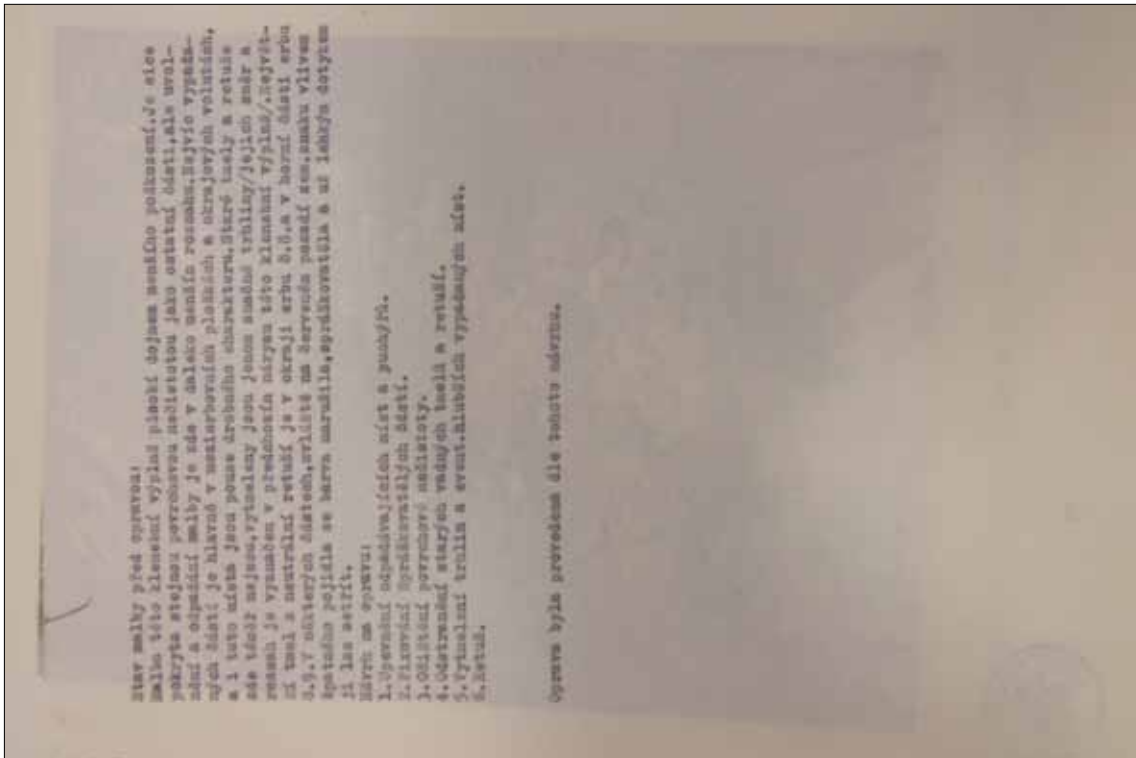
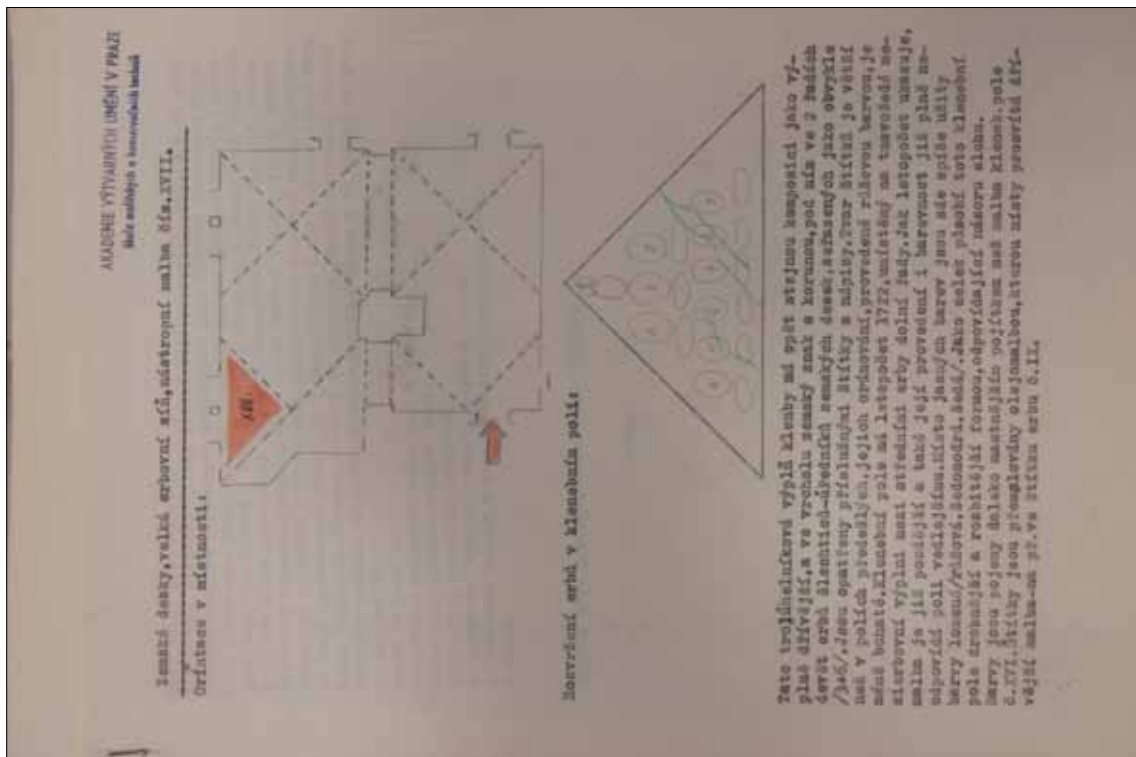
Obr. 3 – Dokumentace Theofila Melichara - ikonografické zachycení renesanční výzdoby fasád nádvoří SZ Český Krumlov (Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov)

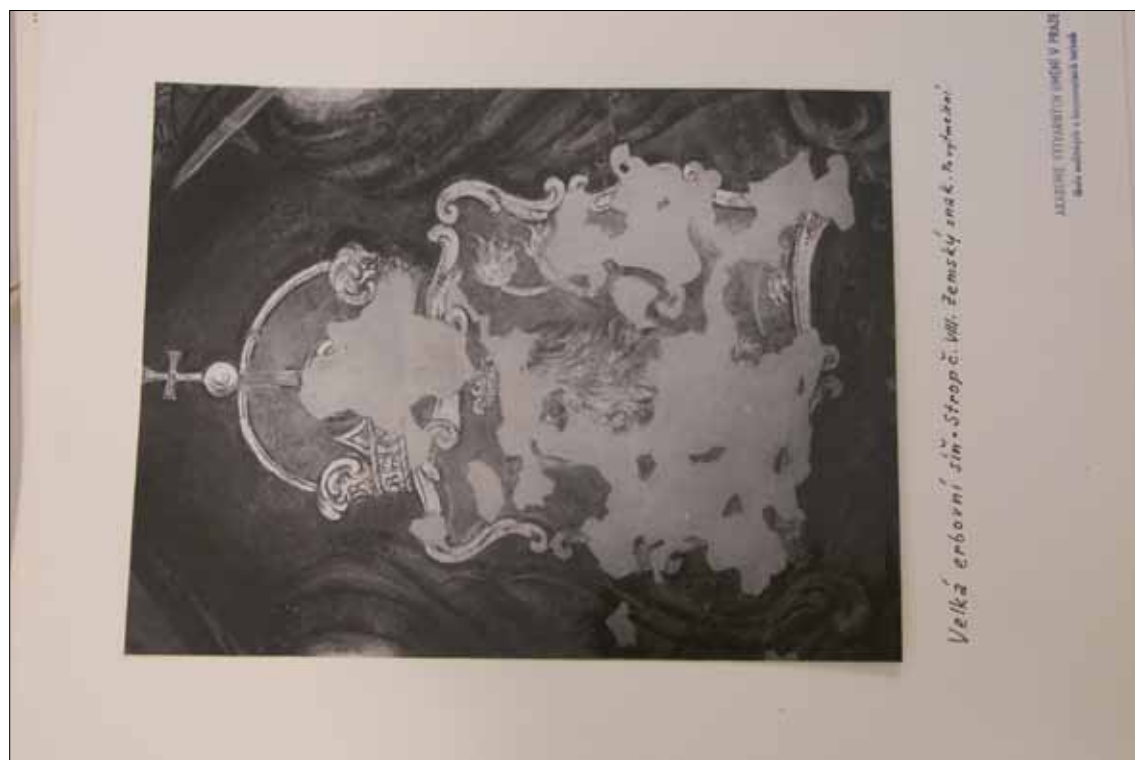
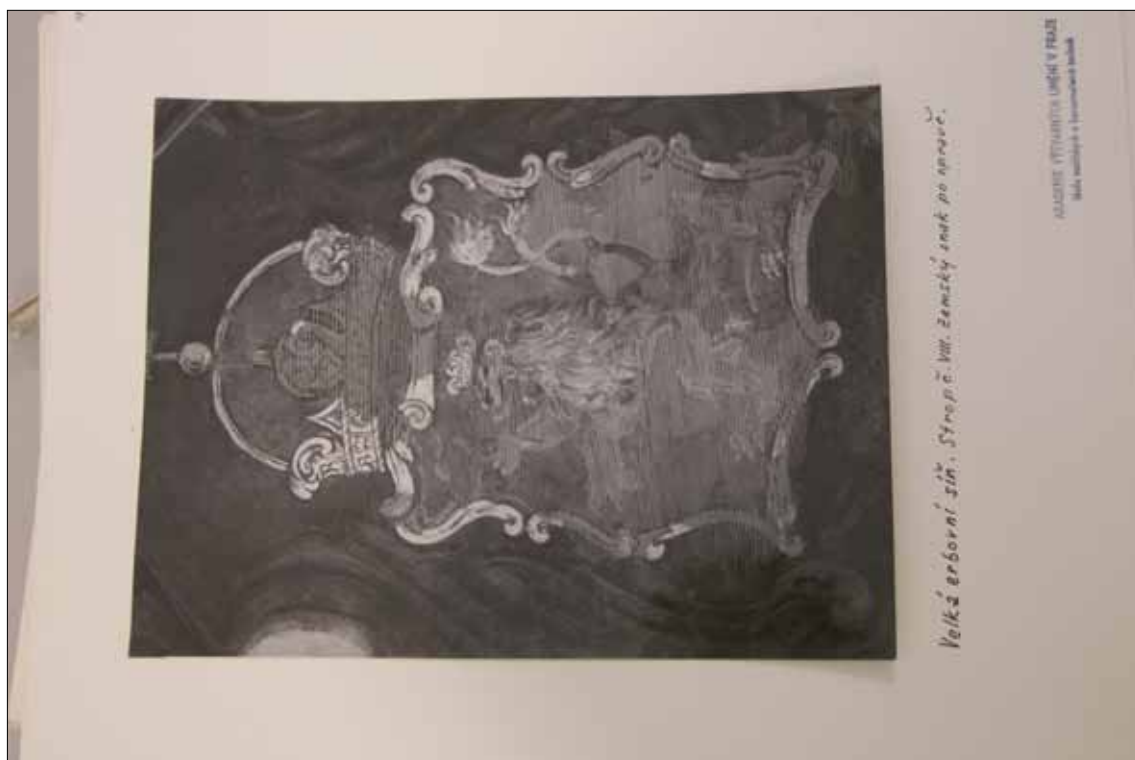
Obr. 4 – Ukázka restaurátorských zpráv (Archiv NPÚ ÚOP Brno)

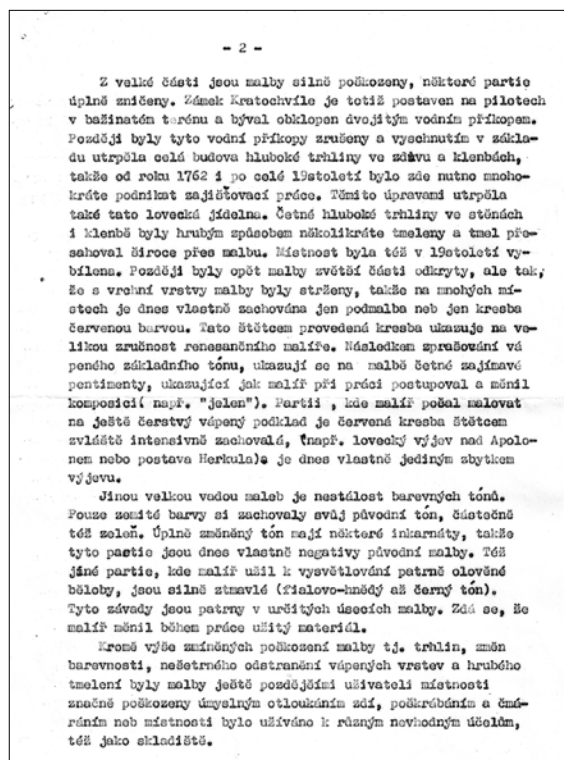
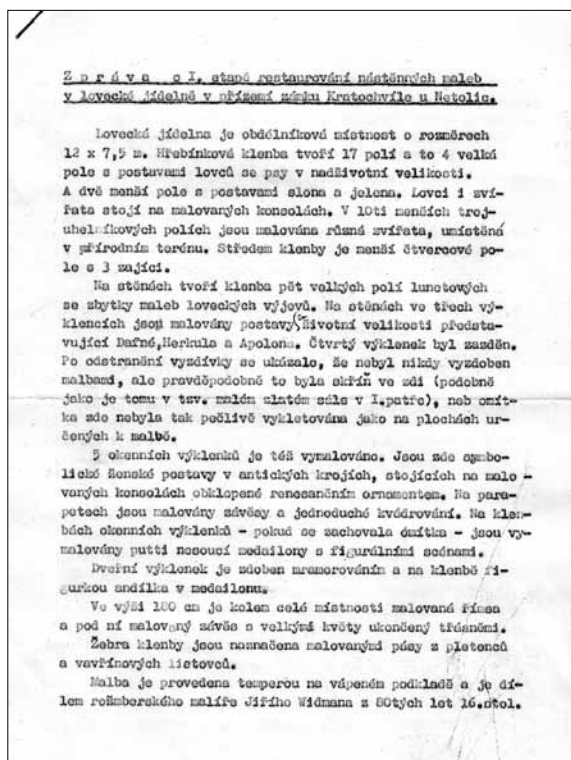
Obr. 5 – Ukázka restaurátorských zpráv (Archiv NPÚ ÚOP České Budějovice)

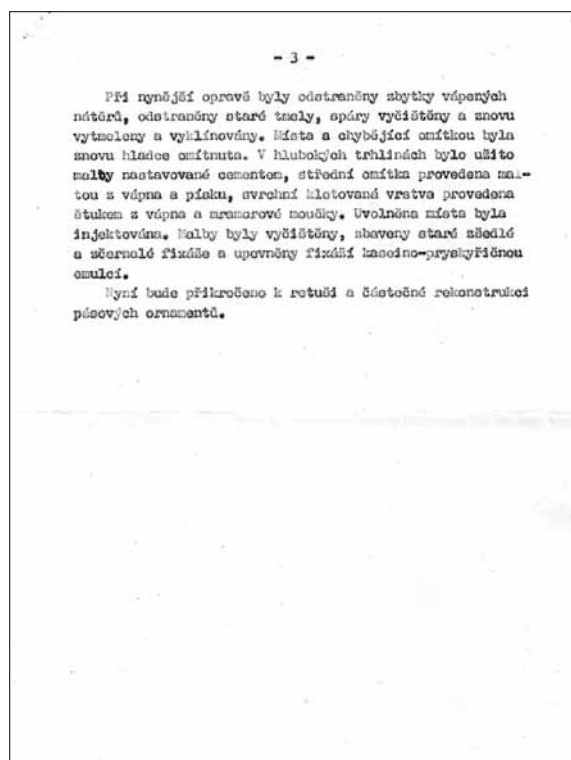
Obr. 6 – 7 - Akademie výtvarných umění v Praze, škola malířských a konzervačních technik, Slánský, B., Oprava nást. ma-
le v zem. deskách na Praž. hradě, II. část, Práce za 10 týdnů, 1954 (?)

Obr. 8 – 9 - Akademie výtvarných umění v Praze, škola malířských a konservátorských a konzervačních technik, Slánský, B., Oprava nást. maleb v zem. deskách na Praž. hradě, II. část, Práce za 10 týdnů, 1954 (?)

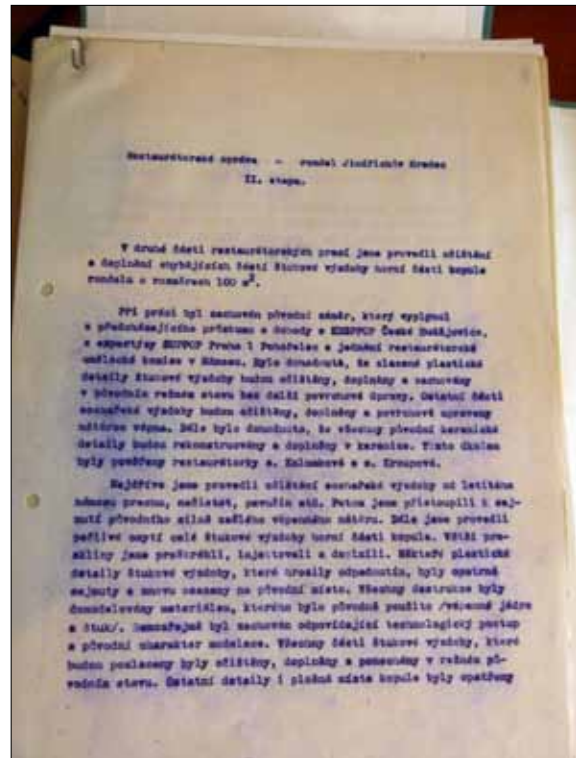
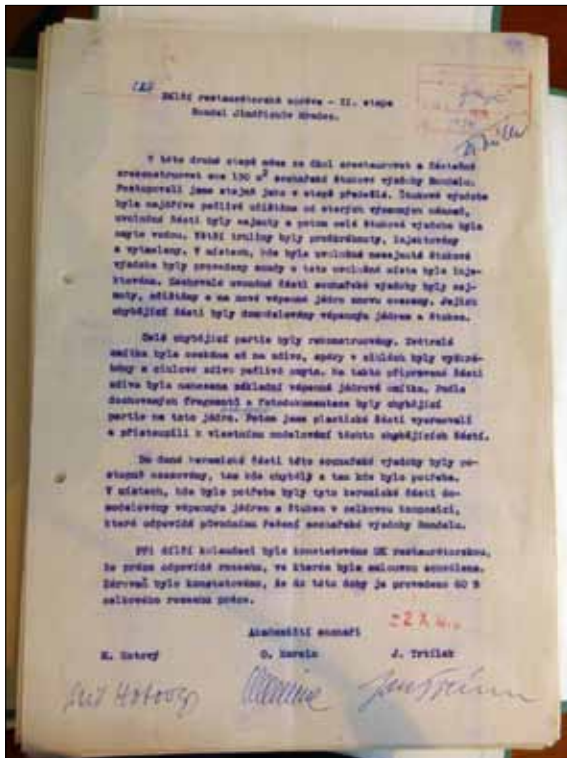

Obr. 10 a 11 – Textová část restaurátorské zprávy M. Zbíralové, 1960/62

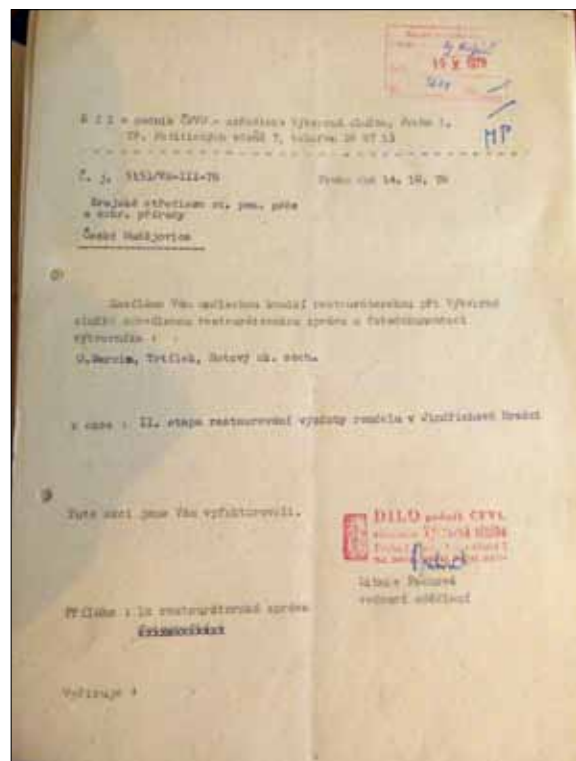
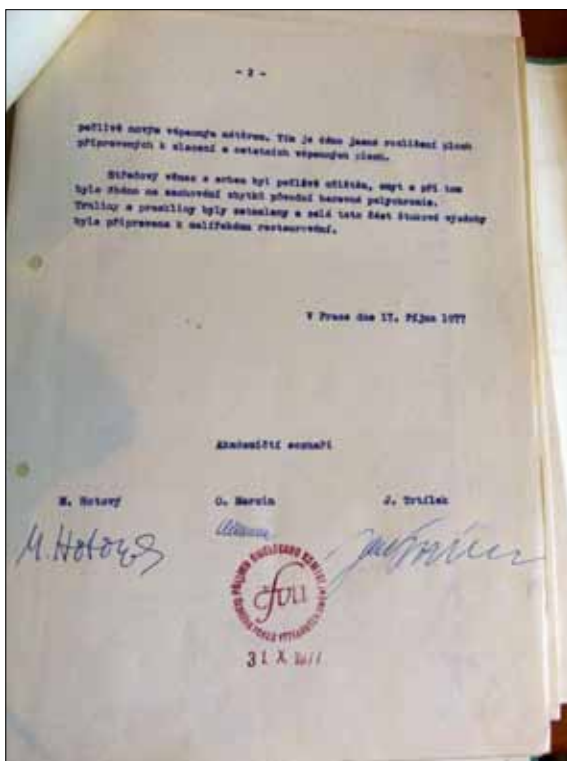

Obr. 12 – Textová část restaurátorské zprávy M. Zbíralové, 1960/62

Obr. 13 – Obrazová část restaurátorské zprávy M. Zbíralové, 1960/62

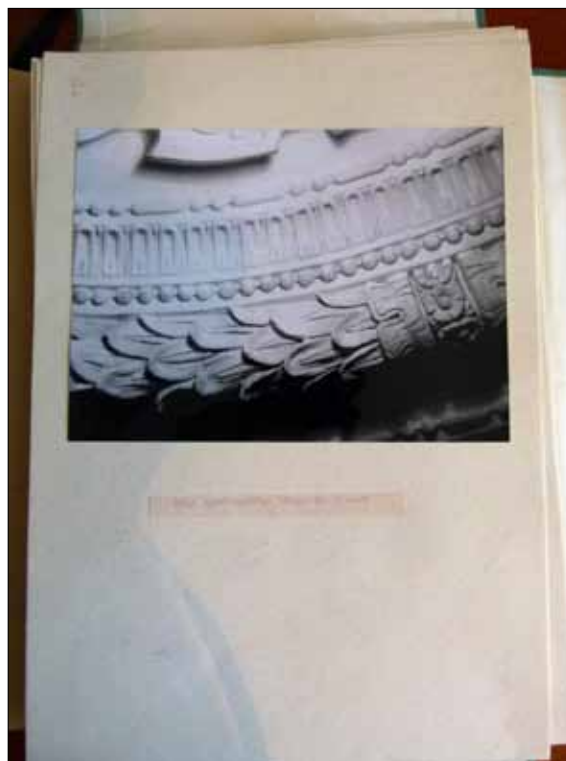

Obr. 14 a 15 – Restaurátorská zpráva – rondel Jindřichův Hradec – Hotový, M., Marcin, O., Trtílek, J., 1977

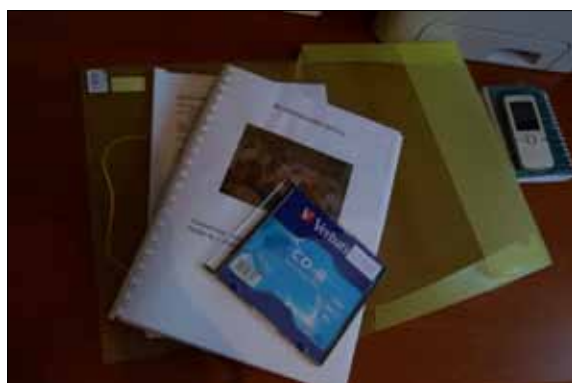

Obr. 16 – Restaurátorská zpráva – rondel Jindřichův Hradec – Hotový, M., Marcin, O., Trtílek, J., 1977

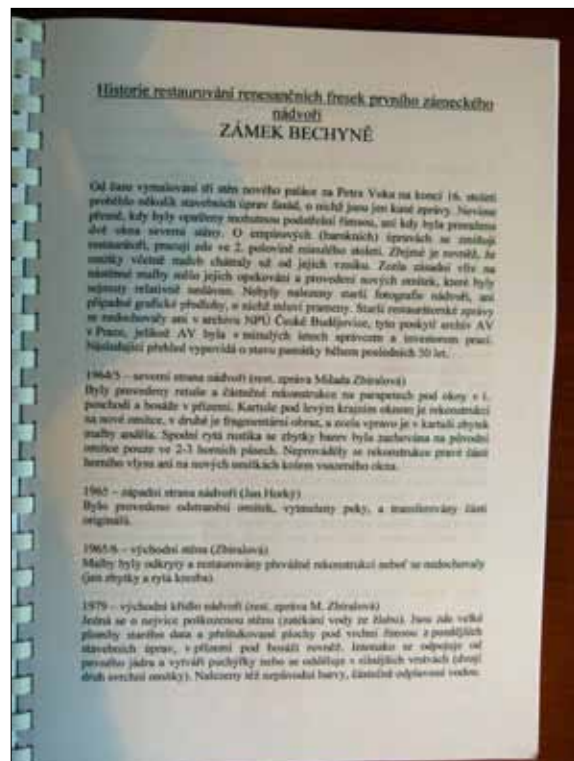
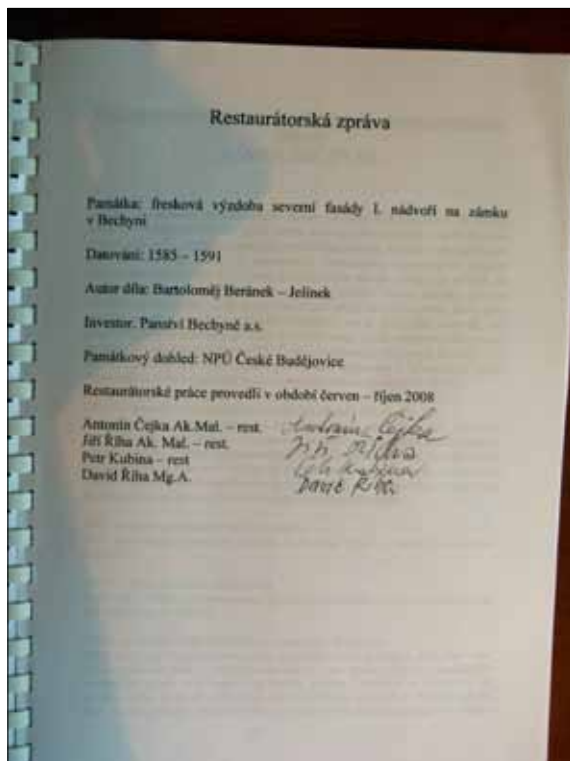
Obr. 17 – Dopis ČFVU informující o schválení a zaslání restaurátorské zprávy a fakturaci díla.

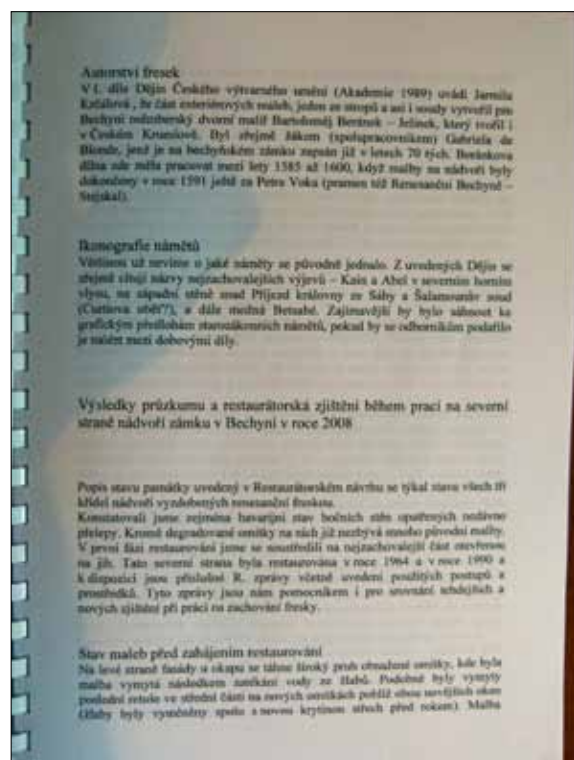
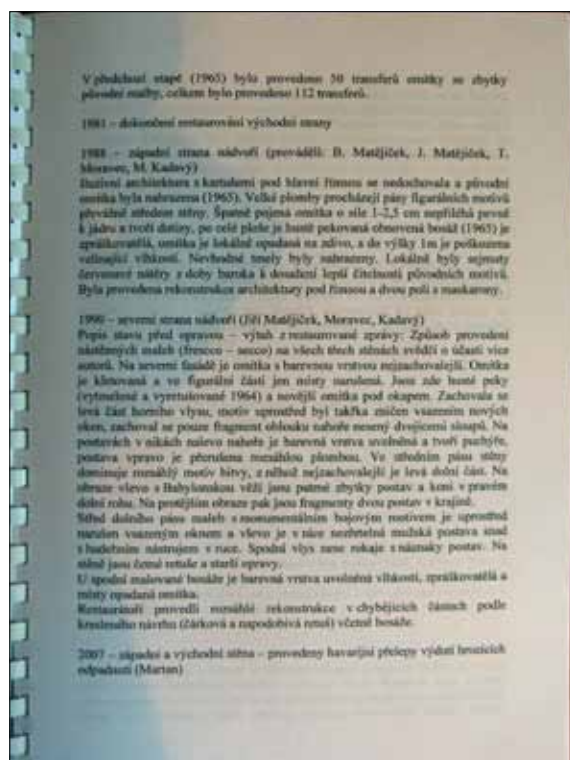
Obr. 18 a 19 – Restaurátorská zpráva – obrazová část – rondel Jindřichův Hradec – Hotový, M., Marcin, O., Trtílek, J., 1977

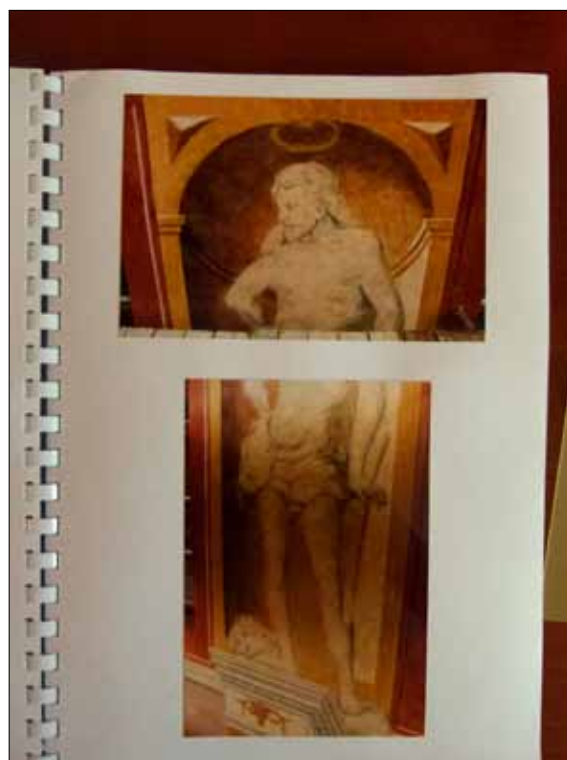
Obr. 20 a 21 – Ukázka současných restaurátorských zpráv (Archiv NPÚ ÚOP České Budějovice)

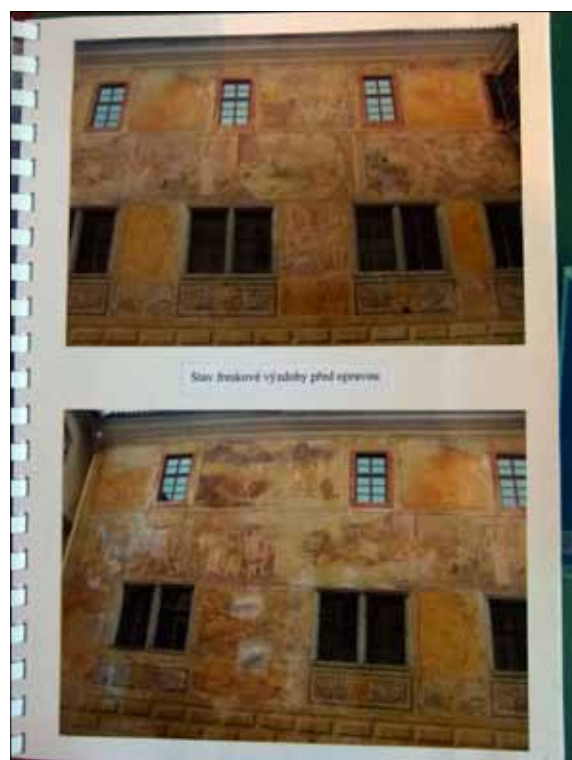
Obr. 22 a 23 – Restaurátorská zpráva – část textu – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008

Obr. 24 a 25 – Restaurátorská zpráva – část textu – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008

Obr. 26 a 27 – Restaurátorská zpráva – obrazová část – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008

Wien Mauerbach 600-1106

STRATIGRAPHIC SURVEY

GROUP NUMBER: **1 2 3 4**

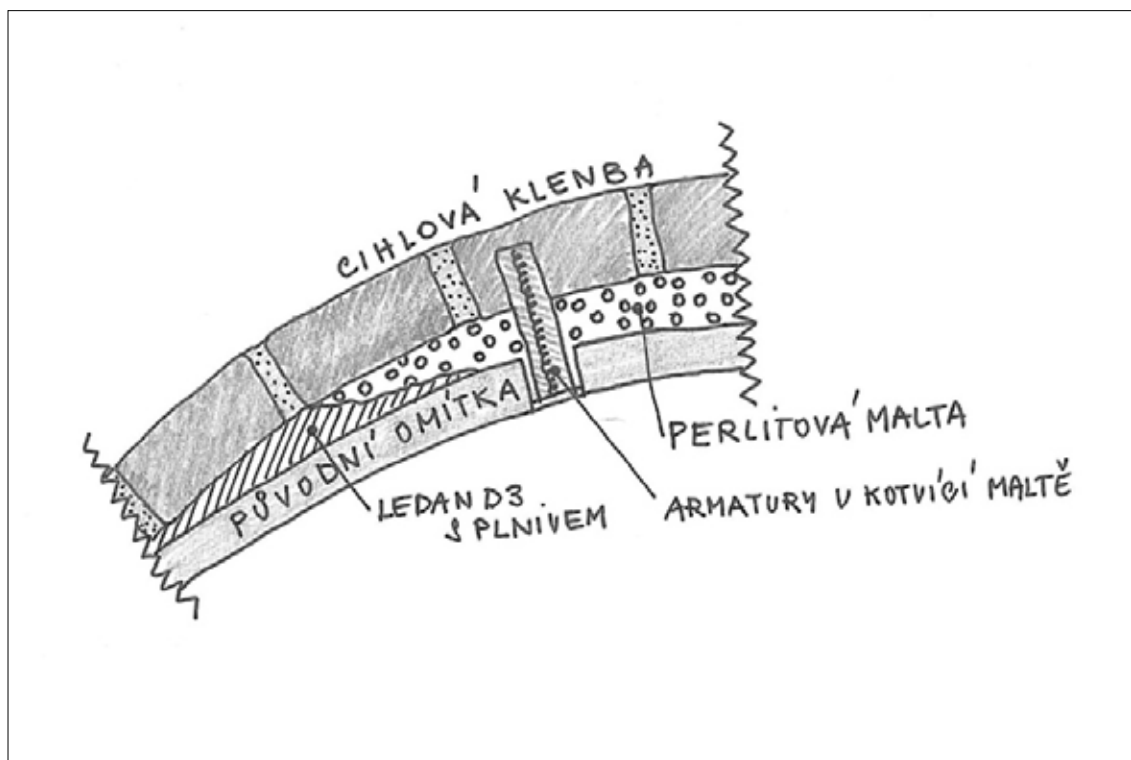
SAMPLE NUMBER: _____

Facade Location	_____
Condition of the facade	_____
Material of the wall	_____
Structural repairs	_____
Other repairs	_____
Type of mortars	_____
Precise location of sample	_____
Other Observations	_____

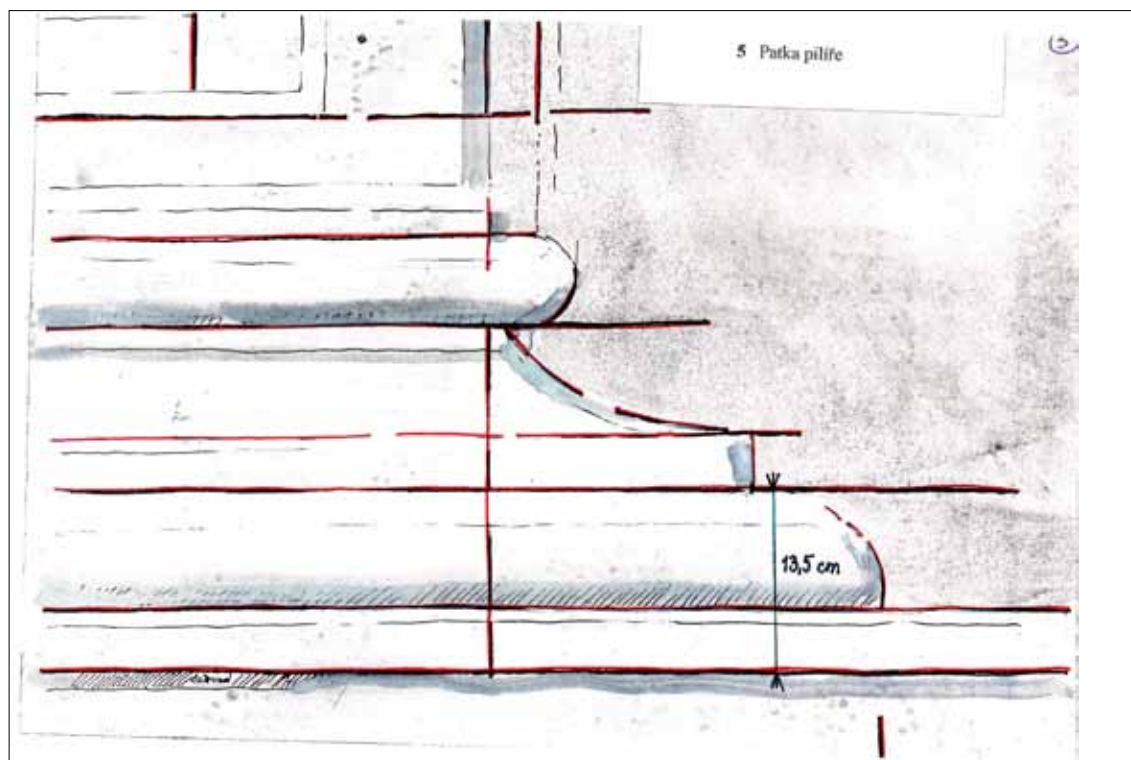
Detail photographs

Obr. 28 – Restaurátorská zpráva – obrazová část – Bechyně – Čejka, A, Říha, J., Kubina, P., Říha, D., 2008

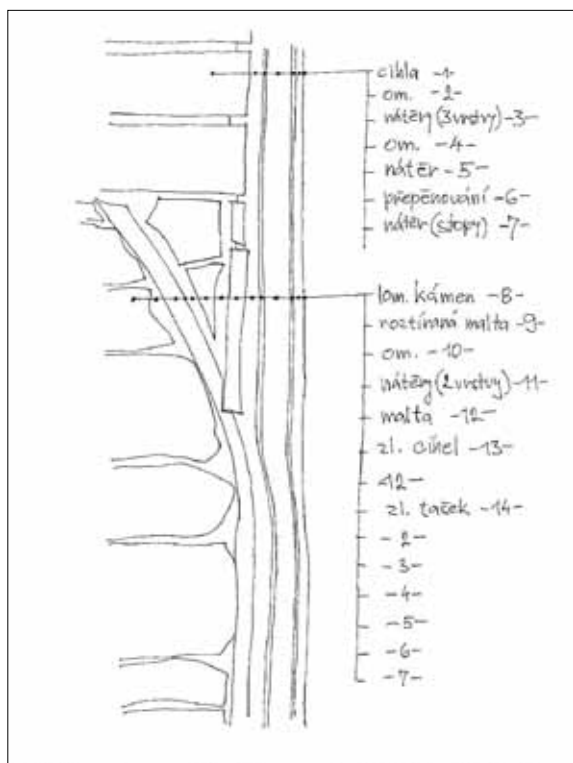
Obr. 29 – Příklad pracovního protokolu, Mauerbach, Wien

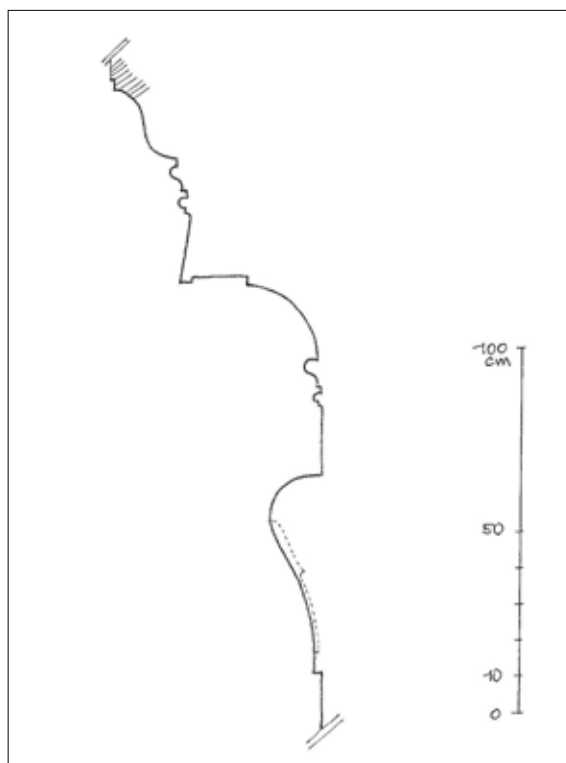
Obr. 34 – Řez zdívm a omítkovými vrstvami (Wichterlová, Z., Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, Lovecká jídelna)

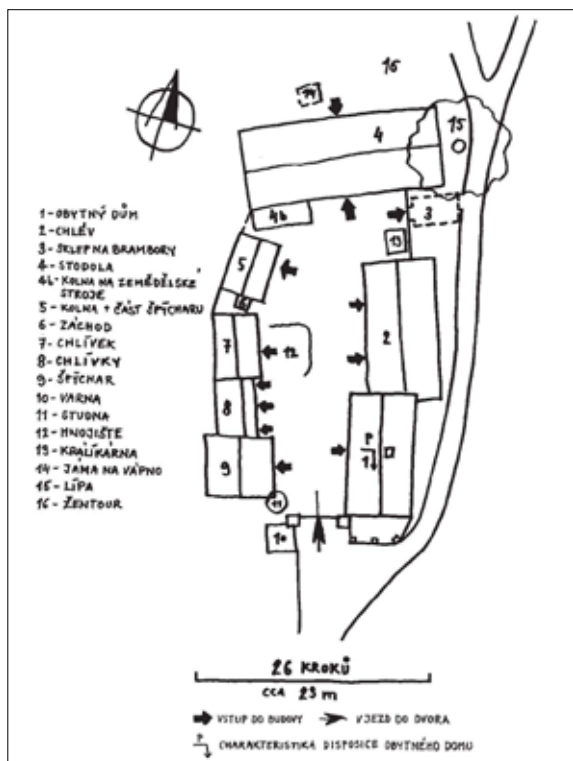
Obr. 35 – Schéma malované iluzivní profilace patky sloupu (Krhánková, K., Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, východní fasáda)

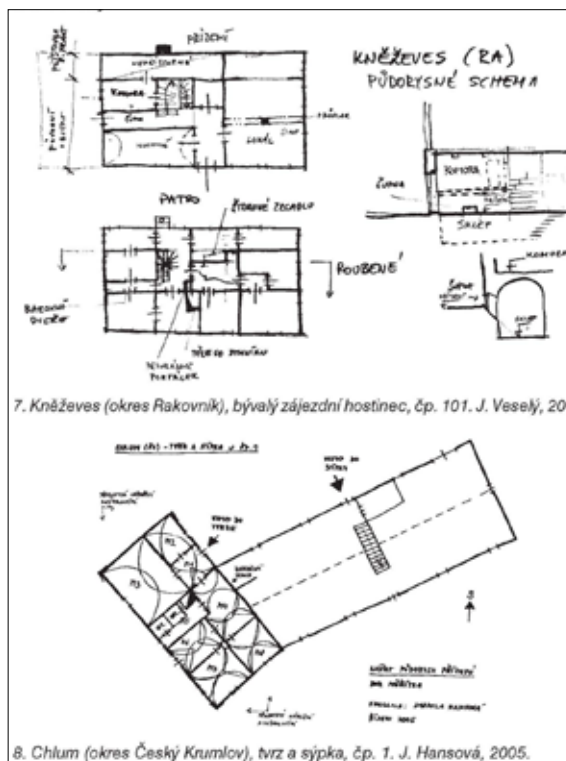
Obr. 36 – Řez zdívkou a omítkovými vrstvami (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 104)

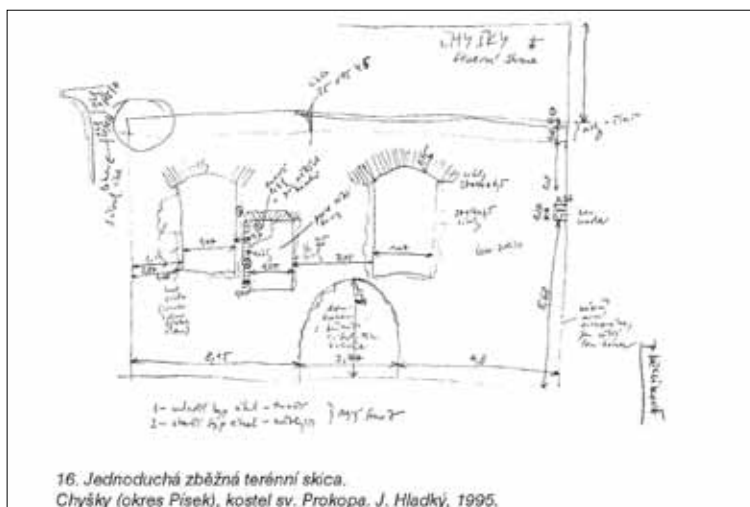
Obr. 37 – Profil římsy (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 98)

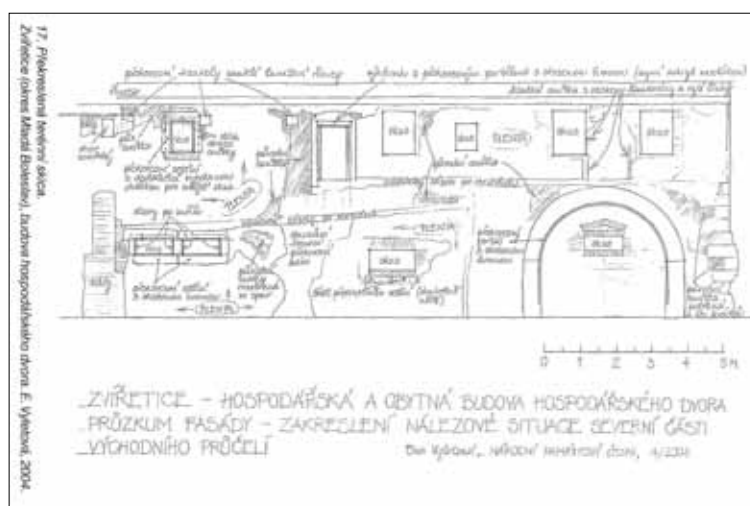
Obr. 38 – Skica půdorysu objektu (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 57)

Obr. 39 – Skica půdorysu objektu (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 58)

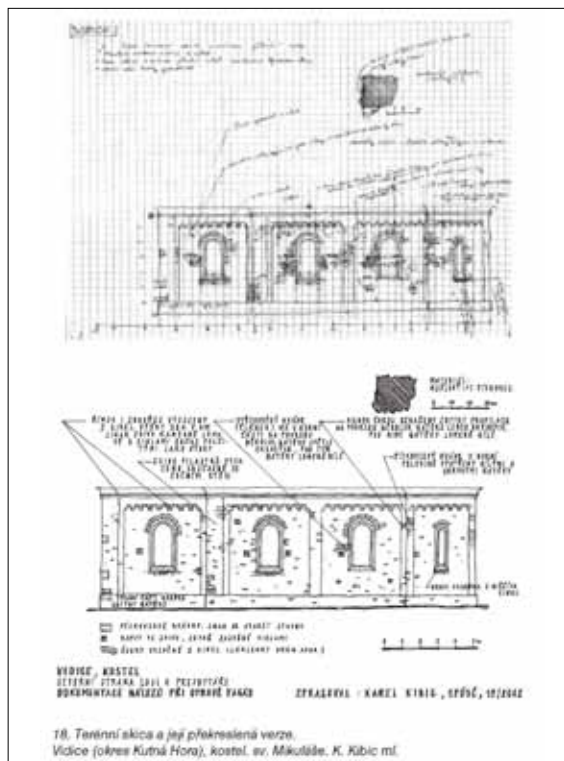
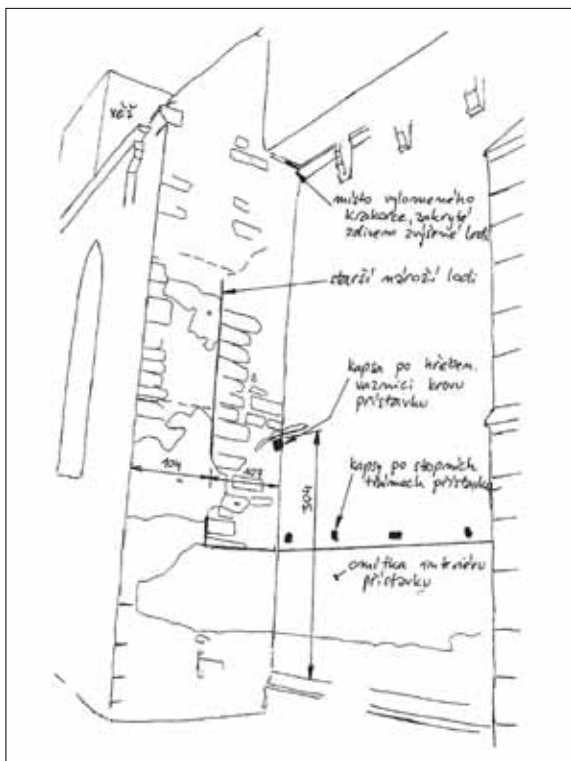
Obr. 40 – Jednoduchá terénní skica (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 66)

Obr. 41 – Překreslená terénní skica (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 67)

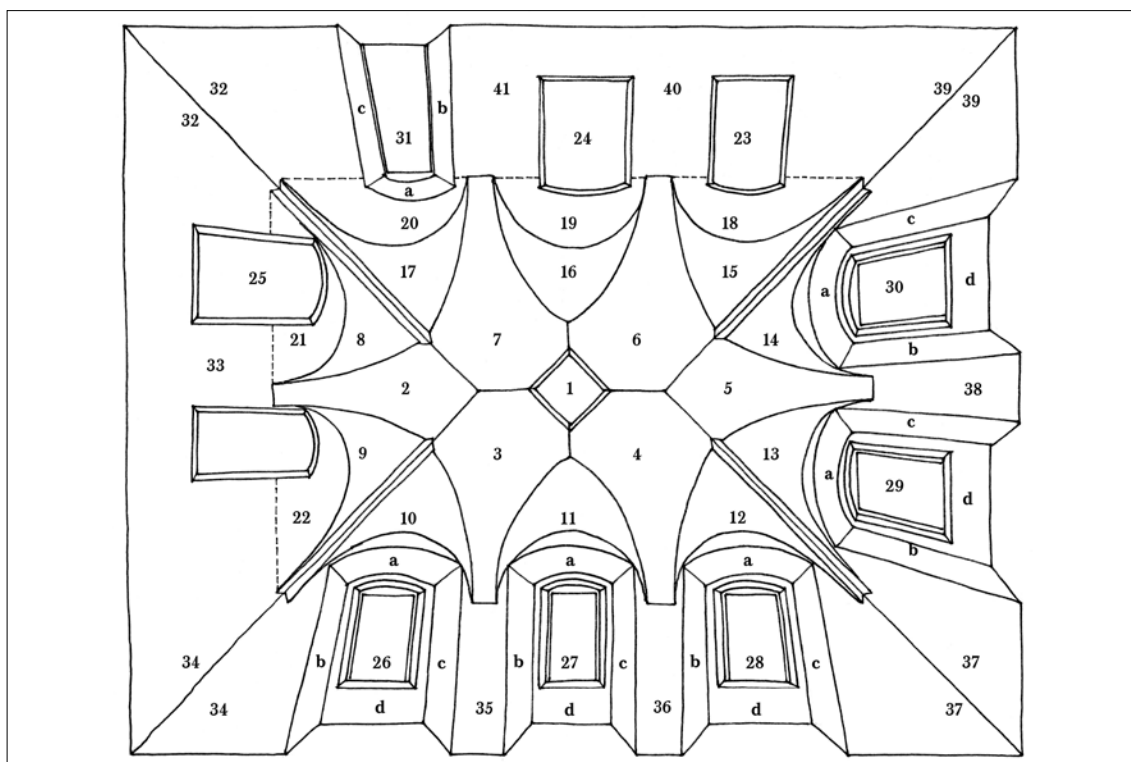

Obr. 42 – Perspektivní náčrt situace (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 80)

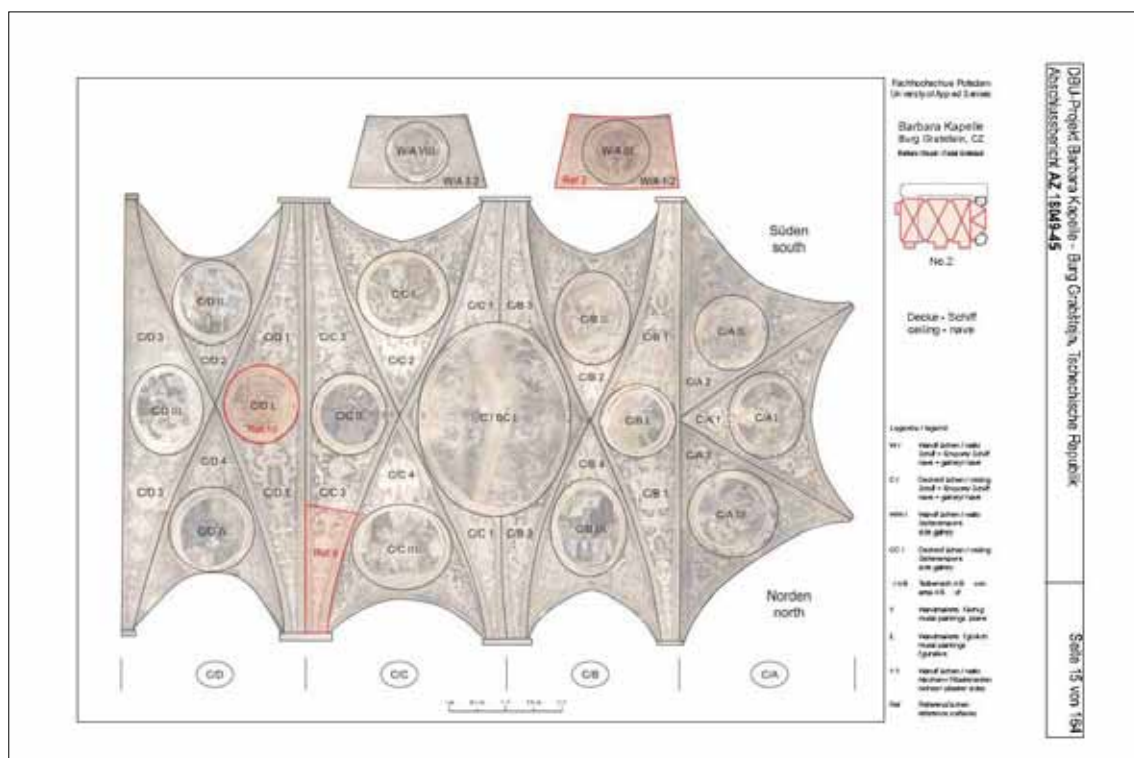
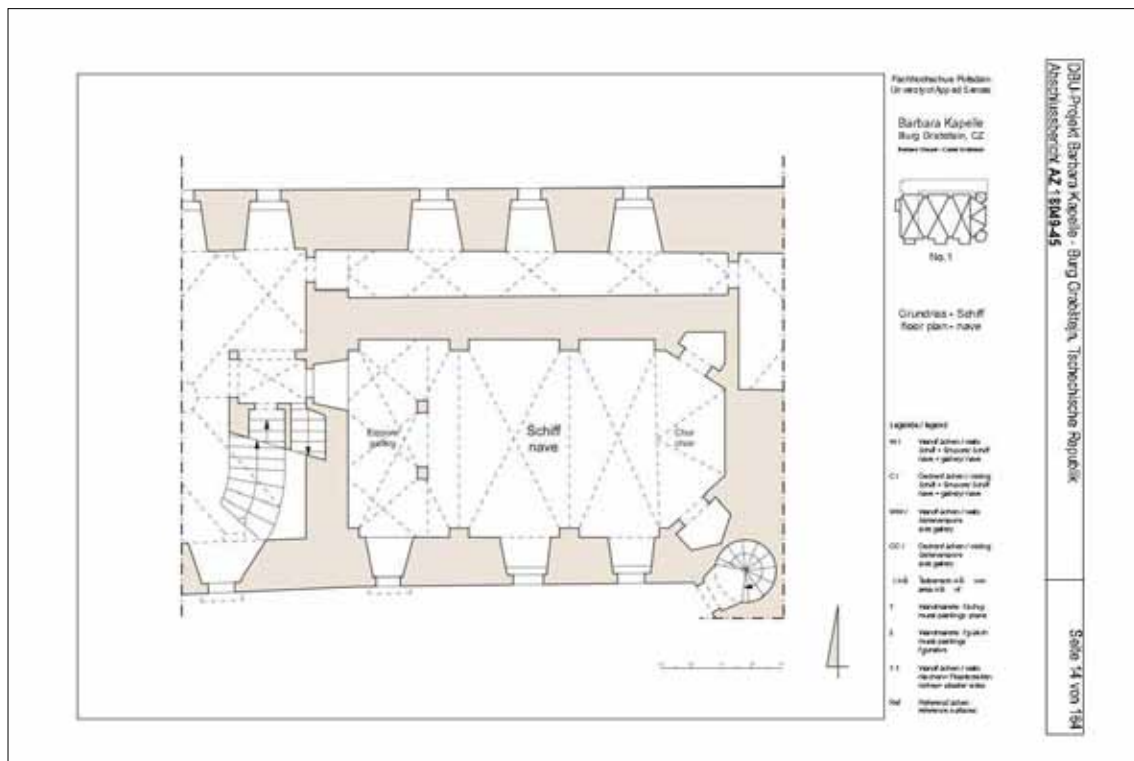

Obr. 43 – Perspektivní náčrt situace (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 73)

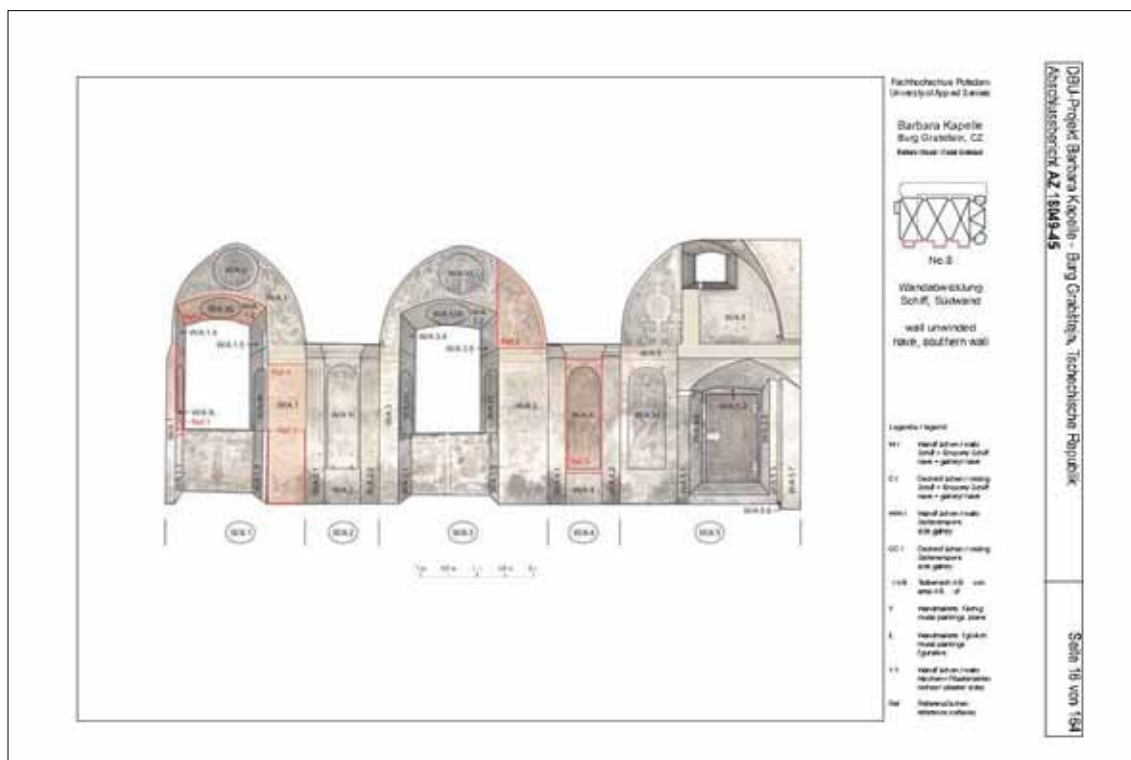
Obr. 44 – Terénní a překreslená skica (Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., OPD, strana 72)

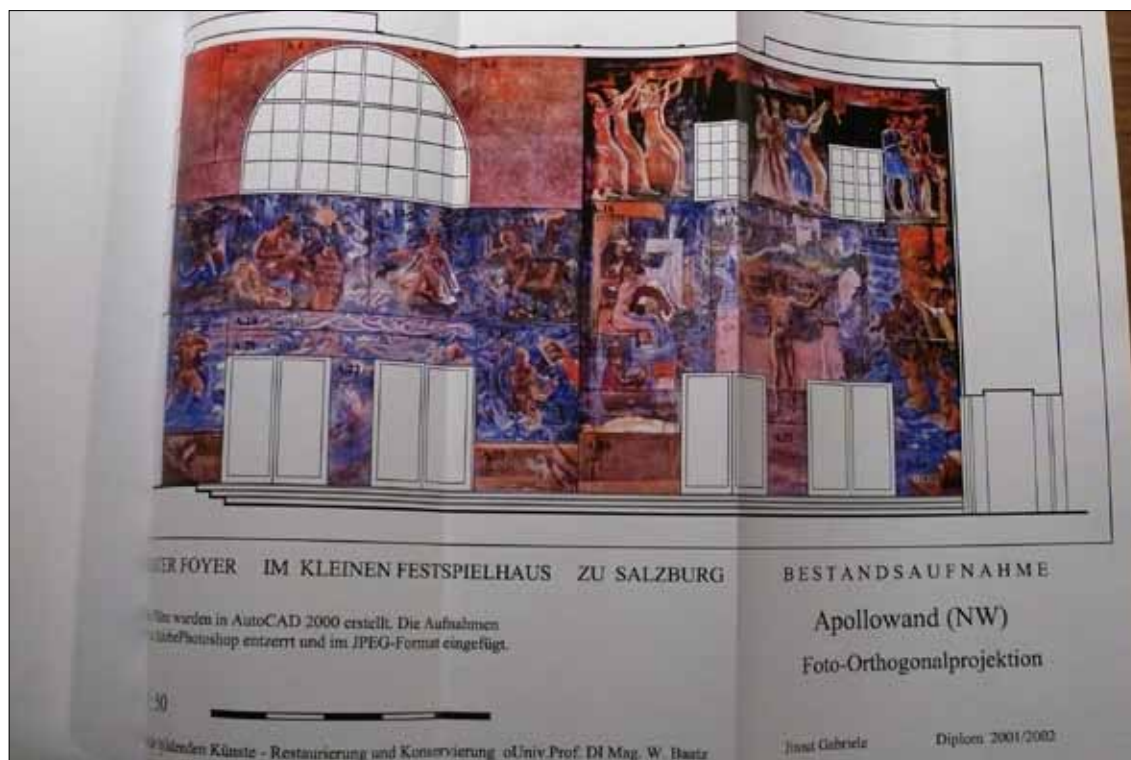
Obr. 45 – Lokalizace výjevů (kreslil Bláha, J., Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, Lovecká jídelna)

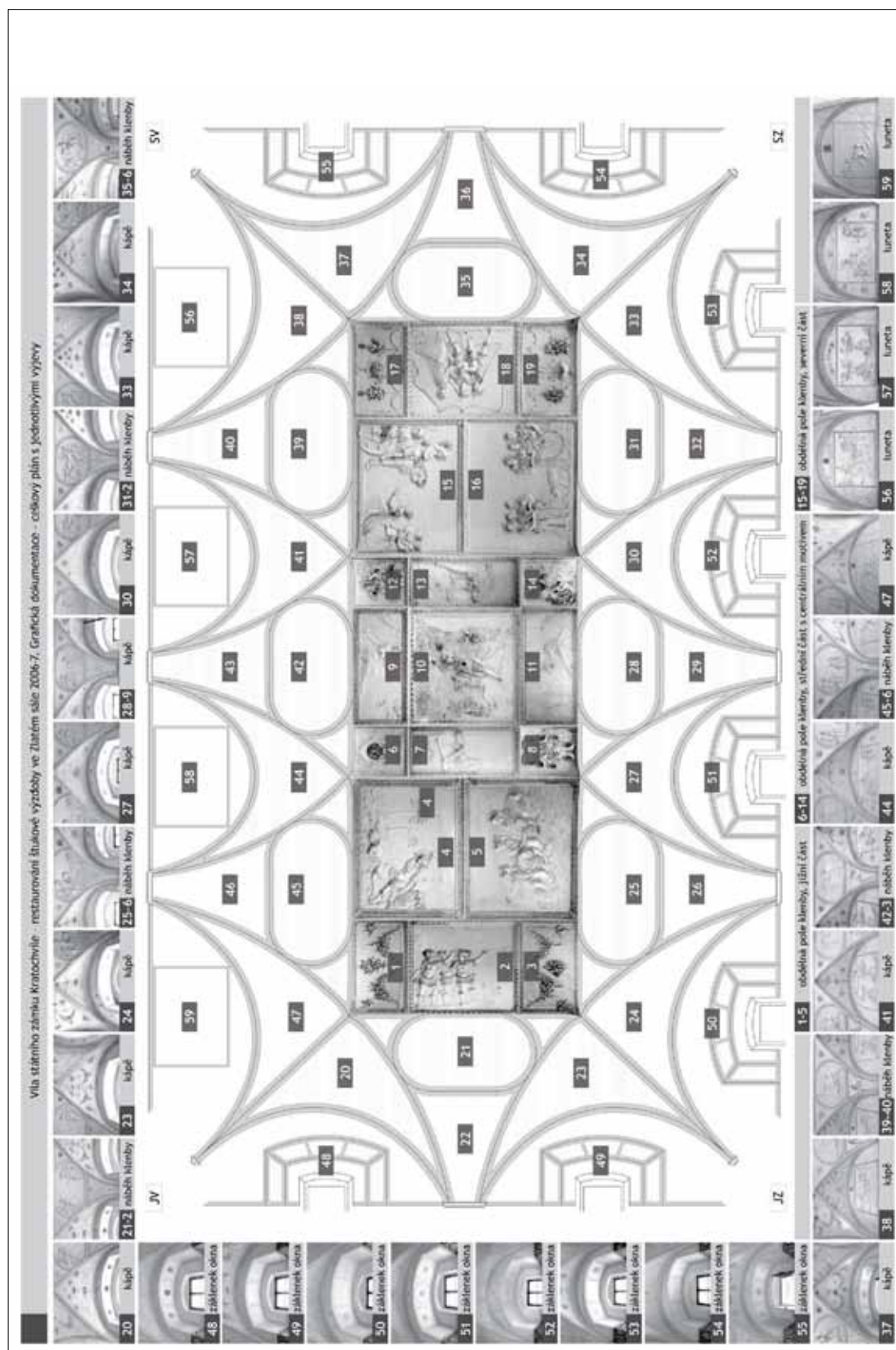
Obr. 46 a 47 – Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005

Obr. 48 – DBU-Projekt, Burg Grabstein, 2005

Obr. 49 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

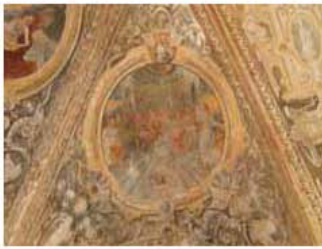
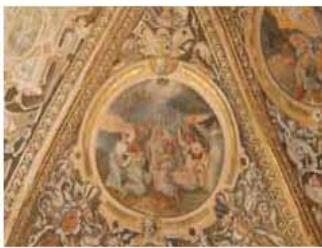

Obr. 50 – Lokalizace výjevů (Rauchová, E., Šrůtek, M., Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, Zlatý sál)

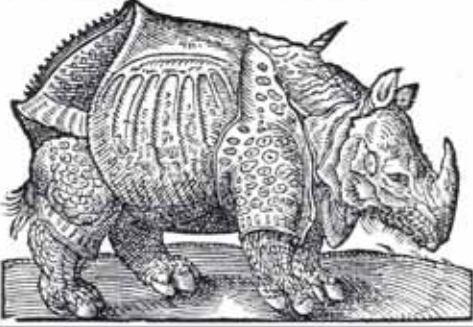
3.2 Gesamtübersicht Wand- und Gewölbeflächen

Zur systematischen Ansprache einzelner Malereipartien und –bereiche - damit letztlich zur Lokalisierung aller naturwissenschaftlichen und restauratorischen Eingriffe - wurde ein Orientierungssystem eingeführt (vgl. 3.1). Um das Bildprogramm der Barbarakapelle zu veranschaulichen wird im Folgenden die qualitativ hochwertigste Bildgruppe der „szenischen Darstellungen“ beschrieben, wobei die entsprechende Codierung des Orientierungssystems beigegeben ist. Eine vollständige Beschreibung und inhaltliche Charakterisierung aller figürlichen Darstellungen ist im hier gegebenen Rahmen nicht möglich.

Es handelt sich bei diesen „szenischen Darstellungen“ im Wesentlichen um Stationen und Ereignisse aus der Passion Christi, die an exponierten Architekturoberflächen wie Gewölbekappen o.ä. ausgeführt wurden.

Bereichsnummer	Kurzbeschreibung / Ikonographie	Abbildung
1. Decke - Schiff		
C/A I	Auferstehung Christi: über dem Grab schwebender Christus mit Siegesfahne	
C/A II	Pfingsten: Apostel in einem offenem Säulensaal versammelt	
C/A III	Himmelfahrt Christi: Apostel sehen dem entschwindenden Christus nach	

Tab. 3.2: Ikonografie der szenischen Darstellungen

Restaurování nástěnných maleb tzv. „Lovecké jídelny“ na zámku Kratochvíle 2008 - 2010		Strana
Číslo výjevu:	Název výjevu a fotografie:	Grafická předloha:
9	Kamzik 	
10	Jednorožec 	
11	Kozoroh 	
12	Nosorožec 	

Obr. 52 – Lokalizace výjevů a jejich grafické předlohy (Restaurátorská dokumentace, Kratochvíle, Lovecká jídelna, 2008-10)

DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 10048-45 Seite 46 von 164

Fortsetzung Tab. 4.1

Probe Nr.	Untersuchung	Zurückführende Untersuchungen
Q1 (T1134)	Ornate Szene „Zwei Jäger beruht“, rechts unten Ecke, Ende unter dem Stein des Turms, Deckenverputz mit Umformung	Ordnung: + Lichtmikroskopie (Auflicht) - REM (SEI, EDX)
Q1 (T1135)	Leitendes Feld der Decke an der linken Ecke, unter dem Stein (rechts unten) rings um das Apollotempel, Seite der Leinwand	Ordnung: + Lichtmikroskopie (Auflicht, Aufsicht/Seitenauflicht) - REM (SEI, EDX)
Q1 (T1136)	Leitendes Feld der Decke an der linken Ecke, unter dem Stein (rechts unten) rings um das Apollotempel, Seite der Leinwand	Ordnung: + Lichtmikroskopie (Auflicht) - REM (SEI, EDX) Mikrochemische Elementaranalyse
Q1 (T1137)	Ordnung des Hängeputzes der rechten Ecke des rechten Engels, unterhalb der Probennahmestelle Q1	Ordnung: + Lichtmikroskopie (Auflicht, Aufsicht/Seitenauflicht) - REM (SEI, EDX) Mikrochemische Elementaranalyse

Abb. 4.1: Probenschnitt mit zugehörigen Untersuchungen

Lage der Probenentnahmestellen:

Kapelle (Dach)

Legende:

- W: Weißer Putz / Leinwand
- Cl: Deckenfächer / Leinwand
- Bl: Leinwand / Leinwand
- Gr: Deckenfächer / Leinwand
- Br: Leinwand / Leinwand
- Bl: Leinwand / Leinwand
- Gr: Leinwand / Leinwand
- Bl: Leinwand / Leinwand
- Gr: Leinwand / Leinwand
- Bl: Leinwand / Leinwand
- Gr: Leinwand / Leinwand

Ergänzende Details:

Abb. 4.1: Lokalisierung der Probenentnahmestellen

DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 10048-45 Seite 50 von 164

4.1.3 Analyseergebnisse Malerschicht- und Putzproben

Q1 (T1135)
Abstrich des ersten Deckenbereiches vor dem Altar, Nordseite, dunkle Fläche zwischen den Ornamenten am Gewölbe (Pfeilergrund)

Q1 (T1137)
Abstrich des Hängeputzes der rechten Ecke des rechten Engels, unterhalb der Probennahmestelle Q1

Abb. 4.2: Mikroskopische Untersuchung Probe Q1

µm	Malerschicht	Elementaranalyse mittels EDX
0-30	Dünne unregelmäßige transparentere organisierte Schicht (in 10-15µm weite Fluoreszenz - höherwertigste Feinlage) mit Dispersionspartikeln aus feiner Reaktion	Organische Substanz Gesamt C
30-100	Dunklere Schicht* Gelber Ocker, synthetisches Ultramarin, Schwärze, die Schicht ist stark vergrünelt	Gesamt Ca, S, B, K, Fe, Ni, Zn, Pb, Cu
EDX	Putz mit feiner gelber Malerschicht, der Putz ist mit der Malerschicht sehr gut verbunden, ohne Grundfläche. Ebenfalls die beiden Schichten sind Calciumcarbonat - Luftalkali, die Fluoreszenzfläche mit Ansatz ist vergrünelt, im Putz sind rötliche Quarz- und Silicaeinschlüsse, auch Pulver von Eisenoxid vorhanden	Gesamt Ca, S, B, K, Fe, Ni, Zn, Cu, Pb

Abb. 4.3: Mikroskopische Untersuchung Probe Q1

* In Hinblick auf die Anwesenheit von Schwärze und synthetischem Ultramarin handelt es sich nicht um originale Malerschicht, aber um eine Übermalung

DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 10048-45 Seite 52 von 164

* In Vergleich zu Probe Q1 enthält diese Schicht kein synthetisches Ultramarin, aber in Hinblick auf die Anwesenheit von Schwärze gehört diese Schicht nicht zu originaler Malerschicht

* In der braunen Schicht wurde ein geringer Anteil von Fluoreszenz nachgewiesen (siehe Ergebnisse der Elementaranalyse im Kapitel Identifikation der Bindemittel)

Q3 (T1130)
Dekor am Rand des Gewölbes, Vergütung oberhalb der Probennahmestelle Q2

Q3 (T1130)
Dekor am Rand des Gewölbes, Vergütung oberhalb der Probennahmestelle Q2

Abb. 4.4: Mikroskopische Untersuchung Probe Q3

DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 10048-45 Seite 55 von 164

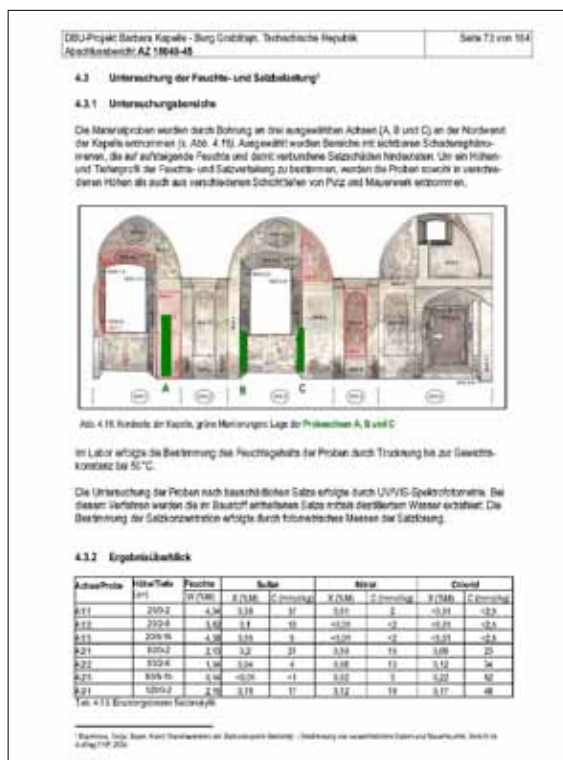
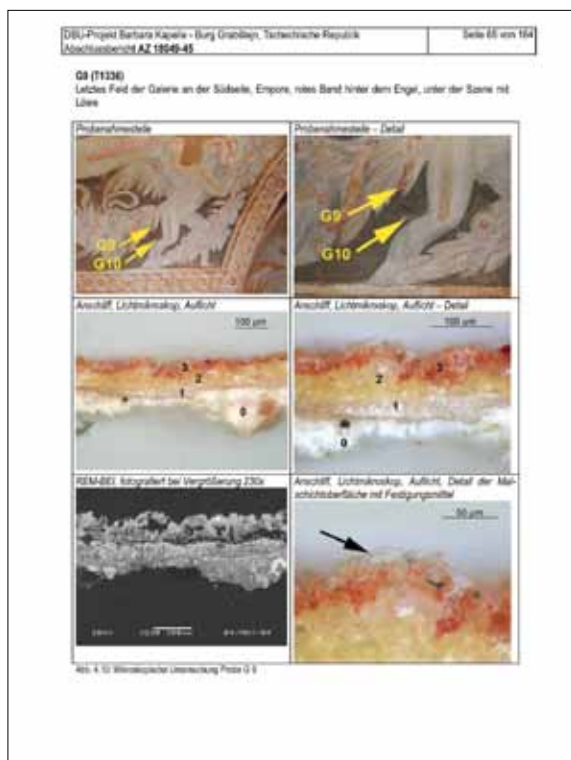
Fortsetzung

Q3 (T1130)
Dekor am Rand des Gewölbes, Vergütung oberhalb der Probennahmestelle Q2

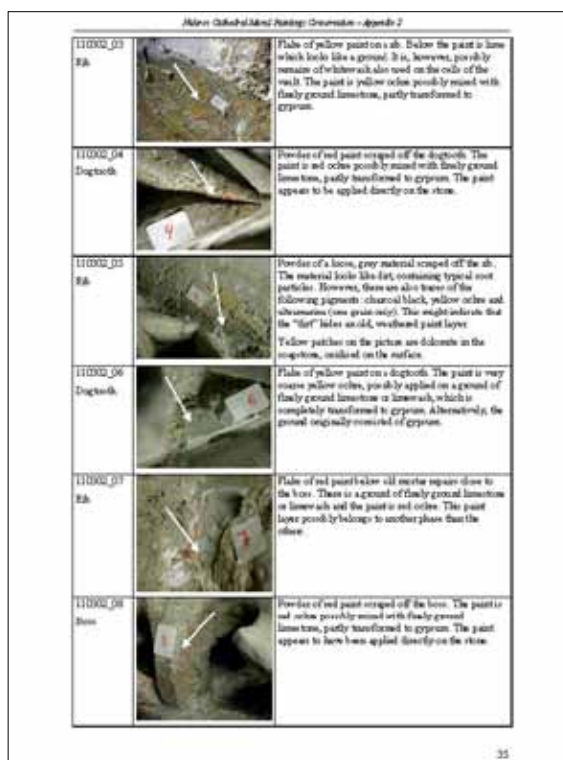
Q3 (T1130)
Dekor am Rand des Gewölbes, Vergütung oberhalb der Probennahmestelle Q2

Abb. 4.5: Mikroskopische Untersuchung Probe Q4

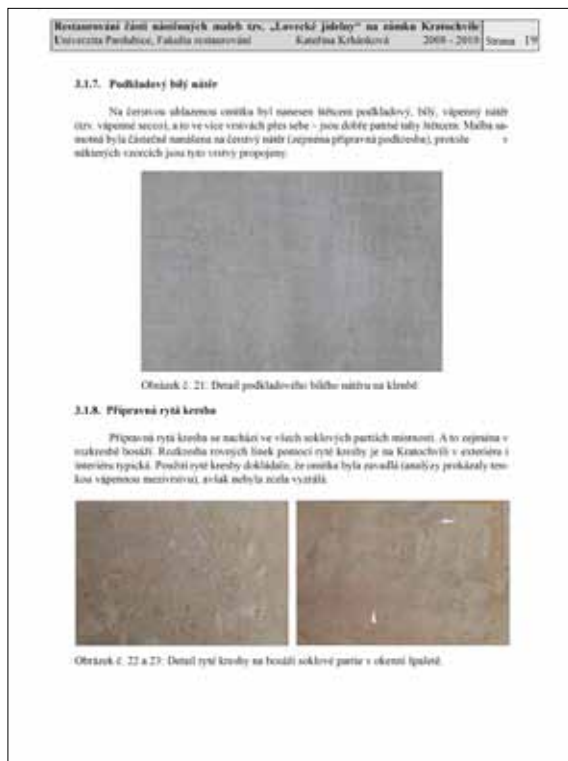
Obr. 53 - 56 – Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wal-lasch, S., DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik, Fachhos-chule Potsdam, Potsdam 2005

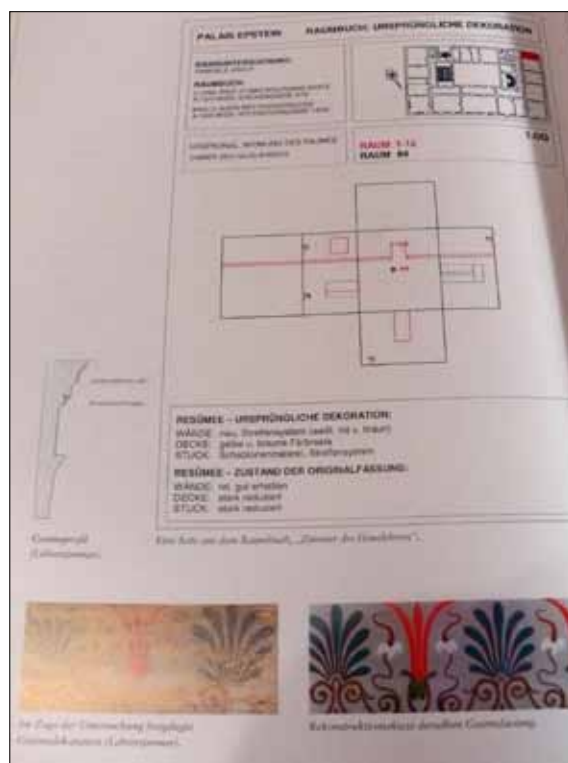
Obr. 57 a 58 – DBU-Projekt, Burg Grabstein, 2005

Obr. 59 a 60 – Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002

Obr. 61 a 62 – Původní realizace v textu Restaurátorské dokumentace Lovecké jídelny, Kratochvíle, 2008-10

Obr. 63 a 64 – Das Palais Epstein, Geschichte – Restaurierung -Umbau, Ein neues Haus an der Wiener Ringstraße, Edition HFP, Erhard Löcker, Wien, 2005

DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 18048-45

Seite 34 von 164

3.4 Bestandsaufnahme Schäden

Die in diesem Abschnitt wieder gegebenen Kartierungen stellen einen Auszug aus der Gesamtbeurteilung der Schäden an den Mauerwerkflächen dar. Im Zuge der Projektbearbeitung wurde dazu gemäß der Filz- und Ritzschadenskartierung des Dendrogramms der Gesamtbestand kartiert, d.h. alle zusammenfassenden Häufigkeiten der Kapitel wurden erfasst. Lediglich so far die Einbeziehung geeigneter Bereiche, welche Schäden an sich in diesem Umfang gäben, ist an dem Bild in eine geeignete Darstellung des Zustandes zu ermöglichen.

Dazu wurde folgende Arbeitsschritte durchgeführt:

1. Digitalisierung aller Flächen
2. Vermessung der Kapitel mit demselben Datumsystem
3. Umwandlung der Vermessungspunkte in ein 2-D-Achsenkoordinatensystem (Programm AutoCAD)
4. Einlesen von Stichzeichnungen
5. Einlegen der Digitalfotos in die Stichzeichnungen des Architekturmodells durch Einlesen und Rückprojektion
6. Rechnereigentliche Kartierung der Schäden

Die folgende Tabelle gibt eine Beschreibung der Kartierungsergebnisse. Schadenszeichnungen mit zugehörigen Filzprogrammen und typischen Stichzeichnungen (Schadensbeispiele).

Schadensbeschreibung mit Filzprogramm	Schadensbeschreibung	Abbildung
Putz		
Frisierung I: Kinetische bedingte Risse	- Statische Risse unterschiedlicher Form und Größe - Rissbildung verläuft durch Mauerwerk und Putz	
Reibung II: Putzlos	- Rissbildung in Form von Fingerringen und Rissbildung in der Putzschicht	

Tab. 3.2 Schadenskartierung

DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 18048-45

Seite 35 von 164

Fortsetzung Tab. 3.2

Schadensbeschreibung mit Filzprogramm	Schadensbeschreibung	Abbildung
Putz		
Putzverluste	- Fällige und partielle Putzverluste und Ausbrüche, besonders über Putzgerüst mit Verlust der originalen Putzoberfläche	
Feststellen des Putzes	- Fällige und partielle Putzverluste und Ausbrüche, besonders über Putzgerüst	
Putzergänzungen	- Nachträgliche Ergänzungen des Putzschichtes	
Satzschäden	- Einwandbilder mit unterschiedlicher Struktur und unterschiedliche Oberflächeneigenschaften	

DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 18048-45

Seite 36 von 164

Fortsetzung Tab. 3.2

Schadensbeschreibung mit Filzprogramm	Schadensbeschreibung	Abbildung
Malschicht		
Aufweichte Malschicht	- Abblösung der Malschicht durch mangelhafte Haftung zum Mauerwerkträger	
Basen- und Kalkschädigung	- Unvollständige Aufhebungen der Malschicht - Putzschicht auch mit Putzverlusten - Unvollständige Erneuierungen der Malschicht	
Mauerwerkstecken	- Partielle und fällige Festhalten in der Malschicht	
Mechanische Schäden	- Kratzer, Boreitungen, und ähnliche Beschädigungen mit „Verletzungen“ der Malschicht	

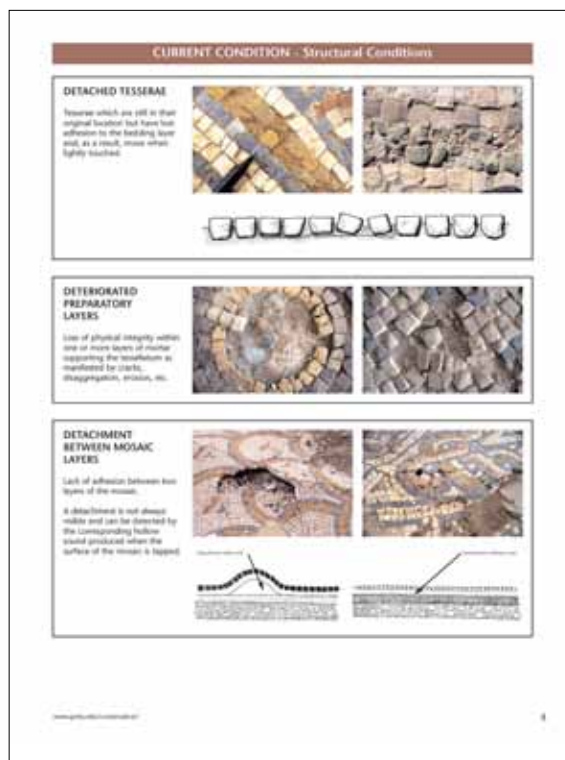
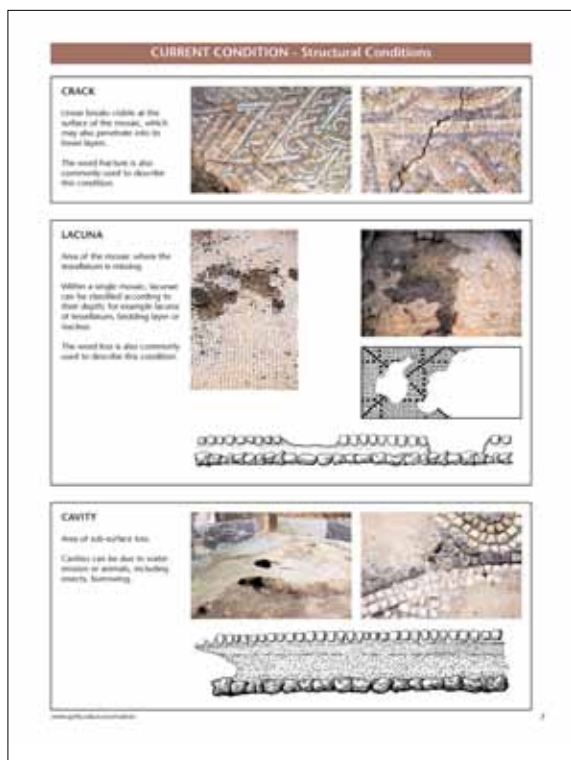
DBU-Projekt Barbara Kapelle - Burg Grabštejn, Tschechische Republik
Abschlussbericht AZ 18048-45

Seite 37 von 164

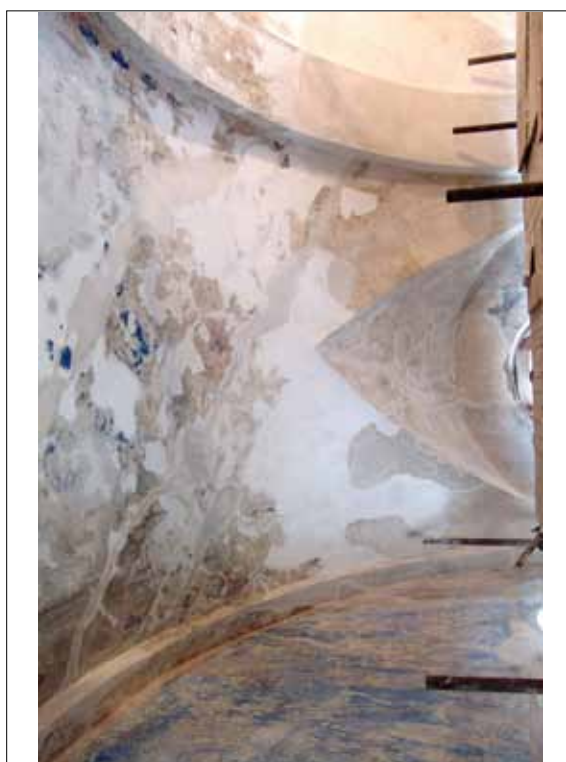
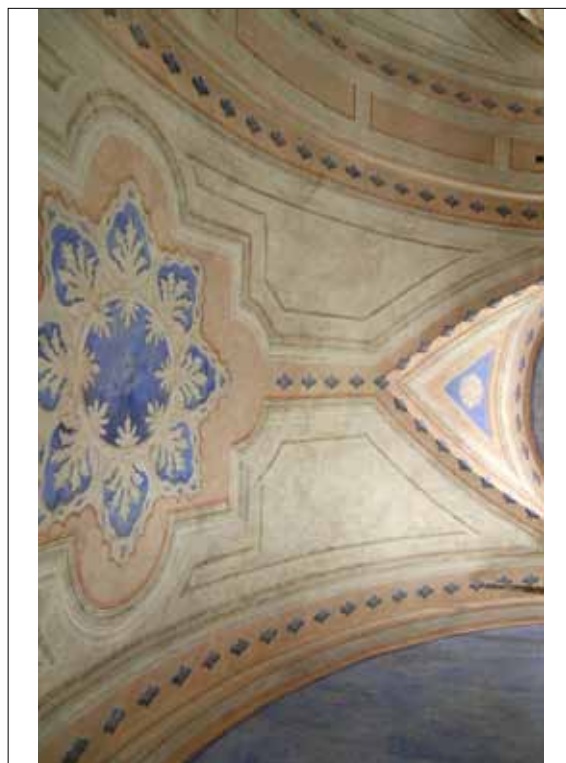
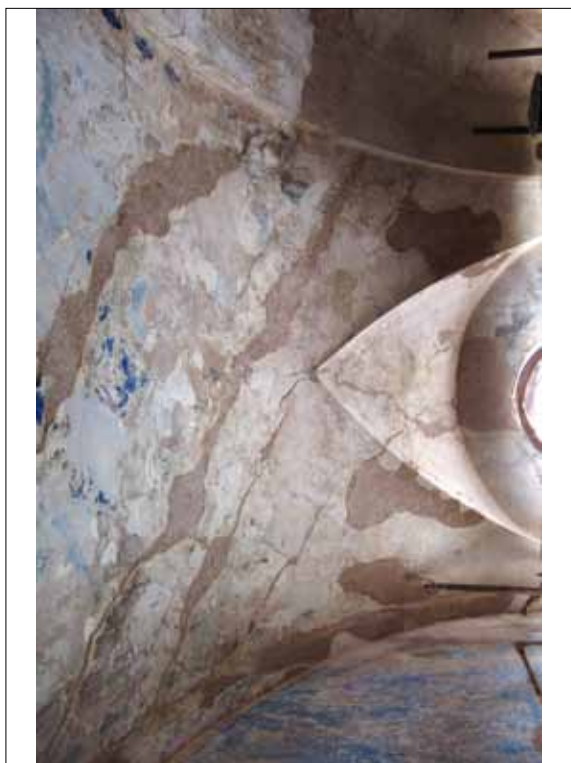
Fortsetzung Tab. 3.2

Schadensbeschreibung mit Filzprogramm	Schadensbeschreibung	Abbildung
Malschicht		
Farbveränderungen	- Chemische Umwandlung von originalen Pigmenten oder Pigmentmischungen	
Vergilbungen	- Partielle und fällige Färbung von „Jahreskreisläufen“ Selensteinen	
Übermalungen	- Farbige Ergänzungen von Malschichtverlusten als partielle oder fällige Übermalungen	
Satzschäden	- Partielle oder fällige Einwandbilder mit unterschiedlicher Struktur und unterschiedlichen Oberflächeneigenschaften	

Obr. 65 - 68 – Popis jednotlivých typů poškození s ilustrační fotografií a grafickou značkou, Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005 (strana 34 – 37)

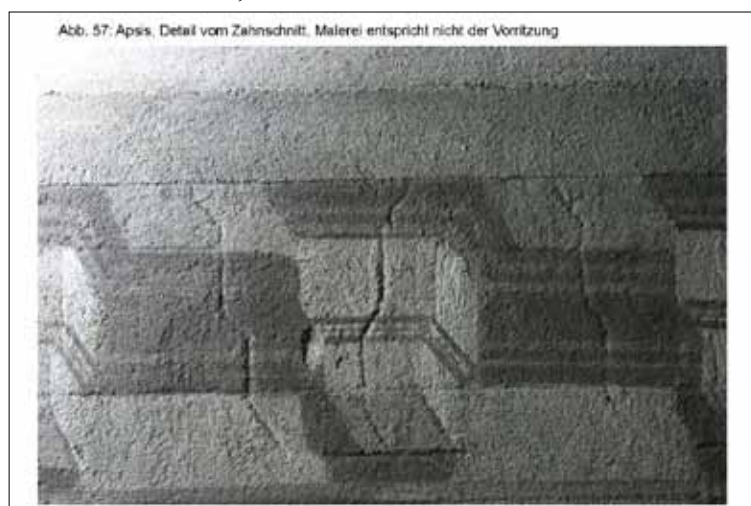
Obr. 69 a 71 – Popis jednotlivých typů poškození s ilustrační fotografií a kresbou, Mosaics In Situ Project, Illustrated glossary, Definitions of terms used for the graphic documentation of in situ floor mosaics, Developed by the Getty Conservation Institute and the Israel Antiquities Authority, December 2003

Obr. 75 - 78 – Sekvenční focení klenebního pole synagogy v Jičíně, Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Slavíková, M., Šrůtek, M., Waissarová, J., Wichterlová, Z., Synagoga v Jičíně, Restaurování nástěnných maleb a štukových prvků, Restaurátorská zpráva a dokumentace, 2005

Obr. 79 – Rytá kresba - Bláha, J., Krhánková, K., M., Šrůtek, M., Restaurátorské práce na malovaných erbech na jižní straně a na malovaných iluzivních oknech na východní straně tzv. Panského domu na náměstí v Bavorově, 2007

Obr. 80 – Rytá kresba - Jirout, G., Preys, A., Wandmalerei restaurierung, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation, Wien 2007

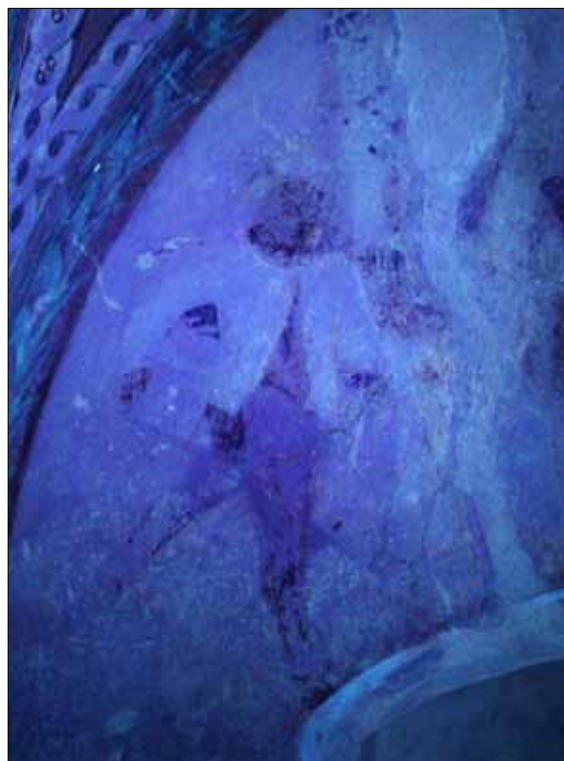
Obr. 81 – Poškození zachycené v bočním nasvícení - Bayer, K., Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., Průzkum vlhkosti a solí východní strany západní obvodové zdi, včetně objektu zvaného Markéta, Státní zámek Kratochvíle, 2008/9

Obr. 82 – Přímé světlo - Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Pražský hrad – Starý královský palác, Restaurování nástěnných maleb v místnostech Úřadu desk zemských, Restaurátorská zpráva a dokumentace, 2009

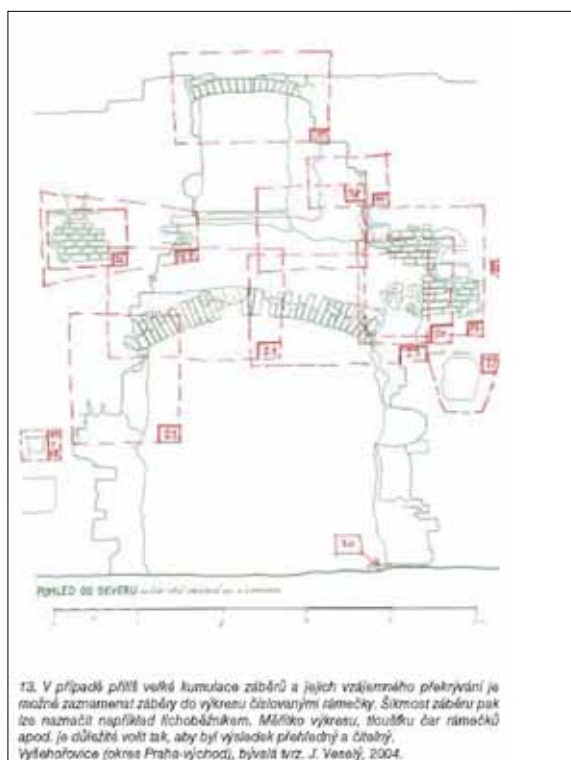
Obr. 83 – Boční světlo - Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Pražský hrad – Starý královský palác, Restaurování nástěnných maleb v místnostech Úřadu desk zemských, Restaurátorská zpráva a dokumentace, 2009

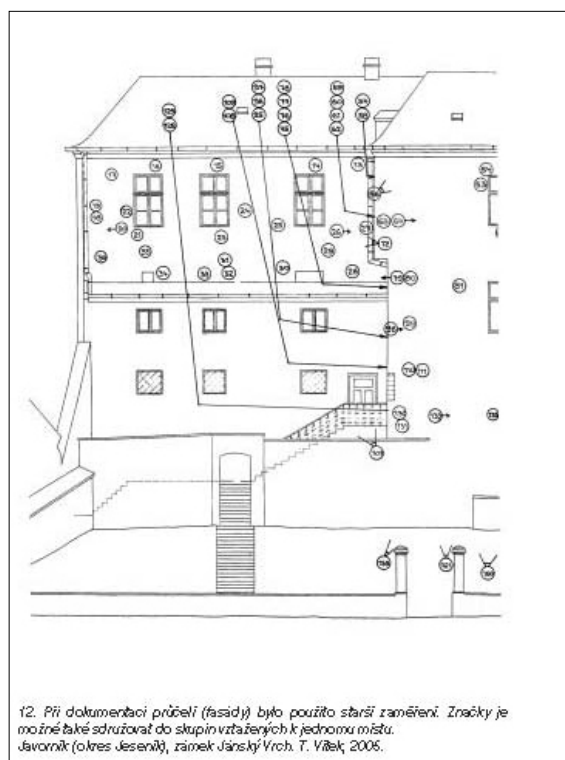
Obr. 84 a 85 – Snímky téhož místa v denním a v UV světle - Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovcké jídelně, 2009

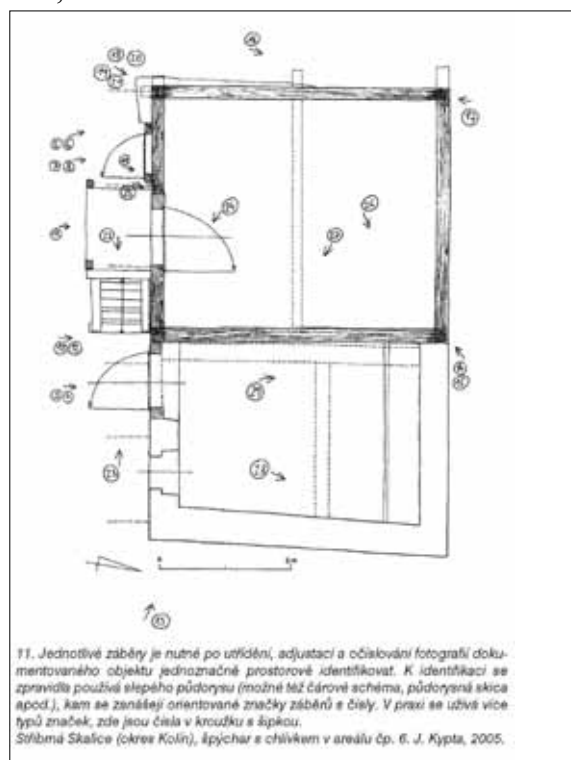
Obr. 86 -87 – Snímky téhož místa v denním a v UV světle - Alt, J., ak. mal., Krhánková, K., Goldmannová, J., Burdová, A., Restaurátorský průzkum omítek, barevných vrtev a kamenných prvků 3 ochozových kaplí v kostele sv. Bartoloměje v Kolíně, 2010

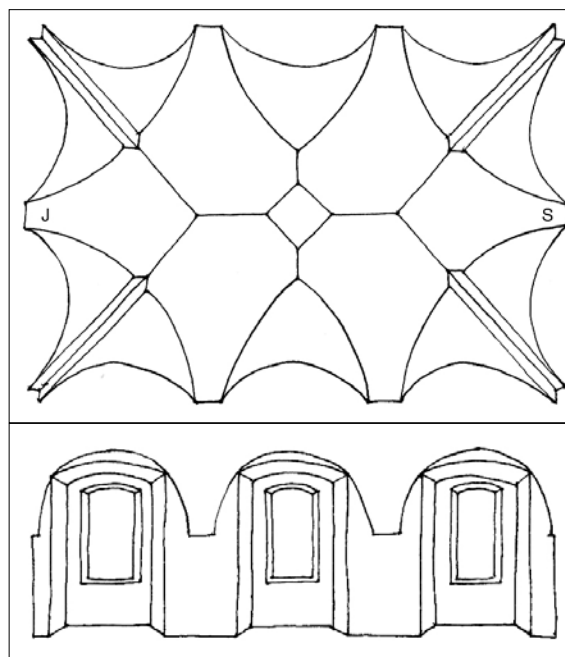
Obr. 88 – Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 63

Obr. 89 – Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 62

Obr. 90 – Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 61

Obr. 91 – Pomocné zjednodušené plánky určené k lokalizaci snímků – kreslil Bláha, J., Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně, 2009

Restaurování nástěnných maleb tzv. „Lovecké jídelny“ na zámku Kratochvíle 2008 - 2010
11.1. Fotodokumentace - Poškození

Strana 65

Obr. 19. Soklové partie okenního výklenku (č.26) – růžový povlak na povrchu omítek a patrná hranice poškození omítek vzlinající vlhkostí.

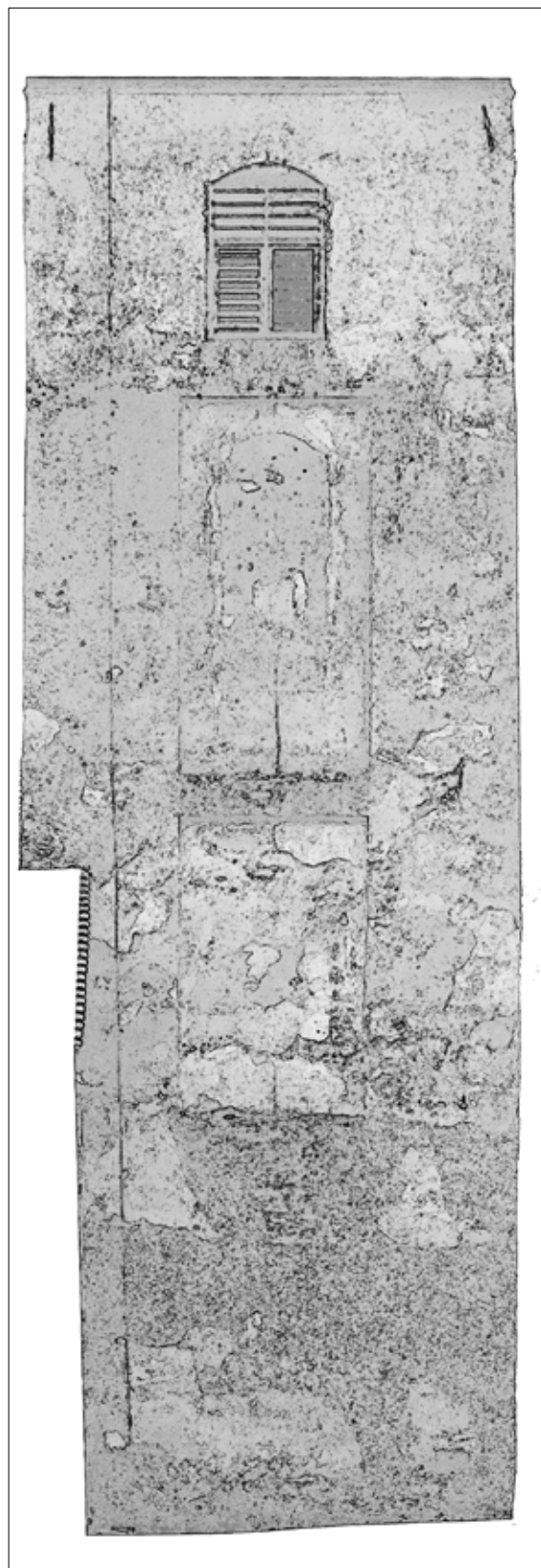
Obr. 20. Lovec nesoucího kopí (výjev č. 7), hlava psíka – detail biologického napadení plísněmi.

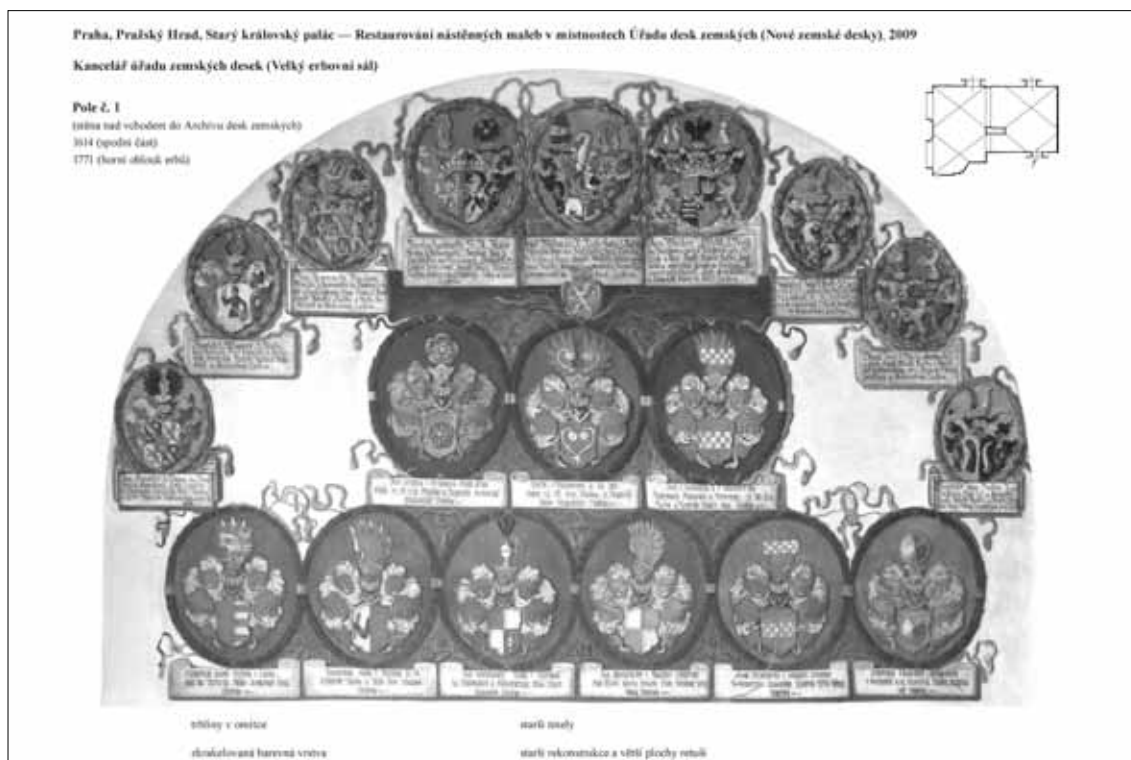
Obr. 92 – Lokalizace fotografií pomocí schematického zakreslení do plánek - Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně, 2009

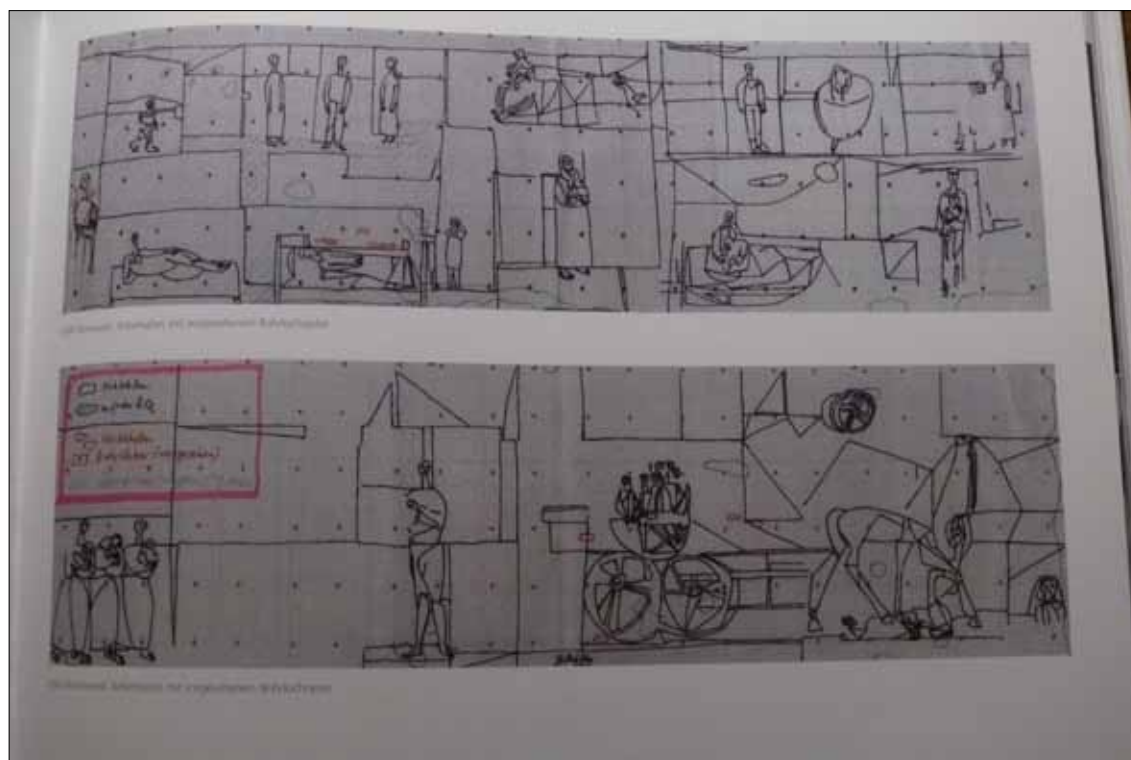
Obr. 93 – Podklad pro grafickou dokumentaci části klenby Zlatého sálu, Kratochvíle

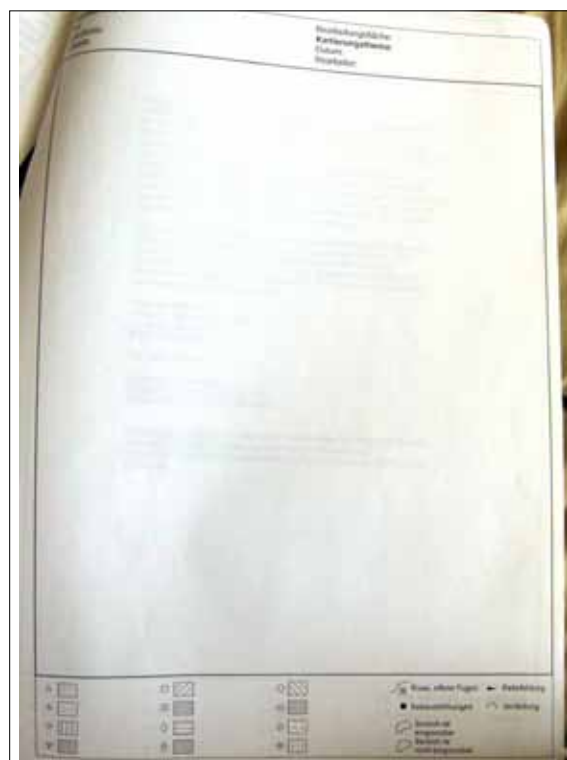
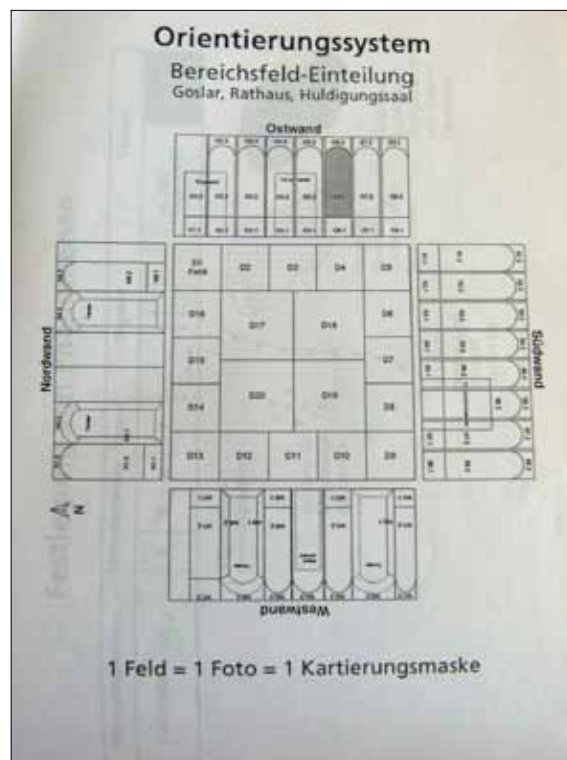
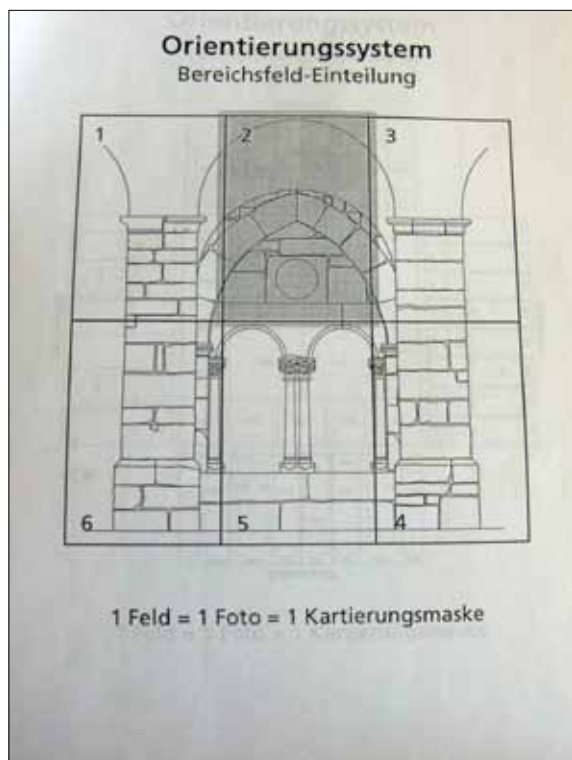
Obr. 94 – Podklad pro grafickou dokumentaci severní fasády věže kostela Nanebevzetí Panny Marie, Horní Maršov (Ing. arch. Tomáš Kocourek)

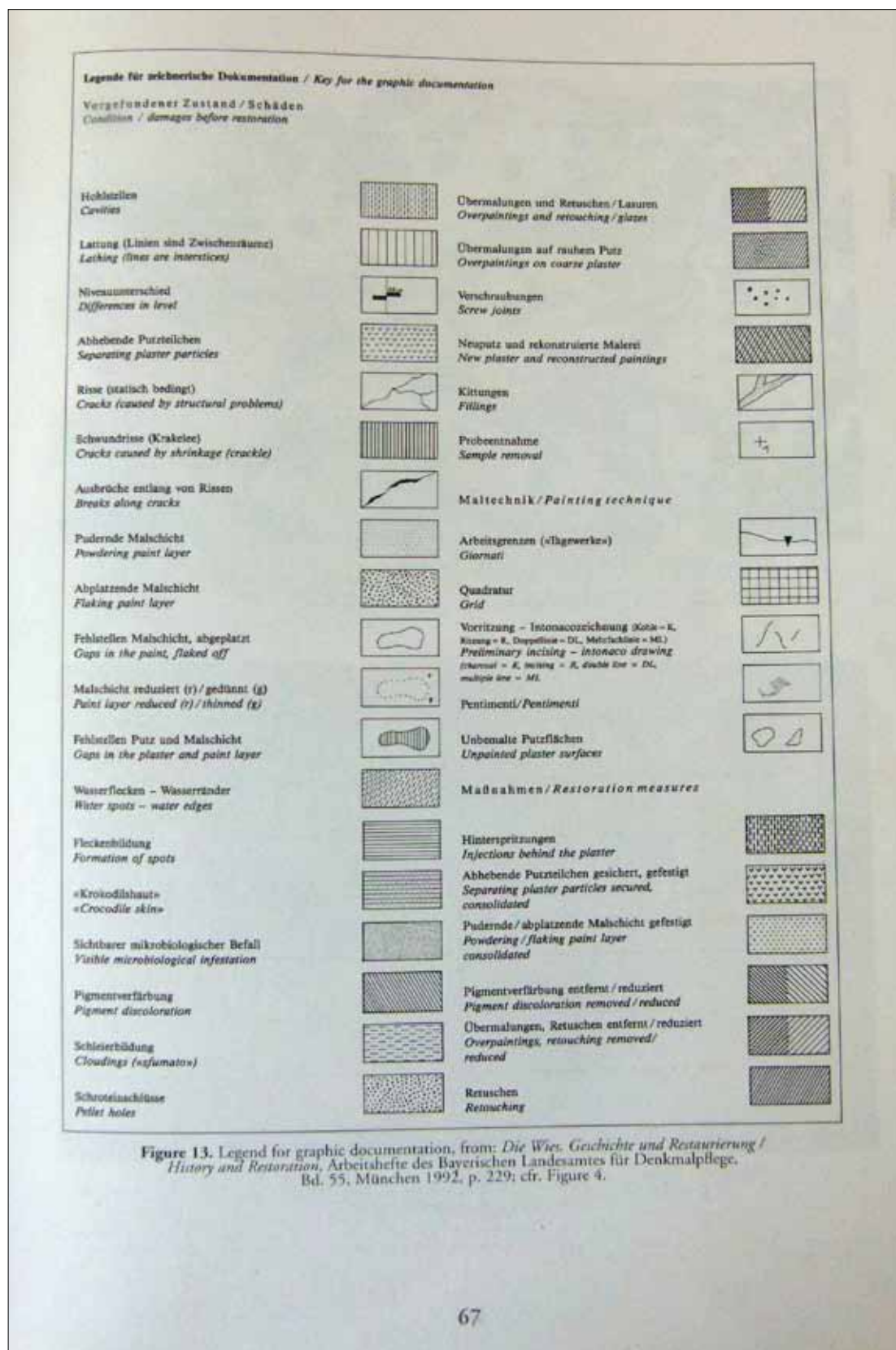
Obr. 95 – Podklad pro grafickou dokumentaci části klenby Úřadu desk zemských (Bláha, J.), 2009

Obr. 96 – Pracovní grafická dokumentace - Hoke, G., Eder, K., Klagenfurt Kunstbahnhof, 2006

Obr. 97 - 100 – Vzory přípravných formulářů grafické dokumentace - Behrens, E., Kartieren mit System, Restaurierungswerkstätten, Institut für Denkmalpflege Hannover

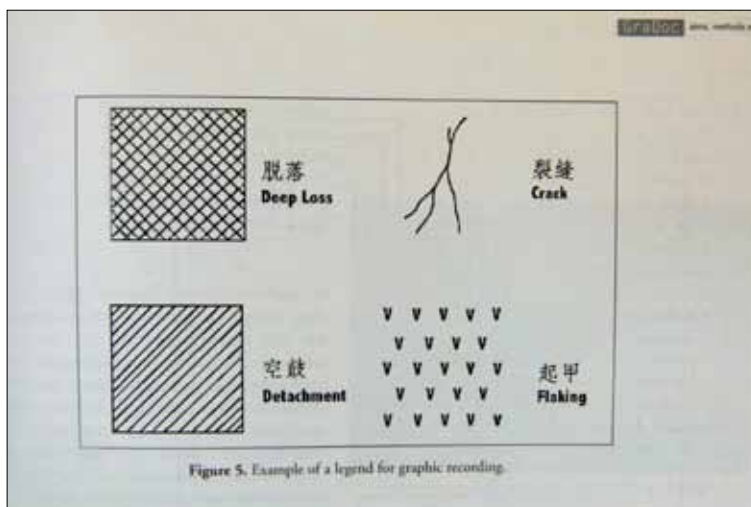
Objektkennzahl: _____ Bearbeitungsfläche: _____
 Ort: _____ Kartierungsthema: _____
 Landkreis: _____ Datum: _____
 Objekt: _____ Bearbeiter: _____

Merkmale/Bezeichnung	Ziffer/Buchst.	Symbol	Signatur	Farbton
Abb.1	1	A I Δ	[Symbol]	RAL 1016 Stabilo 87/205
	2	B II Δ	[Symbol]	RAL 1033 Stabilo 87/215
	3	C III ▽	[Symbol]	RAL 2008 Stabilo 87/235
	4	D IV ▽	[Symbol]	RAL 3002 Stabilo 87/315
	5	E V □	[Symbol]	RAL 3015 Stabilo 87/355
	6	F VI □	[Symbol]	RAL 4006 Stabilo 87/340
	7	G VII ◇	[Symbol]	RAL 5012 Stabilo 87/450
	8	H VIII ◇	[Symbol]	RAL 5002 Stabilo 87/405
	9	I IX ○	[Symbol]	RAL 6017 Stabilo 87/575
	10	J X ⊖	[Symbol]	RAL 6005 Stabilo 87/520
	11	K XI ⊕	[Symbol]	RAL 8001 Stabilo 87/685
	12	L XII ⊕	[Symbol]	RAL 8014 Stabilo 87/635
Risse	13	M XIII R	[Symbol]	
Salzausblühung	14	O XIV ■	[Symbol]	
Reliefbildung	15	P XV ▲	[Symbol]	
Verfärbung	16	Q XVI ◌	[Symbol]	

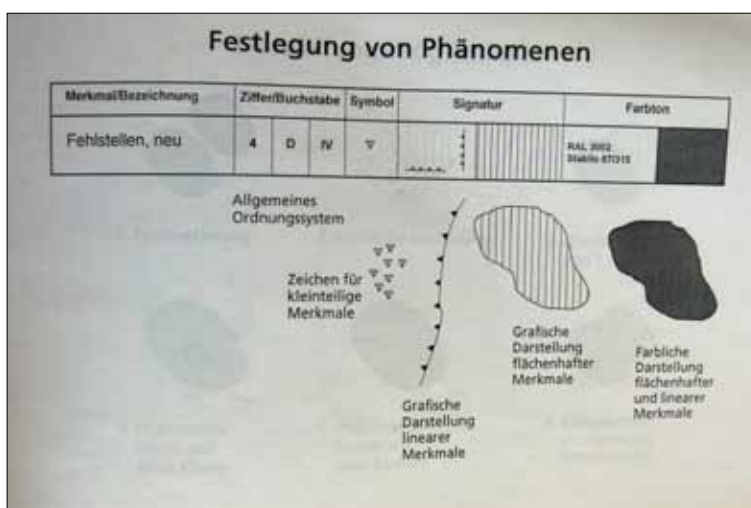
30 Blatt-Nr. ○

Figure 12. Example for a systematic documentation of the as-found condition of wall paintings: Blank Form 1; from: Bestandsaufnahme und Bestandsanalyse an Kulturdenkmälern, Materialien zur Fort- und Weiterbildung 1. Niedersächsisches Landesverwaltungsamt/Institut für Denkmalpflege Hannover, 1993. This system is based on the results of a research project on "Steinzerfall und Steinkonservierung" (Destruction and Conservation of stone) as well as "Wandmalerschäden" (Damage on wall paintings of the Bundesministerium für Forschung und Technologie (BMFT); first published under the title "Systematik und Legende für die darstellende Dokumentation in der Bestandsaufnahme von Kulturdenkmälern," in a special edition of the periodical *Baumenchutz/Bausanierung*, 1992. Another blank form (Form 3) is available for data on object and location, with space left for drawings or photographs in the centre of the sheet as well as legends for the mapping contents. Both legend and 'mapping mask' can be used for manual descriptions as well as for further CAD reworking.

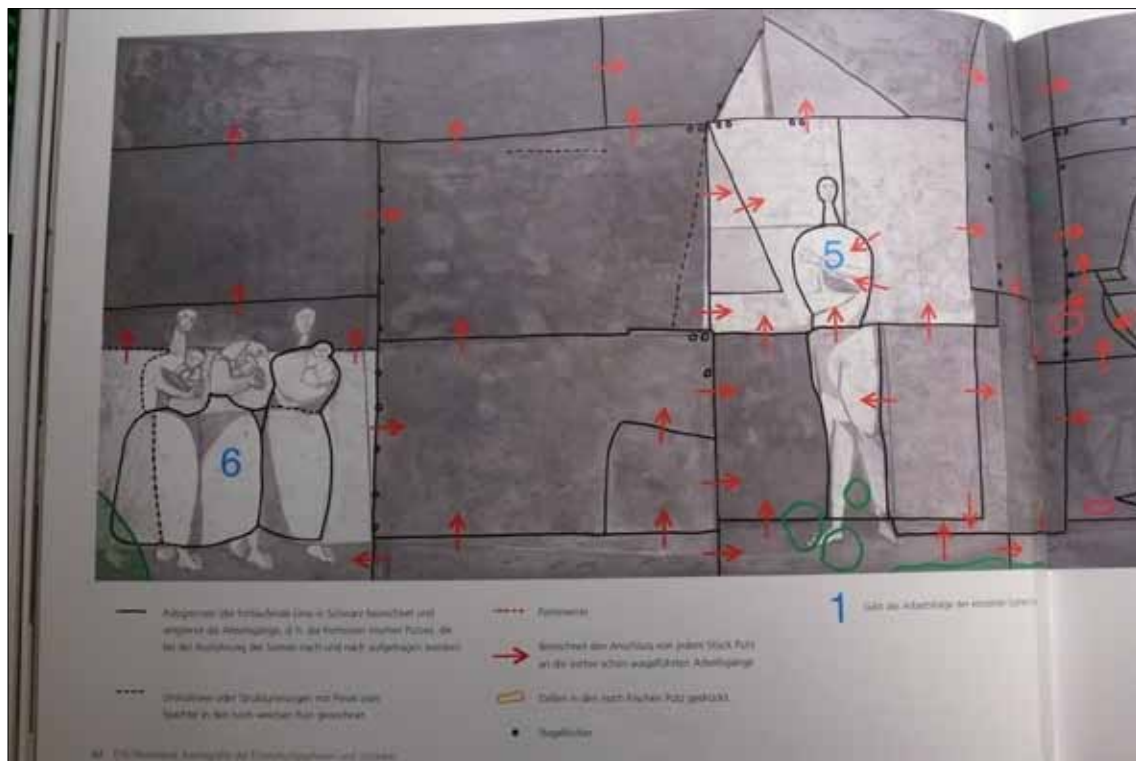
Obr. 102 – Systém značek - GRADOC, Graphic documentation systém in mural painting conservation, vydal ICCROM, Rome 2000, strana 66

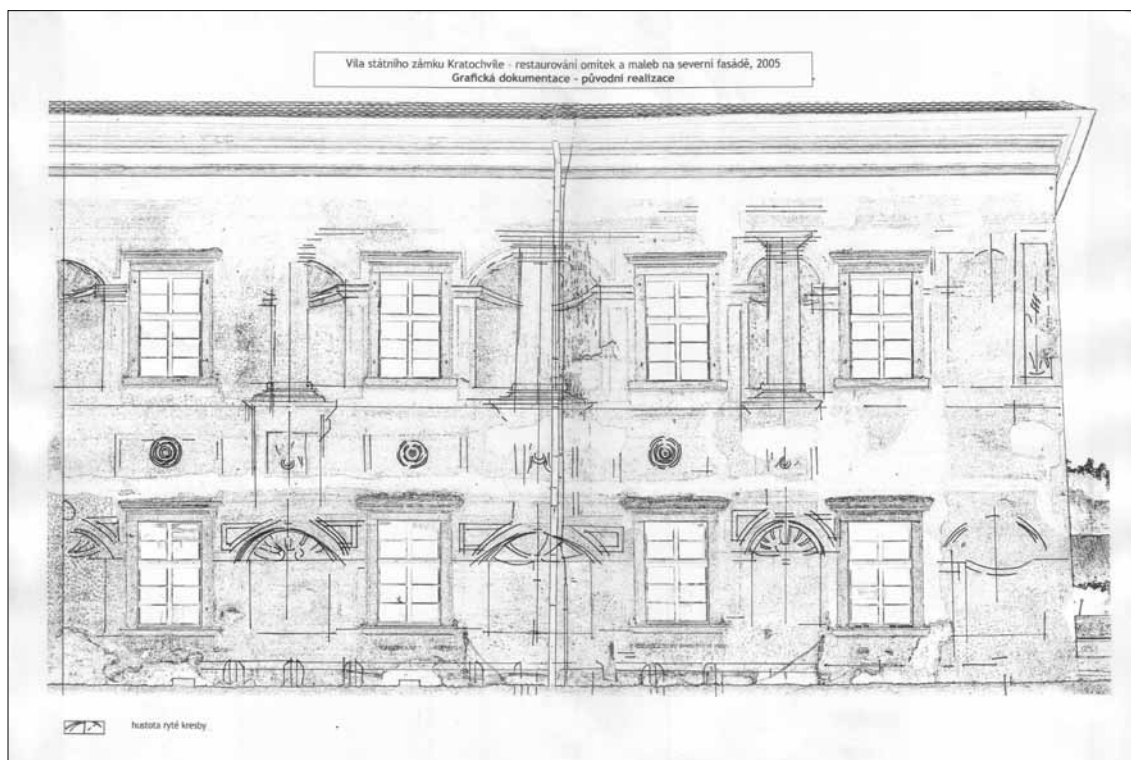
Obr. 103 – Příklad legendy grafického značení - GRADOC, Graphic documentation systém in mural painting conservation, vydal ICCROM, Rome 2000, strana 66

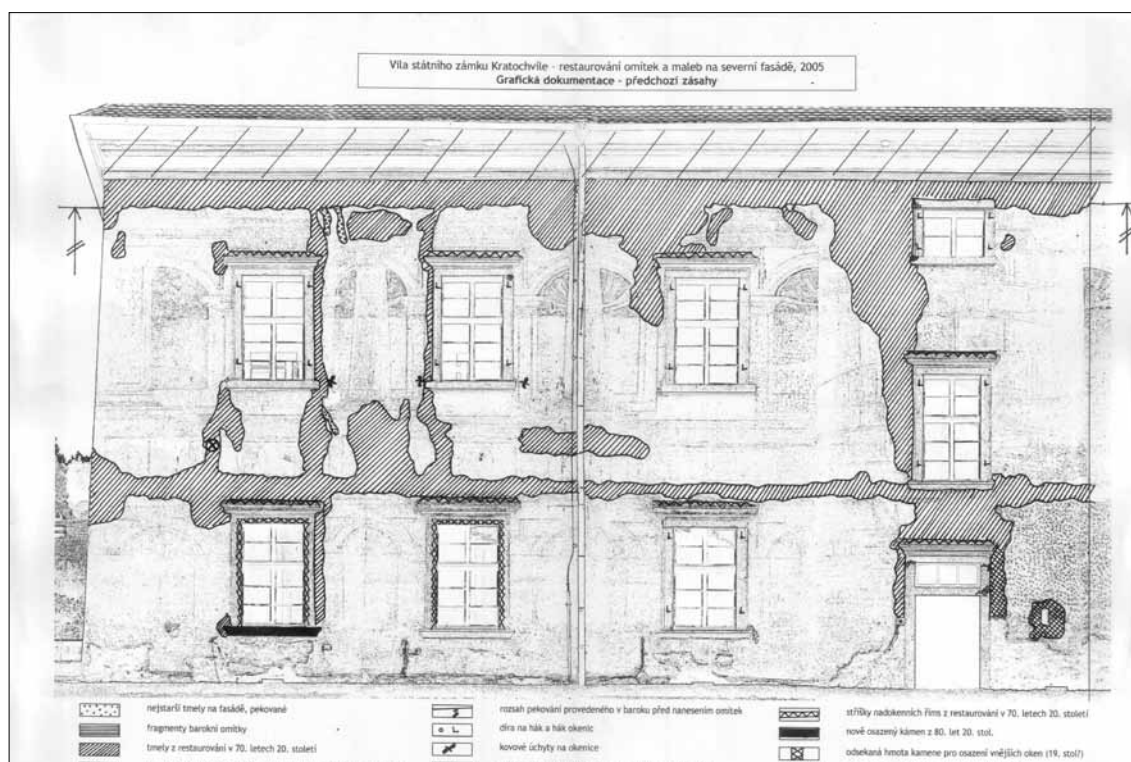
Obr. 104 a 105 – Příklad značek grafické dokumentace - Behrens, E., Kartieren mit System, Restaurierungswerkstätten, Institut für Denkmalpflege Hannover

Obr. 109 a 110 – Grafická dokumentace původních realizací - Hoke, G., Eder, K., Klagenfurt Kunstbahnhof, 2006

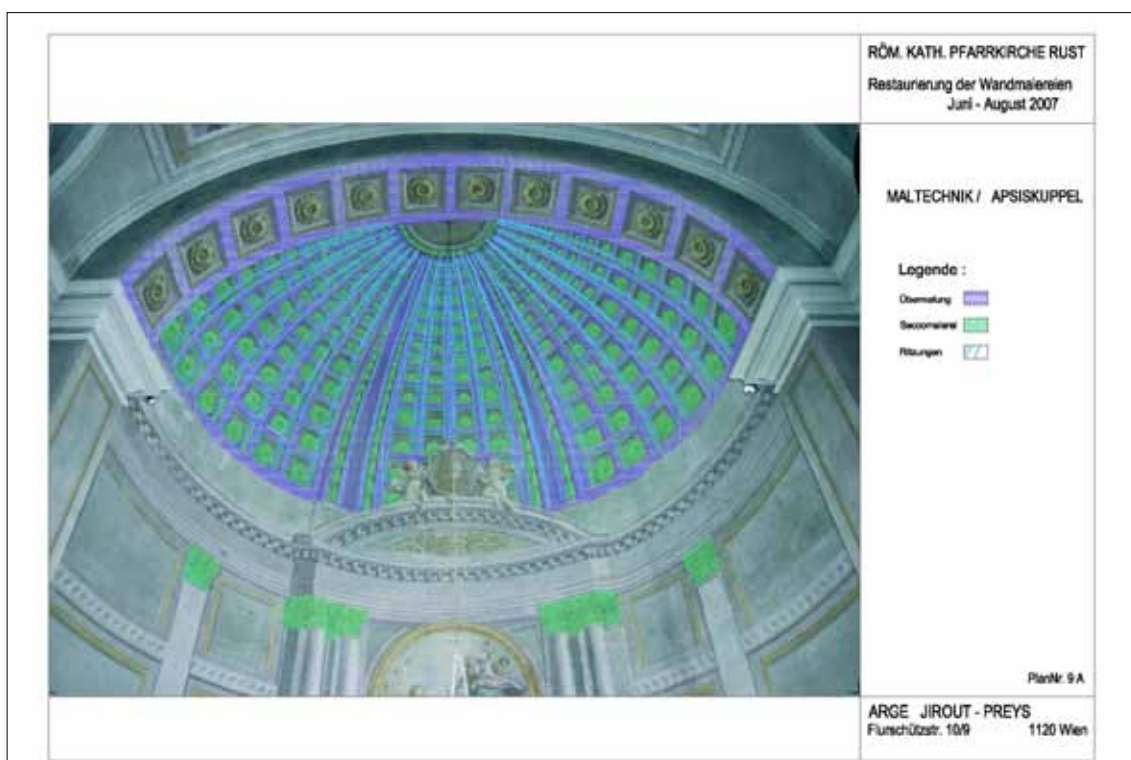
Obr. 110 – Grafická dokumentace původních realizací - Krhánková, K., Šrůtek, M., Waisserová, J., Wichterlová, Z., Restaurování omítek a maleb na severní fasádě, Vila státního zámku Kratochvíle, 2005

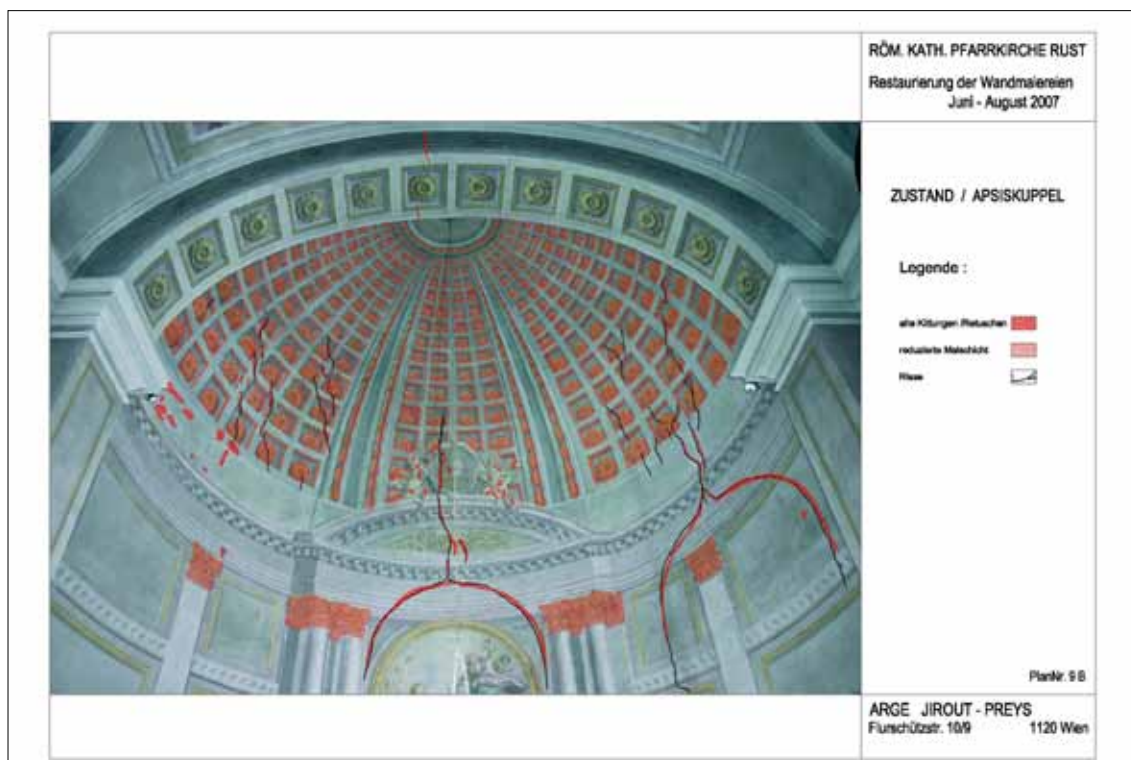
Obr. 111 – Grafická dokumentace předchozích zásahů - Krhánková, K., Šrůtek, M., Waisserová, J., Wichterlová, Z., Restaurování omítek a maleb na severní fasádě, Vila státního zámku Kratochvíle, 2005

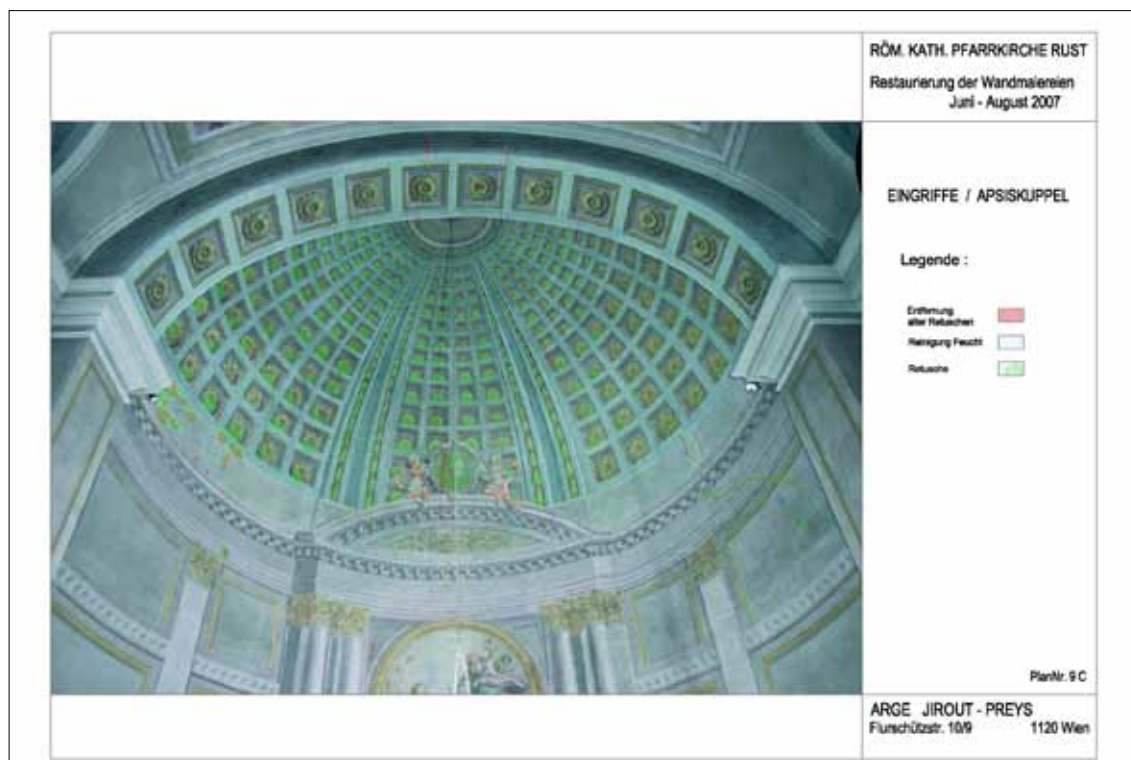
Obr. 112 – Grafická dokumentace původních realizací - Dobošová, Z, akad. mal., Krejča, J., MgA., Hamsík, J., MgA., Restaurátorská zpráva, Světelský oltář Nanebevzetí Panny Marie z kostela sv. Barbory v Adamově, díl I., 2006 - 2007

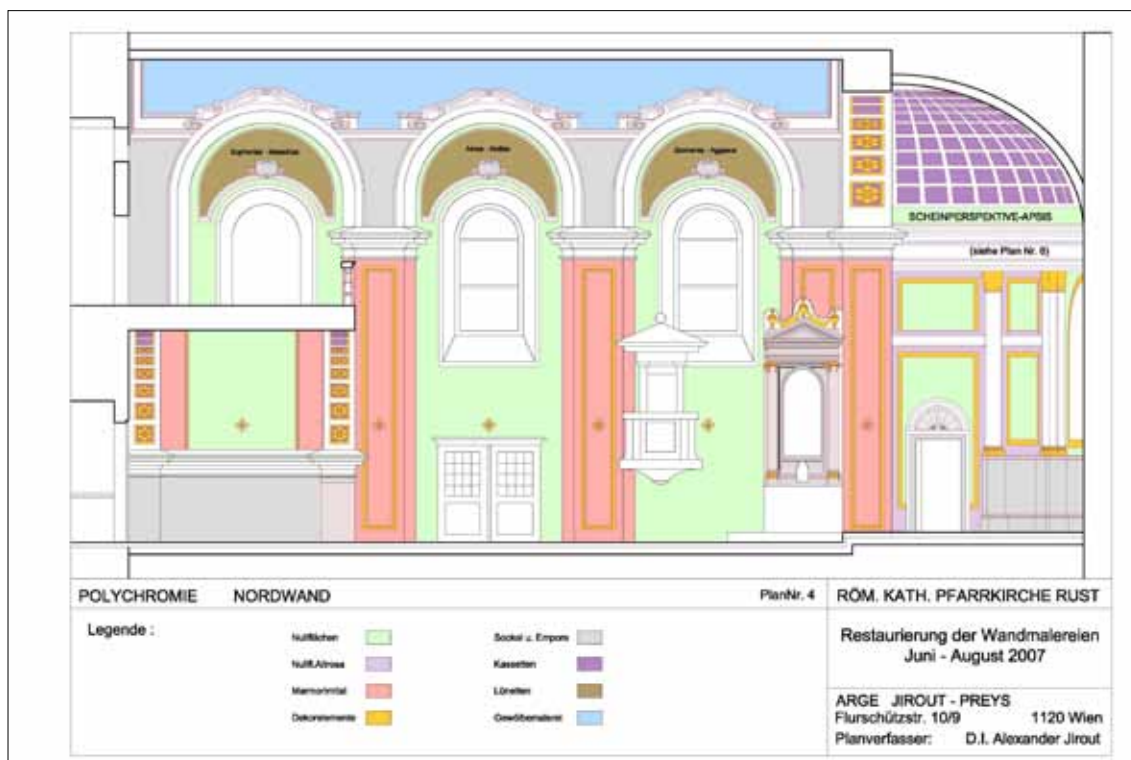
Obr. 113 – Grafická dokumentace původních realizací - Jirout, G., Preys, A., Wandmalerei-restaurierung, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation, Wien 2007

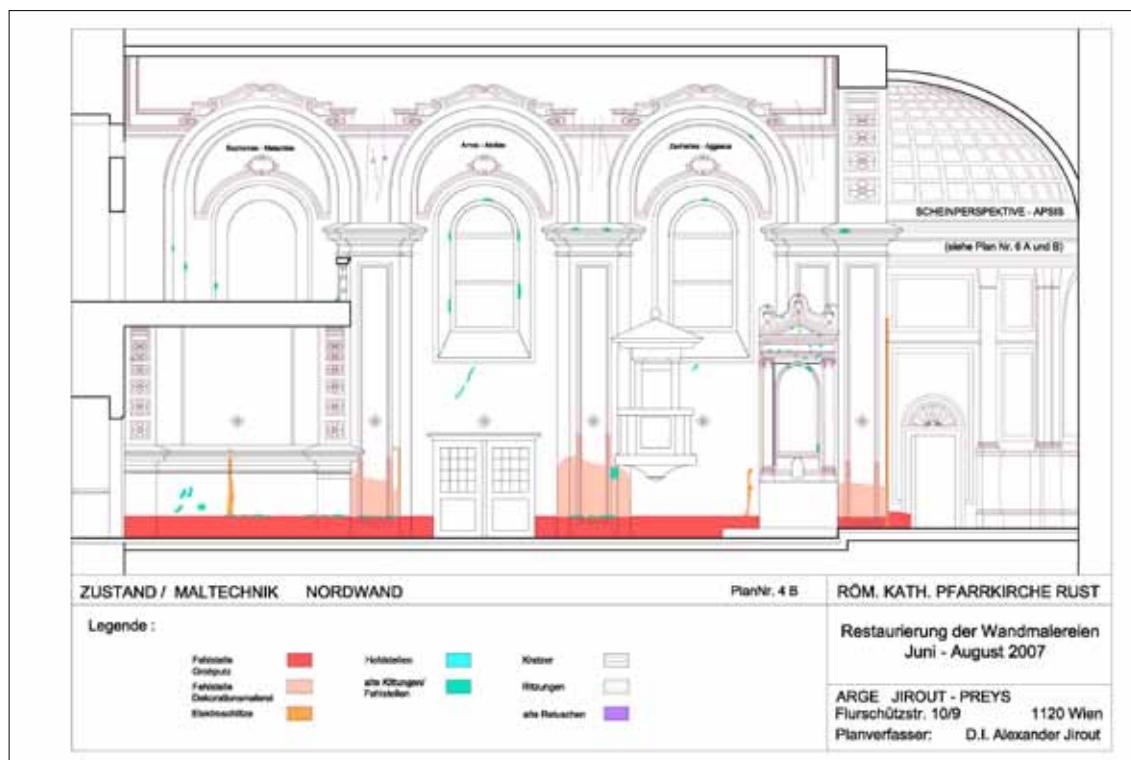
Obr. 114 – Grafická dokumentace poškození - Jirout, G., Preys, A., Wandmalerei-
restaurierung, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation, Wien 2007

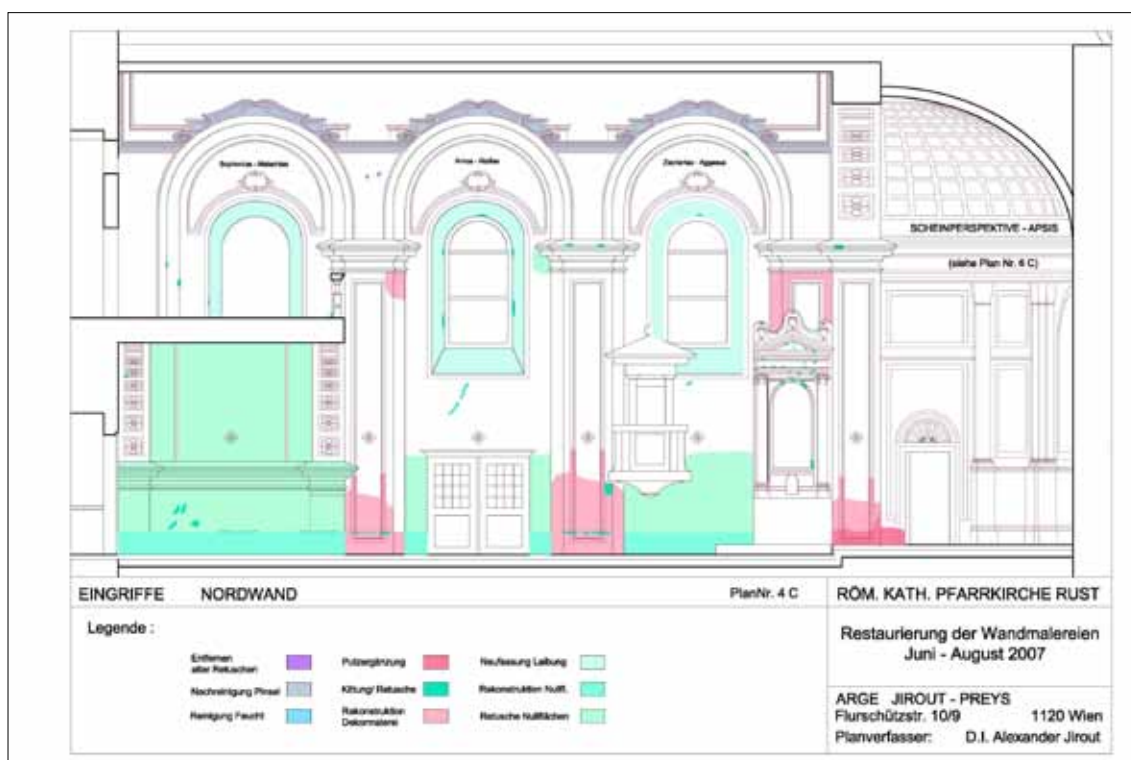
Obr. 115 – Grafická dokumentace restaurátorského zásahu - Jirout, G., Preys, A., Wan-
dmalerei-
restaurierung, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation, Wien 2007

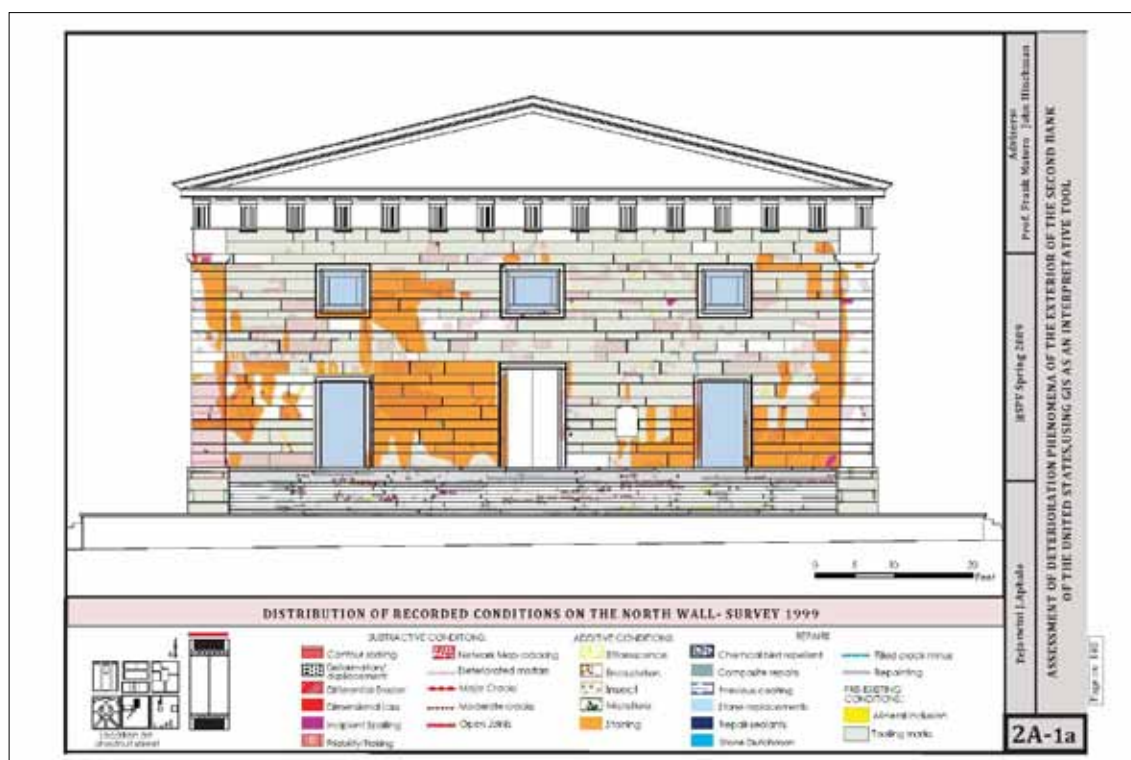
Obr. 116 – Grafická dokumentace původních realizací - Jirout, G., Preys, A., Wandmalerei-restaurierung, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation, Wien 2007

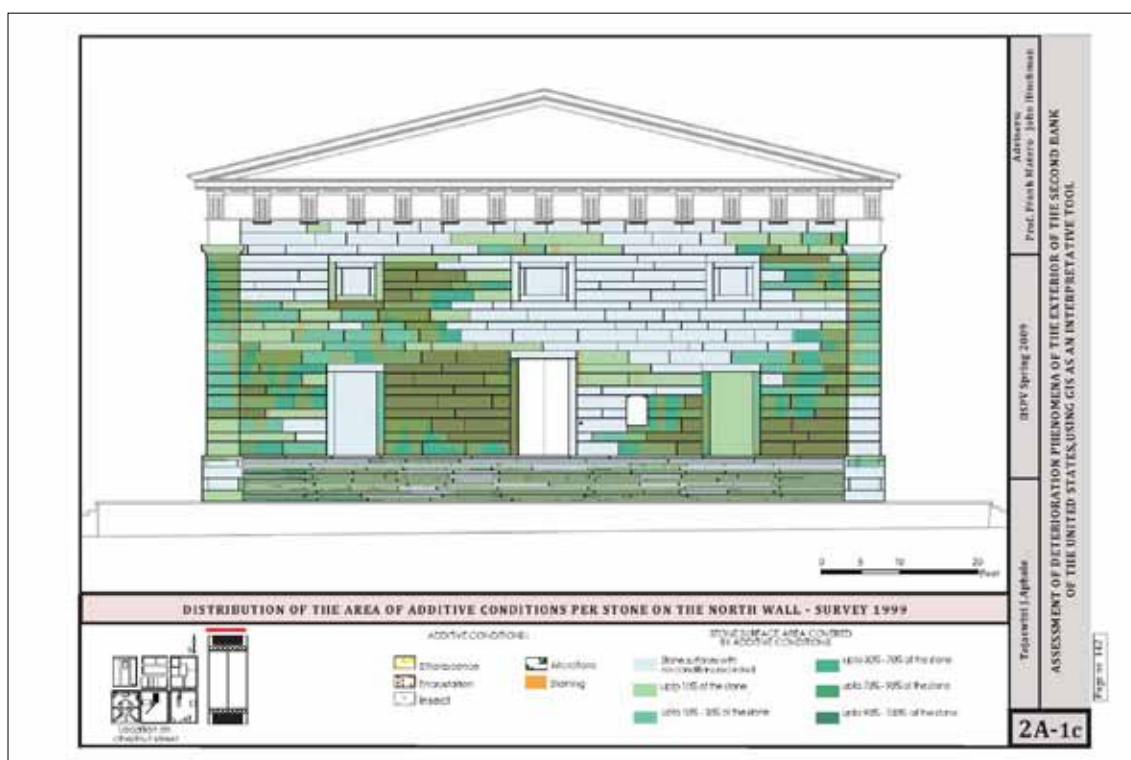
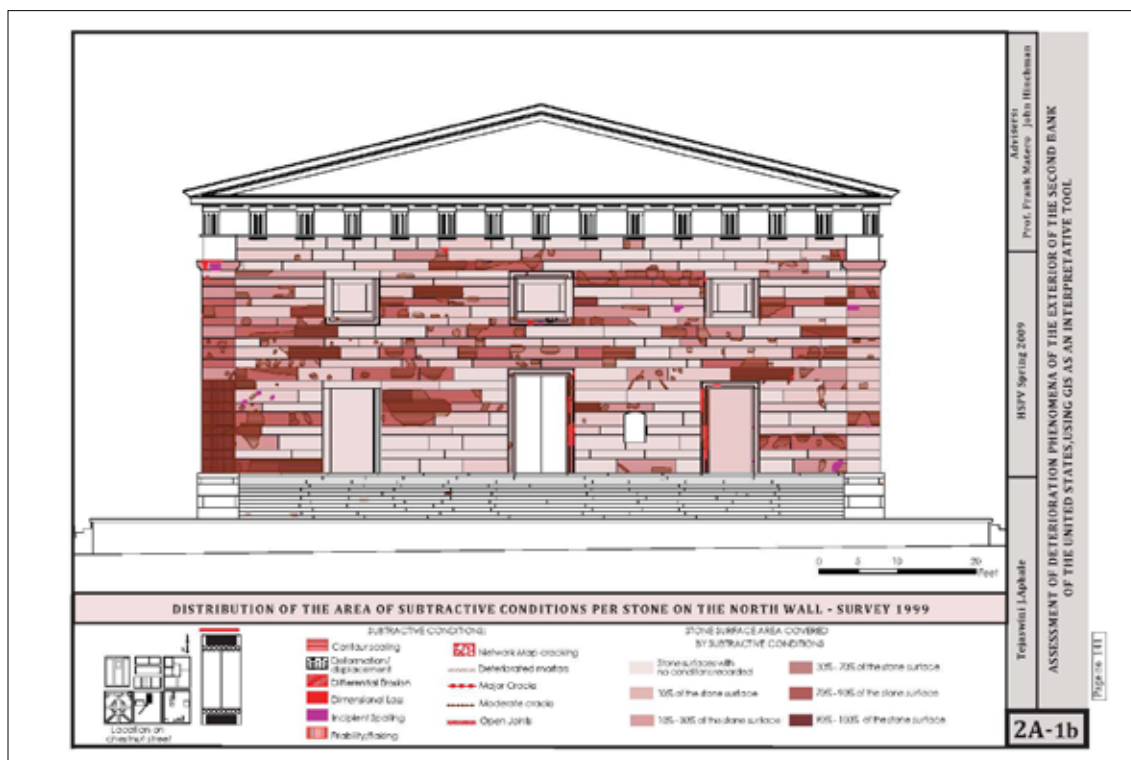
Obr. 117 – Grafická dokumentace poškození - Jirout, G., Preys, A., Wandmalerei-restaurierung, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation, Wien 2007

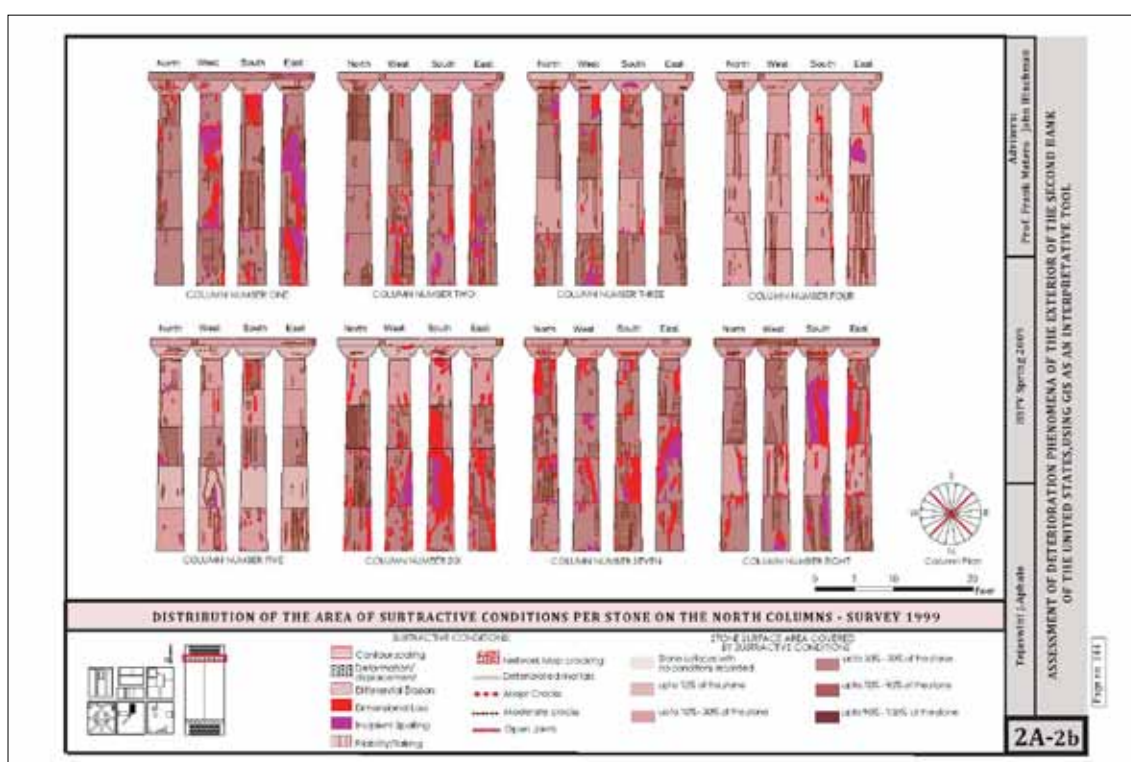
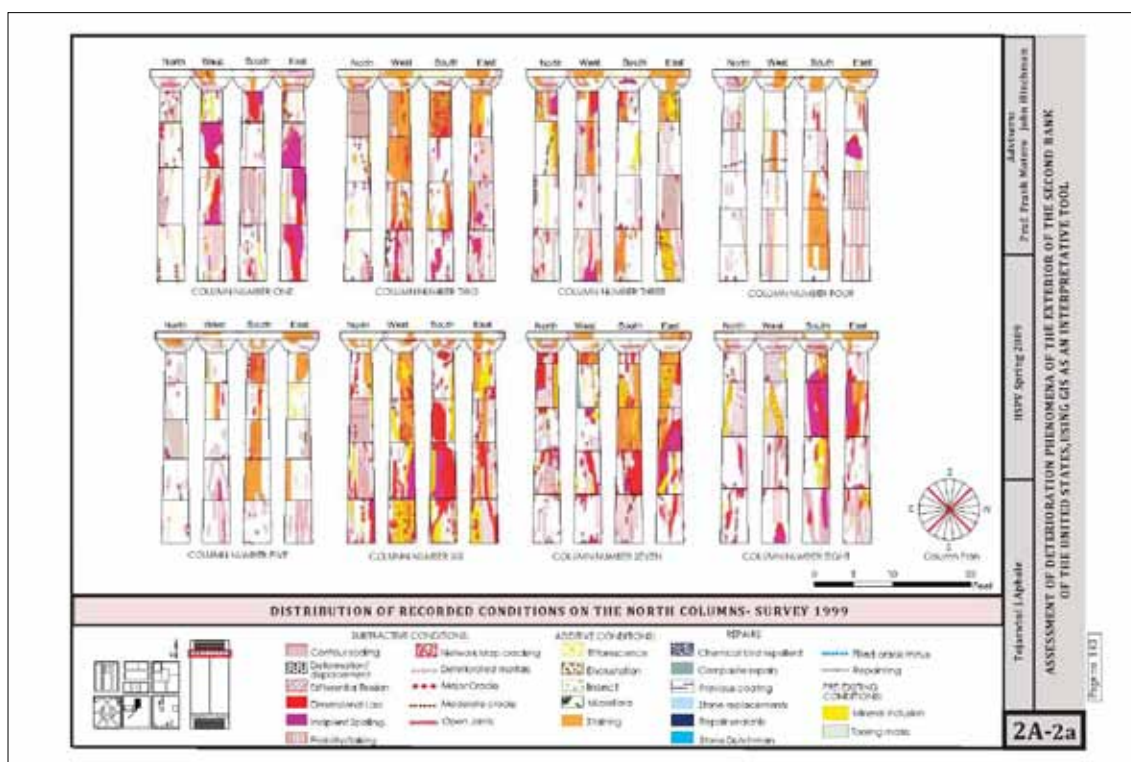
Obr. 118 – Grafická dokumentace restaurátorského zásahu - Jirout, G., Preys, A., Wandmalerei restaurierung, Röm.-Kath. Stadtpfarrkirche RUST, Dokumentation, Wien 2007

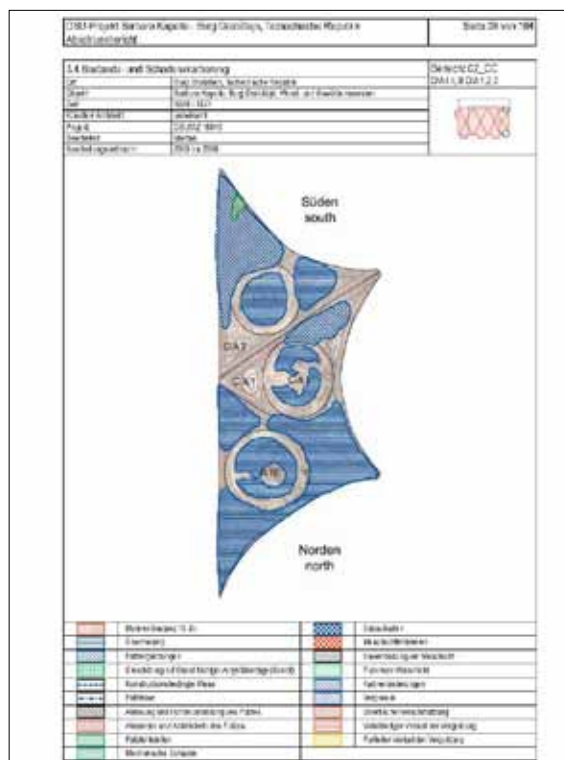
Obr. 119 – Grafická dokumentace současného stavu - Aphale, Tejaswini J., P., Assessment of deterioration phenomena on the exterior of the second bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool, A thesis, 2009

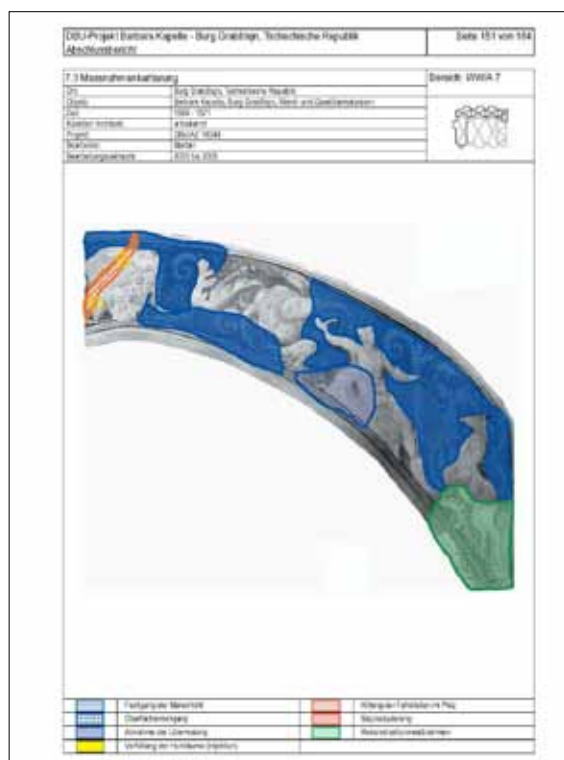
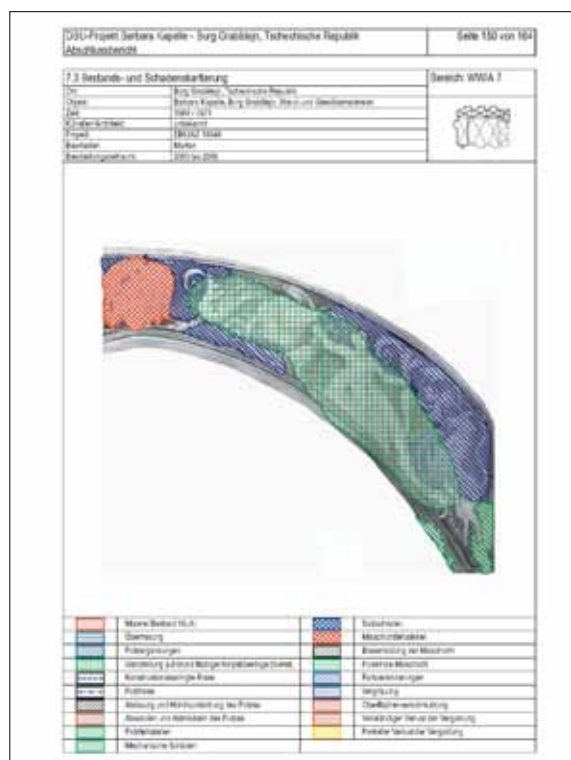
Obr. 120 a 121 – Grafická dokumentace současného stavu - Aphale, Tejaswini J., P., Assessment of deterioration phenomena on the exterior of the second bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool, A thesis, 2009

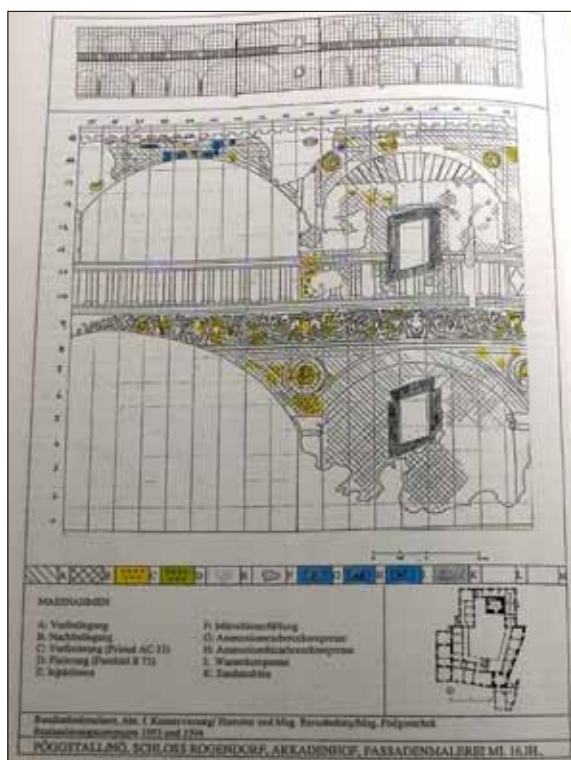
Obr. 122 a 123 – Grafická dokumentace současného stavu - Aphale, Tejaswini J., P., Assessment of deterioration phenomena on the exterior of the second bank of the United States, Philadelphia, Using GIS as an interpretative tool, A thesis, 2009

Obr. 123 – Grafická dokumentace poškození - Bursan, G., Zur Saltzproblematik der mittelalterlichen Wandmalereien Tuchlauben 19, Wien, sowie Konservierung und Restaurierung der Szene „Spiegelraub“, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2000

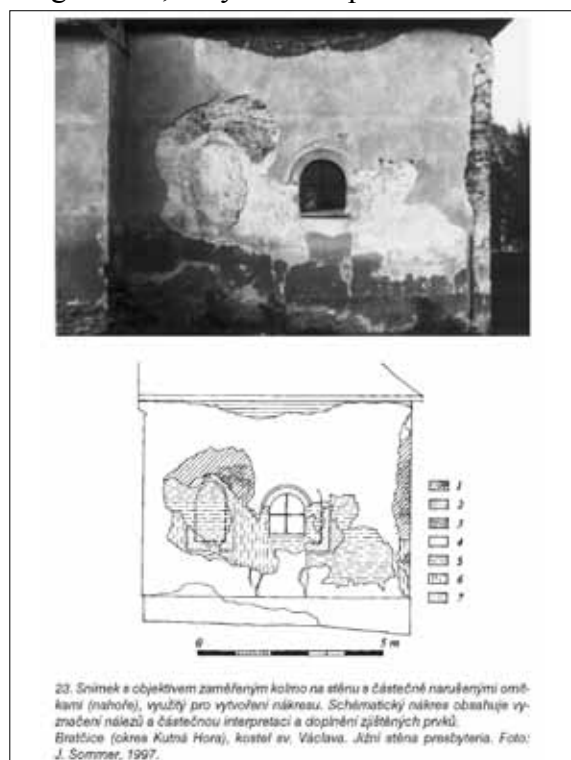
Obr. 124, 125 a 126 – Grafická dokumentace poškození a restaurátorského zásahu - Geiger, S. L., Koch, W., Kleinmann, P., Peinado-Metsch, R., Piechocki, T., Wallasch, S., DBU – Projekt Barbara Kapelle – Burg Grabštejn, Tschechische Republik, Fachhochschule Potsdam, Potsdam 2005

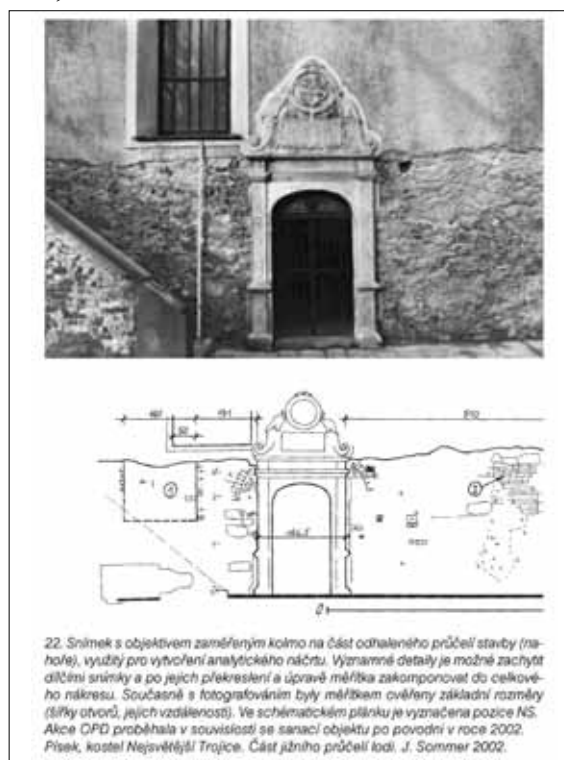
Obr. 127 – Grafická dokumentace restaurátorského zásahu - Restauratorenblätter, Band 16, Fassadenmalerei - Painted Facades; Forschungsprojekt Eurocare 492, Klosterneuburg - Wien, Mayer&Comp.1995

Obr. 128 – Grafická dokumentace nálezové situace - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 75

Obr. 129 – Grafická dokumentace nálezové situace - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 73

Obr. 130 – Grafická dokumentace nálezové situace - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 72

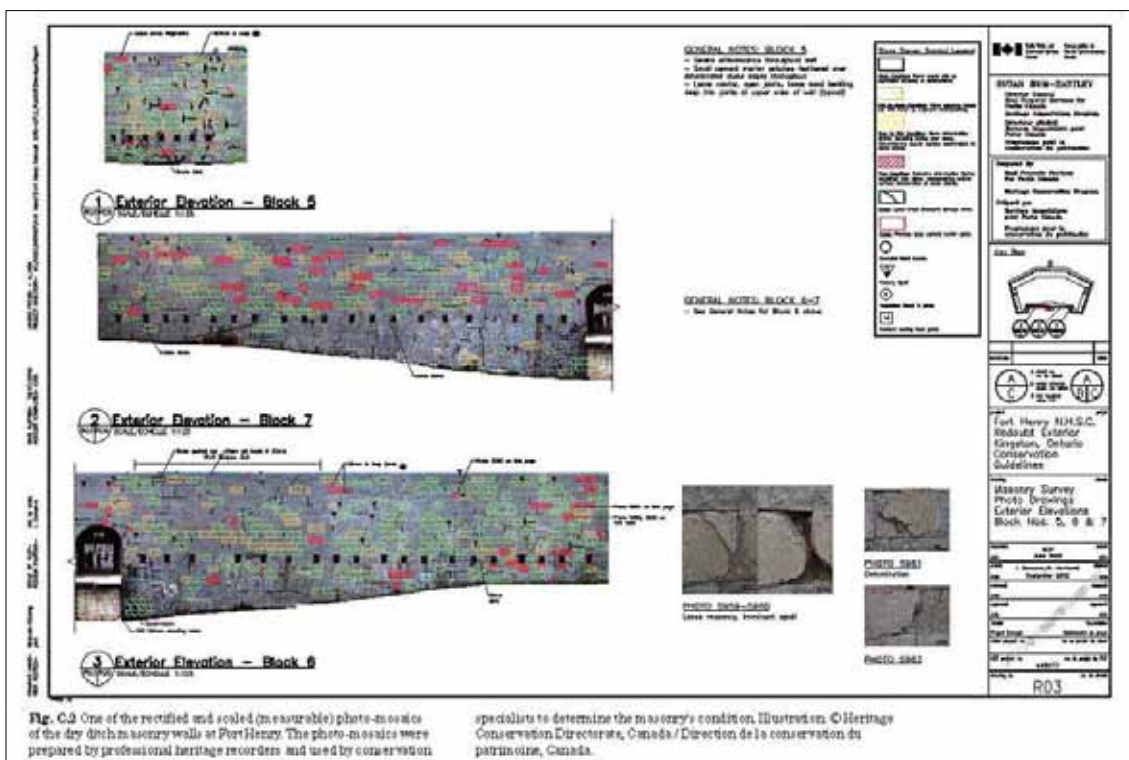
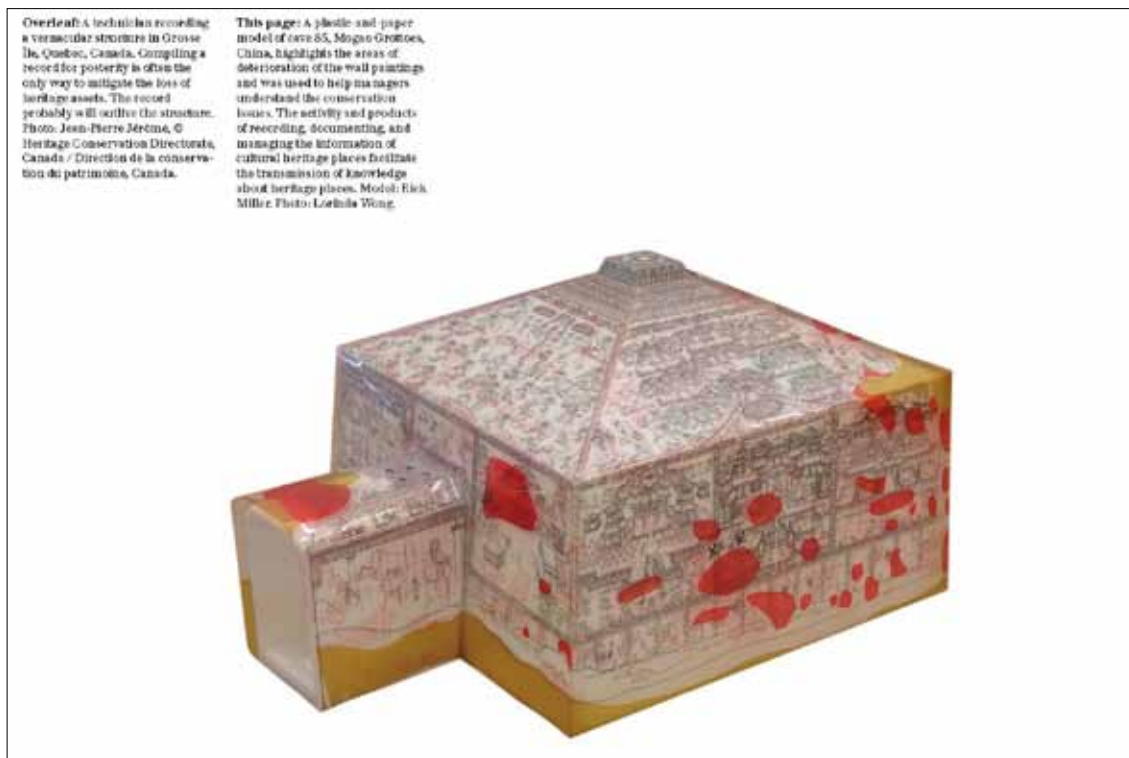

Fig. C.2 One of the rectified and scaled (measurable) photo-mosaics of the dry ditch masonry walls at Fort Henry. The photo-mosaics were prepared by professional heritage recorders and used by conservation

specialists to determine the masonry's condition. Illustration: ©Heritage Conservation Directorate, Canada / Direction de la conservation du patrimoine, Canada.

Obr. 131 – Letellier, R., Recording, Documentation, and Informatik Management for the Conservation of Heritage Places, Guiding principles, The Getty Conservation Institute, Los Angeles 2007, strana 79

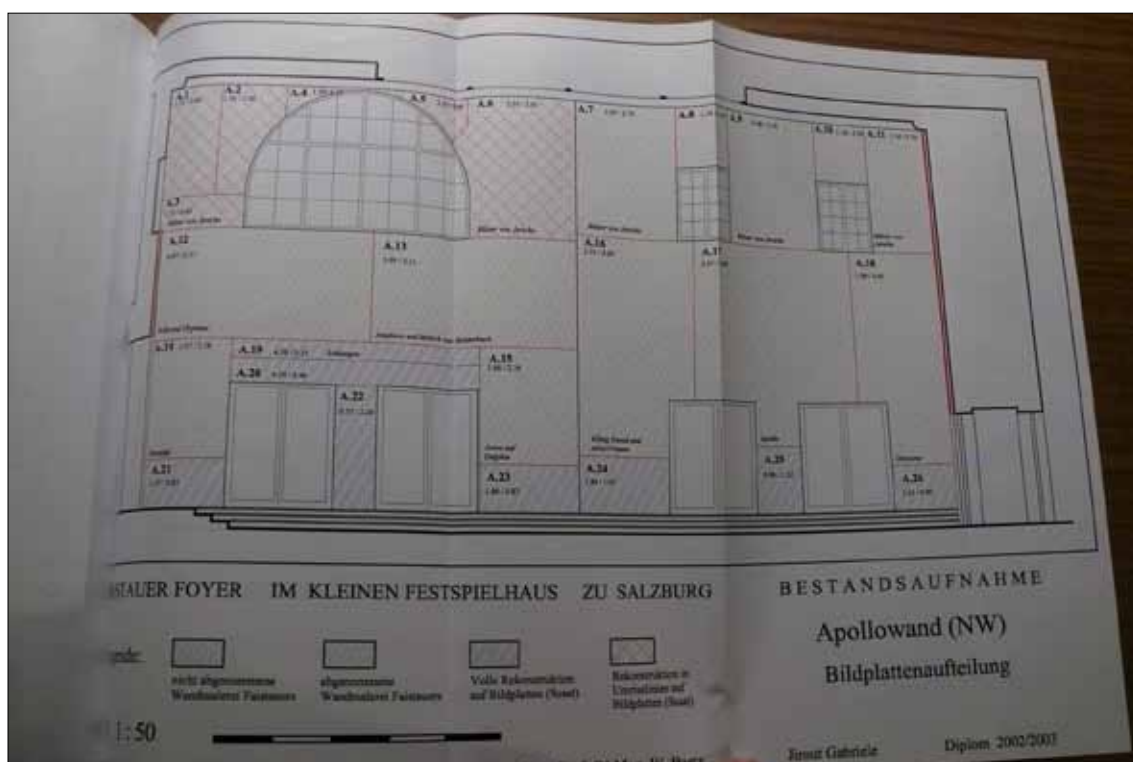
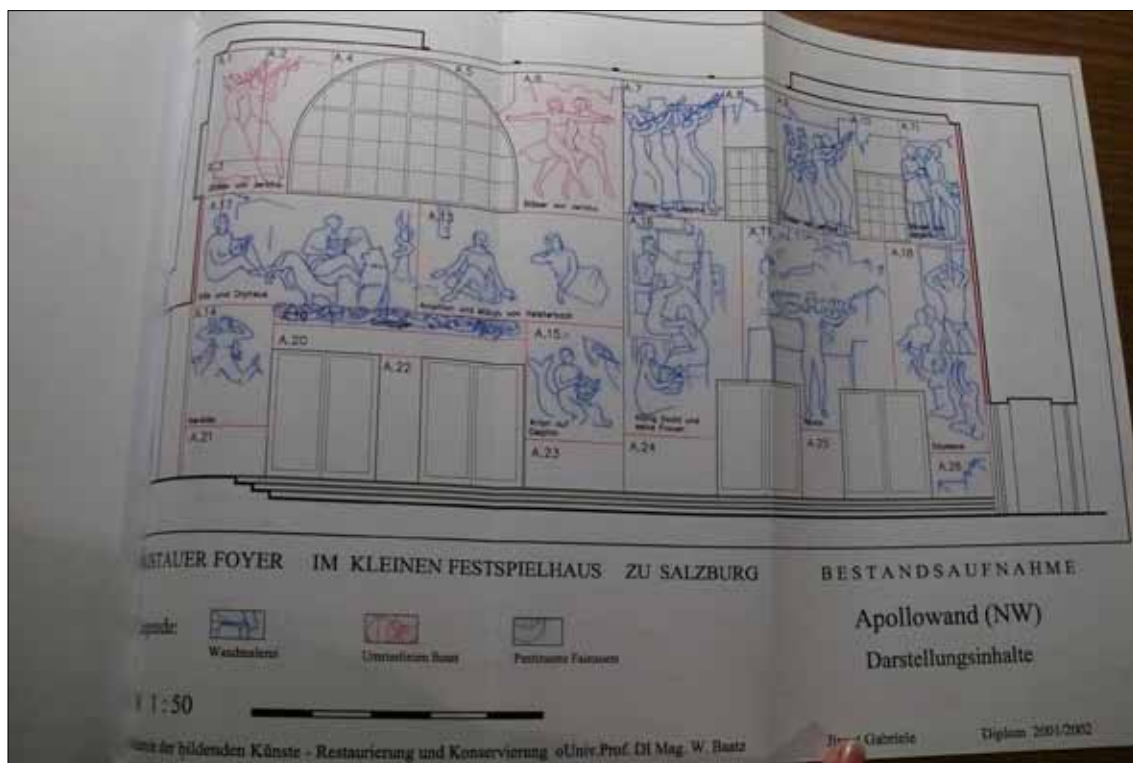
Overleaf: A technique recording a vernacular structure in Grosse Ile, Quebec, Canada. Compiling a record for posterity is often the only way to mitigate the loss of heritage assets. The record probably will outline the structure. Photo: Jean-Pierre Jérôme, © Heritage Conservation Directorate, Canada / Direction de la conservation du patrimoine, Canada.

This page: A plastic and paper model of cave 85, Mogao Grottoes, China, highlights the areas of deterioration of the wall paintings and was used to help managers understand the conservation issues. The activity and products of recording, documenting, and managing the information of cultural heritage places facilitate the transmission of knowledge about heritage places. Model: Rick Miller. Photo: Lorraine Wong.

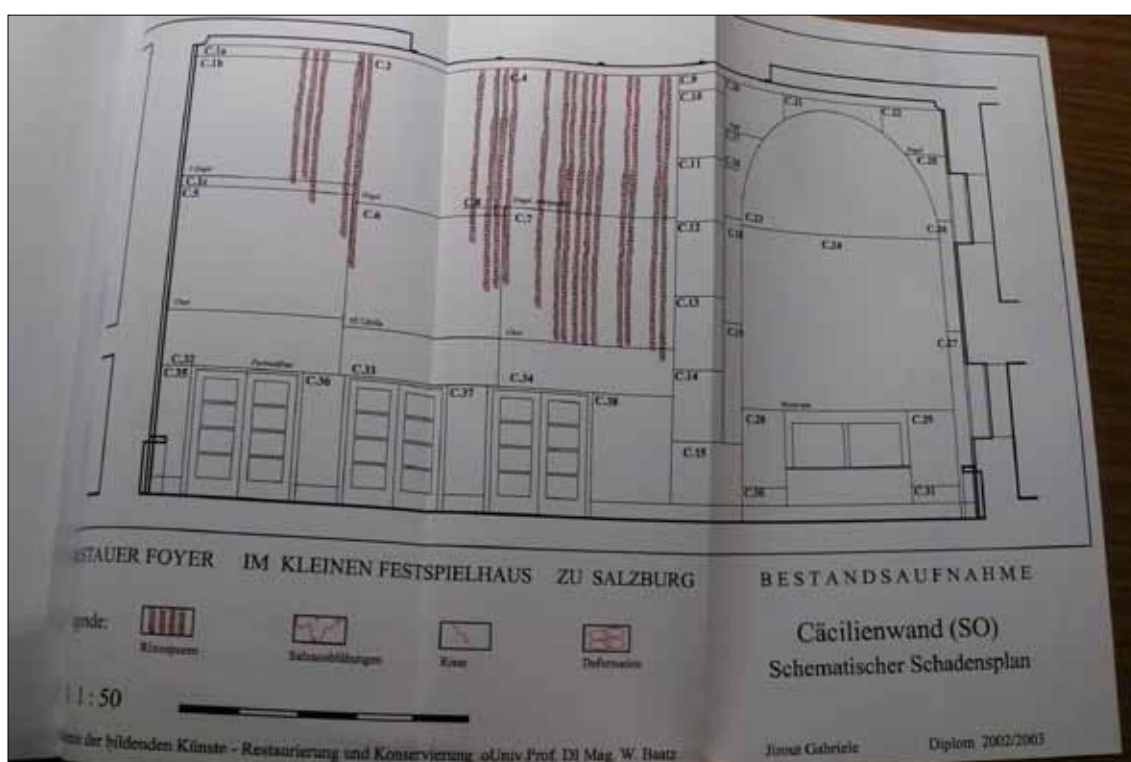
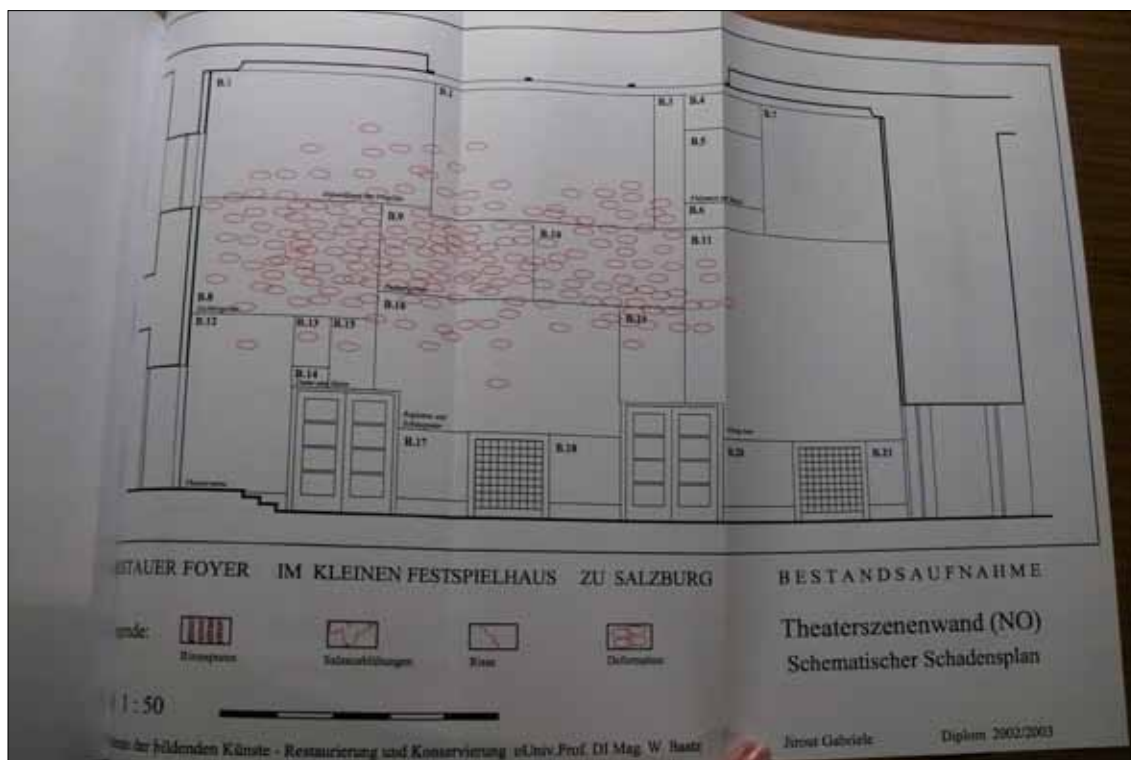
Obr. 132 – Letellier, R., Recording, Documentation, and Informatik Management for the Conservation of Heritage Places, Guiding principles, The Getty Conservation Institute, Los Angeles 2007

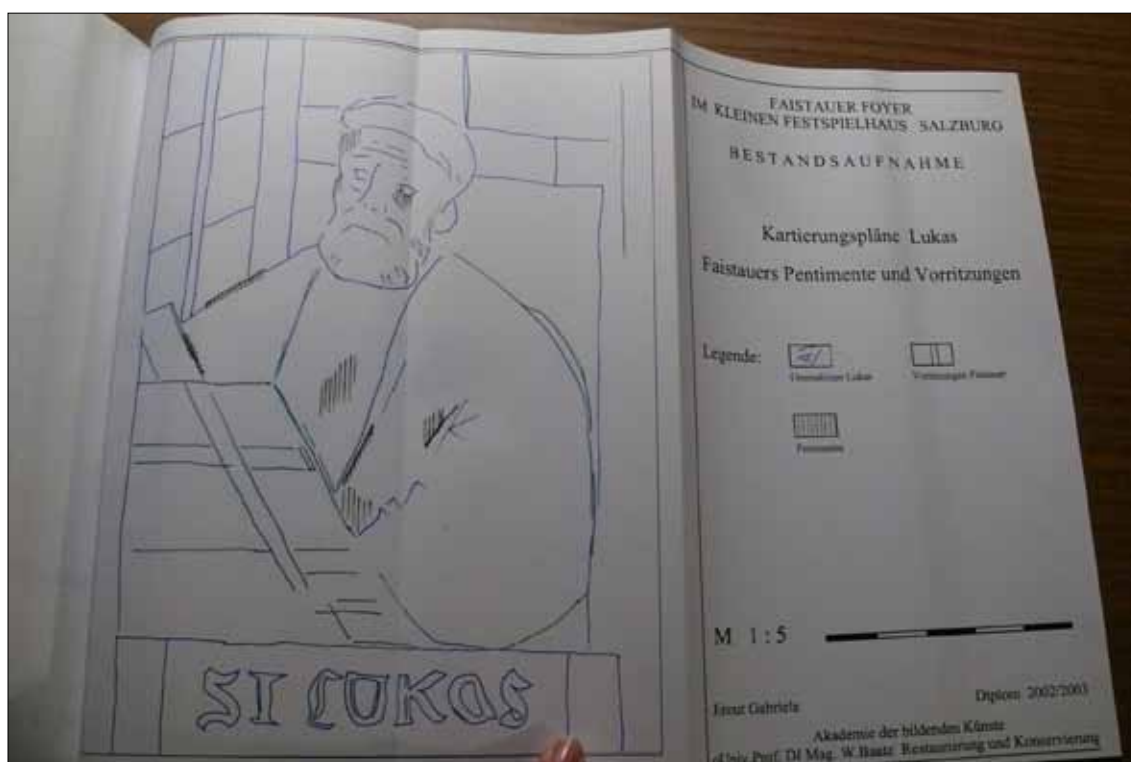
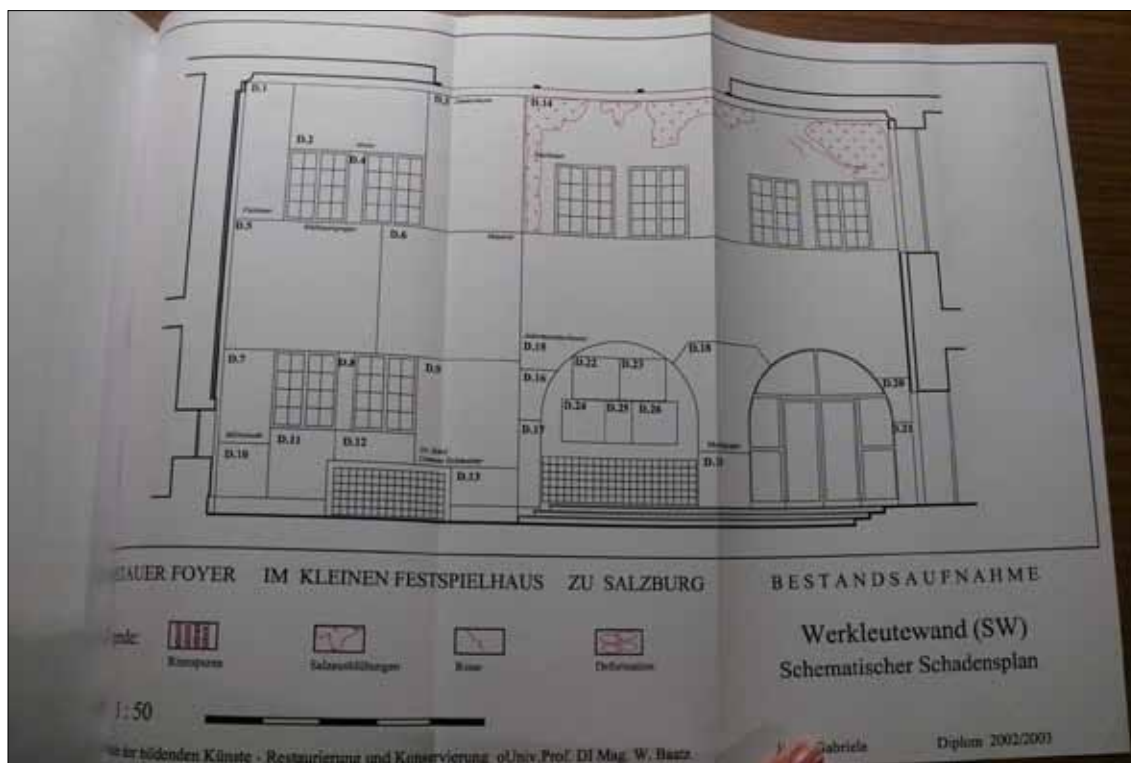
Obr. 133 a 134 – Grafické znázornění jednotlivých historických etap - Bláha, J., Krhánková, K., Vyšší Brod, cisterciácký klášter, administrativní budova, Doplnující průzkum omítkových a barevných vrstev na jihozápadní fasádě, 2006

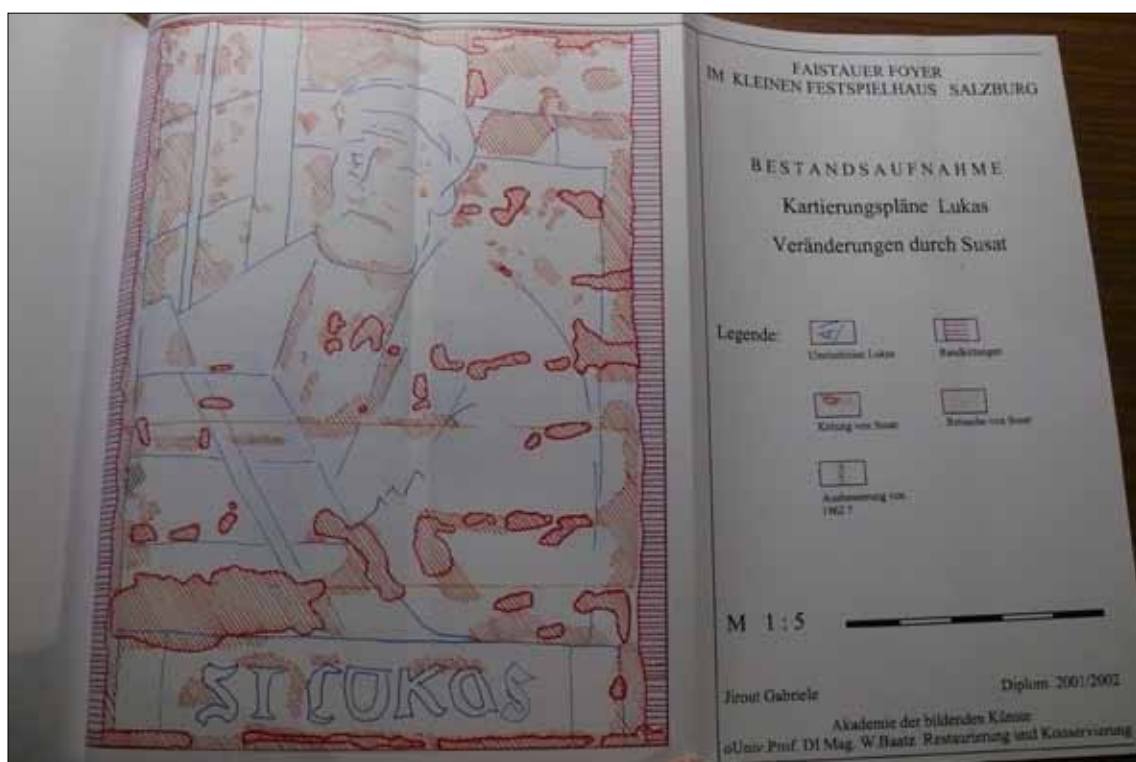
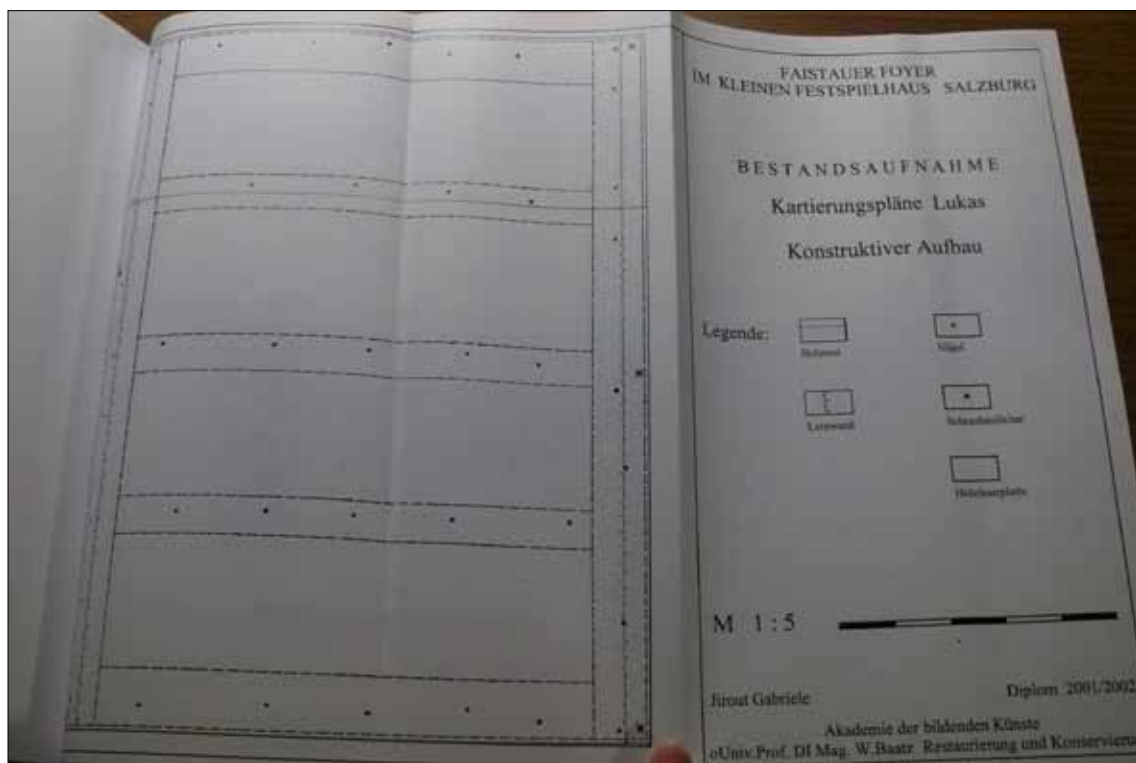
Obr. 135 a 136 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

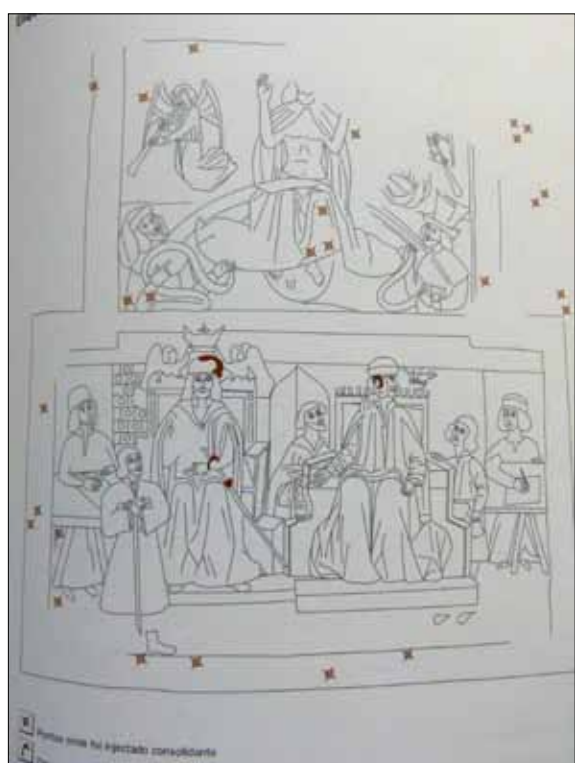
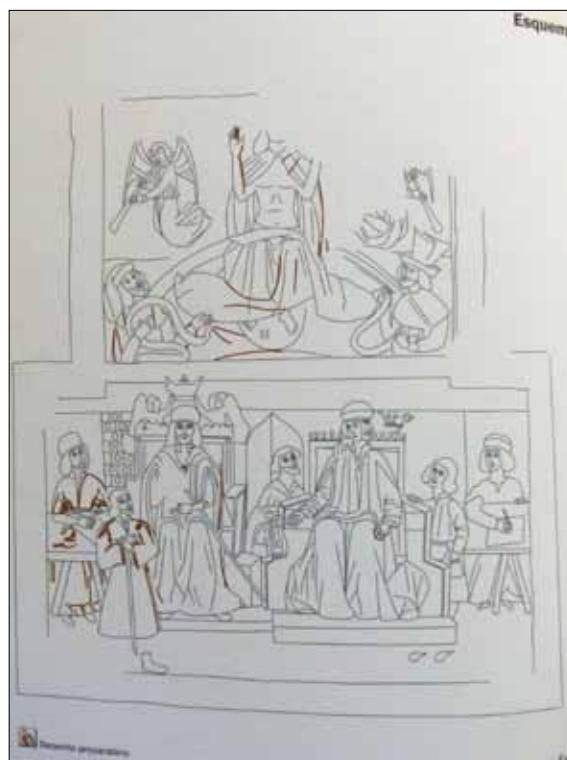
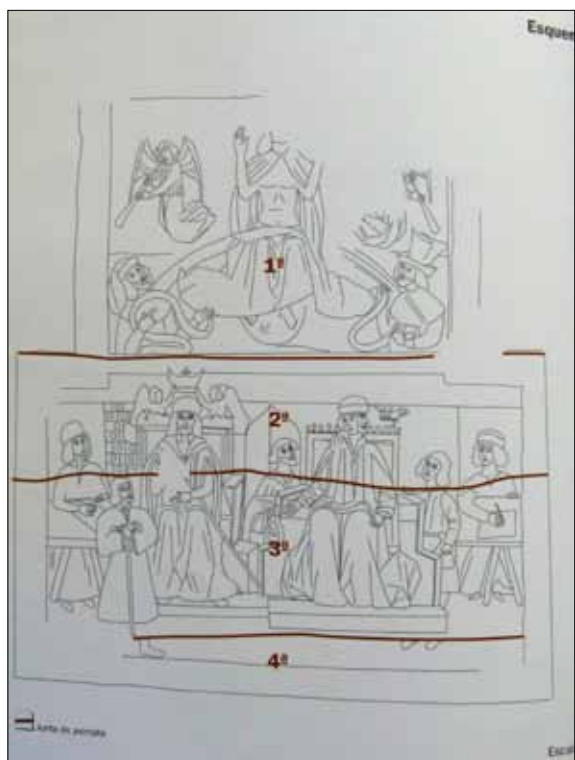
Obr. 137 a 138 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

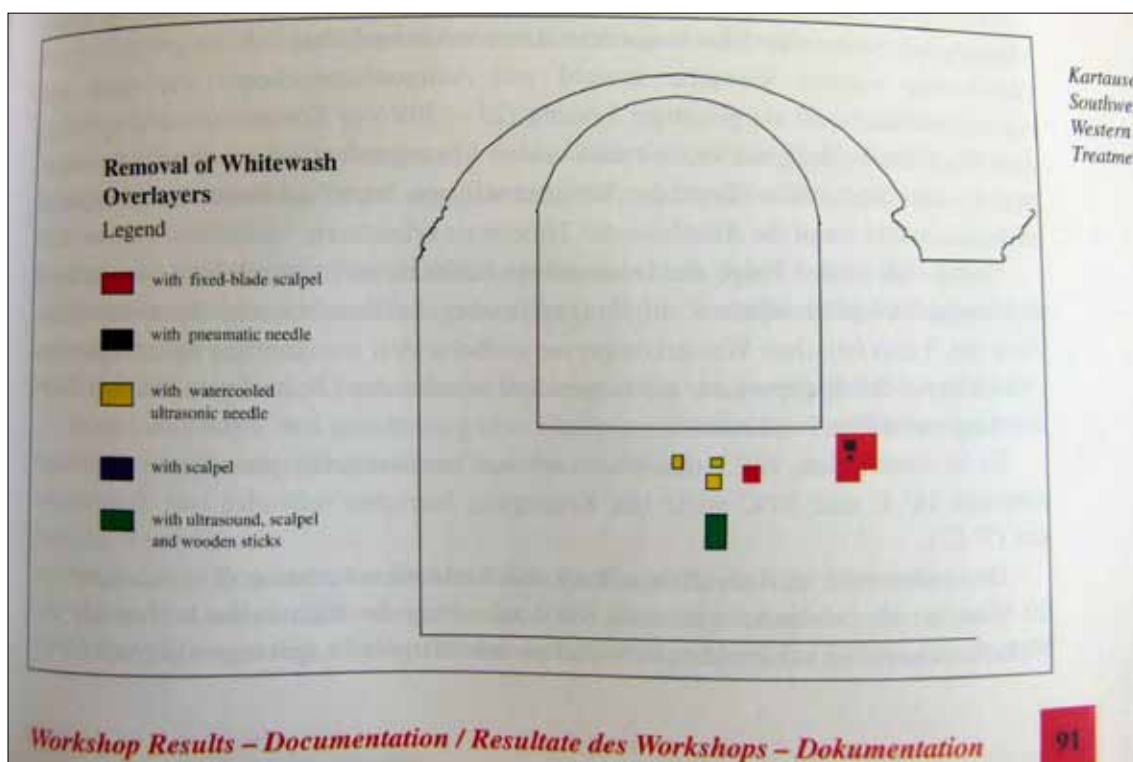
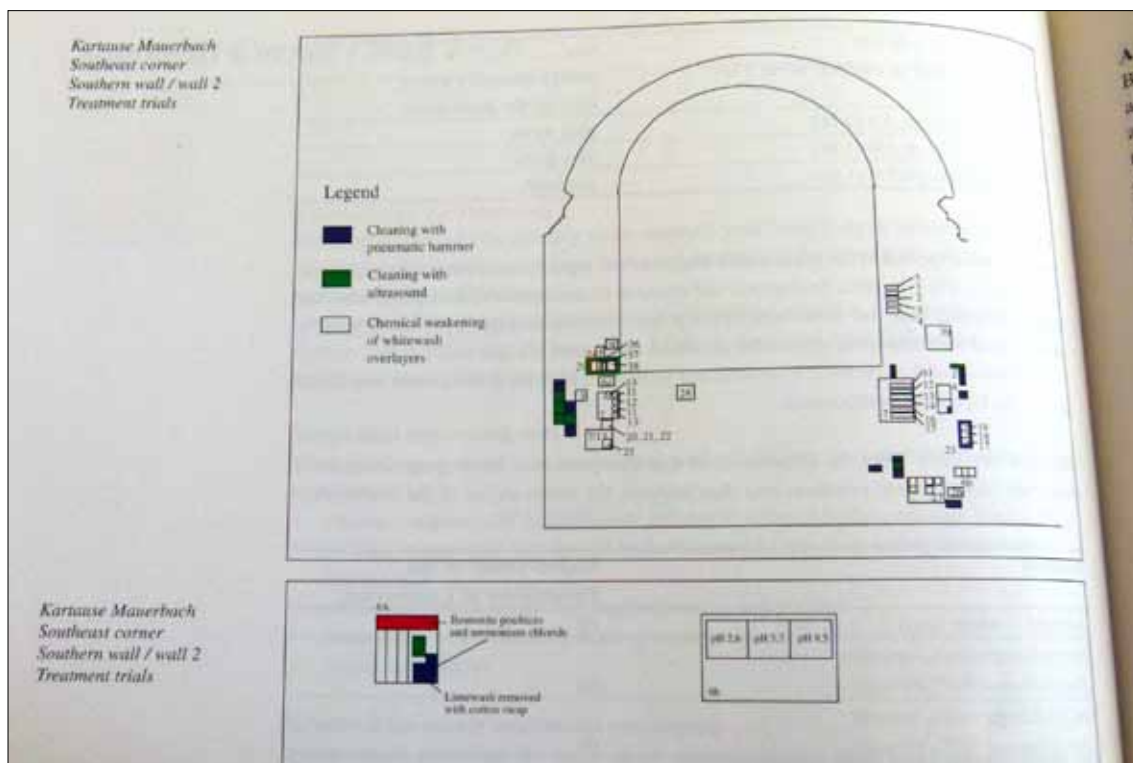
Obr. 139 a 140 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

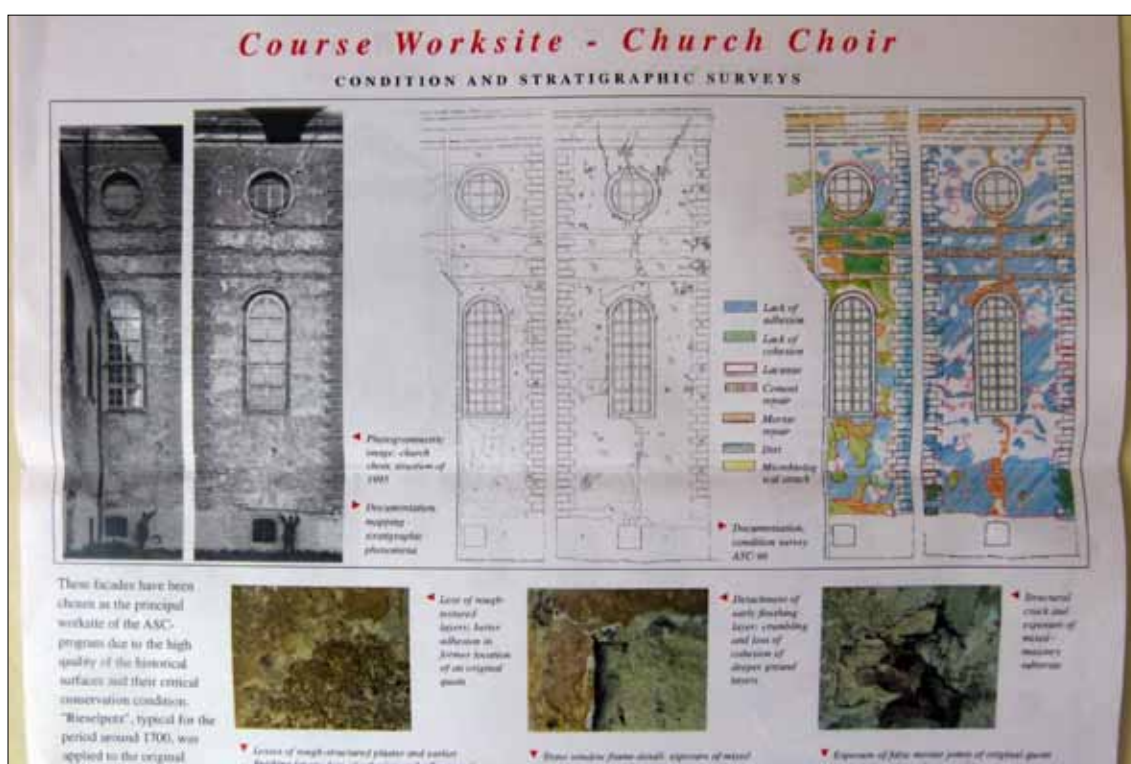
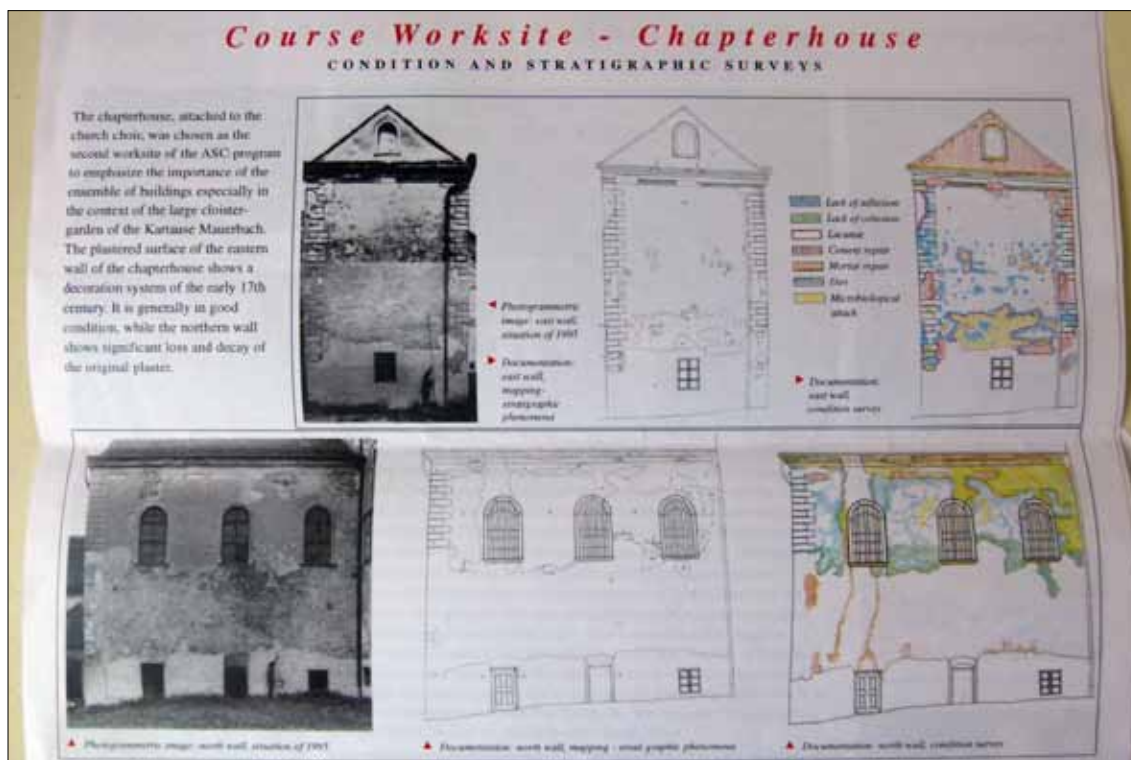
Obr. 141 a 142 – Jirout, G., Zur Problematik der Konservierung – Restaurierung der Wandmalereien von Anton Faistauer im Foyer des Festspielhauses Salzburg, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2001/2003

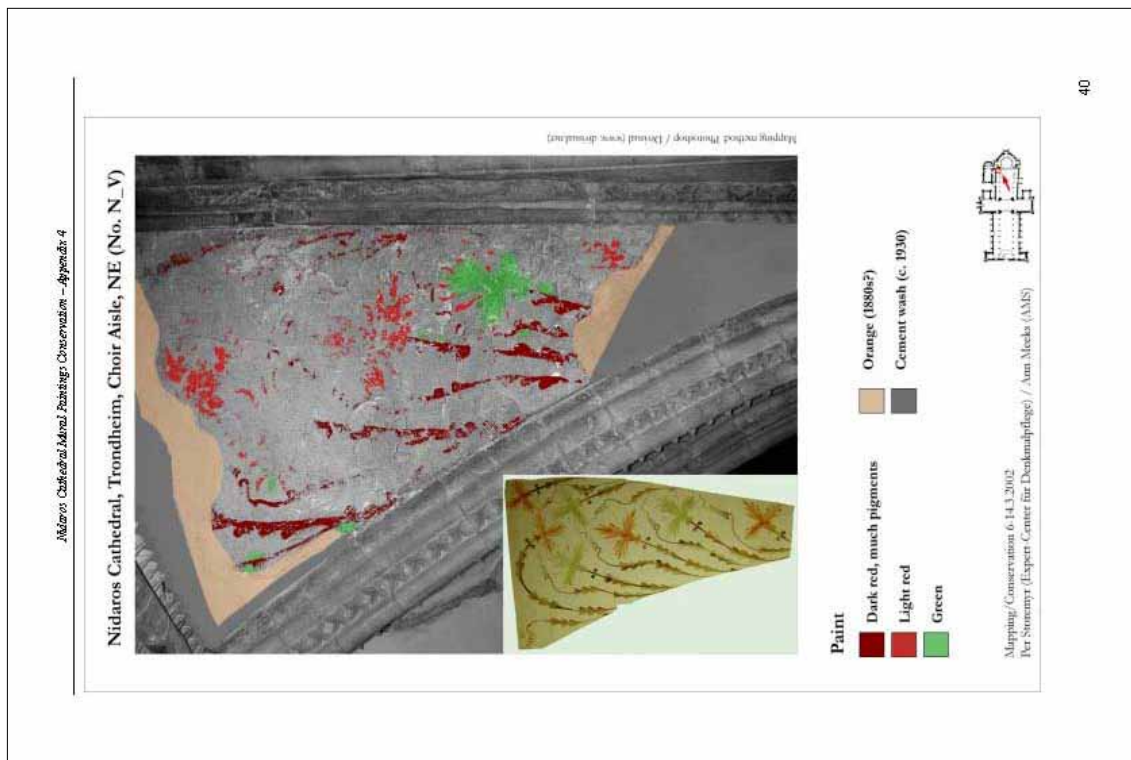
Obr. 142, 143 a 144 – Grafická dokumentace původních realizací a restaurátorského zásahu - Markl, D. L., Cabral, T. S., Frazao, I., O Fresco do Antigo Tribunal de Monsaraz, Conservacao e restauro, Instituto Portugues do Patrimonio Architectónico, Lisboa 1999

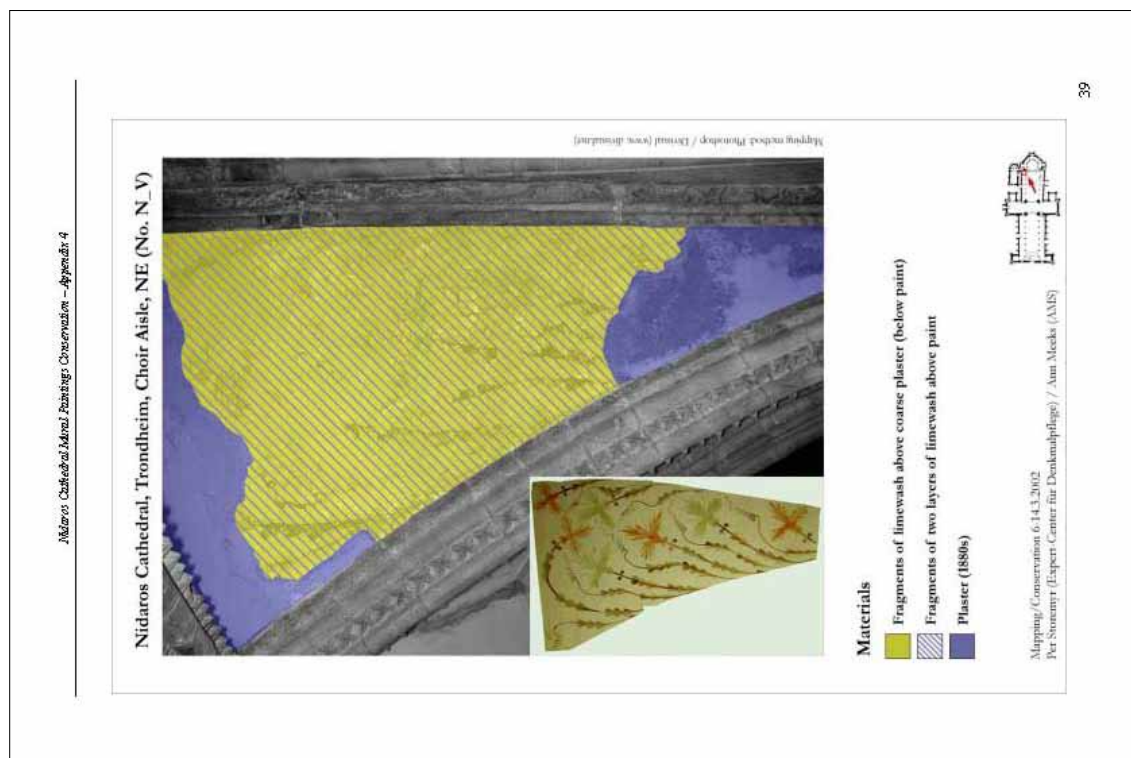
Obr. 145 a 146 – Grafická dokumentace provedených zkoušek - Bundesdenkmalamt, Baroque wallpaintings, Kartause Mauerbach, Wien 1998

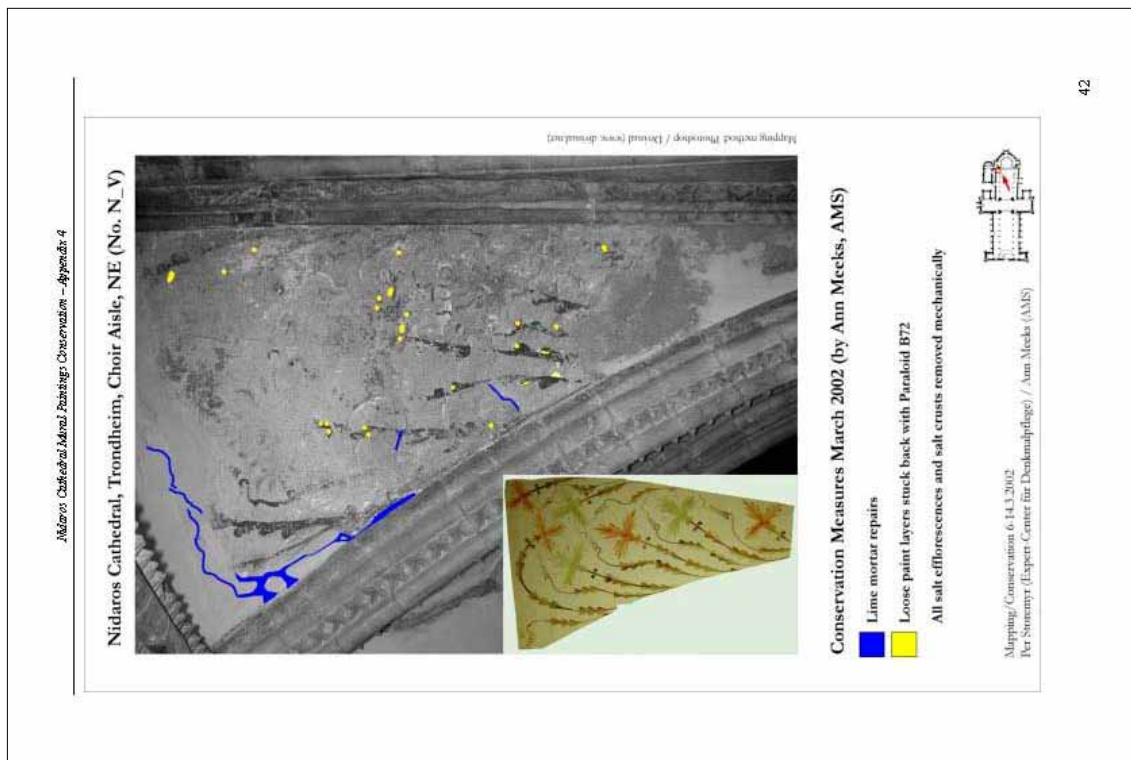
Obr. 147 a 148 – Grafická dokumentace - Kartause Mauerbach, plakát workshopu ICCROM

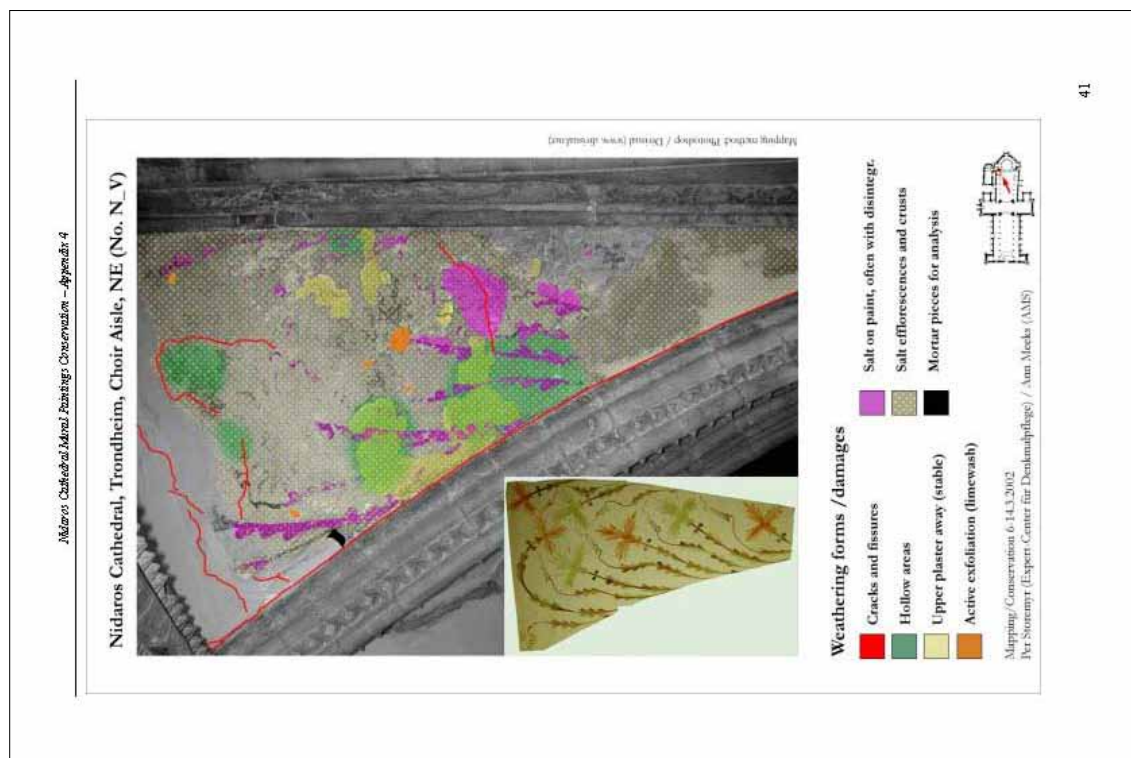
Obr. 150 – Grafická dokumentace – Malba - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002

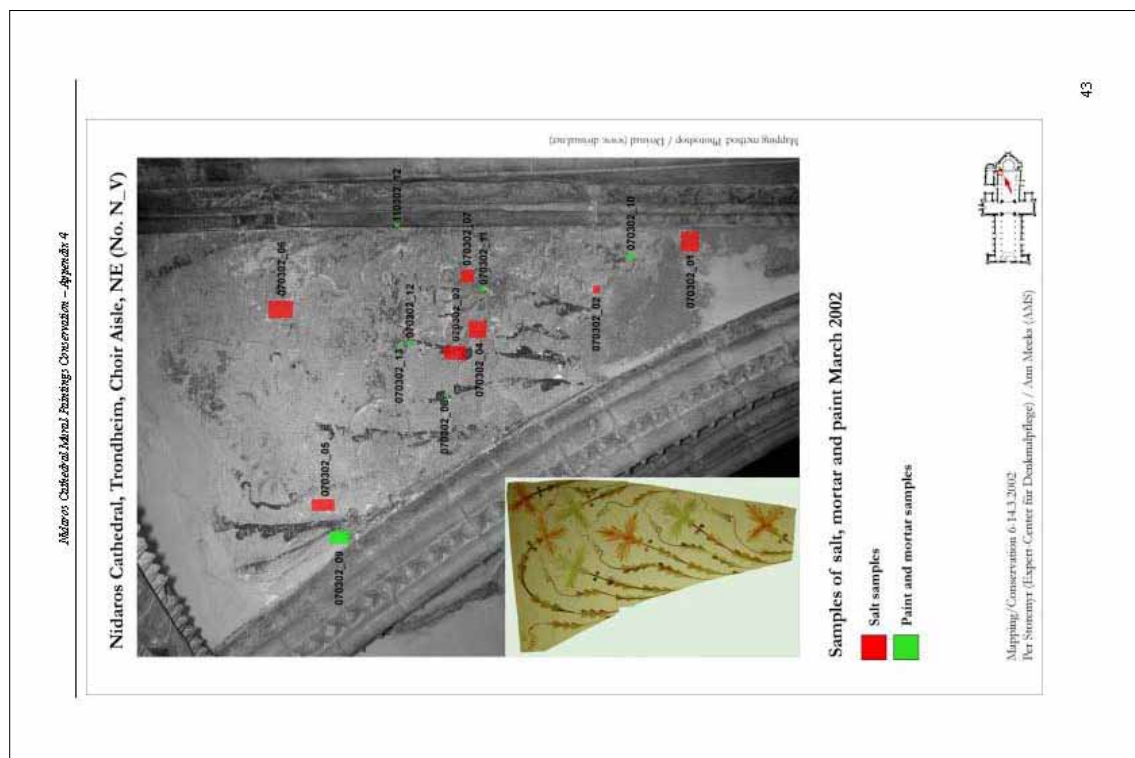
Obr. 149 – Grafická dokumentace – Materiály - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002

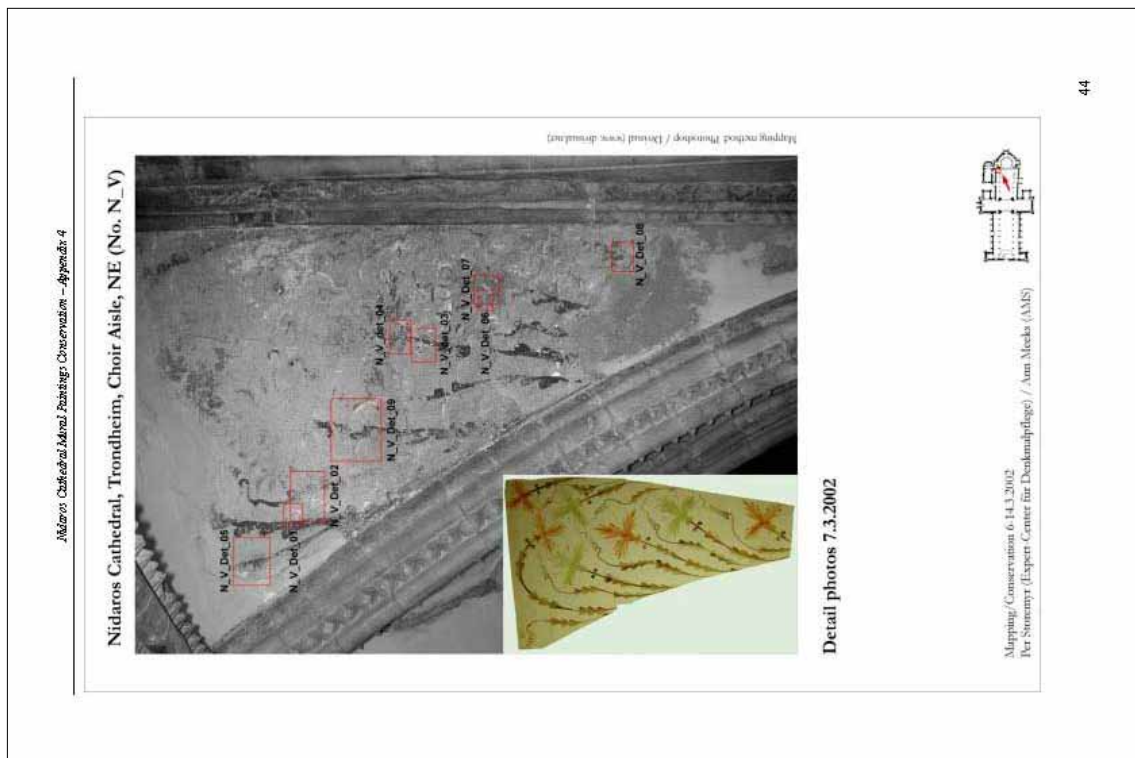
Obr. 152 – Grafická dokumentace – Restaurátorský zásah - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir’s North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002

Obr. 151 – Grafická dokumentace – Poškození - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir’s North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002

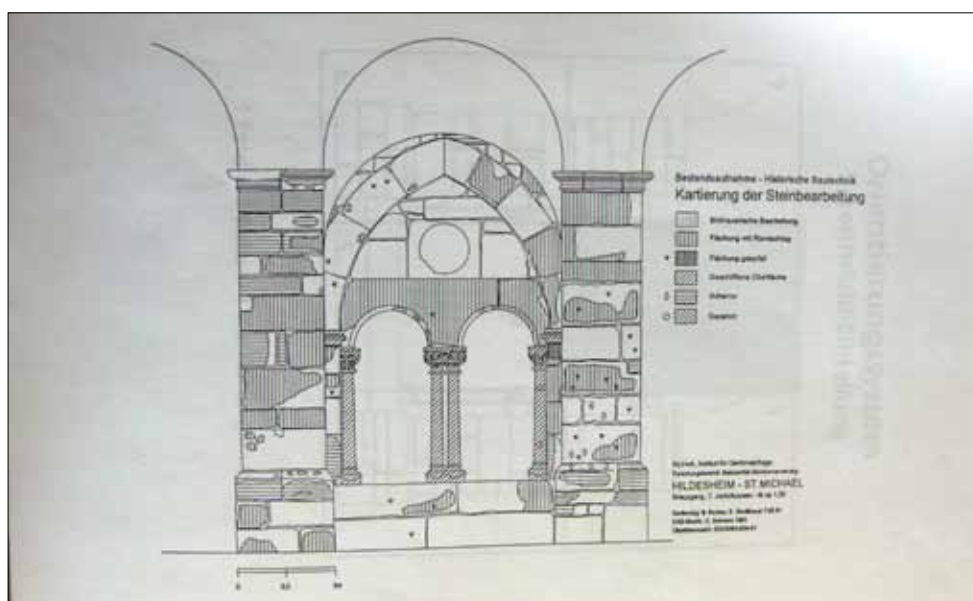
Obr. 153 – Grafická dokumentace – Vzorky - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002

Obr. 154 – Grafická dokumentace – Lokalizace snímků - Storemyr, P., Conservation of Mural Paintings and Paint on Stonework in the Choir's North Aisle Vault, Nidaros Cathedral, Trondheim, Norway, Report, 2002

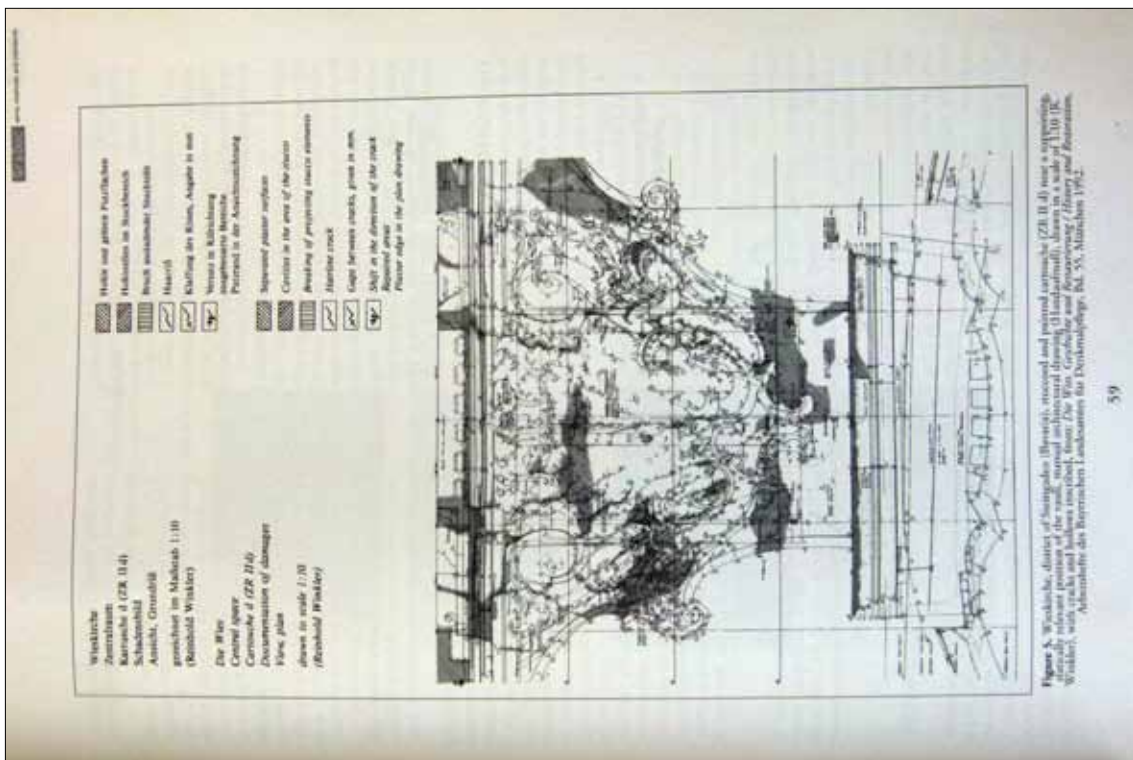
Obr. 155 – Grafická dokumentace – Lokalizace druhotných omítek a vzorků - Bayer, K., Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., Průzkum vlhkosti a solí východní strany západní obvodové zdi, včetně objektu zvaného Markéta, Státní zámek Kratochvíle, 2008/9

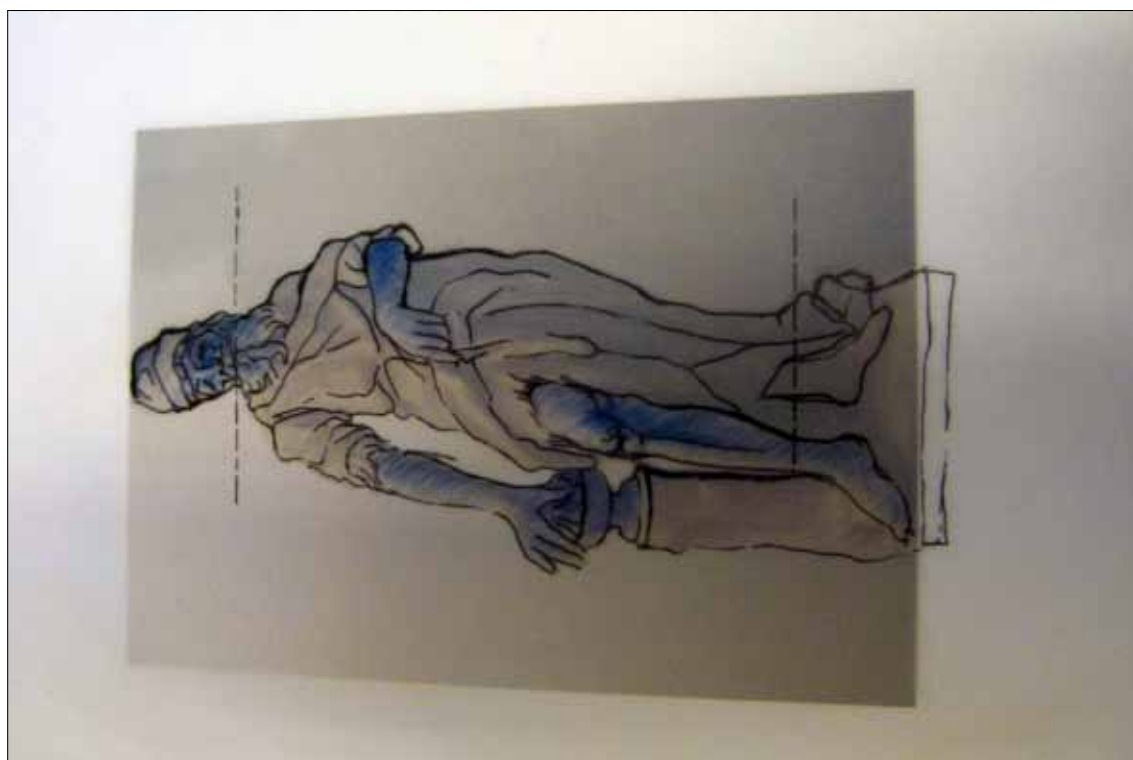
Obr. 156 – Grafická dokumentace - Behrens, E., Kartieren mit System, Restaurierungswerkstaten, Institut für Denkmalpflege Hannover

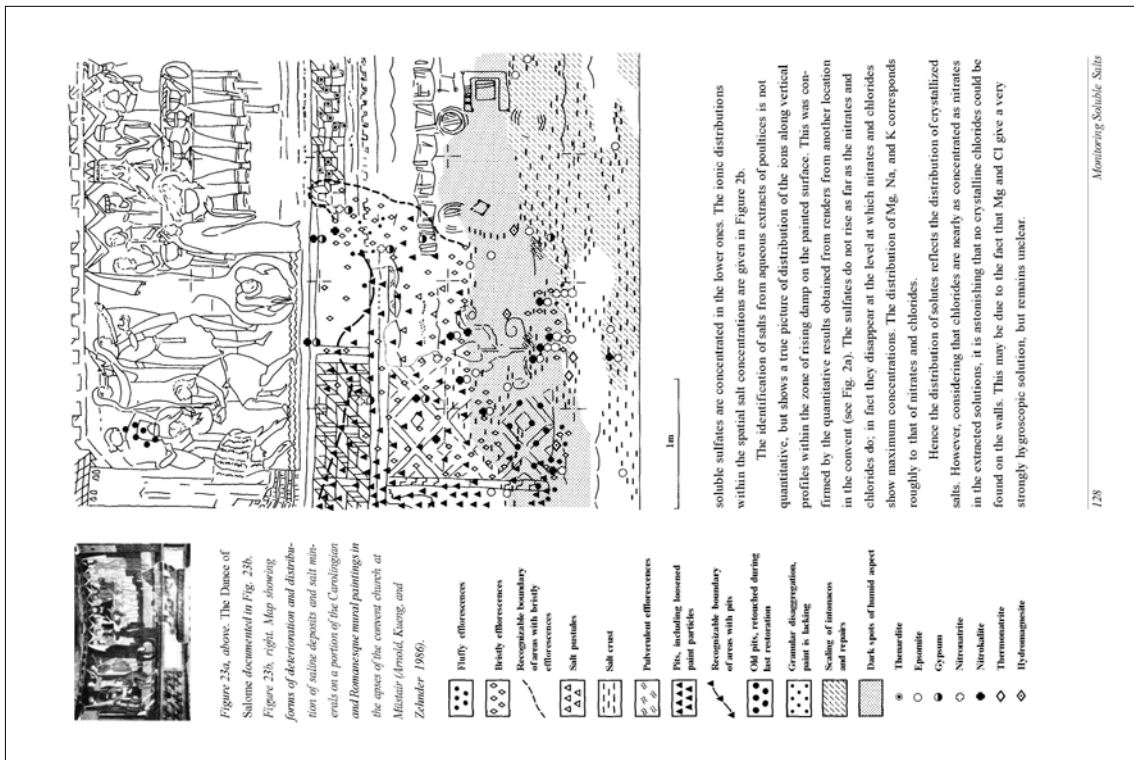
Obr. 157 – Grafická dokumentace - Čech, J., Bělinová, H., Bláha, J., Krhánková, K., Slavíková, M., Šelemba, M., Restaurování rokokových maleb a omítek v místnosti č. 302, Schwarzenberský palác, Praha, 2003/4

Obr. 159 – Grafická dokumentace - GRADOC, Graphic documentation system in mural painting conservation, vydal ICCROM, Rome 2000, strana 59

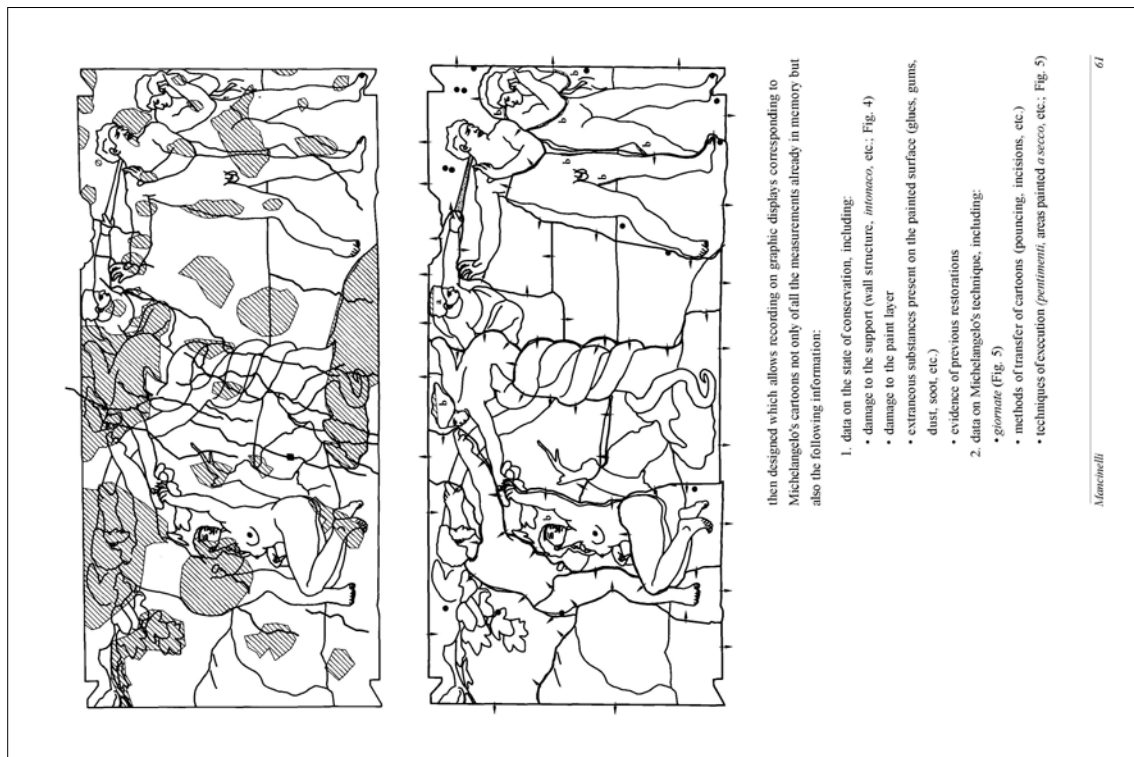

Obr. 158 – Grafická dokumentace přes průsvitný papír - Roztočil, P., ak. soch., Restaurátorská zpráva o obnově sochy Alegorie zimy ze Státního zámku Uherčice, 2009

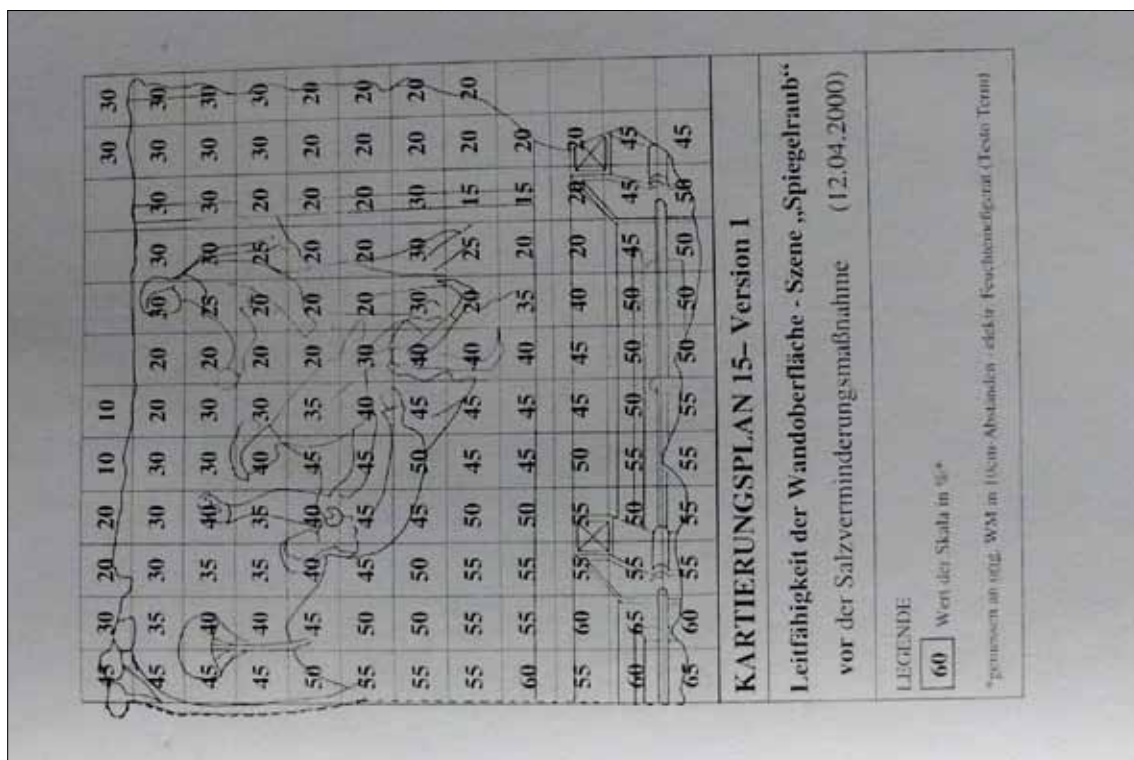
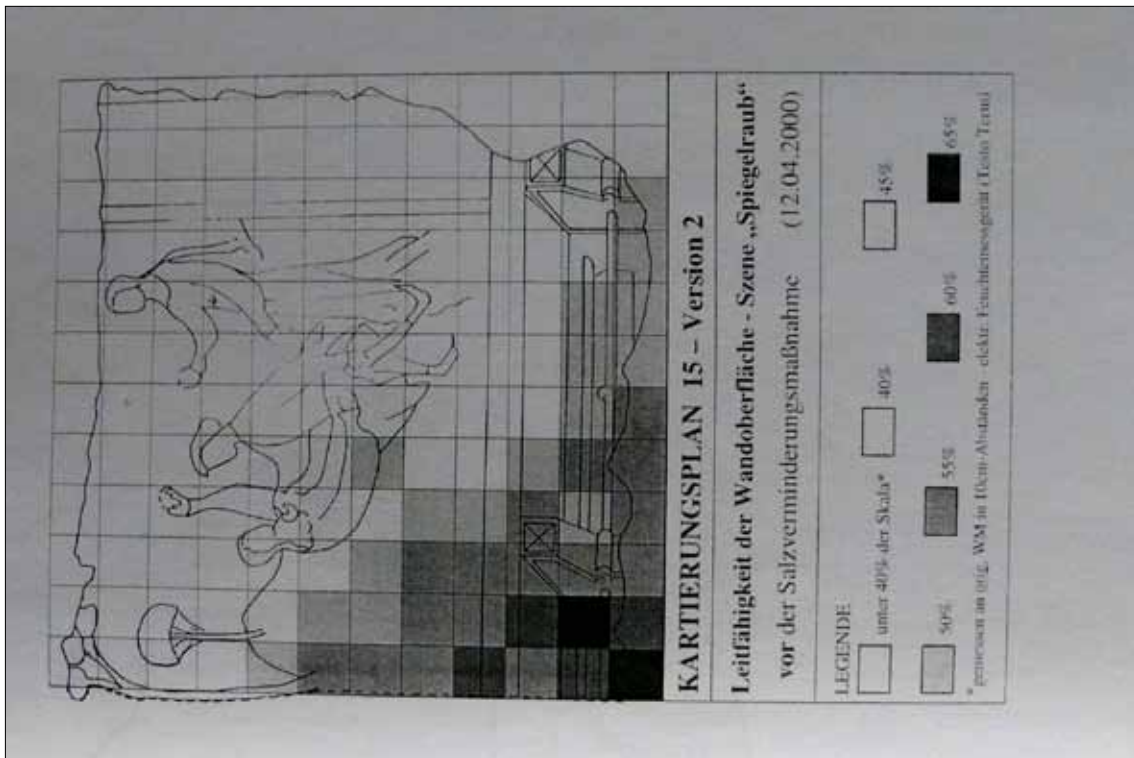

128

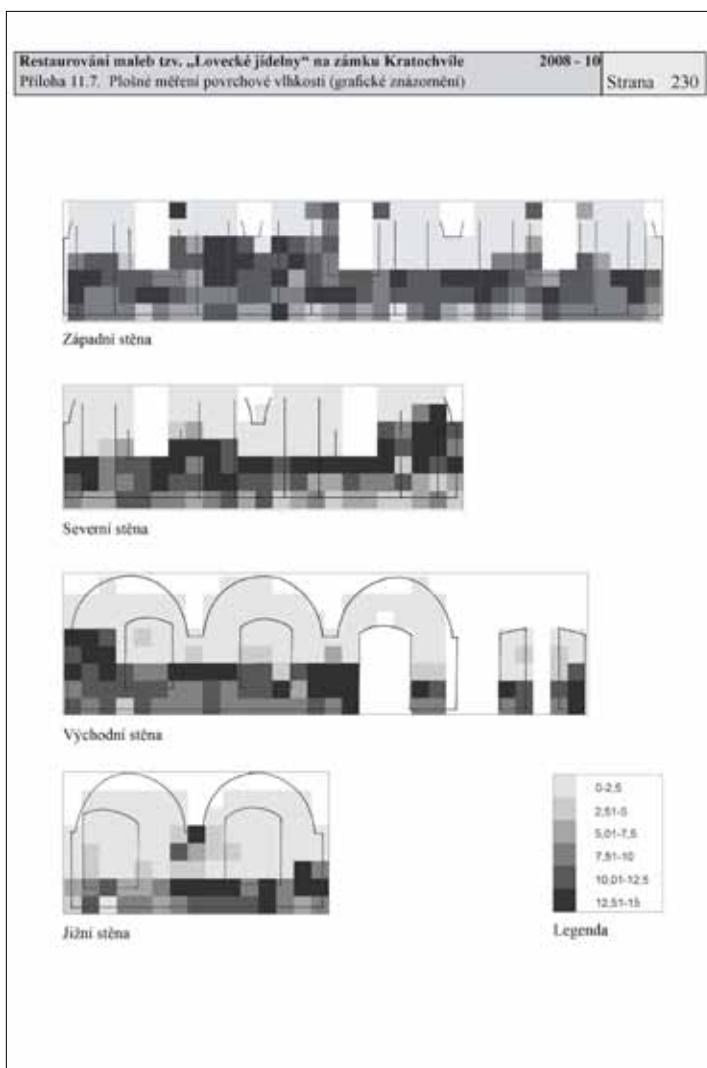
Monitoring Soluble Salts

Obr. 160 a 161 – Grafická dokumentace - Cather, S., Editor, The Conservation of Wall Paintings, Proceedings of a symposium organized by the Courtauld Institute of Art and the Getty Conservation Institute, London, July 13-16, 1987

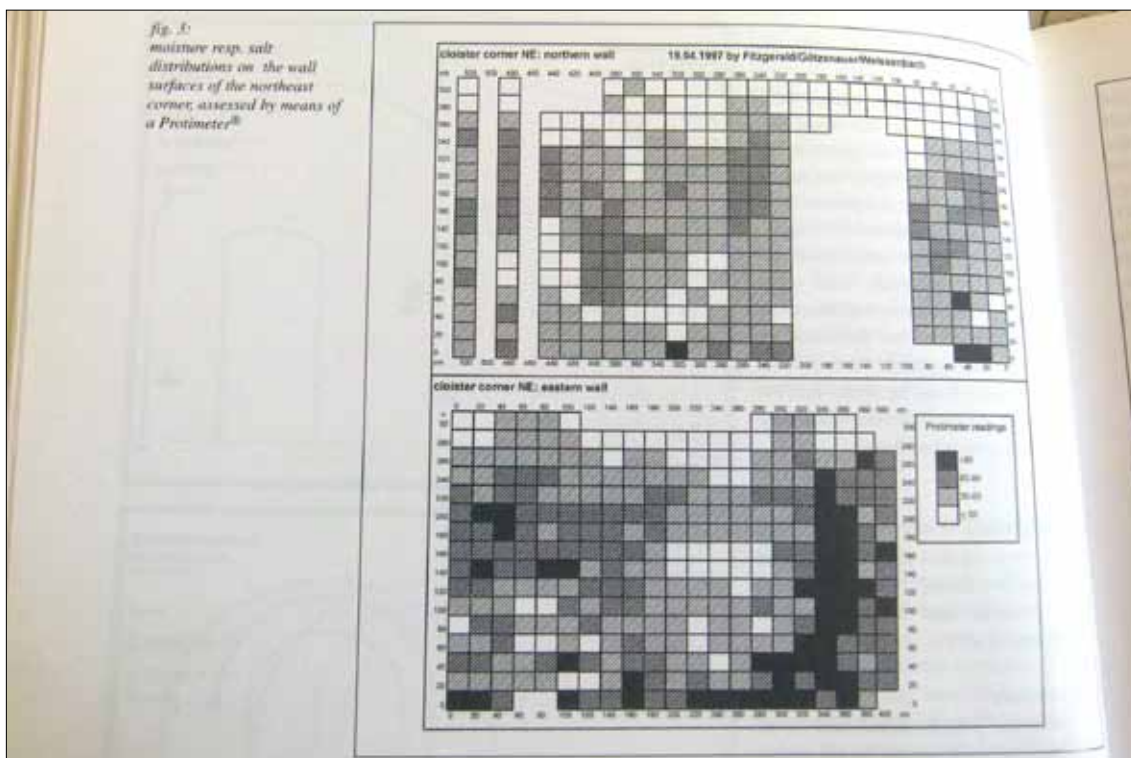

Obr. 162 a 163 – Grafická dokumentace - měření povrchové vlhkosti - Bursan, G., Zur Salzproblematik der mittelalterlichen Wandmalerei Tuchlauben 19, Wien, sowie Konservierung und Restaurierung der Szene „Spiegelraub“, Diplomarbeit, Akademie der bildenden Künste Wien, Wien 2000

Obr. 163 – Grafická dokumentace provedených zkoušek - měření povrchové vlhkosti - Bláha, J., Krhánková, K., Wichterlová, Z., Restaurátorská zpráva a dokumentace, Restaurování nástěnných maleb v tzv. Lovecké jídelně, 2009

Obr. 164 – Grafická dokumentace provedených zkoušek - měření povrchové vlhkosti - Bundesdenkmalamt, Baroque wall-paintings, Kartause Mauerbach, Wien 1998

68. Měření profilace architektonických článků a dalších prvků je nejspíše proveditelné pomocí obrysové šablony s posuvnými jehlami (tzv. hrieben). Výsledek je vysoce přesný, a přitom dosažitelný s minimálními časovými nároky (což je právě při akci OPD žádoucí). Foto: J. Veselý, 2006.

Obr. 165 – Obrysová šablona - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, strana 110

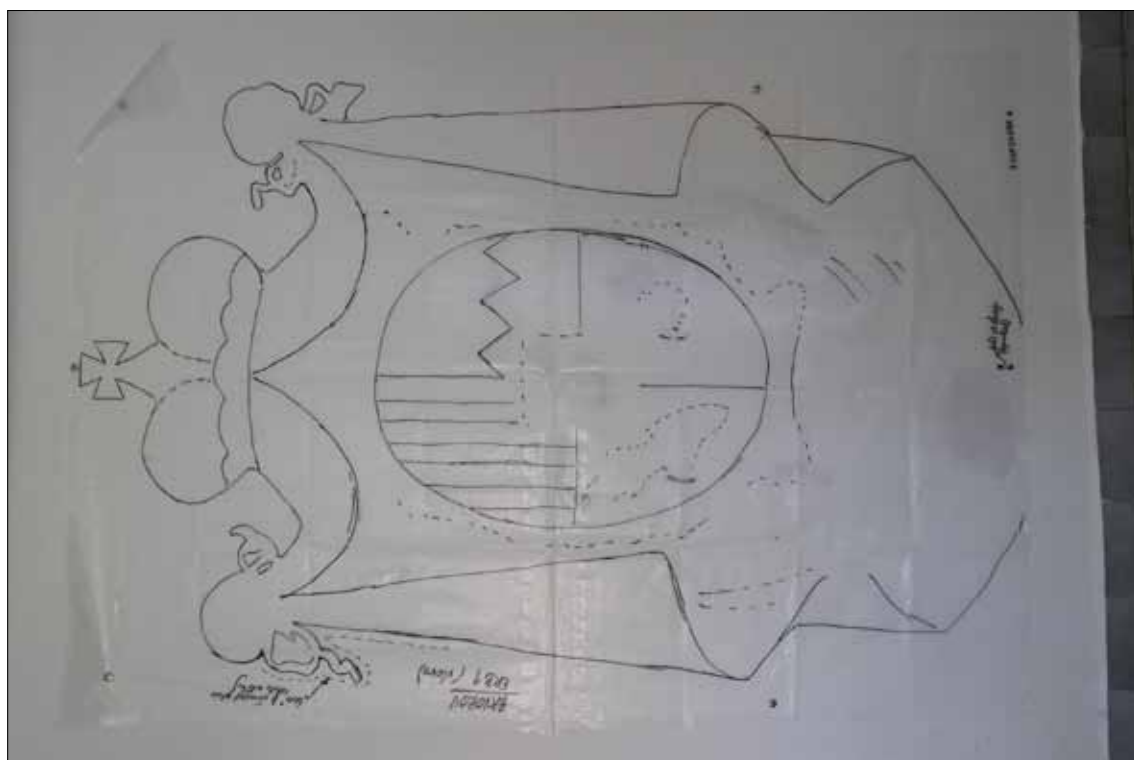

Levantamento gráfico da pintura através de um transparente
Foto I. Frazão

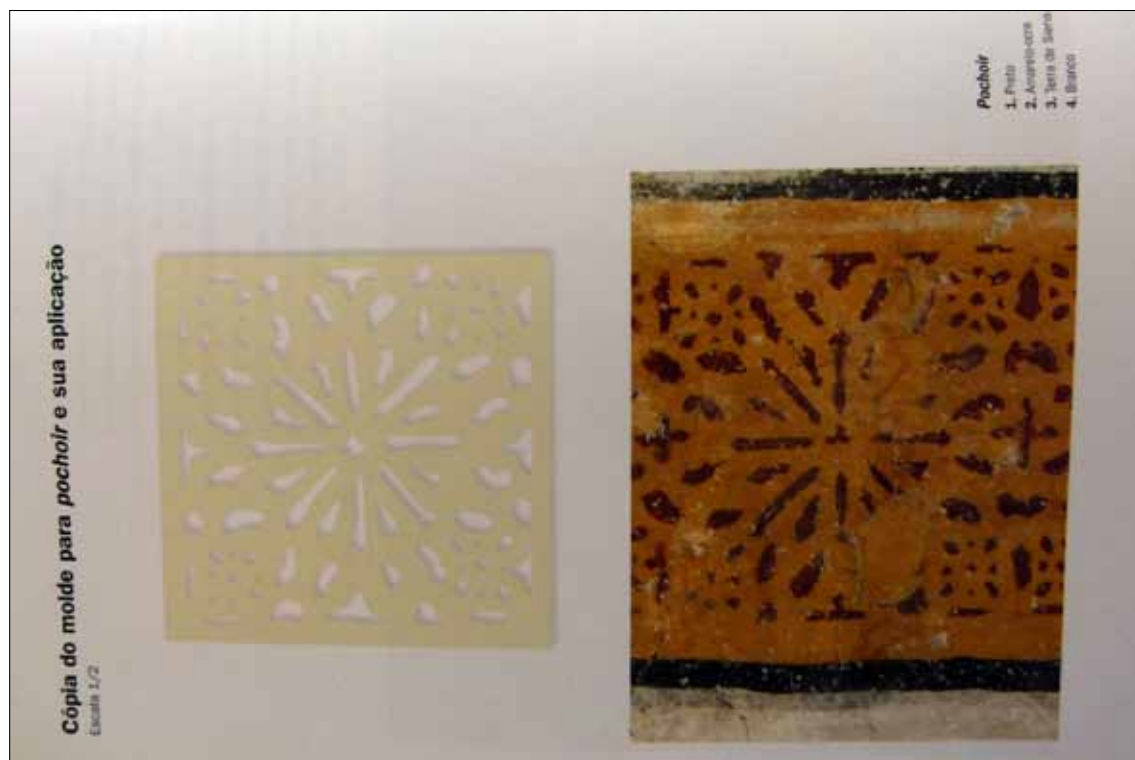
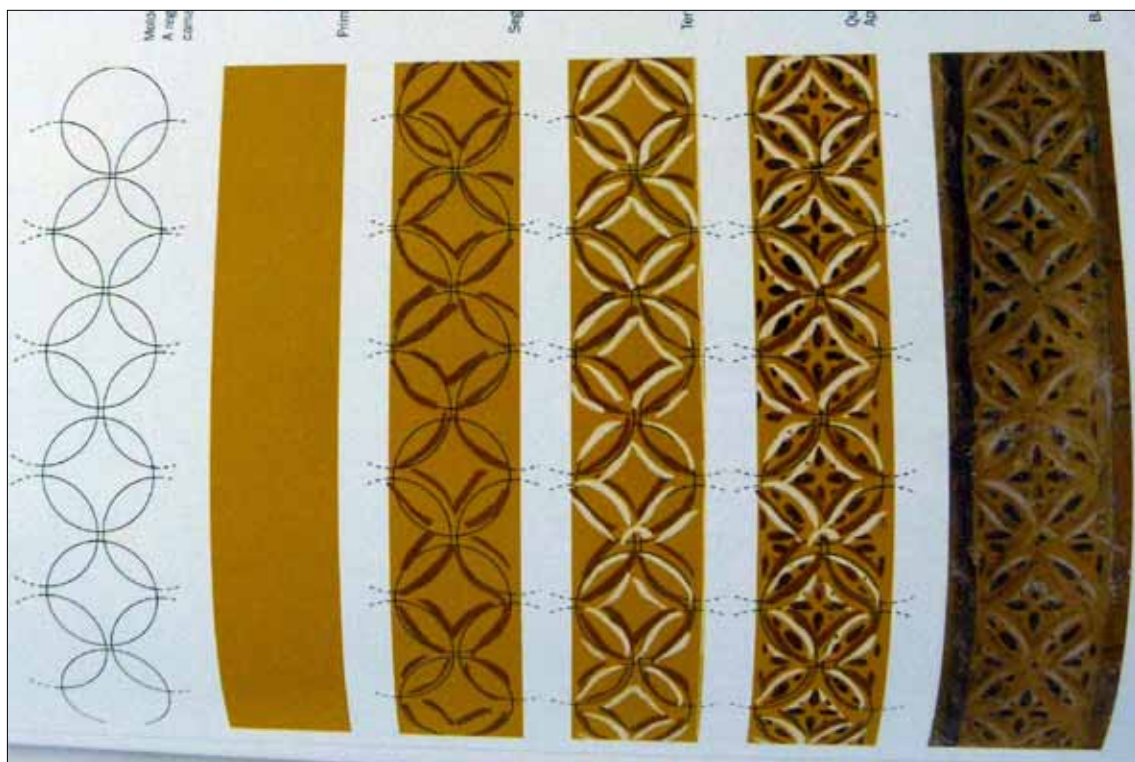
Obr. 166 – Pausování na igelitovou folii - Markl, D. L., Cabral, T. S., Frazao, I., O Fresco do Antigo Tribunal de Monsaraz, Conservacao e restauro, Instituto Portugues do Patrimonio Arquitectónico, Lisboa 1999

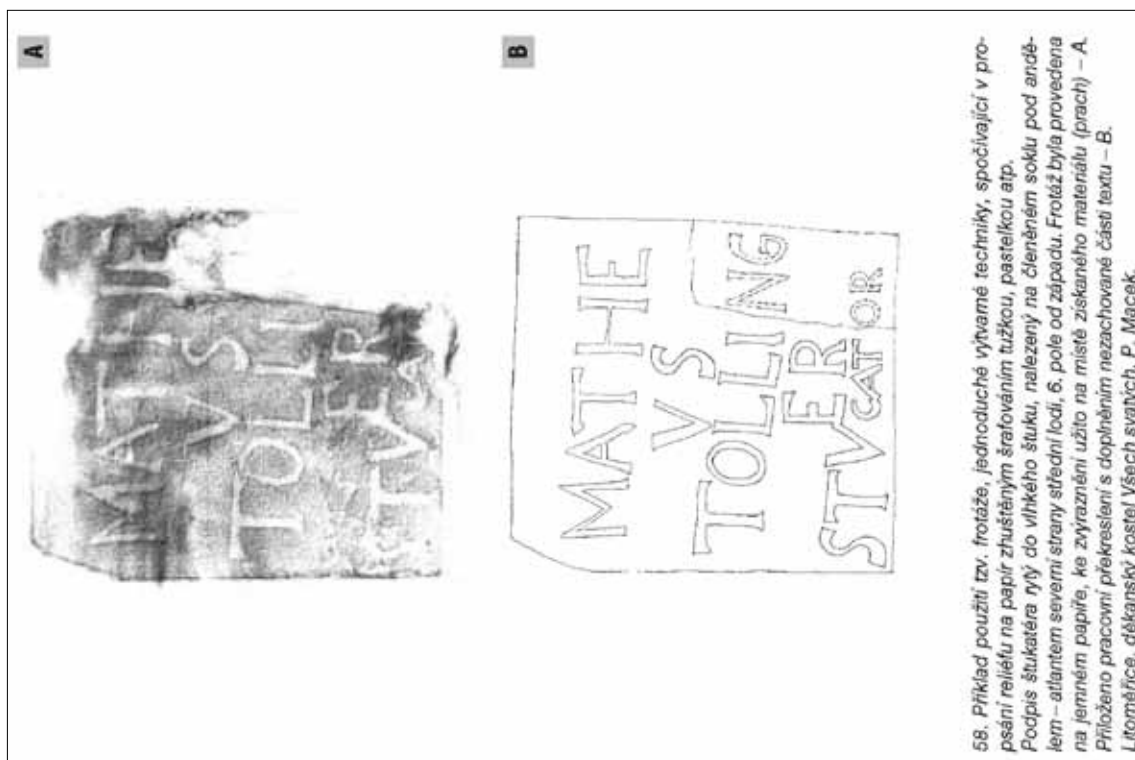
Obr. 168 – Dokumentace šablon - Das Palais Epstein, Geschichte – Restaurierung -Umbau , Ein neues Haus an der Wiener Ringstraße, Edition HFP, Erhard Löcker, Wien, 2005

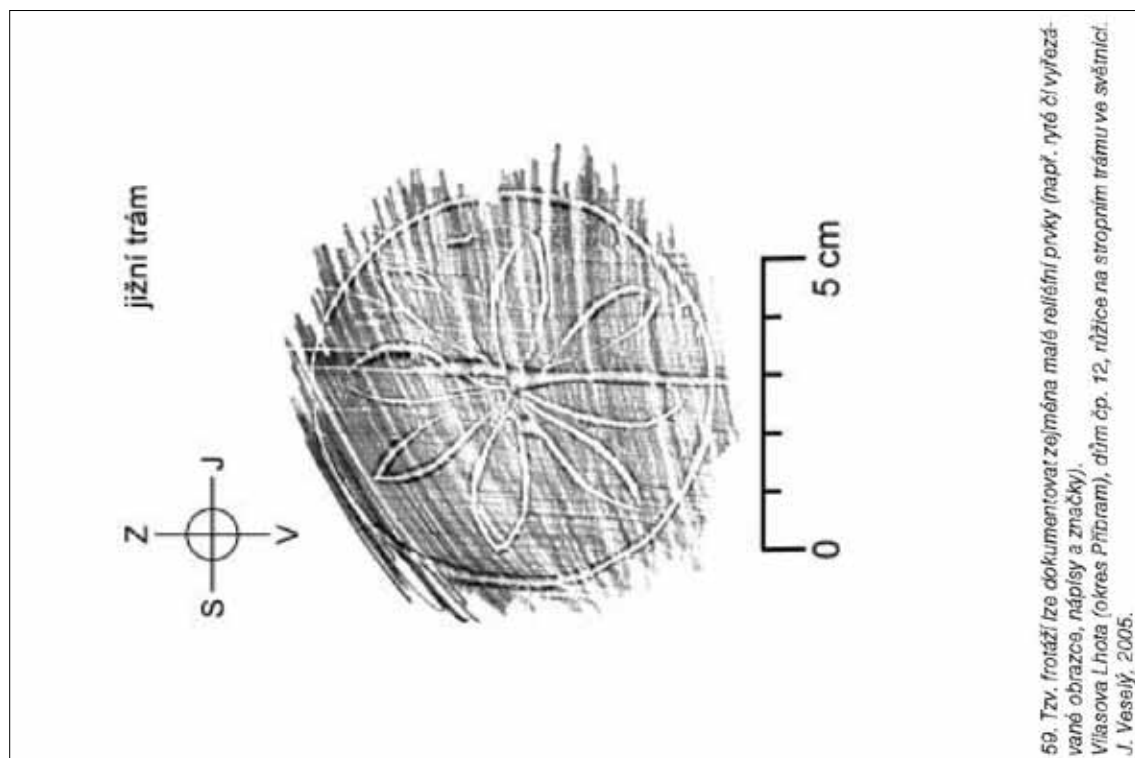
Obr. 167 – Pauza malby na igelitovou fólii - Bláha, J., Krhánková, K., M., Šrůtek, M., Restaurátorské práce na malovaných erbech na jižní straně a na malovaných iluzivních oknech na východní straně tzv. Panského domu na náměstí v Bavorově, 2007

Obr. 169 a 170 – Dokumentace šablonové malby - Markl, D. L., Cabral, T. S., Frazao, I., O Fresco do Antigo Tribunal de Monsaraz, Conservacao e restauro, Instituto Portugues do Patrimonio Arquitectónico, Lisboa 1999

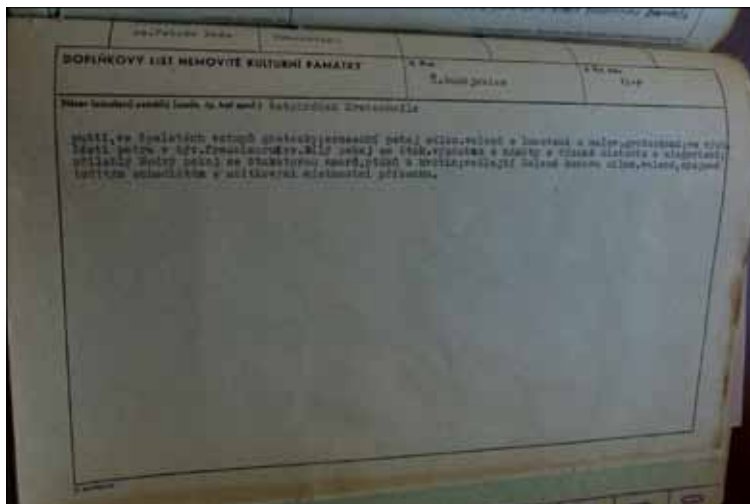
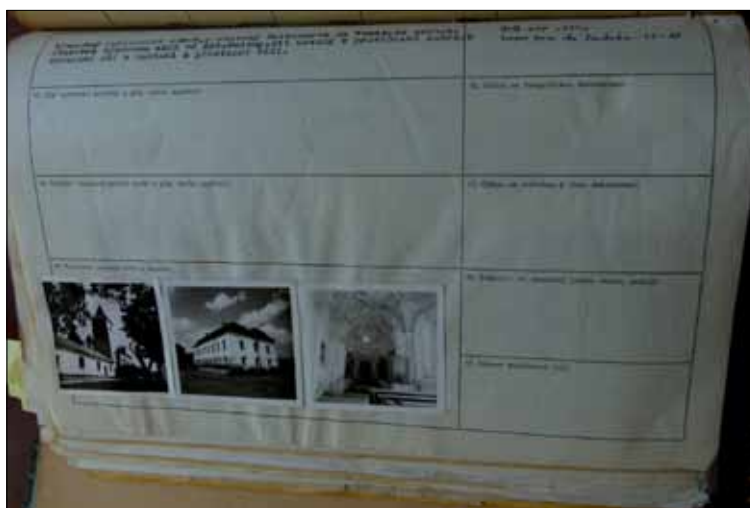
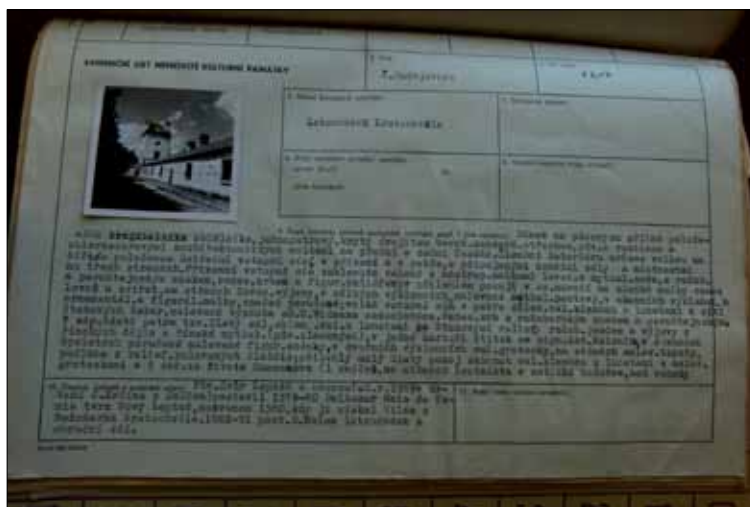

58. Příklad použití tzv. frotáže, jednoduché vývámé techniky, spočívající v pro-
psání reliéfu na papír zhuštěným šrafováním tužkou, pastelkou atp.
Popis štukatéra ryty do vítkého štuksu, nalezený na členěném soklu pod andě-
lem – atlantem severní strany střední lodi, 6. pole od západu. Frotáž byla provedena
na jemném papíře, ke zvýraznění užito na místě získaného materiálu (prach) – A.
Přiloženo pracovní překreslení s doplněním nezachované části textu – B.
Litoměřice, děkanský kostel Všech svatých, P. Macek.

59. Tzv. frotáž lze dokumentovat zejména malé reliéfní prvky (např. ryté či vyřezá-
vané obrazce, nápisy a značky).
Vilasova Lhota (okres Přibram), průměr 12, řížice na stropním trámu ve světnici.
J. Veselý, 2005.

Obr. 171 a 172 – Frotáž - Bláha, J., Jesenský V., Macek, P., Razím V., Sommer, J., Veselý J., Operativní průzkum a dokumen-
tace historických staveb, strana 101 a 102

Obr. 173, 174 a 175 – Evidenční list nemovité kulturní památky, Zímek Kratochvíle, Spisový archiv ÚOP v Českých Budějovicích